

<36623550820016

S

<36623550820016

Bayer. Staatsbibliothek

<3662 130761

Bound by Truly Barzoner

P. o. lat.

151 b

see
D3

Bongart is the son of Lord
Cornwallis library 4 May 1896.

See p 499 of 149. for a
dissertation on the famous
enigmatical epitaph. which
begins D...
Kha Lelia Crispus

+

Report of the
Commissioner of the
General Land Office
to the Secretary of the
Interior
for the year ending
June 30, 1881
Volume 1
Part 1

DOMINICI BAVDII
AMORES,

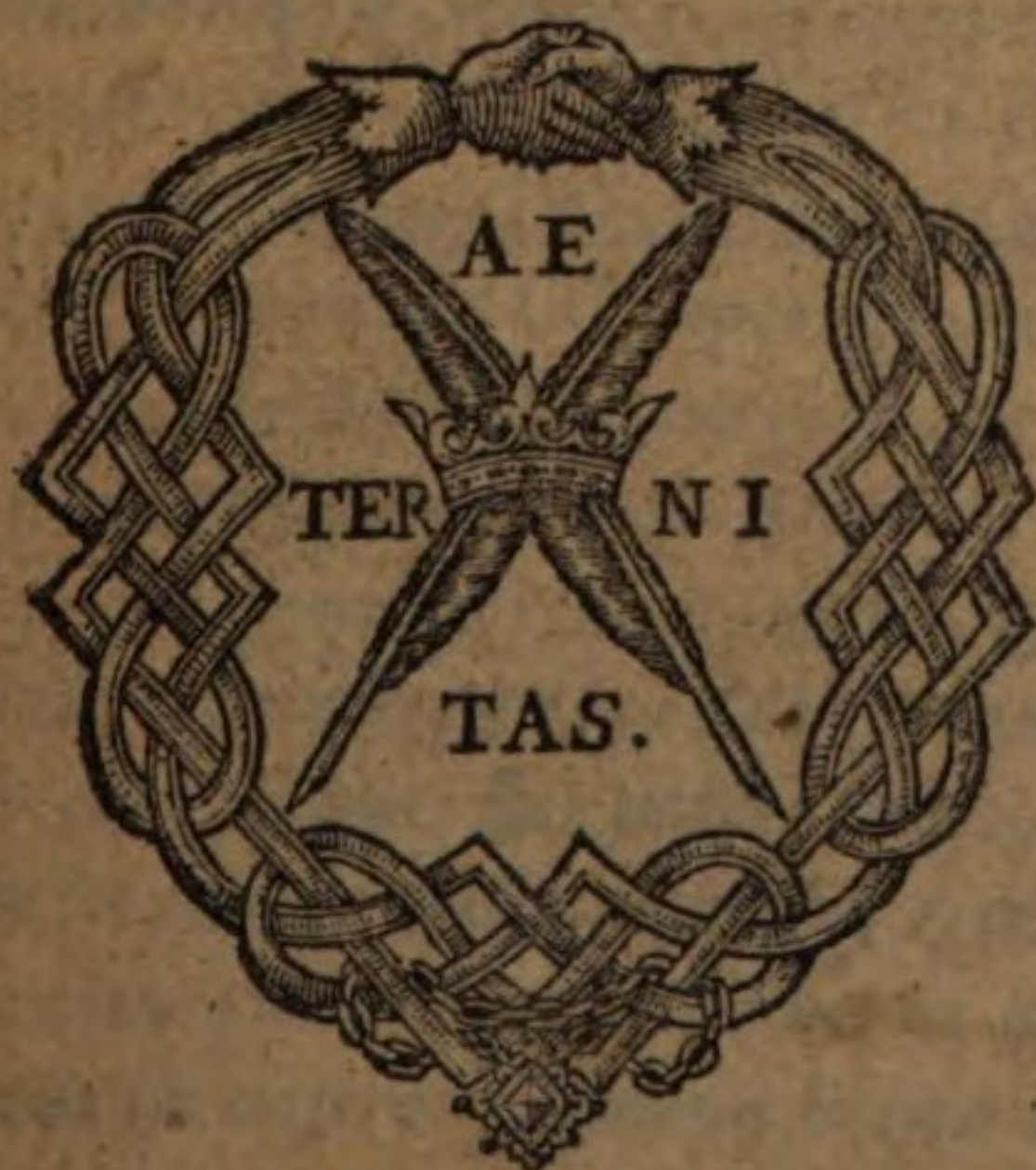
Edente

PETRO SCRIVERIO,

Inscripti

TH. GRASWINCKELIO,

Equiti.

Lugduni-Batavorum,

Apud FRANCISCOS Hegerum & Hackium.

CLC XXXVIII.

56 162 11581

DOMINICI BAVARI

AMORES.

Lyons

PETRO SCRAVERIO.

Lyons

TH. GRASSWICKERIO.

Lyons

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

Lyons

Lyons

Lyons

Lyons

Nobilissimo & amplissimo viro,

D. D.

THEODORO GRASWINCKELIO,

Equiti;

Caustrarumque apud Batavos patrono
difertissimo.

ILLE pater venerū, Venus ipsa, volansq; Cupido;
Quem Iocus & blandi composuere sales;
BAVDIVS (ah!) lasi reus insimulatur amoris:
Squallidus, & longis hoc probat ipse comis.
Hoc & veste probat: nec, ut olim, candida lana;
Ostendit mœstum fuscior illa reum.
Vt nunc sunt homines, moresq;, & tempora; quaris
Patronum caussa te THEODORE sua;
Iustitia veterem, ac pulsa probitatis asylum:
Qualem dent rebus DI superesse meis,
Si sit opus; clamosa fori sed jurgia vito:
Consiliumque placet dive Rudolfe tuum.
Tres mihi si lites fuerint; dabo, ut una supersit:
Et malim plumas, quam dare terga foro.
Consuluisse cuti satius. Me iudice certè,
Tertia lis etiam nulla superstes erit.
Vt fracto potius quàm terno Cerberus ore
Evomat in nostros fulmina bruta lares.
Lis litem genitura, catenatosque labores:
Hydraque ad hæredes ter-metuenta venit.
Tu GRASWINCKELI prohibe. Virtute tueri
Perge bonos: sed sit pœna parata malis.

*Te nunc privatis faculam mihi postulo rebus:
Nocte vel in mediâ tu mihi Phœbus eris.
Qua passim obtenebrant, cernis THEODORE te-
nebras.*

*Exorere: & si non publica cura vetet,
(Nam te [nec frustra cœlum blanditur] ad alta
Hinc spectata fides ingeniumque vocant)
Sique pios Manes aliquod modo frigus adussit,
Ingenii radiis calface Phœbe tui.
Hoc age, BAUDIACI populo laudentur AMORES,
Et tonsum solitâ veste remitte reum.*

D. N. M. Q. E. L. M.

P. Scriverius.

Lugd-Bat.

III Id. Iun.

∞. Io. c.

XXXVIII.

IN-

I N D E X

AVCTORVM & OPVSCVLORVM,

quæ in hac Rhapsodia
continentur,

Sub titulo AMORVM Dom. Baudij.

DANIELIS HEINSII Allocutio ad Dom.
Baudium in morte uxoris. Pag. 1.
EIVSDEM Jambi ἀρχαϊζόντες ad eun-
dem. pag. 5.

EIVSDEM Epistola ad Hugonem Grotium.
pag. 12.

EIVSDEM Cento Virgilianus ad Dom. Bau-
dium. pag. 77.

EIVSDEM Epigramma ad Posthumum, in obi-
tum Gallæ uxoris. pag. 137.

PETRI SCRIVERII in Baudii amores Epigram-
mata. pag. 14, 65, 67, 68, 135.

EIVSDEM Elegidion ad Marcum Zuerium
Boxhorniũ, de ineundo matrimonio, pa. 243

ALTERVM ad eundem De pectine plumbeo
Baudii. pag. 68.

ELEGIDION ad Theodorum Grafwinckelium,
Eq. dedicationis loco in limine hujus libri.

DOMINICI BAVDII Epistolæ. pag. 15. ad pag.
usque 31.

EIVSDEM Lessus amatorius, nunc primum e-
ditus. pag. 33.

Iterum BAVDII Epistolæ. pag. 46. ad p. usq; 50.
* * * 3 EIVS

INDEX.

- EIVSDEM alter Lessius amatorius. pag. 51.
 EIVSDEM Epistolæ. pag. 69. pag. 81. usque
 ad pag. 96.
 Collectanea , de veteribus ac novis Baudii
 amoribus. pag. 97.
 Epithalamia Baudiana. pag. 111.
 Tumulus Sævæ, cupidinum matris. pag. 120.
 Baudii moribundi Alloquium ad amicos. p. 121.
 Ejusdē CUPPIO DISSOLVI. p. 129. PRECES, p. 131.
 JOHANNIS CHARGÆ, Itali poëtæ, SENEX RE-
 SIPISCENS, pag. 132.
 Epitaphium DOM. BAUDII, auctore P. SCRIV-
 VERIO. 135.
 LÆLII CAPILVPI Cento Virgilianus in Fœmi-
 nas. pag. 141.
 DECH AVSONII Viri Consularis Cento Nu-
 ptialis. pag. 160.
 MARIANGELI ACCVRSII, Observationes in
 Centonem. pag. 387.
 ÆLIÆ VINETI,
 JOHAN. BRODÆI,
 JOS. SCALIGERI,
 CL. SALMASII,
 PET. SCRIVRII, } Miscellanea in eundem
 Centonem. pag. 393. uf-
 que ad pag. 419.
 JUSTILIPSII Epithalamium fescenninum. p. 170
 ANEXOMENOS L. Apuleii, aut potius INCER-
 TI. pag. 172.
 P. S. NOTÆ in præcedens Carmen. pag. 273.
 PER-

INDEX.

PERVIGILIVM VENERIS, auctore ANONYMO,
ex recensione Jvsti Lipsii. pag. 179.

Ejusdem Poëmatii Nova editio auctior &
emendatior, ex MS. Cl. Salmasii. pag. 420.
Et ad idem

PETRI PYTHOEI,	}	Notæ, Pag.	{	193.
JANI DOVSÆ, FIL.			{	199.
JOHAN. WEITZII,			{	201.
CL. SALMASII,			{	427.
PET. SCRIVERII,			{	437.

*Inseruntur Animadversionibus Scriverianis
Carmina nonnulla FLORI & aliorum ve-
terum, ex membranis Cl. Salmasii.*

CLAVDII SALMASII Epistolæ Criticæ ad P.
Scriverium. pag. 402. 427. 463.

FLORIDA, sive potius FLORI poëtæ veteris frag-
menta, cum Notis Jvsti Lipsii, pag. 213.
PET. SCRIVERII, pag. 216. & pag. 469. P.
PYTHOEI. pag. 472.

CUPIDO CRUCI-AFFIXUS. pag. 219. Et in eun-
dem.

JOS. SCALIGERI Notæ, pag. 223.

ÆLIÆ VINETI Commentarius, pag. 227.
& pag. 475.

MARIANGELI ACCVRSII Notæ, pag. 481.

PET. SCRIVERII Spicilegium, pag. 485.

EPITAPHIVM AMORIS, ex interpretatione
CASPERII GEVARTII. pag. 497.

DESI-

INDEX.

DESIDERII ERASMI Suaforia de incundo matrimonio. pag. 245.

EIVSDEM Dissuasoria. pag. 274.

THOMÆ MORI, *Qualis uxor deligenda.* pag. 281

DAN. HEINSII Dissertatio, *An, & qualis viro literato sit ducenda uxor.* pag. 291.

ANONYMI cujusdam altera Dissertatio, *An coelibem esse; an verò viro literato nubere conveniat.* pag. 349.

DE

DE PERVIGILIO VENERIS,

JUSTVS LIPSIUS LERNUTIO ET GISELINO,

Anno clō 13 LXXIX, Kalendis Veneris.

Properate. quod ut magis faciatis, nuncio accepisse me nunc nuper Lutetia à Pythœo TROCHAICVM VETVS, cui titulus PERVIGILIVM VENERIS, elegans & scitum carmen, & dignissimum illa ipsa Dea. Plura non addo. Venite, videte, valete. Lugd. Bat.

Centur. I. epist. XXVII.

Ad

Ad Baudii amores pertinet, nisi
fallor, Lipsianus hic aculeus.

I. *Lipsius Guil. Barclayo. Luteriam.*

Hoc scire te volui: ego per te quid N.N. il-
lic noster, & quâ agat. Scribit ad me, que-
ritur, sed parum apertè: & ulcus aliquod ser-
monum eâ veste tegi equidem odoror. Si leve
curatu, parum est: sin pravum aliquod &
* *ἄσφατον*, doleo causâ præclari ingenii, quod
sefe (ah temere, ah stultè) in barathrum &
præceps dedit.

*Quis illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimera?*

Sed meliora opto, faveo, & quâ possum juvo.
Lovanii, III Kal. Sextil. ∞ . Io. xcix.

* *insanabile.*

I.L. *Claudio Boucaultio, Lutet.*

Barclayum saluto. ad quem ante biduum dedi,
itemque ad N.N. de quo aliqua audimus non
volentes. Vale. Lovanii, postidie Kal. ∞ .
Io. xcix.

*Centur. ad Germanos & Gallos,
epist. LVI, & LVII.*

Vera

Vera B A V D II effigies.

Quem legis, & laudas si vis novisse Poetam,
Versibus & vita Baudius unus erat.
Vidimus hunc ipsū qualē tibi carmina monstrant,
Ingenium domini leta papyrus habet.
Talis erat, seu cum fluitarent prospera, seu cum
Immeritum premeret & vior aura caput:
Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
Fortuna magnis regibus esse minor:
Nulli sponte nocens, & amabilis hostibus ipsis,
In quo, si nosset, perderet ira locum:
Infensus sceleri: sed non ut lege severa
Viveret, antiqua simplicitatis amans.
Melle madens, & quo non incorruptius alter
Miscuit innumeris seria mille jocis:
Et si cuncta simul permittis dicere, vates
Teius arguto mistus Aristophani.

H. G R O T I U S.

*Vane pictor, ære credis posse reddi Baudium.
Baudium referre nemo quiverit, quam Baudius*

PERSEVERANTI LAUREA
Natus 1561. Obiit 1613

DANIELIS HEINSII
ALLOCVTIO

AD

DOMINICUM BAUDIUM,

in morte uxoris.

DANIEL HEINSIUS

BAUDIO SUO S. D.

Clarissime Baudi,

Omnium virtutum regina mihi semper visa est constantia, quæ in rebus humanis magnum illud & divinitati proximum invexit, NON MOVERI. Stare quippe contra fortunam nemini est datum, quam qui animo invito ictus excipit illius ac frangit. & cum natus ad calamitatem sit ut homo, sibi dat quod non accepit. Hæc est illa Stoicorum *Alēteia*, qua conditionem numinis invadunt, & mortalitatis leges cum divinitate proxime jungunt. Fortes quidem viri; sed, ut nosti, qui invidiam multorum sibi

A

creant,

creant, dum tam alta loquuntur. Nollem etiam lenissimum affectum, *τὸ φιλεῖν ἡρώτως*, penitus excluderent: & humano generi hoc negarent, quod ab eo nomen accepit. Utriusque summum temperamen in te vidimus! Charissimam (ita vocas) uxorem nuper amisisti. Commune hoc cum omnibus fuit tibi. Mortalis quippe erat. & hac lege venerat, ut sic abiret. Reliqua vere sunt tua. Ægram animi ac corporis, suavissima adlocutione recreasti: nullum optimi mariti officium prætermisisti: abeundi, qua necesse erat, viam quæ ad loca beatorum ducit, quasi digito monstrasti. Cætera boni viri; hoc & Christiani & Theologi fuit. Functam his calamitatibus, lachrimis paucissimis, sed quas partim mœror eliceret, partim animi constantia inhiberet, prosecutus es. Ita quippe maritum agebas, ut te virum esse meminisses: ita constantiæ severitatem tuebaris, ut humanitatis legem non excederes. Aliquot deinde post diebus, funus mortuæ fecisti: & atratus ipse (quantâ constantia, Dî boni!) agmen amicorum duxisti: donec terræ partem sui reddidisti. Ex hoc tempore animum firmare sapientiæ præceptis aggressus es, & in usum tuum promere, quæ diu ante eras meditatus. Videbas quippe creptam esse quæ jam reddi non posset. Cæterum præsidia in te sita, indidem promenda esse. Ita tecum tandem & festivi-

tate

tate tua in gratiam redire cœpisti. Munera Deorum, quæ solatia humanitatis nostræ natura esse voluit, paulatim etiam adhibere. qualis liquor est illius Dei, qui Indorum fines expugnavit. Idque cum iudicio & dilectu. Neque dubitamus, quin in tantum jam profeceris, ut suavissimum Deorum, ipsum scilicet Amorem, qui vel ultro te invitat, sensim sis admissurus. Certe quicquid usquam venustatum est, cælibatum tuum decet. Cogita cum quanta amœnitate tibi sit luctandum: quanta tibi in conditione ista adversaria parata sit. Si quæ usquam eximia est forma, libertatem tuam provocat, quæ tutorem jam non novit. Si quæ dos est usquam, quæ contemni non debet; eam occupare spe jam potes. Et ut possis, imo debeas, domi habes quod reponas: cui plus quadragies Jamborum est in arca. Probæ monetæ quidem, quamvis vix in vulgus usitata. Cætera ut excuses, Baudium aliquem terrarum orbi debes. Quicquid nil agenti tibi elabatur, hominibus perit: qui virtutes tuas a te quidem, sed in alio expectant. Quare cavendum tibi censeo, ne quantum tu cesses, omnium intersit. Ætas abit; quæ ne frustra elabatur, etiam noctes occupandæ sunt. Quod futurum brevi jam speramus. quare etiam joculari ausi sumus. Nam cum reliqua quæ dici in luctu ab amicis solent, partim tempus, partim tua nobis

præripuerit constantia ; plus jam omnes
judicabunt esse , quod vel ad lepores us-
que obduruisti . Quos , te serio suadente ,
publico jam damus . qui nonnullum huic
scripto , in quo doctam antiquitatem ex-
pressimus , pretium posuisti . Cui editio-
nem imputabis . Vale .

D A-

DANIELIS HEINSII

Ad Cl. V. DOMINICUM BAUDIUM,
in obitum charissimæ uxoris,
Jambi ὁρχαϊζογλις.

Severitatis temperator & joci
Venuſte Baudi, cujus imbre neotaris
Meroque melle ſcripta perpluit Venus,
Et dicta, & omne quicquid eſt uſquam tui;
Non tranſmarina, non Pelasga, ſed Quiris,
Remique neptis, ipſave Æneæ parens:
Qualisque ſolis ſtat videnda Gratiis,
Carens amictus, non venuſtatum tamen;
Peculioque corporis dives ſui
Privaque laude, non potens odoribus
Offuciaque, quam magis plebes amat:
Quis advocatus non ut expedit Deus
Expectoravit ſpiritum tibi marem,
Nervosque mentis, & lubidinem viri;
Dum fata mœſtus comparis gemis tuæ,
Quam compotivit Aggeruntis Dis pater?
Quæ nunc oberrat regna per Proſerpina,
Sacrosque campos, & Diis gratum nemus;
Dilecta tantum, quantum amabitur brevi,
Aut Phyllis, aut cenſenda moribus Chloë:
Vel ſi quod uſquam myrothecium videt,
Facetiarum Phœbus aut Dieſpiter;
Vel Luna mater: ſive Lucinam velis,
Quæ partumeis præſidet puerperis;

Fœcundus heros: seminisque Baudii
 Non invidere certus indigentibus.
 Quæ te suavi prole mactabit patrem,
 Et morsicatum flammeis labellulis
 Adlusitabit, & columbarim premet
 Os illud ipsis ambiendum Gratiis.
 Amplexibusque vinnulis venustulis
 Et delicatis basiationibus,
 Catulliana qualis extitit seges,
 Dissuaviabit usque: sive cum paras
 Quid muginari dulce, sive ingratiis.
 Hac spe querelas & supercili Chaos
 Remitte nobis. nec bimater Evius,
 Curas edaces execratus & gravem
 Mentis senectam, desit in partes suas;
 Præstes choreæ, seminarium joci,
 Ludi tribunus, Cypridis coagulum,
 Et dux amoris, & choragus gaudii.
 Vergensque primum cymbis pauxillulis
 Minutulisque, rem pitissando gere:
 Carchesiumque littus extremum lege;
 Dum pectus agrum vim salutarem fugit,
 Manumque vitat, & favet doloribus:
 Non immodestis, non capacibus scyphis,
 Hylæus olim quos amabat & Pholus;
 Sed parcior, sed verecundo Deo.
 Ut navita olim palmulis radit solum,
 Cautusque vitat impotentia freta,
 Dum ponit unda, dumque Iupiter pedem
 Vtrumque poscit. Sive Rheni deligis.
 Suave nectar, sive quod Celta ferunt.
 Ni fors Ibera mavelis, vel Cretica;

Censor peritus arbiterque non levis :
Fugaxque nunquam nec relictor agminum,
Bellive inaudax, aut metu vepallidus,
Cum Bacchus & res strenuum poscit virum :
Sed innocentis gaudii memor tamen,
Et obserata non amicus amphora,
Lamnaque terris, quam Deus recondidit.
Sic flore sensim toxicoque Liberi
Et hoc veneno fascinatoris meri,
Ceu Marsa abactus Thessalaeque naxia,
Inominatus ibit in ventum dolor,
Et anxietudo mentis & molestia.
Hac lege nostram mancupo tibi fident,
Paratus omne quod moves periculum
Subire tecum : siue parcenti manu
Stat velitari; seu meracioribus
Mentem lubido est provocare ductibus :
Curasque & omne quicquid a grimaonia est
Primo pedatu dissipare te paras :
Eliminatus ut struat mœror pedem,
Et se relictis migret è præcordiis.
Non inficeti combibonis ut vicem,
Quem non Camœra non venustates vident;
Xanthique potor intruetur Delius,
Vterque Bacchas ante bacchantes eat,
Insaniendo : verum, amabilem in modum,
Et qualis olim fertur antiqui senis
Nataſſe virtus, Thessalas inter tubas
Et civico cruore manantis manus.
Aut Sophronisci comis ut sævit puer,
Medulla fandi, blanda Siren & Venus,
Nil scire doctus, omnium gnarus tamen :

Quem Clinia propago, quem rorans merum
 Demit severis, & venustis adstruit.
 Censen' quid umbra fabulaque imagines,
 Et fastuosa gens gerat Proserpina,
 Quos Cnossii quos Æaci damnet forum
 Minosque diris additus nocentibus,
 Curare vivos? An mori virum decet,
 Et esse luci quam trahis superstitem?
 Trux & severus adsidet furentibus
 Mœstusque semper. Occidit sanguen Iovis,
 Et tot sub undas volvit ingentis viros
 Liquor Scamandri flevit immanem Hectorem
 Conjux parensque. Fluctus ut fluctum trahit
 Lunaque pergunt interire, sic abit
 Mortale sæclum. lex venit nascentibus,
 Necis potiri, cum jubet necessitas,
 Pausamque vite primus involvit dies.
 Quod si benignus ejulatum, genas
 Et ora turpi rore commendes miser,
 Puerpera que vel secundus praefica,
 Plangore cuncta mœstus incendas tuo
 Lessuque inani; num minus stat atrium
 Crudele Ditis, & riget ferro domus,
 Quam triplici cervice perlatrat canis,
 Damnasque longi Sisyphus moliminis,
 Et insolentis Tantalus colit furor?
 Vin' esse temet legis aeterna excipem
 Tuosque tantum? Fors & expedit tibi,
 Functam labore, nunc fruisi gaudio,
 Letamque divi interesse coetibus;
 Qua mille pestis corpore anclavit suo,
 Necisque mille. Nec potentior lues

Vinci

Vinci dolentem pressit Alceida manum,
 Torosque, & acrem pectoris valentiam,
 Et discolorem exsorbu it vim sanguinis:
 Cum triste munus OEnei partu sata
 Evisceravit bajulum coeli virum.
 Sic usque noctu sa viebat & diu
 Qui viscera olli cæcus ambedit dolor.
 Quo victa sape, nec potens silentii,
 Imposque fandi, sed quiritari memor,
 Festivitat is indolem stitit tua:
 Vagore vitam flebili evitans tibi,
 Et ominosæ ejulationibus.
 Quæ noxia esse noxa vatibus solet,
 Bonaque menti non levem fraudem creat.
 Verum ut relabar ad venustates tuas,
 Orsusque socco nil cothurnatum crepem:
 Sed qualis olim Davus in scenam venit
 Lippum Simonem tangere audax & vaser;
 Vel quæ talento Pythias mungit senem,
 Cum captat auras & subinde humum fugit:
 Nunc compedum solutus & tristis iugi
 Liber vagaris, quo seren us impetus
 Et nata magnis in doles mentem trahit,
 Dotis benigna candidatus & cliens.
 Hanc esse quippe natio mortalium
 Ætati agundæ non inutilem autumat;
 Et jus fateri est. ni Trebatius gravis,
 Consultus æqui, juris antiqui sciens,
 Dissentiente is oggeris sententias.
 Hæc & tepentis suscitabulum foci,
 Dapisque blanda præbitrix est & meri,
 Columna vitæ, dulce fulcimen domus;

Hoc institutores & propolarum manus,
Et gens inepta sarcinatores viri,
Copaque avara, maxima vatum cruces,
Negant negare: queis, venustis versibus
Ineruditam nunquam adiveris manum:
Non si trecentis quotquot occidunt dies
Puris iambis aut trochaorum pede,
Amice, places lachrimare nescias
Inelegantes in verecundas aures.
Sic ante doctas excubant semper fores,
Redire certa, dum Moneta fulserit
Regina rerum, maximi proles Iovis;
Ne forte Divam despuas eimodi.
Non ut severus, Euclionis in modum,
Vivas sepulti pertinax nomismatis,
Sed latus usui, nec molestus promere.
Nunc intueri nec pudor nec fas negat,
Si quid venustum, si quid inclutum veget:
Genasque & ora virginesque pupulas
Coram arbitrari, verbaque elegantia,
Et aestimare si quid in sinu latet;
Sententiamque ferre de tot voltibus,
Quot Cypris usquam, Cypridisque por videt:
Pedemque figere in puellarum choris
Festivitatis non peregrina virum.
Hac esse quidni suspicer nectar tibi,
Et lac, & omni dulcius papavere?
Si nec leana nec tibi mammam dedit
Hircæna tigris, nec ferocientibus
Septentrionis intonata filiis
Immitis unda pectus eduxit tuum:
Sed blanda mater, & Camœnarum chorus,

Festivitatis lene momen insita
Et dulce flabrum. Cynthus tristeis negat
Amare posse, nec favet mœrentibus.
Liber severos semovet thyrso viros,
Aptus choreis & suāvibus jocis.
Putumque nectar lachrimantibus dedit,
Fugare curas. hoc trucidat vim mali,
Internecatque si quid in venis latet,
Solvitque habenas & gubernæ pectoris,
Cum lene serpit, & cerebri fit potens.
Tum mens vagatur, & Iovis tentat domum,
Vehitque nubes inter, & vitat solum.
Tum Spes amica gliscit: alma Veritas
Tinnire docta quicquid in solum venit,
Fidesque regnat. cornua assumit miser,
Abitque turpis in dierectum dolor.
Hæc inter arma blanda Liberi patris
Humens subinde lingua suāviter seret,
Arguta leni rore pellacis Dei,
Quem sentit Indus, & minata vim polo
Terra juventus, Rhœcus & torvus Mimas.
Ipsasque voces irrigabimus mero,
Umbramque guttis: quæ sub ingenti specu
Magna parentis sicca temeti jacet.
Vovebimusque, terra tam levis premat
Caput beatum, quam sibi vixit gravis,
Dum dulce cœli lumen hausit & diem,
Compos doloris usque & agrimonie.

V. C. HUGONI GROTIO DANIEL
HEINSIUS S. D.

Vir Clarissime;

Magis in dies ac magis sæculi hujus virtutes admiror. Nihil vetustati debemus, sed lubentius eam laudamus. neque majora habuit constantiæ exempla, sed minore cum invidia audiuntur. Xenophontem illum Grylli ajunt, cum in re divina filium ætate majorem fortiter cecidisse audivisset, iterum coronam assumpsisse, & Deorum sacris manum admovisse. Q. Martium Regem, cum præclaræ indolis adolescentem amisisset, evestigio a rogo ad curiam se contulisse, omnes in miraculis habent. Baudius noster, eo ipso quo uxorem extulit die, vinum gustare voluit. Inferias vultu gravissimo, sed tamen siccis oculis, ivit: neque ut maritus, sed ut pater aliquis conscriptus, Senatum petere est visus, cum sepulchrum uxoris adivit. Omnia solatia, quæ exulceratis adhiberi mentibus solent, ipse occupavit. Nihil amicis in luctu reliquit, quod vel imputare illi possent. Tantum, gravissimum vulnus suum (ita vocat) publico ad Academiam programme testatus est: & invenit causam, cur non doceret. Orpheum Apollinis & Calliopes filium sapienter negat fecisse, qui uxoris causa mortuos accesserit: multa

multa enim esse in vivis, quæ levare luctum possunt; modo animus adsit, & quæ virum magnum semper decet constantia. Est vicina quædam ædibus puella. quam favente Venere & Gratiarum populo esse natam, subinde contendit. Sed in dote vitium est: qua, me iudice, illi, & quidem luculenta, est opus. Eodem quo uxorem amisit tempore, etiam languor accessit. ὀλιγοχρυσία vocant. Ajunt medici, eruditorum esse proprium. Etiam Platonem volunt, Dionem cum peteret, molestum fuisse. Facilius e vultu & pallore, quam e venæ momentis eum deprehendas. Hunc pro cætera constantia aliquanto minus fortiter ferre mihi est visus. Adfui homini: mentem afflictam erexi. Cætera aiebat posse ex animo deleri: remedio autem & quidem præsentis opus esse. Etiam hoc inventum est, quod re ipsa sum expertus efficacissimum esse. Magnum certe usum ἡ χρυσίσις habet. Etiam oculos, quod Hippocrates voluit, plerumque exhilarat. Stabat antea demisso vultu ac tristi: uxorem ejus vivere adhuc credidisses. Vix spes melior affulsit, respirare cœpit, & constanter multa de fragilitate vitæ disputare: nemo funus esse in ædibus existimasset. Ego nullum officii prætermisi genus. Jambos ἀρχαῖζοντας plus minus ducentos conscripsi: quos brevi videbis. & quidem hac lege, ut & me videas simul. Quod, ut spero, brevi est futurum. Vale. Lugd. Bat. c l o l o c x.

AD RHADAMANTHUM.

Fictum.

Lenierat torvum culto sermone Charontem
 Baudius, infernis dum veheretur aquis:
 Annueratque illi, per se non stare professus;
 Et dimissurus, si licuisset, erat.

Quid faceret? sistens Rhadamantho portitor, inquit.

AUDI hominem, & flecti te patiare, rogo.

Flexanima Iudex captus dulcedine vocis

Præcipit illicitas hunc remeare vias,

Sed duo mandantur misero præstanda marito.

O medicina gravis! Vnda bibenda viro est;

Et conjux repetenda prior: sitiaturque, bibaturque

Quantumcunque volet. non prohibentur aqua.

Sed vetitus liquor ille Dei, qui subdidit Indos;

Figit & incertos unde poeta pedes.

Altera crux: tota Galla Tanaquile fruatur.

Sed tamen a chara conjuge languor eat;

Multivola ne mente novos suspiret amores.

Hac iterum in lucem lege redire potest.

Iamque in vitales rediisset Baudius oras,

Præferret fumos nî Rhadamanthe tuos.

P. SCRIVERIUS.

CORNELIO vander MYLE

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Ex consilii tui sententia, cujus voluntas mihi instar legis est, effeci ut intelligeres, non tantum me haud destitisse a petitione muneris Historici potentissimorum Ordinum, sed e contrario certam obtinendi spem concepisse, partim favoris tui fiducia subnixum, partim quod sine injuria, certe nisi cum honoris nostri imminutione, non potest alteri quam defuncti Merulae successori Sparta haec exornanda mandari. Praecipue vero (cur enim bona nostra non norimus, aut ea publico non applicemus bono?) quia nemo vivit sub ditione atque imperio Illustrissimorum Ordinum, qui majore animo & feliciore successu rem eam effectam dare possit. Itaque humanitatis tuae genium adjuro atque obtestor per Deum immortalem, per fas Christianae charitatis, per vinculum sanctae Fidei, & quidquid apud gentes venerandum atque antiquum habetur, impone tandem optatum finem diuturnae expectationi, neu me patere longius versari inter sacrum & saxum sub ictu creditorum; qui meas aures assidue molestis vocibus circumsonant, ut defaeco animo studia doctrinae tractare nequeam. Lenius & miserandus ille languor, qui me charissima

fima conjuge orbavit, idem me sumptibus exinanivit, ut triennali frugalitate non possim explere lacunas æris alieni, nisi adventitium aliquod lucrum dexter Mercurius obtulerit. Is tu esse potes, si serio totum Vander-Mylum heroem in gratiam summi tui cultoris impendere dignatus fueris. Recte dicebas nuper, Nihil aliud posse locare in solido, & ad portum bonæ spei appellere quassatam ratem Baudii, quam opimum aliquod conjugium. sed procax istud genus divitum ac fortunatarum mulierum spernit viros fama meritisque celebres, nisi censu quoque censeantur. Quod si tua forti fidelique opera nostris rationibus hæc accessio honoris atque emolumenti facta fuerit, enitar totis viribus ut nulla res & patriæ majori ornamento, & tibi solidiori gaudio futura sit. Sed plane mature facto opus est: alioqui cura & ægritudine contabescam miser, aut præceps consilium sequi cogar a necessitate, quæ legem & rationem omnem frangit infirmatque. Ab urbe Gandavo literas accepi, quibus significatur optimam esse spem recuperandi laris materni; sed, ut loquar cum Plauto, *manus nostræ oculatae sunt, credunt quod vident*. Si quid isthinc obvenerit, id omne in lucro deputabitur. Vale decus & præsidium meum. Datum Lugduni Batavorum x Martii clocloxx.

GERARDO IOHANNI VOSSIO

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Pecco largiter, amicissime Vossi, & adversus promissi fidem, & adversus sacrum hospitalis tesseræ, quod tamdiu supersederim a scribendo, cum sim a te omni genere profusissimæ humanitatis exceptus. Nec me hercule, si sine fūco ac fallaciis more majorum veritas fatenda est, non aliam tantæ cessationis causam prætexere possum, quam blandientis inertię dulcedinem, & constantię tuę in amando fiduciam, qua fretus ipse sum in officio fungendo tardior. Non te fugit veriloquium Taciti, pronunciantis *invisam primo desidiā postremo amari*. Domesticum exemplum me vides, ne quæram foris. Quum tamen haud queam diffiteri quin culpam commeritus sim, tamen causę dictionem non meditabor, ne facilitati & indulgentiæ morum tuorum diffidere videar. Illud enim longe scio abesse ab ingenuo tuo candore, ut quicquam sequius velis ominari de meo propensissimo erga te affectu; quem, *dum spiritus hos reget artus*, sanctum & inviolatum conservabo: *οὐ γὰρ ταῦτά μ' ἐδὴ ταῦτα*. neque enim arctissimum illud necessitudinis fœdus, quod inter nos & animorum affinitate, & communium studiorum vinculo, & mutuis officiis vitæ

B san-

sancitum est, eget verborum proletariorum
ac publicorum adminiculis, ut vim ac stabilitatem suam tueatur. Segregabo itaque minime necessarium sermonem, & missis ambagibus revertar in viam. Quo magis & naturæ meæ genium excutio, & rerum mearum rationes considero, tam magis adducor in eam sententiam, ut de aliqua conditione nuptiali serio dispiciam. Sed, ne quid te celem, diurnus uxoris languor, & parum diligens privignæ cura in administranda re familiari circumvenit me difficultatibus æris alieni, adeo ut duorum annorum frugalitate ac parsimonia vix ac ne vix quidem supplere possim hanc jacturam, nisi aliunde ἐπιμνησθῆναι & obveniret. Sed non sum tam improvidus paterfamilias, ut incertam spem in censum referam. Lucro apponendum est, si quid bona scæva objecerit. Ut regrediar unde abieram, nec decipere nympham ullam, nec ipse decipi cupio. Quocirca bene constitutam esse oportebit a fortunis, si qua huic homini nubere dignabitur. Nec indigni videmur, si sint sua præmia laudi, quorum ratio habeatur a non insipiente marito. Veteribus amoribus meis ex animo volo, nec ullam præoptaverim, si ad cæteras dotes accedat etiam copiosus imber qui olim per impluvium defluxit in sinum Danaëis. Nam tute satis intelliges, etiam me tacente, quam parum ex utriusque usu foret famem jungere cum siti, & prolem generare in spem esuritionis, quamquam ab importuna pauperie

perie nihil mihi periculi erit, si quidem animo
a curis vacuo sacra mea unquam commovere
cœpero.

ἀλλ' ἢ μὲν τοιαῦτα Θεῶν ἐν γένεσι κείται.

Nisi molestum est, velim aliquid temporis
impartiari disquisitioni quo loco res ejus sitæ
sint. nam quin vivat nostri memor, & non
immunis amorum, nullus dubito. D. Polyan-
der, optimus & eximijs virorum, haud gra-
vate in partem istius officii sese adjungi pa-
tietur, si hominis humanitatem perspexisse
mihi videor. cui quod hoc tempore non scri-
bo, benignus ignoscet. alias hæc culpa resar-
cietur. Vale *φίλῳ τον καὶ οὐ, καὶ ἡμᾶς φίλῳν. Δί-
τίλῳ. Καλ. Jun. εἰς Ια. c. x.*

GERARDO IOHANNI VOSSIO

DOM. BAUDIIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Quanquam non est tam arctæ necessi-
tudinis, quæ nobiscum intercedit,
verba ad dimensum exigere, aut offi-
ciorum vices importunius postulare: tamen
non possum dissimulare quin animi pendeam,
ut certior sim de statu nostrorum, si Veneri
placet, amorum. Patrem, qui jam tum con-
clamatus & plane depositæ salutis erat, quum
isthic essem, transmigrasse ad beatorum se-
dem nullus dubito. quippe qui vix unquam

mortalem audisse mihi videor animo & sermone magis obfirmato ad excipiendam humanæ conditionis legem, ad quam omnes nati sumus, ut denascamur. Quanquam in crudo parentis luctu non videtur oportunum tempus de conditione thalami mentionem facere, tamen nihil obstat quo minus *λαίηρα* *πρὸς τὴν εὐσέας* inquisitio suscipiatur. *αὐτὸ γὰρ τὸ χρημάτων εἶδέν ἐστι πρᾶττειν τὸ δεόντων.* Si mihi adessent facultates Themistoclis, non deesset eadem animi generositas. Is malebat generum opibus carentem, quam opes viro generoque destitutas. Quanti intersit hodie esse *δ' πένθερον*, ne longinqua exempla quæramus, illustre documentum præbet *, cui quidem multa suppetunt optanda bonis, nec impar est honorificis muneribus, tamen negari non potest cum virtuti atque industriæ plurimum debeat, non nihil etiam esse quod affinitati & favori Atlantis nostri queat imputare. *ἀλλ' ὅτε ἐμὸν τέτων ἐπιμελεῖσθαι.* interim liberi sumus, nec indigni qui præclaram patriæ operam navare possimus. Semper heroicum illud spe & studio concupivi,

αἶψα δ' ὅτε εἶναι καὶ ὑπεύροχον ἐμὴν αἵαν.

In quo magnifico omine desino, teque *χαίρειν* καὶ *δὲ πρᾶττειν* ex animo voveo. Datum raptissime XIX Junii c10 Io c x.

JOANNI POLYANDRO

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Quanquam ego & meo sensu & iudicio
 humanitatis tuæ nihil videor peccare
 adversus religiosam dignitatem mu-
 neris tui, quod tam familiariter amores meos
 fidei ac prudentiæ tuæ concedere non dubi-
 ravi: tamen ne sordium & illiberalitatis no-
 mine tibi suspectum sit nostrum inquirendi
 studium de censu reque familiari sobolis Re-
 migianæ, seu Textoriæ malis; recte & ordi-
 ne me facturum putavi, si simpliciter & aper-
 te causam istius propositi significarem. Mo-
 dica sorte & inculpata paupertate contentus
 esse possum, ut si quisquam mortalium, &
 hunc fructum cottidie magis ac magis colli-
 gere studeo ex tractatu honestissimorum stu-
 diorum, ut mihi bene cum fortuna mea con-
 veniat, & ut insanis cupiditatibus modum ac
 frænos imponere queam. Quam multis enim
 non egemus ad hanc brevem vitæ viam *συν*
ἁδύνα traducendam? Sed seclusis ambagi-
 bus, & omissis in præsens Philosophorum
 sententiis, scire debes me partim ob pene tri-
 ennalem uxoris languorem, partim ob parum
 fidelem peculioli nostri administrationē, in-
 cidisse in æs alienum, cui dissolvendo ægre
 par esse possit frugalitas & parsimonia trium

aut quatuor annorum, nisi quid adventitii
 bona fors, aut opima dos objecerit. Id arca-
 num sine scrupulo conscientiae non sustinet
δυμὸς ἀγλῶος celare, nisi forte si qua nymphea
 nobis favore cœli destinatur tam amplis opi-
 bus ac facultatibus, ut nomina nostra expedi-
 re possit haud minore suo intertrimento, quā
 si ex læta segete manipulus, aut ex uberi vin-
 demia racemus deruatur. Quanquam voto
 meo pauca sufficiunt, tamen hoc agendum
 est, ne spernantur *θεῶν ἐρικυδέα δῶρα*: & mul-
 tis hoc est persuasum, huic homini suo tem-
 pore non defuturam luculentam aliquam
 conditionem. Ego quoque spes meas ut non
 refero in rationes accepti, sic nec temere tan-
 quam rem vacuum cuilibet aucupanti vel oc-
 cupanti permittam. Tu vero me tacente sa-
 tis intelligis, quam parum ex usu utriusque
 foret *τὸν λιμὸν καὶ τὴν πείναν* infelici contubernio
 invicem fociari. Quocirca nisi tam bene fun-
 datum sit patrimonium amicæ, quam unice
 diligo, ut sine notabili incommodo nostris
 difficultatibus mederi queat, in rem commu-
 nem est ut aliud mihi subsidium prospiciam.
 Quod ne in eam partem velit interpretari,
 quasi quidquam detrimenti ceperit amor ille
 pristinus quo juvenculam forma & ætate flo-
 rentem sum complexus: testor ex animi sen-
 tentia me hoc ejus causa facere, ne liberos e-
 ducemus in spem egestatis atque esuritionis.
 In cæteris jubeo eam sperare, & si mihi un-
 ctius aliquid obtigerit libenter filium ipsius
 gra-

gratis admittam in convictus nostri societatem, ubi ad eum processus gradum venerit, ut cum fructu publicis Academiae recitationibus interesse possit. Nec hoc solum, sed peculiari jure disciplinam ejus commendatam habebo, tanquam si ex me natus foret. Id ut sine fuco & fallaciis nuncupatione verborum testor, ita velim ad honestissimæ matris aures te interprete perferatur: non committam ut vanitatis argui queam, & ejusmodi officium haud levis erit momenti ad leniendum mœrorem, quo conficitur ob decessum parentis. Vale, vir reverende & mihi multis nominibus charissime. Datum Lugduni Batavorum xxiv Junii clc lxx.

GERARDO IOHANNI VOSSIO

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

De Remigio mira sunt quæ memoras, dum tamdiu vivam mortem & mortuam vitam traxisse. sed admirationem meam minuit domesticum uxoris exemplum, quæ stupentibus medicorum filiis spiritum jampridem damnatum ultra mensis spatium produxit. Ad summam, quemadmodum (ut ait ille,)

— vis improvisa lethi;

Sape rapit rapietque gentes.

ita mors interdum venit lento gradu, tardius-

que immortalium opinione. quocirca semper in procinctu esse debemus ad excipiendam diei decretoriæ legem, quum nemo sit tam florens ætate ac viribus juvenis, qui sibi crastinam lucem ausit polliceri, nec rursus tam confectus ævo senex, aut ab omni spe derelictus, quin ei interdum aliquid induciarum detur ad commentandam mortem, hoc est ad exercitationem veræ non simulatæ Philosophiæ. Qui nihil aliud toto vitæ suæ cursu meditatus est quam ut bene moreretur, huic optime constat ratio anteaactæ ætatis. Sed mortalitatis & humanæ conditionis contemplatio abripit extra limites argumenti epistolici, nec otium est jam sapientia verba funditandi. quanquam scio id tibi esse non nolenti, apud quem licet nobis hallucinari. Sed ut a lasso ad lusus, à tumulto ad thalamum, à tædis funeralibus ad nuptiales veniamus, omnino & animus suadet, & rerum mearum ratio flagitat *ἡμετέρας μετέρχεσθαι ἔργα γάμοιο*, non tantum ad discutiendum solitudinis tædium, sed ut rei familiari prospiciatur. Carere non possum sine multis incommodis consorte, cui Baudius tanquam animæ dimidium curæ sit. Cæterum ut ad reverendi viri D. Polyandri curam & diligentiam me remittis, ita eundem optimæ fidei debitorem tibi delego, si quid sigillatim de meo in amoribus sensu scire desideras. Quanquam enim quædam ad eum scripsi, quæ non sit ex dignitate nostra proferre in vulgus, tamen nihil rerum mearum cupio tibi

tibi esse clausum aut obsignatum. Ea porro est inter vos animorum conjunctio, is amicitiae usus, ut neuter arcanorum alterius expers esse debeat: mihi porro nihil æque in votis est, quam ut adsciscar tertius in tam præclari confortii societatem. Vale cum universa familia, καὶ ὁ πρῶτος καὶ τοῖς τοῖς meis verbis salute plurima conjugem impartiare Δὲν γυναικῶν. Datum Lugd. Bat. vii Kal. Quintiles clo lo cx.

GERARDO IOHANNI VOSSIO

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Doleo ex animo, humanissime Vossi, te tantum oneris ac laboris in gratiã meam suscepisse. Nam etsi sincero affectu nympham illam prosequor, tamen magis liberandæ fidei religione, & veterum repromissionum ultro citroque stipulatarum memoria adductus sum, ut consortium ejus ambire non dedignarer, quam formæ lenocinio, vel divitiarum conditione. Nolim factum, ut duobus viris, quos jure maximi æstimo, curam istius conciliaturæ demandassem. Neque enim sum tam desertus à bona spe, ut sollicitis precibus, aut diligenti cautione depacisci debeam, ne Baudium maritum fastidire velit. Quod fittas se animas amare ait, scio quorsum tendat, nec intercedo, quin Cereri se totam voveat, aut ætatem

careat temeto. mihi sententia diaprisci Cratini magis arridet, quam factis approbavit magnanimi Catonis virtus, quæ sæpe mero incaluisse perhibetur. Stat à meis partibus tota manus Poëtarum, genus hominum integrum vitæ scelerisque purum. Non tam parvipendo gloriam carminum, ut aquæ potor esse consuescam, præsertim in hac fera ætate. Quocirca ne amplius inducat in animum leges magistras ferre sine populi suffragio, simpliciter edico me conditionem ejus nihil morari. sed interim gratias immortales habeo utrique vestrum, quod tantopere mea causa laboraveritis.

Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.

Multum item te amo, quod me celandum non putasti hoc horribile secretum. Malignitas obtrektorum nihil aliud in nobis fugillare potest, quam quod nimis commodus sū convivator, & interdum largius adspergor flore Liberi patris. Sed ut Sertorii miles caudam equinam depilavit sensim carpendo, sic operam cottidie magis magisque do, ut diligentius vivam, & ad cæteras laudes, quibus fremente invidia clari erimus postgenitis, temperantiæ virtutem & sobrietatis adjungā. Velim eos, qui tam curiosa indagine papulas nostras observant, perpetuum vitæ tenorem atque ordinem considerare, & quam assiduisimus in tuenda publici muneris statione, tamen si interdum, ut est ingenium humanitatis, plusculum sodalibus & innoxia hilaritati

indulgeamus. Didici ex Horatio heroë, is porro autorem habuit Græcum haud ignobilem, cujus tamen nomen mihi jam non succurrit festinanti. sed Horatius bonæ fidei debitor est, nec opus habet sponfore. is me docuit, ficcis omnia dura Deum proposuisse, nec aliter pelli mordaces sollicitudines, tranquillitatis tyrannas, quam dulci Lyæo, seu Lenæum mavis. Rutgersium, qui mihi præsto aderat, cum literas tuas accepi, nomine tuo salutavi, & ut ei nihil clausum aut obsignatum esse patior, epistolam cum eo communicavi. Missurus est ad te proximo die Dominico libros de quibus secum egisti. Vale cum lectissima conjugē & omni familia. Reverendis viris Polyandro & Lydio plurimam à me salutem nunciari cupio. Fac etiam Blyenburgus intelligat me non esse immemorem sui. De amoribus nostris verbum amplius ne feceris. gaudeo me bona cum nymphæ ejus gratia liberatum esse nexu veteris promissi, καὶ διπλότῃς σιναλλασµαῖς, cujus adhuc me nonnulla incessebat superstitio,

Nunc diis auspiciibus reor & Iunone secunda,
certe defæcato animo potero ad alias, ut spectro, longe splendidiores conditiones adspirare.
Datum xvi Julii clæ Io cx.

Ex

Ex Epistola quadam

AD IANUM RUTGERSIUM.

Dordrechtum.

Necdum animū despondi in amoribus, licet iis me excidisse crimineris. Non uno ictu dejicitur quercus, nec simplex repulsa, aut potius verecunda nuptiarū deprecatio, terrere debet ἀγλώορα θυμὸν constantis amatoris, quo minus iterum atque iterum petitor in campum descendat. Nusquam magis quam in tali palæstra expedit pudorem tanquam sudorem noxium a fronte detergere. Si Lucretia est, faxo dicat se nactum esse alterum Tarquinium: nisi quod nihil inconcessum concupisco, nec aliam vim meditor, quam quæ a flexanima vocis clementer grassante suada proficiscitur. Utinam tantum adesset illa matronarum decus, & vi, clam, aut precario possim mereri ejus affatum. Nihil posthac tam serio totisque Baudii viribus aggredi statutum est mihi, quam procandi munus. Deducam in actum universam Nasonis artem, & aliquid etiam addetur inventis. Vale φίλτατε. Dabam raptissime Lugd. Bat. xxix Januarii, c1o 1o cxi.

PETRO RUBENIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Antverpiam.

Ne ad inania excusationum diverticula confugiam, ingenue confitebor assignandam esse oblivioni ac negligentiae culpam tam diuturni silentii. Nam ex eo tempore, quo à vobis discessi, ita me totum sibi vindicavit procandi occupatio, ut omnium aliorum vitae & amicitiae officiorum fuerim oblitus. Nunc in optimae spei vado consistunt mea vota, & propediem fore spero, ut epithalamium mihi conscribant duo primaria Belgicae juventutis ornamenta Grotius & Heinsius, quos amore paterno complector, quod & apud posteros testatum iri confido duraturis in perpetuum monumentis. Si nos dignaveris honestare aliquo tuae artis specimine, gratias immortales eo nomine tibi sum debiturus, & vicissim à me exsolvetur,

Quicquid in arte mea possum promittere cura.
 Utinam te caperet imperus huc excurrendi! invenies non ineptos industriae tuae aestimatores, inter quos sunt ea duo lumina quae ante commemoravi. Nec desunt etiam qui penicilli gloria celebrantur. Michael à Mierevelt jampridem à fama notus est, & iudicio recte sentientium magnam laudem non sine lu-

lucro confequitur exprimendis ad vivum
vultibus hominum. Multique alii in his pro-
vinciis florent. Sed, ut simpliciter dicam quod
sentio, non accedunt ad decus tuorum ope-
rum, si oculos eruditos habemus, qui talia
suis pretiis arbitrari possint. Non sum factus
ad assentandum, nec ea labes cadere debet in
generosum pectus, sed loquor uti sentio: non
possum sine horrore contemplari monumen-
ta tuarum manuum, quæ vivent quamdiu
ars æmulatrix naturæ, & humanitatis genius,
in terris celebrabuntur. Sed ut cœpi dicere,
rotus jam sum in procando, & *fere ad mille*
Scæzontes effudi in meos amores, quibus ad
vivum expressi varios affectus eorum, qui hac
amabili infania tenentur. fortasse lucem vi-
debunt non sine suffragatione literatorum,
nisi me communis philautia decipit. Tu qui
omnia nostra favore prono complecti soles,
non ægre feres jactatiunculam, vitium agna-
tum erectioribus ingeniis; præsertim generi
poëtarum, quos ideo arbitror esse sub tutela
Phœbi qui Medicinæ præest, quod illis non
sit sana mens, & quod curatoris egere videan-
tur. Accedit nunc eodem amor, ut si admo-
veatur oleum camino, ne quid desit ad effi-
ciendum poëtam omnibus infaniæ numeris
absolutum. Negat enim princeps ingenii &
doctrinæ Plato, quemquam absque sacro fu-
rore, Musarum unquam pepulisse fores Poë-
ticas. Sed furor hic optandus est omnibus
quibus cor sapit, & acetum acre est in pecto-
re,

re, ut cū ingeniosissimo vate gloriari possint,

Est deus in nobis, agitante calescimus illo.

Impetus hic sacra semina mentis habet.

Sed jam fatis est ineptiarum, & tempus videtur finiendi nugacem epistolam, cum solenni formula, ut valeas, nos ames, & strenue rem famamque augeas. Socero totique familiæ salutem meo nomine plurimam dicas. Datum Lugd. Batav. x i Aprilis, clō lo cxi.

D.O.

DOMINICI BAUDII

SCAZON,

sive

LESSUS AMATORIUS.

Ex bibliotheca

PETRI SCRIVERII

nunc primum editus.

Qualis sub umbra populi gemens turtur
 Crudele fatum comparis sua luget,
 Sedensq; ramo triste carmen occentat.
 Non Hespero surgente mœror abscedit.

Nec cum rubens Aurora mane Tithoni

Cubile linquit, nox & ipsa, qua curis

Lenimen adfert, tota ducitur flendo.

Qualemve lessumper Caystrii stagnæ

Fundit propinquus funeri suo cygnus.

Tales querelas integrare compellor

Amore flagrans, saucius gravi curæ:

Vt evaporem qui meis inardescit

Æstus medullis. O cor inscium flecti,

Cor obstinatum, immite, sævius fluctu:

Quousque tandem tabe confici lenta

Sines amantem spe metuque suspensum?

Tu quæ puella, quæ tenella adhuc virgo

Florem juventa senibus ausa es autumnis

Vinclo jugali copulare, ceu quondam
Matuta non est despiciata Tithonum,
Cur nunc senectæ primulo in gradu stantem,
Sensu haud minorem, viribusque pollentem,
Tu penè par ætate, veris expuncti
Me sæva spernis, atque deputas probro
Tuis quod aspirare nuptiis ausim?
Quid tu tibi superba nymphea persuades?
Quæ tumida pectus arrogantia extollit?
Nec tu Cypri regina es, attamen Cypri
Adonidis flagravit igne pastoris,
Nec diva timuit succubare mortali.
Nonne & propago clara patris Anchise,
Dea creatus lumen hausit Æneas?
Nonne & Thetis marina, Nerei proles,
Dignata sese jungere Æaci nato?
At tu proterva despicias sacerdotem
Themidis verendæ, Palladisque cultorem,
Quem Gratiarum triga, quem novem Musæ
Virum per ora prapeti vehunt penna.
Virtute cœli nomen obtigit nobis,
Quod nec senectus ulla solvet annorum,
Nec dente Momus atteret Theonino.
Ius non habet Proserpina in sacros vates,
Quos a sepulcro majus excipit lumen,
Quam solis almi quum fruuntur usura.
Non est ut unquam morte possit extingui
Sublimis aura, & igneus vigor mentis,
Hæc dona nullis comparanda thesauris;
Divina dona, cœlicaque natura,
Quæ nil caduco semini patrum debent,
Si parvipendis præ luto refulgenti,

Praelamina quae fascinat virum mentes,
 Radix malorum, erugo pestilens cordis,
 Quam terra mater abdito sinu celat,
 Ut criminum crudele pabulum tollat.
 Hac dona si contemnis, & facis flocci,
 Nil aetheris de portione traxisti,
 Sed tota gleba affixa es, ut pecus brutum,
 Servire natum corporis voluptati:
 Cui venter est pro numine, & modus vicia
 Culina, somni, ludus, umbra, nil sanum.
 Expers amorum vivis, & venustatum,
 Nec te Cupido, Veneris & Poli germen
 Afflavit unquam horrore caelitis flammæ:
 Senes sed unctos, Aggerunticos patres,
 Capuli columina glubere expetivisti
 Spe mortis, & splendore capta gazarum.
 Tu quae videri vis avara doctrina,
 Fœcunda laudum, gravida mascula mentis,
 Aversa probro, castitatis exemplum,
 Maior profana plebe, pone personam,
 Nec honore vano turgidum geras pectus:
 Faxo involutus vulpe sub vafra fucus
 Notescat, & te seculo lucri servam
 Vixisse rumor me canente proscribit,
 Notisque frontem inuret usque mansuris,
 Dum clara lux fulgebit eruditorum.
 Ceu raptor ad cadaver advolat vultus,
 Priusque sentit qua die sit esurus,
 Odore praeda illectus, & fame plenus:
 Sic nidor auri suavit, haud amor sanctus.
 Ut viva velles mortualibus iungi,
 Quo more dirus ille rex Hetruscorum

Grassatus esse fertur in suos cives.
Nescis inepta quale vulnus infligat
Fama ac pudori spreta gens poetarum,
Quum saevus ira detumescit Hipponax,
Trucique Iambo armatus excitat pugnas
Archilochus, & se vindicat dolor iustus.
Hæc causa multis texuit necis stamen,
Hæc vis Lycamben morte adegit infami
Finire vitam, Bupalumque, nec cuiquam
Impune cessit asperare crabrones.
Quum tela stringit entheus furor vatium
In fœminas humanitatis oblitus,
Æterna durat contumeliæ labes
Ritu nec ullo februisque lustranda.
Tu dote qua nunc insolescis, O demens,
Luctuque nostro frueris in tuas laudes
Fallacis aure nescia, & brevis vita,
Videbis olim pallidam domum Ditis,
Ingloriaque oblivione cum gazis
Ævo eximeris, nec feres vetustatem.
At mortua te vivet hoc meum carmen,
Quod posterorum gens amica virtutum
Non absque probro nominis tui volvet.
Quin viva vivo tu mihi dabis pœnas:
Nam si quid est in Baudio lacertorum,
Marisque nervi, nec vibramus imbelles
Telum sine ictu, non abibis intacta
Versu cruento, qui per ultimas gentes
Meam fidem, tuumque perferet crimen.
Diris ager te rumor, & palam dicet,
Quum me ad beatas egerit dolor sedes,
Puella cruda, illacrymabilis, torva,

Pio poeta mortis attulit caussam.
Hæc fama te sequetur, ac velut torror
Ictu minuto conteret tibi pectus.
Tunc sera flebis, & dolore marcesces,
Quum spem medeæ ademerit dies summus.
Ah, ne tibi sit expeririæ cordi
Quid felle tinctus possit impetus vatum!
Benignitatis persequi decus malis,
Quam se va dici, ignara moris humani,
Quam tristis ut Medea saculo tradi.
Sed hæc voces auribus cano surdis.
Nam cur mihi ipse adolor & creo ludos,
Persuasione ebrius mero dulci?
Num flexit os evicta fletibus nostris?
Num, quod potens Natura sexui in se vit,
Lacryma ex ocellis ulla fluxit invitis?
Quin sic mei fastidit, ut nec affatu
Dignetur ullo sublevare moerentem.
Tamne invenustus, tamne sortis abiecta
Videor tibi, crudelis, ut putes crimen
Mecum loqui, mecum iugare sermones?
Læsanè maiestatis argues vatem,
Quod se tibi dicare sensibus totis,
Fœlicitatis deputat suæ summam?
Tecum mihi sit vivere, & mori dulce.
Tui carendo vita mortis est instar,
Est morte peior. quippe spiritus noster
Te spirat unam, a teque vita dependet.
Si crimen est, iam sat superque pœnarum
Dedi arbitratus pessimi tyrannorum.
Quid amplius requiris? en tamen supplex
Ad genua fontis ipse læsus advolvor,

Veniam laceffo, gratiam tuam posco.
 Satiare tandem luctibus precor nostris,
 Tristique pone, pone terminos ira.
 Vel, si stat usque se viendo grassari,
 Saltem mori concede cui negas vitam.
 O dura, quis me mentis error invasit?
 Qua vexat Ate? quodve sidus afflavit?
 Qui te, mea qua sola crimen es cladis,
 Sic pereo demens, sic amore vasano
 Complector, ut nec ars, nec ulla vis possit
 Sanare morbum, qui me ad incitas ducet.
 Pudet pigetque, vivus ac videns flammam
 Foveo sinu, qua deflagante consumor.
 Non trucior halat ignis e specu Aetnao,
 Nec vipotentiore pestilens vestis
 Ambedit artus efficacis Alcida.
 Totus favilla sum, cinisque mox fiam,
 Ni desinas ira, & miserta sis nostri.
 Quod te per aram humanitatis obtestor,
 Per siquid unquam pectori tuo charum
 Blande recursat, & creat voluptatem
 Sensu, suavis temperatam amaroris:
 Ne quem potes servare, perditum malis,
 Deserviando: iunge nomini mores,
 Regina cordis atque pectoris nostri
 MARIA, quo non dulcius sonat nomen
 Sub sole: te ne MARTIAM voles dici,
 Dum Martis instar parricida crudelis
 Gaudes ovasque cade: serviens ipso
 Ma vorte peius, & sorore Bellona?
 Namque hi per hostes irruunt, & armatos,
 Acieque sternunt perduellium turmas:

Tu das inermum, das amasium letho,
Dum bella cessant, & sequestra pax regnat.
Nec morte prompta, simpliciue grassaris,
Sed more quo tyrannus ille feralis
Caligula, patris optimi impium semen,
Cadi iubebat, ut perire se scirent.
Tamen nihil me contumelia lassant,
T tormenta lulum deputo, lucrum mortem,
Modo si redire in gratiam mihi obtingat
Tecum, priusquam solis hoc iubar linguam
Libens obibo, nec gravem moror Parcarn,
Dum te meum cor, optimam mei partem
Complexus ipso in lucis exitu cernam,
Gravesque ocellos in tuo sinu claudam.
O si sepultis ulla manibus cura est
Supremi honoris, lacrymaque viventum
Tangunt beatas, & polo additas mentes,
Quam conquiescent ossa molliter nostras
Quum vati amico triste munus impendes?
Quum mœsta dices verba lumine haud sicco,
Heic funus est amoris haud carens nostri,
Placida quiescat pace qui gravis nulli,
Bonisque gratus vixit usque dum vixit.
Non imus inter huius incolas mundi,
Quos fama clarat, & vetat mori virtus.
Heu causa mortis extiti pio vati,
Nec memet ipsa iudice est ut absolvar
A crimine isto, ni ferat mali culpam
Cupido cœcus, & malignitas fati.
Meliore flamma dignus, aut erat saltem
Dignus minore qui flagraret affectu,
Vel quem vicissim amore muneraretur

*Amata quantum vix prioribus saeculis
Amata vixit ulla: nec fui tanti,
Nec credere unquam mentis impotens quivi,
Ex me dolorem posse gignier tantum,
Ut interiret hoc amoris exemplum,
Hoc splendidum spectamen aurea gentis,
Flos unus, atque ocellus eruditorum.
Sed vana rursus somnia hei mihi fingo
Ritu Sabino! quin resumis, o Baudi,
Virile pectus, desinisque ineptire?
Quin corde pellis hanc amabilem poenam,
Blandamque pestem, noxiamque Sirena?
Reverte tandem mentis in potestatem,
Incumbe curis, unde patria possis
Adesse rebus, ut decet bonum civem,
Virumque fortem: profer in iubar solis
Praestans opus, quod prosit alteri saeclo.
Noli pati torpere pectoris dona
Gravi veterano, pange vel Sophocleo
Dignum cothurno carmen, aut per annales
Extende laudem gloriamque virtutum.
Vbique latus limes ad decus fama
Patescit, & se palma denegat nulli,
Quicumque mentis tendit ad culmen bona.
Hoc est agendum: sat superque servisti
Domina procaci; ferre quae suam sortem,
Iovisque coniux esse nescit invicti.
Linquas superbam moribus suis nympham,
Fastuque fastum ulciscere, & iugi turpis
Abrumpe vincla, teque vindices captum.
Volo, at volenti obsistit impotens ardor,
Aliudque mens, aliud Cupido consuadet.*

Video

Video proboque saniora, sed quales
Equis citatis auferuntur auriga,
Quum servuens quadriga carcere effudit:
Sic me sine ullo more raptat affectus
Frano reluctans, insolensque habenarum.
Heu, quo recessit illa prisca libertas,
Qua gloriosus extuli caput coelo!
Ego ille cui soluta legibus vita,
Suique compos iuris, at sequax recti,
Veræque laudi addicta semper arrisit:
Qui purpurata servitutis exosor
Non sum pati dignatus aulicos fastus,
Cliensve limen obsidere magnatum,
Qui me nihil debere regibus iacto,
Regumque pueris, præter integrum fraudis
Cor, & supremæ dignitatis observans:
Nunc vapulo, mulierculaque sub regno
Dimittere ultro spiritus mares cogor,
Et ad preces decurrere haud viro dignas.
Sed quis Gigantum more non perhorrescat
Bellare divi? ille Cypridis natus,
Qui fœmina servire adegit Alciden,
Idem puer me versat, & modis miris
Vexat, mihiq; memet eripit totum.
Amens amans, extrema fata te tangunt.
Non est uti par ac superstes evadas
Tanto dolori: quid moraris in vita,
Spretus, repulsus, impieque tractatus?
Sed quin adhuc laceassis, & prece adiuras
Heram rebellem, ne quid usquam inexpertum
Moriture linguas, aut inultus occumbas?
Non tigris illam, non leana produxit

In lucis oras rupe sub Libyssa.
Sed urbium flos, corculumque amœnarum
Fœcunda semper Bruga vatibus claris,
Virûmque alumna mater eruditorum,
Quos inter & nos obtinebimus famam
Non pœnitendam, non honoris expertem
Fremente Momo: nullus hanc mihi palmam
Demet tyrannus, temporumve decursus.
Si distributor ille censuum Plutus
Larem meum largo imbre non inauravit,
At est abunde Baudioque, Musisque,
Quod mens paratu leta pauculo poscat.
Non fulgor ostrî, non acervus argenti
Deducit agro corpori ardidam febrim,
Nec sordidas cupido deserit mentes
Superata luxu copiisque gazarum.
Me celsiores excitavit ad auras
Generosus ardor, indolesque doctrinis
Imbuta rectis, artibusque præclaris,
Vnde æ viterna laus paratur, & nomen
Immune lethi, sorte maius humana.
Tali beatus dote, quæ superascendit
Sellas curules, & decus triumphorum.
Quæ non redimitur ære, quam Bias secum
Portabat, hostis urbe quum petiretur:
Quid cunctor ultra? quum timore secluso
Virtute fidens gradior ad meam Divam,
Pacemque veneror in gravissimo casu?
Mansuescet, ut sperare fas pium duco.
Movisse cantu saxa fertur Amphion,
Sensus ferarum mulsit Orphei plectrum.
Sed iuvenis idem triste prabet exemplum

Muliebris ira, quem miserrimo ritu
In frustra discerpere Thracia matres.
Tamen subire est aleam mihi certum,
Mœstasque promere intimo e sinu voces
Sine arte, quales exprimit color veri.
O domina, si quid ultima preces possunt,
Quas fundo ab imo pectoris penetrâli,
Si residet in te mica mentis humana,
Necdum clientis exolevit antiqui
Dejecta corde prorsus ex tuo cura :
Te quaeso supplex, applica pias aures
Mœstis querelis, & vocatibus iustis.
Cur me fugis? per hasce lacrymas testor,
Nihil esse quod matrona temnat in nobis.
Si spes avaras sector improbus voti,
Quod te ambio, tuoque ab igne marcesco,
Ceu canus humor a teporibus vernis :
Saltem mihi sermone sit tuo pasci,
Os intueri, pectus illud amplecti,
In quo venustus fixit, atque honos sedens.
Possum tyrannos, gentiumque pastores
Coram alloqui fidenter ore sublimi.
Possum stilo, vivaque vocis oraclo
Pacare vulgus, & feras amica vi
Mulcere mentes : est ubi viri unius
Plus Suada præstat quam cæterva bellantium.
Non mole vasta, non toris lacertorum
Fit, ne secundo terminentur eventu
Præclara cœpta. mens vigoris excelsi
Repleta ducit agmen, & regit clavum.
Hic spiritus vitalis ille per cunctos
Diffundit artus corporum suas vires.

Hic

Hic animus amulator ætheris celsi
Res arduas perducit ad bonos fines.
At nec Suada nostra, nec valet virtus
Cor illud incurvare durius ferro,
Cui sors iniqua subdidit meos sensus.
Valete Musæ, debeo nihil vobis,
Sirenes absque fruge, res domum vestras
Auferte, non vos hacce fine confector,
Vt bella Martis horrido canam versu:
Venus, Venus me Marte saevius vexat,
Internaque urget arma. si nihil carmen
Prodest amanti, perditumque non servat
A limine Orci, nullus hunc moror morbum,
Sterilemque pastum mentis otiosorum.
Quarendus est mihi aditus ad meam Divam,
Sermoque plenus efficace suadela,
Qui possit expugnare pectus hoc saevum,
Crudele, inexorabile, inque mansuetum.
Mea vita, rursus te rogo, precor, quaeso,
Adverte mœstis questibus pias aures,
Miserere amanti, mutuumque fac mecum.
Non parva spero dona, quum maritali
Tecum jugari lege fervidus posco.
Sed nec pigendus ipse, & erubescendus
Ero tibi vir, o cor, o meum lumen,
O luce dulci si quid est magis charum,
Mecum velis transigere quicquid annorum
Benigna nobis cura destinat cœli.
Te veneror impotenti amore correptus.
Non sum meus, tu domina mentis es nostra,
Tu sola fati temperas mei clavum.
Hac vita morsque pendet a tuo nutu.

Pro te mori, si te vicario possim
 Redimere letho, Vita, non reformidem.
 Sic compotem me faustitatis æterna
 Deus ille faxit, quem penes potestas est
 Vita necusque. te suprema mens oro,
 Mundi arbiter, tutela gentis humana,
 Quo prosperante cuncta, Vita, succedunt.
 Te, qui jugalis institutor es lecti,
 Rex sancte venerans invoco, & prece obtestor.
 Ut fastuosa nympha qua meos spernit
 Castos amores, nec marita, vel mater
 Studet vocari, flectat asperam mentem
 In melius, & se mancipet mihi fido
 Pioque nexu, nulla quem dies rumpat.
 Sic ibit. haud sunt irritæ preces vatum,
 Qui labe purum pectus offerunt aris,
 Rectaque latam conscientia mentem.

F I N I S.

I A.

JANO RUTGERSIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Erat mihi in animo ad vos proficisci, sed blanda compede me detinuerunt convivatorum sodalitates. Forte haud ingratus evenisset parentibus tuis noster adventus. Nam statueram fidem tuam secutus cavere sub periculo meæ existimationis te serio & omni studio ac diligentia incubiturum Juridicæ facultati dimissis ad tempus literarum amœnitatibus. Quod si in animum inducas facere, spondeo, promitto, conceptis verbis juro te spatio minus annuo summa cum dignatione assequi posse non Persarum gazas aut atria divitis Crassi, sed quod utroque potentius est neque purpura vana nec auro (arrige aures Pamphile) majestatem doctorem. Quid te lætius erit beatiusque? De literis a Principe nihildum actum est, ἀλλ' ὀυελπίζειν κελύσσι με φίλοι ἄνδρες, sed non ego credulus illis, ista sum captus ab arte. Περὶ τ' ἐρωμανίας πάντα καλῶς ἔσται. & ut in eam curam toto pectore incumbat * facundus veri præco cum sua sibi conjuge; prosecutus eum sum plus quadringentis Scazonibus. σὺν ἀδρασεῖα λέγω, nunquam minus mihi displicui, videbis illic ad vivum expressas omnes affectuum

* Is est Ioannes Vtenbogaardus.

Etuum formas quibus inquietantur mentes
amentium amatorum.

*Quid poscis ultra? quid laceffis o Progne,
Crudelis, implacata, tigridis proles!
Meamne vitam, sanguisuga feralis,
Haurire quaris? ecce, pronus advolvor
Genibus tuis, ut audiam mei fati
Suprema iura. Namque tu regis clavum
Vita necisque.*

Sed quid hæc ad Edictum Prætoris? Tanti
esset te huc venire, ut simul jocari, & versus
istos relegere possimus. forsitan & prælo man-
dabitur. neque enim debet tale domini peri-
re munus. Ut ut res cadet, intra duos aut tres
dies accipiam fati mei legem: non enim diu-
tius decretum est mihi vana spe produci.
Nam ut serio tecum fabuler.

*O dulcis heroina, quæ meo cordi
Das iura, pro qua sanguinem libens fundam,
Si morte functus te superstitem linguam
Voti potentem namque me mori cogis,
Dum mente dura supplicantis ab vocem
Audire temnis in novissimo casu, &c.
si pergis ultra fastidire virum talem*

*Quem publico favore fama dignatur,
Quem principes regumque filii haud temnunt:*
ego te superbiæ tuæ relinquam, nec interce-
dam quo minus ubertim plores, viduaque
permaneas usque dum regna cœli temperabit
Iuppiter. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Blyenburgum
in cæteris bene de nobis sperare jubeo, & o-
mnia fidelis amicitiae officia expectare, sed

ἐντε-

ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐμὸς βίος, quod ad carmen attinet. Illa quam pater Nereus efurcillavit ex ædibus, ambigit an exictu scorpionis onustam celocem gestitet. Quæ est ista jocandi sævities? dices. Ego certe non magnopere commoveor. Sed tempus est desinendi ineptiarum, Vale. Dabam clō 15 cxi. 11 Kal. Majas, quo mense malas nubere vulgus ait. tamen Philibert du Bois omen vulgi non metuit. est enim intra octo dies ducturus uxorem.

IANO RUTGERSIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Dordrechtum.

Tam multa simul occurrunt quæ cupiam ad te scribere, & quæ scilicet permagni interest tua scire, ut principium evolvere non possim. Procedit editio nostrarum Gnomarum, cui titulum fecimus *Moralis & civilis sapientiæ monita*, ut sciant cordati lectores sibi potius deferendum esse vadimonium quam carendum usufructu tam salutari doctrinæ. Certum est mihi feriis Augustalibus transfretare in Britanniam Utinam te habeam itineris comitem, & consiliorum participem! non mediocria in pectore struo, & mea ac majorum meum virtute fretus confido me futurum apud τὸν ἀγαθόν in-
ter intimæ admissionis amicos, & spes est im-
petra-

petrari posse ab ipsius Majestate, ut declaret sibi gratum fore. Quid non speremus amantes, quum *ὁ ἀγαπητὸς* nondum recitaverit legem horrendi carminis? Sed emovit veterem morbum mire novus.

— *longa*

Ambages: sed summa sequar fastigia verum.

Quidam studiosus excantatus dulcedine nostrorum *lessorum*, qui jam pene in mille versus excreverunt, & irritatus indigno Nisæ amore, quæ sua bona non novit,

Iovisque conjux esse nescit invicti,
serio testatus est sibi maxime in votis esse, ut matrem ipsius procari vellem, se omni ope effecturum ut voti compos evaderem. Est autem fœmina nondum floris attriti, & quæ possidet ignotum argenti pondus & auri. Jam enim omnis in hoc sum. Heinsius Hagæ est. Ad **, unde posset exsculpi fœcunda virtutum seges, quod me non perduxeris, quum apud vos essem, id vix omnibus deliciis & suaviatationibus Grajarum matrum chorus unquam expiaverit. Et audes per literas gloriari apud Heinsum, tecum esse locutum. Sed quid istæ nugæ ad me, qui tantum Reges & Regum pueros dignos censeo, quorum gratiam aucupari velim? Cum Principis Hassiæ filio assiduus accubus fui. Nuper solus in magna mensa cum heroe Mauritio sum cœnatus, & gratias ei egi ob honorem, iis verbis quæ — *possent cœlo deducere lunam.*

Si unquam causa fuit idonea cur huc venien-

D

dum

dum existimares, nunc tempus est. infinita enim sunt quæ tibi volenti erunt audire, & u-
teris me, si non prudenti consiliario, certe fi-
deli amico & honoris tui studiosissimo. Quo-
circa propera, & nos conspectu tuo beare ve-
lis. *Lessos amatorios* statui edere cum centone
Virgiliano pene ducentorum carminum ad τὸν
παῦν Heinsum;

*O præstans animi iuuenis, cui carmina semper
Et citharæ cordi, dulces ante omnia Musa.*

Miraberis genium.

Ite iterum in lacrimas, iterum tentare precando

Reginā meditor, neq; enim leve nomen Amata.

Charta deest, & jam tempus est definendi in-
eptiarum. Vale, & veni. Lugduni Batavo-
rum Kalendis Julii, clō Io cxi.

LES.

LESSUS AMATORIIUS.

Reverendo viro, & eximio Ecclesiastæ,
JOHANNI UTENBOGARDIO,
DOMINICUS BAUDIUS

Salutem & omnia fausta
comprecatur.

Facunde Veri præco, cuius ex ore
Sophia medulla manat, & lepos Suada,
Vi quæ benigna penetrat intimos sensus
Turba haurientis verba cum sacro horrore,
Penitusque pendet fixa ab ore dicentis:
Ut Nestorem videre censeas ipsum,
A quo fluebat melle dulcior sermo:
Vel Herculem, quem fama tradit antiqua
Duxisse plebem compede aurium vinctam.
Tu Psychagogus ille verus es nobis,
Dum pectore imo sacra fundis oracula,
Quibus ad salutem gens vocatur humana,
Caro redempta sanguine Hostiæ illius
Quæ ncs ab omni labe criminum purgat,
Piacularis agnus, innocens idem:
Te venerer, ut qui maxime capit dotes
Tuas, & illas æstimat suo censu.
Si nostra letho Musa vivet immunis,
Et à rogis superstes hoc erit nomen,
Ventura noscent sæcla me tibi fido
Fuisse iunctum amore fratris in morem:

Sed uror igni ne utiquam erubescendo,
Qui pectus exest instar alitis fava,
Iecur Promethei qua fodit truci rostro,
Nec dat quietem implacida cura vasano:
Sic usque Amor recursat, & sibi totum
Me vindicat, mihi que surripit sensus.
Non hanc meri saliva Massici flammam
Potest levare, non medela Musarum,
Non ratio sana, non preces amicorum,
Nec quidquid usquam mentibus male affectis
Lenimen adfert, mitigatque vim morbi.
Quam saepe sum conatus hanc crucem blandam,
Hilaremque poenam, gaudiumque Sardoum
Expectorare! at omnis irritus cedit
Labos in auras: namque arundo lethalis
Fixa haeret intus in sinu medullarum,
Vnde expedire me nec herba dictamni
Valet, nec alius ardor eximet gratum
Mentis furorem, donec ulla vel mica
Spei fovebit pectus ex amore agrum.
Nunc te per ipsum fas Amoris obtestor,
Per omne ius sodalitatis antiquae,
Per sancta Fidei vincla queis iugor tecum,
Nobis adesse tu patrone dignator.
Tu qui efficacis Eloquentiae thyrsos,
Qua fert voluntas, corda flectis huc illuc,
Ut alter Orpheus, aut renatus Amphion,
Qui trahere sylvas, sistere amnium cursus,
Lenire tigres, saxa sedibus notis
Movere dulci carmine, & lyra pulsu
Fama feruntur, quod feram virum stirpem.
Nec lege vinctam, more nec bono rectam

Finxere vita humanioris ad cultum.
Tu qui Periclem fulmine exprimis lingua,
Flexanima Pitho cuius insidet labris,
Sirena, sensus quæ meos venenavit
Rigoris atro felle, vi tuæ vocis
Fac aure prona exaudiat preces nostras.
Non sava Circe, non Medusa nodosos
Innexa diris anguium plicis crines
Mulcenda fando est, non Iæsonis coniux.
Sed nymphea, flos humanitatis, & monstros
Aversa tantis. hoc habet tamen Circes,
Quod me suo sub iure prorsus addictum
Mutavit illo ab Hectore, & viro longe,
Qui gloriabar esse, quum iugi ignarus
Ævum exigebam. nunc paterna Libertas
Retro recessit illa: nec meus fiam,
Donec mihi se dedat ut suus vivam
Gravi piaque lege, ceu maritalem
Decet pudorem. non Superbi ego proles
Lucretiam foedare adulter attento:
Nec Paridis instar hospitale ius conor
Polluere raptu, sit procul furor talis,
Eritque, compos usque dum mei degam.
Spes nostra casti tendit ad thori foedus,
Quod sola mors, quæ cuncta finit, expungat.
Quanquam nec ipsa tela mortis exstinguent
Meos calores. quippe temporum victrix
Loquetur olim charta posteris nostra,
Viveturque in ævum laus honosque matronæ,
Si fata tali me beaverint sorte.
Tuque auspici fide amoris interpres,
Ceu sospitator, civicam feres palmam,

*Quod me dolentem vivere & mori optantem,
Vite & priori Baudio redonaris.*

*Sin immodesta vota sunt nimis nostra,
Mentemque palpo credulus meam lacto,*

*Ritu Sabino somnians quod insanus
Volutat ardor blandiens suo errori:*

*Si nitor alis arte Dædali factis,
Viasque sector unde adactus est præceps,*

Vitreoque nomen Icarus dedit ponto:

Si molior majora quam ferunt vires,

Stabilisque destinavit ordo Fatorum:

Iuvat tamen perire nobili letho,

Magnis nec ausis excidisse erit probrum.

Saltem illa Iuno quæ meum cor amburit

Flammis pudicis, si sacrata fastidit

Legis marita iura, nec viro jungi,

Venerisque posthac dona nosse decrevit:

Si nomen horret nuptiale, si mater

Dolet vocari blando ab ore natorum,

Quum nec vetet iuventa, nec decus forma,

Quin matre fungi possit, & patrem pulchro

Beare partu: detur hoc mihi munus,

Quod comitatis lege nemini debet

Probo negari, quodque dant vel ignotis

Matres severa, ac virgines verecunda

Salvo pudore, liceat invicem notas

Sociare voces, liceat alloqui charam

Fratri sororem. Christiana nos jungit

Certe Fides, pro qua mori haud reformidem.

Magnifica verba funditare si fas est,

Sit Baudio ius haud humillimo vati,

Quem litterata gens honore dignatur,

Quem

Quém principes, regumque filii haud temnunt,
 Videre vultum, cuius igne torretur.
 Sit fas amoris dulce crimen amplecti
 Culpam fatendo, quod parum potens mentis
 Adire laevo tempore ausus est divam.
 Non adyta semper supplicum patent votis,
 Nec reddit omni tempore è locis sacris
 Responſa Phœbus. dexter eſt modus rerum
 Occaſionis aucupare momenta,
 Ne cymba flumine auferatur ad verſo.
 Te rursus oro, obteſtor, & prece adiuro
 Per quidquid admirantur & colunt gentes,
 Fac animus æger hancce ſpem tui poſſit
 Domum referre, quo bono nihil maius
 Votis laceſſo: nempe ne ſit irata
 Mea lux, quod illam pluris æſtimo ſolam,
 Quam quidquid auri nauta ſubvehit noſter
 Indorum ab oris unde Sol diem promit.
 Fac has querelas, hoſce lugubres leſſos,
 Hoc triſte carmen ne gravetur audire.
 Vultu ſereno, ſenſibusque tranquillis,
 Quod è reſeſſu mentis, è ſinu cordis.
 Proferre cogit impotens regi fervor.

„ O DULCIS HEROINA, quæ meo cordi
 „ Das iura, pro qua ſanguinem libens fundam,
 „ Si morte functus te ſuperſtitem linquam
 „ Voti potentem: namque me mori cogis,
 „ Dum mente dura ſupplicantis ab vocem
 „ Audire temnis in noviffimo caſu.
 „ Cur te coli non pateris à viro tali,
 „ Quem publico favore Fama commendat,
 „ Quem nullus odit, ipſe Momus agnoſcit.

- „ Non indecorum saculo, nec ignavum
„ Fovere nomen, indigumque virtutis?
„ Natura non me genuit ad decus belli,
„ Nec Martiali laude clarus incedo,
„ Quanquam sub isto pectoris penetrali,
„ Non timida mens, non degener larem fixit.
„ Est animus acer, natus ad graves curas,
„ Contemptor horum quæ profana plebs sperat
„ Timetque. non me territat pavor lethi.
„ Non sordido inquinamur ambitu lucri,
„ Nec in bonis censemus ista sinceris,
„ Quæ cæca Fors plerumque ad improbos defert,
„ Et unde raro melior extitit quisquam.
„ Major Deus majora nos ad exorsa
„ Spe destinavit. nil meis inaccessum
„ Obstabit ausis, vota dum ferens ventus
„ Recte secundet. regia via incedo,
„ Nec per ruinas, aut cuniculos nomen
„ Ferale venor. luce conscia grassor
„ Ad Honoris ædem. tu modo ô jubar nostrum,
„ O luce chara charius mihi nomen,
„ O Domina, cujus pendeo omnis à nutu,
„ Benigna mœstis precibus applies aurem.
„ Non terra inhospitalis, & carens cultu,
„ Non gens ab orbe Belgico relegata
„ Nos procreavit. patria est mihi tellus,
„ Flos atque lumen urbium venustarum,
„ Non indecora Lilla Baudio cive.
„ Ocellus alter Bruga fœta virtutum,
„ Humanitatis & Cupidinum sedes,
„ Quæ me meamque amare sustinet Musam,
„ Te in lucis oras extulit. bono partu

„ Beata Bruga! sed beator longe
 „ Futura, site, sidus ô meum, fati
 „ Favor reservat, efferam caput cælo.
 „ Communis est natalis ora, iungamus
 „ Commune fœdus nulla quod dies solvat,
 „ Nisi quum suprema meta venerit mortis.
 „ Non tango supplex genua cultor ignotus,
 „ Nec ignis hic meum recenter invasit
 „ Pectus. cor istud tu puella, tu virgo
 „ Quinque ante lustra (scis amica crudelis,
 „ Scis, & fateri non erit tibi probrum)
 „ Iam tum ligasti compede, & tenes victum
 „ Amore, qui me ducet ad patrum sedes
 „ Mœrore victum, ni rigoris absistas.
 „ O dura, si te verba nostra non curvant,
 „ Quæ corde ab imo sparsa lacrimis fundo,
 „ Quibus moveri saxa vel fera possint :
 „ Non Flandra mater, sed leana, vel tigris
 „ Hyrcana te nutrit in locis solis.
 „ Non es parentis optimi memor proles ;
 „ Quo nullus æque mitis atque mansuetus
 „ Transegit ævum, civis integer fraudis,
 „ Nec nos amare se putavit indignum.
 „ At tu superba despicias tui cultum,
 „ Nihilque me, nihilque dona Musarum,
 „ Nihilque sancti Amoris arbitrum curas.
 „ Auresque sæva claudis ad meos cantus,
 „ Ut atra serpens, aspis ut venenata.
 „ Quid? tu magum me credis? absit hoc omen,
 „ Tu potius es Medæa, quæ meos sensus
 „ Pervertis. en repulsus, atque despectus,
 „ Spe dirutus, voti reprensus audacis,

- „ Pene ab domo exulare iussus, & quid non?
„ Amore totus ardeo: sciens, prudens,
„ Vivus vidensque pereo, nec pedem retro
„ Referre possum. quin & impie acceptus,
„ Gravique laesus contumelia pacem
„ Supplex ab ipsa criminis rea posco,
„ Manus supinas tendo, crimen agnosco,
„ Si crimen est amare quod sit excellens:
„ Virtute, forma, dignitate, fortunis.
„ Quid amplius requirit ipsa maiestas
„ Divina prater ut colatur, ut toto
„ Ex corde ametur? utque proximum quo nos
„ Amore prosequamur? hic scopus legis,
„ Hic cardo causa est. tu ne crimini vertes,
„ Quod lex suprema sancit, approbant gentes,
„ Mens sana dicat, omnis ordo consciscit?
„ Tamen remitto cuncta, laesus & supplex
„ Idem fero te iudicem mea causa.
„ Quid poscis ultra? quid laceassis ô Progne,
„ Crudelis, implacata, tigridis proles?
„ Meam ne vitam, sanguisuga feralis,
„ Haurire quaris? ecce, pronus ad volvor
„ Genibus tuis, ut audiam mei fati
„ Suprema iura, namque tu regis clavum
„ Vita necisque: tu potes repellendo
„ Donare mortem; si miserta sis, vitam.
„ Sed ne diu velis tenere suspensam
„ Mentem timoris inter & spei luctam,
„ Absolve paucis. non enim meum crimen
„ Tantum est, uti perire debeam tortus.
„ Cur me fugis? cur spernis, & facis flocci,
„ Qui te impotente ardore perditus venor?

- „ Te veneror unam, te laceſſo præ cunctis?
 „ Quid feceris? qua mente perferes illos
 „ Qui te oderint, uti mereris, ô Circe?
 „ Si moriar, ut te tota poſterum proles
 „ Diris agent! ut Fama differet probris!
 „ Nomen tuum ſcribetur inter Harpyias,
 „ Inter Meduſas & truces Clytemneſtras:
 „ Quæque alia ſcenis monſtra gentis humana
 „ Spectanda vates exhibent cothurnati.
 „ Quæ te manet tum vita! quis dolor tanget!
 „ Quum te velut bidental exſecrabuntur,
 „ Strigisque ad inſtar buſtuaria incedes!
 „ Si te mei nil miſeret, at cave Numen
 „ Juſtum memorque. non eunt in ingratos
 „ Effuſa ventos caſta amantium vota.
 „ Nemesis ſeveras exiget vices tandem.
 „ Lento gradu divina pœna procedit,
 „ Sed tarditatem penſat acris uſura.
 „ Verum ominari læva nolo, nec fas eſt.
 „ Vt cunque de me tu meres inhumane:
 „ Vivas beata, floreas bonis oro,
 „ Tuumque nulla calamitas larem tangat.
 „ Votis ſed addat plura proſper Eventus,
 „ Tibique ſemper alma Fauſtitas adſit.
 „ Quod ſi dolore fractus, & malis impar
 „ Sedes quietas viſero beatorum:
 „ Saltem ſepulto triſte munus impendes,
 „ Lacrimasq; non negabis huic viro, poſtquam
 „ Fuiſſe dicar, tuque cauſa diceris
 „ Fuiſſe mortis. non enim tibi tigris
 „ Admovit uber. ſera tunc memor noſtri
 „ Lamenta fundes: tunc pigebit irarum,

- „ Torvique fastus, quum carendo cognosces
 „ Ab ore Fama magnitudinem damni,
 „ Quem tu maritum despicata sis, quali
 „ Viro sit orba & cive gens Batavorum.
 „ Nam morbus hic, & mos malignus afflavit
 „ Suffusa secula invidentie tabo.
 „ Dum clara virtus, atque sanguis heroum
 „ His fruitur auris, interestque vivendum
 „ Cœtu, nec umbris occubat, sit ut vulgo
 „ Non æstimetur, nec favore sperato
 „ Censuque floret: post, ubi beatorum
 „ Sedes revisit unde duxerat semen,
 „ Sero Phryges post damna callidi fiunt,
 „ Sueque plorant negligentie labem.
 „ Sic orbitatis vulnere, & gravi luctu,
 „ Mage quam fruendo multa pars sciunt tandē,
 „ Quo sint parentes, quove liberi censu.
 „ Tunc dona divūm interpretamur ingrati,
 „ Quū sunt adempta. tunc honos venit functis
 „ Cum fœnore auctus, ampliorque mortali:
 „ Tunc vera mentes æstimatio tangit
 „ Livore pulso, qui nocere amat vivis.
 „ De patria & parente vatis immensi
 „ Quis nescit urbes concitasse certamen?
 „ At propria tellus larque defuit vivo.
 „ Non sic pudor recessit omnis à nobis
 „ Ut memet ausim comparare cum tali,
 „ Cui patria cœlum, cui pater fuit Phœbus:
 „ Sed æquus olim forte posterūm candor
 „ Nos prosequi favore non perhorrescet,
 „ Interque claros referet incolas mundi.
 „ Si cæcus ille Plutus haud inauravit

- „ Nostros Penateis affluentibus gazis,
„ Quas gens egenae cordis ambit insano
„ Flagrans amore laminae refulgentis:
„ Nam terra terra adhaeret, & luto gaudent
„ Mentēs avara, nilque splendidum spirant.
„ Si non renident in mea domo postes
„ Auro superbi, barbaroque constructu:
„ At alia dos, bonumque purpura majus,
„ Quod Fors nec aufert, nec maligna gens auro
„ Potest apisci, contigit Dei dono.
„ Quia mens, & leta sors brevi censu,
„ Capaxque virtus quamlibet spei magna.
„ Non gloriōs splendore stirpis antiquae,
„ Nec stemma nostrum fulget inter heroas,
„ Qui sanguinem fudere pro statu regum.
„ Quamvis parentes legere si sit ad fastum,
„ Nil melius atque sanctius meis possim
„ Optare voto. sed, quod omne majorum
„ Decus antecellit, ipse praefero lucem
„ Genti nepotum saeculisque venturis.
„ Dum litteris & artibus bonis digni
„ Stabunt honores, arduam colet sedem
„ Perennitatis fama nominis nostri.
„ Nil desit ut quietis in vado sistar
„ Praeter suāven matrimonii fructum,
„ Sociamque cum qua transigam dies letos
„ In Numinis timore liber à curis.
„ Haec est meorum summa meta votorum,
„ Felicitatis unica & seges vera:
„ Deum vereri, conscientiam rectam
„ Servare, vitam ducere integram labis,
„ Munus tueri quod cuique contingit.

Nobis

- „ Nobis honesta Sparta, sint Deo grates,
 „ Ornanda cessit. sequimur alma Musarum
 „ Themidisque munia, atque gloriamfandi.
 „ Non sum repulsa dignus. est quod in nobis
 „ Matrona sapiens optet, est adhuc præsens
 „ Virile robur, est vegens valetudo,
 „ Quali haud fruebar fervida injuventute.
 „ Nil rodere in me dens potest Theoninus,
 „ Nec quidquid usquam gentis est malignorū,
 „ Quam quod Catonis æmulator intonsi,
 „ Sodalibus delector haud inurbanis,
 „ Conviva comis, nec iocorum inexpertus
 „ Quum linguarorans flore Liberi patris
 „ Nil humile, nil vulgare promit, ac toto
 „ Patet recessu fingere inscium pectus.
 „ Nil sentio senile (testor ultorem
 „ Falsi Iovem cum Venere) nil quod à nostro
 „ Terrere nymphas contubernio possit,
 „ Incana præter menta: ceteræ partes,
 „ Et corpus, & mens muneri suo haud desunt.
 „ Nisi hoc colore deprehendor insanus,
 „ Quod ipse mentis laude gloriorsana.
 „ Vitium ex amore, crimen est tuum, ô dura,
 „ Quæ sic amantem saucias gravi cura.
 „ Mitesce quæso, pectus indue humanum.
 „ Humanitate proxime ad deos itur.
 „ Crudelitate nil minus decet sexum.
 „ Fruaris ævi flore dum sinunt anni,
 „ Iam ver tuum transiit, instat autumnus.
 „ Adhuc tamen supersit ampla virtutum
 „ Seges, nec ætas obstat, aut vigor defit,
 „ Quin te creatus matre parvulus ridens

- „ Tuis in ulnis dulce ludat Æneas.
 „ O si viro contingat huic decus tantum !
 „ (Parcat voventi magna Fascinus livens)
 „ Tunc celsa cœli templa vertice attingam ,
 „ Meaque cedent alta sceptrâ fortunæ.
 „ Cur te iuvat fraudare Cypridis fructu ?
 „ Cur vidua perdis fragile robur ætatis ?
 „ Cur posterum spes obstinata frustraris ?
 „ Nam quid iugali copula queat dici
 „ Magis venustum, dulce, mite, iucundum ,
 „ Magisq; amœnum? (verba nunc mihi desunt
 „ Prægestienti gaudio) quid est compar
 „ Thoro iugali ? quum labore vir functus
 „ Domi revisit alteram sui partem,
 „ Rapidoque amore victus ilicet collum
 „ Invadit, & se pascit osculis mille ,
 „ Fruiturque votis, gaudioque concesso ?
 „ Ritu ferino conjugis carens degit ,
 „ Nec stirpis ullam postumæ meret curam,
 „ Cui cura non est ulla tollere heredem
 „ Dulceisque natos, seminarium gentis ,
 „ Vitæ decus, Larisque molle fulcimen.

Sed me cupido raptat impotens ultra
 Leges decori, nescit ardor exsultans
 Parere franis, excutitque vectorem:
 Ceu quum volat quadriga carcere effusa ,
 Vi fertur axis, ipse fertur auriga ,
 Nec equos retentat ulla vis habenarum.
 Tu, vir diserte, solus hunc potes morbum
 Sanare, si me vel beaveris voti
 Fructu cupito (nam quid est inaccessum
 Tua Suada ?) vel redemeris captum ,

*Clemente tractu, pharmacoque sermonis.
 Nam turbida medela mentis est sermo,
 Penetratque sensus, influitque in arcanas
 Animi latebras efficacius telo
 Quod Parthus acer mittit in suos hostes,
 Quum sava Marte bella miscet averso.
 Vale atque salve Baudii memor vatis,
 Qui se tibi tuaque coniungi fida,
 Suosque amores corde dedicat toto.*

HUIC MONUMENTO DOLUS
 OMNIS MALUS ABEST.

I O -

I O C V S

in præcedentis LESSI AMATORII
hæc verba:

- » Non sum repulsa dignus. est quod in nobis.
- » Matrona sapiens optet, est adhuc præsens.
- » Virile robur, est vegens valetudo,
- » Quali haud fruebar fervida in iuventute,
- » Nil sentio senile (testor ultorem)
- » Falsi Iovem cum Venere) nil quod a nostro
- » Terrere nymphas contubernio possit,
- » Incana præter menta: ceteræ partes,
- » Et corpus, & mens muneri suo haud desunt.

A N O N Y M I.

Prevalidū Paphiisq; parem se lusibus inquit
Baudius: ut possit foemina nulla queri.
Et ramale seni, iuveni quod defuit olim:
Armaque Lampsacio suspicienda deo.
Sed nequit incanum femoralibus abdere mentum.
Arguit hoc, isthic forte latere nihil.
Afferat hæc Veri præco? sed callida solum.
Ridet, & hîc testes poscit Hyella duos.

DEC. MAGNI AUSONII

Viri Consularis

EPIGRAMMA

DE MYRONE ET LAÏDE.

Canus rogabat Laïdis noctem Myron.
 Tulit repulsam protinus.
 Causamque sensit: & caput fuligine
 Fucavit atra candidum.
 Idemque vultu, crine non idem, Myron
 Orabat oratam prius.
 Sed illa formam cum capillo comparans,
 Similemque non ipsum rata,
 Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,
 Sic est adorta callidum:

INEPTE, QUID ME QUOD RECUSAVI ROGAS?
 PATRI NEGAVI IAM TUO.

IN

In

PECTINEM PLUMBEVM,

Quo utebatur senex Baudius,

PETRI SCRIVERII

Epigramma.

Baudius, hei, canos non pectine pectit eburno;
 Non buxo, multo qui tibi dente datur.
 Plumbeus accessit (proh, improba tempora!) pecten,
 Ut sua crinali liberet ora nive.
 Ut trahat in nassam, viduoque fruatur amore:
 Non ut sollicitas arca flagellet opes:
 Pignora sed redimat, sumptosa in fœnore nummos.
 Nam nihil hîc pietas, ingeniumve facit.
 Argentum plumbo, plumbo venatur & aurum.
 Res nova: nec numeris cognita, Naso, tuis.
 Hæc expugnandis addatur machina nymphis.
 Ars Arti fuerit non onerosa tua.
 Quid renuis? nunquid cœci finguntur Amores?
 Non audax Veneris cœcus & ipse puer?
 Hinc mihi cœcorum sunt omnia plena procorum:
 Et venit ad partes cœca puella suas.
 Qua non hæc videat picta tectoria barba,
 Atque emat: hanc cœcam nonne, poëta, putas?
 Et talem sibi poscit Amor, Cythareia talem.
 Non amat hæc, uti quæ ratione potest.

Aliud Eiusdem,

A D

MARCVM ZVERIVM BOXHORNIVM,

De pectine Baudiano.

Quod plumbo crines incanaq; menta pererret
 Baudius: hoc mirū, Marce, iocūq; putas.
 Factum fallenda iam pridem rebar amica:
 Nunc alia, ut mecum cogito, causa subest.
 Miserat e plumbo (nisi fallimur) Anglia* nummos,
 Quam vult debendi Baudius esse ream.
 Plumbeus hinc pecten. Nam si fortuna metallo
 Vatis inaurasset nobiliore manum;
 Et Macenates, ut oportuit, illa dedisset:
 Non ebur excludi sic pateretur Hymen.
 Nunc pauper toties totiesque repulsus amator,
 Deplorat vidui tedia longa thori.
 Et metuit sumpto properantes ære Calendas.
 Has qui pellat aves, nunc ubi Tusculus Eques?
 Carmina si spectes, vel sola ante omnia Gnomæ
 Per se munificas promeruere manus.
 Ah, cur tantus amor Phœbi sine dote remissus?
 Cur collo, & vacuo folle poeta redit?
 Protulit innumeras hæc una repulsa repulsas,
 Et se reginam quæque puella putat.
 Spes alit agricolas, sed non alit illa poëtas.
 Non responsuras quis colat inde deas?

* Nummi plumbei usus apud veteres fuit:
 hodieque novit Anglia.

CORNELIO vander MYLE

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Ex literis, quas ad me scripsit decus sæculi & primarius juvenū Hugo Grotius, multa cognovi quæ plurimum intererat meæ famę atque existimationis non ignorari. Video me per cuniculos non aperta petitione oppugnari, per eos qui præsentem omni specie benevolentię subdole complectuntur, & palam laudant ut clam subvertant. Dabo operam, quantum humanitus fieri potest, ut emendata vitæ disciplina calumnias malignorum in posterum compescam. nam præterita facilius corripiri quam corrigi possunt. Obhæsimus, fateor, ad Sirenium cantus & Circes pocula, nunc vela retro flectemus ad Bonæ Mentis portum. neque enim unquam viro sapienti non est integra mutatio consilii in melius. Illud te per jus veteris amicitię oro atque obtestor, ne quid durius in me decerni patiaris reo indefenso atque inaudito. etiam ad causam dicendam summorum criminum manifesti admittuntur, nedum ut nobis hoc commune perfugium excusandi erroris intercludi debeat. Idem viro-
rum eximius & amicorum intimus Grotius me, ut opinor, apud te purgavit & apud optimum Collegam de hoc itinere quod suscepi

delinitus spe accipiendi præsentēs nummos
ex venditione maternarum ædium. sic enim
ad me scripserat cognatus, nihil desiderari ad
eam rem præter præsentiam. Sed longe aliter
coram experior, & vereor ut hoc molestum
iter frustra susceperim cum dispendio etiam
valetudinis, qua jam per triduum usus sum
minus prospera, nec adhuc bene convalui.
Inter alias causas, quæ me moverunt ut in
viam me darem, hæc fuit non infima, ut pru-
denti absentia subterducerem me ab impor-
tunis *coniugii disparis* congratulationibus,
quibus cottidie aures meæ circumsonaban-
tur. Ut in meam vitam curiosa indagine li-
vor inquirat, nihil reperiet præter duo bonæ
mentis deliquia, à quibus sedulo posthac tem-
perabo, & efficiam ut censeri possim exem-
plum veteris disciplinæ. Hujus ego voti has
literas testes esse cupio, ut perjurium mihi
exprobretur si secus fecero. De matrimonio
nec inopi, nec inhonesto mihi sedulo dispi-
ciendum erit, nam nec in rem meam est ut
solitarius vivam: nec genius meus pati vide-
tur, ut hoc necessario malo carere possim.
Mihi, dum favor & benevolentia vestra ad-
spirare dignabitur, non deerit unde minimum
vitæ commode nec sine gloria transigere
queam. Plura non addo, nisi me quamprimū
potero ad pristinam stationem esse reversu-
rum. Datum Gandavi xv Decembris, cIo
Io cxi.

NICOLAO SEYSTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Lugd-Batavorum.

Son arbitror tibi ignotam esse causam meæ subitæ in hanc urbem profectio- nis, quam vel ex nobilissimo Vander- Mylio, vel incomparabili amico Grotio in- telligere potuisti. Scripserat ad me cognatus, cum qui inhabitat heic ædes maternas para- tum esse pretium solvere, sed cum nemine a- lio velle rationes diducere, quam mecum. Ea spe inductus iter hoc suscepi, sed & inops est debitor, & summus vitilitigator, itaque non habet unde nomen expediat. nec si haberet, videtur esse paratus ad exhibendum, nisi jure judicioque compellatur. quod & longum es- set expectare, nec res & fama patitur ut diu- tius heic sub incerta spe morari debeam. Quocirca te per fas humanitatis obtestandum putavi, ne tantisper dum abesse cogor aliquid durius in me statuatur, causa indicta reoque inaudito. Scio enim esse nonnullos qui cru- entis sermonibus famam meam misere pro- scribunt, quos posthac honoratissimo vindi- ctæ genere ulciscar, vitando cane & angue pejus scopulos ad quos existimationis meæ navis obhæsit, more quidem multorum ma- gnorum virorum; sed ego culpam vitare ma- lo, quam auctoritate & exemplo eam ire im-

minutum. Tu præsidio tuo absentem amicum
tutari ne graveris. non erit tibi opprobrio,
fufcipere ad vocationem periclitantis Baudii.
Vale, Vir Clariffime. Scripsi raptim ex urbe
Gandavo iv Decembris, clō lō cxi.

HUGONI GROTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Domum reversus audiui nuncium per-
quam optabilem de meis amoribus.
Omnia eveniunt ex animi sententia,
nec quidquam deest ad votorum summam,
nisi ut eximam scrupulum de pollicitatione
matrimonii cum *exoleto isto propudio, labe &
tabe mea fama & existimationis. Hanc tu pestem
ac perniciem* si amolitus fueris pro dignitate
muneris quo fungeris, & pro auctoritate qua
merito vales plurimum, solidiorem capies
gloriam quam

— *diram qui contudit hydram,*

Notaque fatali portenta labore subegit.

Tam viles personæ, tam diobolares victimæ
publicarum libidinum non sunt dignæ obser-
vatione legum, ut memini aliquando legere
in Corpore Juris, sed locus non occurrit me-
moriam. Quæso te, ut hisce literis perlectis
statim cures accersendum *Advocatum van-
der VVerven*, qui legem horrendi carminis di-
cet, cujus obnunciatione fulminari possit fa-
talit

talis illa fundi nostri calamitas. Hoc ego beneficium tanti faciam, ut nemini plus in vita sim unquam debiturus. Sed matures oro. nam amanti, & animo cupienti nihil satis festinatur. Si ullo modo fieri possit, effice ut per hanc nunciam, quæ est uxor Nerei hospitis mei, fiam certior non de tua propensissima erga me voluntate, quæ mihi est mero meridie clarior, sed de mandamento pœnali. Periculum enim est in mora. nam propinqua partitudo appetit, siquidem paritura est. nam permulti dubitant nū sit gravida. quod si est,

Sublimi feriam sidera vertice.

Cuperem inferi mandato, non esse illi scorto publice diffamatissimo deferendum jusjurandum tempore partionis, nec habendam fidem in designando parente tam multorum capitum.

Cum suis vivat valeatque mæchis,

Quos simul complexa tenet trecentos.

Ego nihilominus sponte mea incitatus faciam quod officium humanitatis injungit. sed cogi Baudium non decet, non oportet à tam prostituti pudoris scorto. Plura non addo, nisi ut totum Grotium explices ad medendum curæ & sollicitudini

Quæ me nunc coquit, & versat sub pectore fixa.

Datum Lugduni Batavorum xxviii Martii.

clo lo cxix.

HUGONI GROTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam Comitīs:

Res est loquax latitia, cui vis quædam inest cogendi. quocirca contineri non possum quin ejuste participem faciam, quem scio mea solide gavisurum gaudia. Reversus domum, ut heri ad te scripsi, optata omnia comperi de mea SOPHIA, quæ me absente ancillam lecti & arcanorum sociam misit ad patrem scitatum, non oracula Phœbi, nec rogatum super Priamo, vel Hectore, quorum fors lamentabilis jam satis diu multumque defleta est, sed super nostra majestate, an durius accepissem plenam familiaritatis repulsam, & an fera bestia factus essem amissa voluntate revertendi. Ego vero oculum mihi exsculpi malim, quam pati ut tam opima conditio elabatur e manibus. Hæc profecta est Amstelrodamum ob sinistrum rumorem, qui fertur de quodam mercatore, cujus nomen nec scio nec scire laboro. Eum ajunt cessisse foro. quod si ita est, tacta est mea sperata bolo quinque millium florenorum. Sed magis moveor absentis desiderio, quam jacturæ periculo. Nam in tantis opibus, quas consentiente fama possidere dicitur, hoc dispendium per est exiguum, ut si exuberi vindemia racemum demas, aut manipulum

pulum ex horreo. Ea res magis erit incitamento ne virum eum aspernetur, cujus census tale nihil metuit.

Non incendia, non graves ruinas,

Non facta impia, non dolos veneni,

Non casus alios periculorum,

quem secum asportabat Bias quum capta urbe & arce patriam expeditus defereret. Scripseram heri literas tibi redditum iri ab uxore mei hospitis, sed iter in hunc diem distulit, & se ad te ituram esse promisit, ut resciscat an à Curia Provinciali reportaturus sim pauca nuncianda *propudio meo* non bona dicta. Fertur esse *ἐν ὄδῳ ᾗ*. sed nullus credo, licet illi plurima manet lacryma. sunt enim quibus non potest persuaderi eam esse gravidam, & ego quidlibet credo posse cadere falsimoniam, fraudis & malitiæ in *tam profligatam, perditam atque intestabilem foeminam*. Si tamen rumor verus est, quasi dedita opera Juno Lucina videtur voluisse factum ut pater *γνήσιος καὶ ἀκίβδηλος* deprehenderetur *stratoticus* ille *Germanus*, qui me catena sua *πονὴρ καὶ κόμμα* decatenavit ab isto scopulo. Ut ut res cadet, nihil mihi evenire potest tristius aut deterius quam quod animo præcepi, & mecum ante peregi. nempe futurum, ut perjurio caput alliget, & *ὑποβολιμαῖον* obtrudat heroï Baudio. Quid tum postea? malo agnoscere alienum, quam foetum humanum non ali. Testimonio erit me marem esse, & viri munia posse fungi. Nihil inde abradetur in posterum meæ

SOPHIAE, cujus arvo familiari reservabitur
Quidquid in arte mea possum promittere cura.
 Plura volebam familiarius nugari, quum si-
 gnificavit mihi hospita, quæ tibi hæc redder,
 sibi esse continuo eundum ad currum. Vale
 cum uxore, parentibus, sorore lectissima, &
 cum omni familia. Datum Lugduni Batavo-
 rum iv Kal. April. clc Io cxii.

DANIELIS HEINSII

Cento Virgilianus

AD DOMINICVM BAVDIVM

conscripſit,

Qui poſtquam ignarus cum ancilla, cum qua
tum alii, tum plurimi ſcholastici conſuerant,
aliquamdiu congreſſus eſſet, ſolus præter ex-
ſpectationem prole ab ea eſt donatus.

* **I**lle ego qui quondã gracili modulatus avena,
* Pauca meo Gallo, ſed quæ legat ipſa Lycoris,
* Expediã dictis. † ſi quid mea carmina poſſũt,
* Muſa mihi cauſas memora, quo numine læſo
* Inſignem pietate virum, † tot adire labores
Impulerit, † Troiæ & patriæ communis Erinnyſ.
* Illum non populi faſces † nec ferrea iura,
* At ſecura quies & nescia fallere vita,
* Aonas in monteis † fatiſ egere volentem.
* Egregiusque animi † Lenæum libat honorem,
* Orpheus in ſylvis, inter Delphinas Arion.
* Crefſa genus Pholoe † (longa eſt iniuria, longa
Ambages) † non illa celo calathisve Minervæ
Fœmineas aſſueta manus, † nova pectore verſat.
Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.
* Stabant orantes primi tranſmittere curſum,
* Connubiis arvisque novis operata iuventus.
* Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat:

Et

- * Et ferruginea subvectat corpora cymba.
- * Tros Rutulusve fuat, † nunc hos nunc accipit illos:
- * Nuda genu. † laxis laterum compagibus omnes,
- * Deponunt animos, nil magna laudis egenteis.
- * Quem telo primum, quem postremum, aspera virgo,
Deiicis? † incedunt victa longo ordine gentes,
- * Quam multa in sylvis avium se millia condunt.
- * Advēnit qui vestra dies muliebribus armis
Verba redargueret, † iuvenes, fortissima frustra
Pectora † (Dii talem terris avertite pestem!)
- * Hæc dum Dardanio Æneæ miranda videntur,
- * Se quoque principibus permistum agnovit Achivis.
- * Olli serva datur, † Veneris iustissima cura,
- * Per tot ducta viros, † immani corpore pristis,
- * Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.
- * Connubium vocat: hoc pratexit nomine culpam.
- * Heu quid agat! quo nunc reginam ambire furem
Audeat affatu? † quis fallere possit amantem?
- * Abnegat, & meliora Deos sedet omina poscens.
- * Certum est in sylvis, inter spelæa ferarum,
Malle pati. † duri magno sed amore dolores
Polluto, notumque furens quid foemina possit.
- * Ergo iter inceptum peragunt. † fortissimus heros
- * Optatos dedit amplexus: † quem candida MAIA
- * Voce vocat, † subitaque animum dulcedine movit.
- * Fortunati ambo. † risit pater optimus olli,
- * Componens manibusque manus atque oribus ora.
- * Nec sopor illud erat: † potuit quæ plurima virtus
Esse, fuit. † fessos quatit ager anhelitus artus.
- * Nec mora, nec requies. † illinc Germania bellum,
- * Hinc pater Æneas, vasto certamine tendunt.
- * Teutonico soliti ritu torquere cateias,

- * Succedunt servantq; vices. † amor omnibus idē;
- * Idem amor exitio est pecori, pecorisque magistro.
- * Heic noctem ludo ducunt, † & pocula lati.
- * Indulgent vino & vertunt crateras ahenos.
- * At regina, gravi iam dudum saucia cura,
Vulnus alit venis. † docuit post exitus ingens.
- * Tempus erat, quo prima quies mortalibus agris,
Incipit. † ingeminant cura, rursusque resurgens.
- * Postquam omnis longe comitum processerat ordo,
- * Fit strepitus tectis. † ferit aurea sidera clamor.
- * Ter revoluta thoro est. † non heic te carmine ficto,
Atque per ambages & longa exorsa tenebo,
- * Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
- * Casta fave Lucina, † tuis heic omnia plena
Muneribus. † quæ sit rebus fortuna videtis.
- * Insonuere cava gemitumque dedere cavernæ.
- * Atque ea diversa penitus dum parte geruntur,
- * Iam nova progenies, † cui non risere parentes,
- * (Haud ignota loquor) † cælo demittitur alto.
- * Dic mihi, Damoeta, cuius pecus? † ocyus omnes
Diffugimus visu exsangues. † it tristis arator
Omnis, & agricola. † veluti qui sentibus anguem
Pressit humi nitens, tumidū quem bruma tegebat,
- * Defensi tenebris, & dono noctis opaca.
- * Causa latet: † pressa est insignis gloria facti.
- * Obstupuit visu Æneas, longeque recusat,
- * Arrectæque horrore coma. † nec iam amplius haste
Credere, nec telis occurrere virginis audent:
- * Atque opere in medio defixa relinquit aratra,
- * Sermonum memor, & promissi muneris, heros.
- * Nec spes libertatis erat, nec cura peculî.
- * Nate Dea, quæ nunc animo sententia surgit?

Nus-

- * Nusquam tuta fides. † tu post carecta latebas.
- * Ne dubita, nam vera vides, † mirabile donum,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
- * Non equidem invideo, † nec tecum tania gessi.
- * Omnia tuta timens. † non omnia possumus omnes.
- * Accipe, daque fidem, † duri solatia luctus,
- * Ni refugis † pacem æternam pactosq; Hymenæos
- * Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.
- * Sparge marite nuces. † nihil heic nisi carmina desunt.
- * Quicquid in arte mea possum, † mirabile dictu.
- * Nulla dies unquam memori vos eximet ævo.
- * Nec te pœniteat pecoris diuine poeta.
- * Omnia vincit amor. † quis enim modus adsit amori!
- * Vnum illud tibi, nate Deæ † ne temne, quod ultro,
- * Prædicam, & repetens iterumq; iterumq; monebo:
- * Turpis oves tentat scabies, & sæpe sine ullis
Coniugiis, miseros fallunt aconita legenteis:
- * Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.
- * Heic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempesta. † alitur vitium vivitque tegendo:
- * Signa tibi dicam: † descendit corpore pestis:
- * Pestis, & ira Deum: morsu depascitur artus;
- * Sacra Dioneæ matri. † latet anguis in herba.
- * Linquere pollutum hospitium † via prima salutis.
- * Pascitur in magna sylva formosa iuventa.
- * Heic tibi certa domus, certi, ne absiste, Penates.
- * Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

ADRIANO AMATHENES ET
CORNELIO vander MYLE

DOMINICUS BAUDIUS S. P. D.

Hag. Comit. .

Communi officio humanitatis adductus sum, ut hunc hominem vestrae benignitati commendarem. Vexat eum importuna bonae mentis soror paupertas, nec ausus est magnificus Rector ejus inopiam sublevare nisi vestrae commiserationis suffragium accederet, ne liberalitas ipsi fraudi esset. Modico subsidio contentus erit: non enim animus aut sors ejus arduas spes fovet. Si tamen plusculum sese diffundere volet vestra fragilitatis humanae consideratio, majorem gratiam vobis habebit, & ego lætabor meas apud vos preces aliquod pondus habuisse. quanquam ex quo tempore a jure dicendæ ententiæ in Senatu Academico suspensus est heros Baudius; vix defæcato animo lætari potui. sed optima spes me fovet, futurum ut brevi in integrum restituatur. Nam cum ista *peste ac perniciæ famæ existimationis meæ* spondeo, promitto, sanctissime juro, mihi nullam unquam fore consuetudinem. ita mihi & animæ meæ propitius sit Deus, quem ex intimo cordis affectu veneror, ut vos diu servet incolumes bono publico nostræque Academiae. Valete. Datum vii Aprileis pridie natalium meorum. clō lō cxii. F

HUGONI GROTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Ex quo à nobis discessisti profectus sum Amstelrodamum rogatu* impulsus; quæ me vehementer obtestata est per literas, ut si mihi chara esset ipsius fama & existimatio, nuptias inter se &* maturandas curarem. Ultro quidem ivit nuptum non adhibitis in consilium auspiciis: sed tamen nihil desideratur ad summam legitimi conjugii præter solennes ritus. Ipse enim eam jactanter agnoscit pro uxore, sed pater negat se habere quod det. Nisi res nimis palam esset, & nisi parvulus aula luderet Æneas, auctor ei eram ut in pristino statu maneret. Est enim juvenis nulla virtute redemptus a vitiis, qui nulla alia spe solari potest ægram animi, quam expectatione fœcundæ & optimæ esuritionis, qua non sunt pingues in Erethria boves. Sed ut ad ea quæ propiora rebus meis sunt veniam, a tuo discessu nec patrem & ἀσὸφ & σοφίας allocutus sum, nec me conveniendum curavit Mercurii mater, (MAIAM intelligit) nisi quod audio eam adhuc pascere ebriosas, futiles & furiosas spes de matrimonio.

— sed prius Appulis

Iungentur caprea lupis.

Quid mihi auctor es ut faciam? Expectem
litis

litis eventum? hoc spissum est amanti, cujus animo nihil satis festinatur. Quanquam hisce nugis jam longum valedixi, saltem inducias pepigi. Cuperem ad me mitti per hunc ipsum nuncium formulam transactionis, quã ipse concepisti. Spero me effecturum injecto metu majoris malitatis ut cupide subsignet, & voluntariam condemnationem subeat. Hoc nisi fundamentum præstruatur, non sinit *ἑμὸς ἀγλῶρ*, ut viam affectem ad meam *ΔΙ-ΥΑΜ*, quæ non intelligit sua bona. nec ideo tamen demovebor ab amandi proposito, quamdiu spes aliqua supererit expugnandi ferreum istud pectus. Sed nunc sero sapiunt Phryges, & pertæsum est occupatissimæ inertiae, quæ me per aliquot menses mihi surripuit. *πολλὴν γὰρ δὲ οἷς γόνυ χλωρόν.* Vale vir eximie cum lectissima conjuge & familia. Datum Lugd. Batavorum 11 Junii clō Io c xii.

HUGONI GROTIUS DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam. Comit̃s.

S C A Z O N.

Celle vatum, cura corque Musarum,
Medulla Suada, & officina doctrina,
Themidis sacerdos, cultor integer recti,
Vir magne, vir mirande, vir sine exemplo:
Quid me putas nunc agere, flos amicorum?
Vtrum ne fastus & protervias harum

Adhuc pati, colloque ferre servili
Captiva vincla reris, an mei juris
Traducere & vum? gratulare purgato
Morbi sodali. iam meus, meus vivo,
Nec me amplius videbis, ô decus secli,
Seclo indecorum: non ego sacramentum
Dixi infidele. sat superque decoxit
Egena laudis fama Baudium vatem.
Nunc mens, & atas sanctioribus curis
Sese sacravit, unde consequens atas
Amare & aestimare nomen hoc possit.
Sero arborem, quæ prosit alteri seculo.
Si nostra navis hæsit ad vadum Circes,
At est regressus semper ad bonam mentem:
Sanatibusque penitentia portum
Nunquam benigna cura Coelitem claudit.
Nunc SOPHIA sola me tenet sibi totum,
Quæ certa nobis signa mutui ardoris
Dedit daretque, sed Cupidini obsistunt,
Sufflaminantque, frigidamque suffundunt
Lingua nocentes, & calumnie virus,
Qua peste non est ulla maior in terris.
Hoc triste monstrum tu potes procurare,
Non mole vasta, non toris lacertorum,
Clavaque ad instar efficacis Alcide:
Sed arte dextra vocis, & precis blanda.
Adhæc parens humanitatis ignarus,
Qui præter auri laminam refulgentem
Nulla expetenda dona ducit in vita,
Ritu ferino barbaroque cispellit
Nostros amores: nec capit suam sortem
Iovisque coniunx esse nescit invicti

*Plebeia nympha, pectus integrum probri,
 Fraudisque purum, sed nimis solo affixum,
 Quæ Baudii de portione nil traxit,
 Sed est tamen materia mobilis flecti,
 Si sit maritum nacta masculæ mentis,
 Qualem parentes protulere me terris.
 Quippe haud amomum tale nascitur vulgo,
 Nec more glandis procreatur e quercu.
 Sed SOPHIA nostra mora vivit, & nescit
 Tanta æstimare dona, ni poëtarum
 Perfusa aceto nomen asserat factis.
 Hoc tu potes præstare, lux inventutis,
 Si nos favore duxeris tuo dignos:
 Nil illa Magno denegabit Hugoni.
 Sed & parentis ira vi tuæ Suadæ,
 Meoque tandem amore victa mitescet.*

Ira quidem & reor, & (veri si quid mens au-
 gurat) opto, quoniam tu mihi auctor es ut
 in amore pertendam, & signum ad bene spe-
 randum extollis. alioqui dicam grandem im-
 pegissem *μεγαλὴν ἐγὼ*, & natam cum intesti-
 nis omnibus res suas sibi habere iussissem, nec
 vetuissem multum plorare si lacrimis eluere
 posset labem famæ suæ adpersam ex ridicula
 expostulatione de vi & raptu. Nihil habet
 quod de nobis queratur, nisi forte velit eam
 intentare accusationem, quam adversus Scæ-
 volam specimen innocentiae fertur intentasse,
 Fimbria profligatissime vir audaciæ, Quod sci-
 licet non totum telum corpore receperit. Quā
 bella materies jocorū suppeditaret, si talis cau-
 sa in iudicium deduceretur! Sed nunc non est

jocandi tempus, & satis habeo litium cum una *excetra*, quam audio collocutam esse cum uxore tua, & adhuc furiosas illas spes fovere de matrimonio, τότε μοι χαῖνοι εὐρεῖα χθών. Amabo te libera me quamprimum ab hoc *infami scopulo*, operum (mihi crede) tuorum est. Heri mihi Heinſius noſter adfuit, & rogatu meo adductus, partim ſua ſponte incitatus, recepit in ſe munus colloquendi ſerio cum Feſto Hommio *ΣΟΦΙ'ΑΣ*. is tenet clavum imperii, & patris animum habet in ſua manu. Sed ſumma cum æquitate exſpecto quemlibet eventum, & prope eſt ut malim repulſam, ita me tædet & contumeliarum parentis, & infulſorum filix morum, quæ præter nomen non poſſidet micam falis. Illud te rogatum cupio, ut cauſam meam apud Mylium Matheneſiumque ſerio agas, ne diutius τὸν ἄριστον Ἀχαιῶν ὃς εἰδένος ἤτινων εὐχομένη εἶναι τὸν Συμμενῶν patiantur adſperſum eſſe nota, quã humanitate & amore adducti, non odio (ut opinor) inuſſerunt, ut à fatali veterno excuſſus reverterer in viam. Valde item cuperem repeti ab εὐπρεπείῃ carmen meum ad facundum Veri præconem, quod aſſervavit jam ſpatio longius annuo. Niſi quid tu doctè Trebati diſſentis, Heinſius & ego inter nos convenimus de editione. ſed addetur præfa-tiuncula ne homines ἄμφοι καὶ ἀπειρόκαλοι nos furere & vaticinari putarent. Rogo ut hæc tibi ſint curæ, & facias me verbo certior rem quid actũ ſit. Vale vir eximie, & nos ama. Datum Lugd. Bat. v Eid. Junias, clō Io cxii.

HUGONI GROTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Cogor apud te, fidissimum & amicissimum pectus, exonerare conceptum animo dolorem ex insigni injuria qua sum læsus indignum in morem ab iis quos minime oportebat. Nam ex honesta conscientiae fiducia possum jure gloriari me nemini mortalium, qui gustum aliquem humanitatis & honoris habeat, justam causam præbuisse cur me odisse debeat. Pridie Kal. Quintiles vocatus sum in Senatum ut causam dicerem qua fiducia subnixus Theses Politicas defendere auderem, quasi scilicet alterius fori ac territorii non nostræ jurisdictionis res foret. Dixi salvis auspiciis ea quæ. sed priusquam respondere volui, quum magnificus Rector verba factururus ostenderet mihi locum ubi considerem, negavi, forsitan temere, sed tamen negavi me posse salva dignitate ex alio loco audire loquentem quam qui mihi esset ante assignatus, nec ipsis esse jus alia de causa me vocare in Senatum quam ut sententiam cum collegis dicerem. Tamen ne ignorarem horribile arcanum quam ob causam patres conscripti venissent in Curiam, & an Hannibal esset ad portas, aut aliquis nuncius superstes è clade Cannensi, propius accessi ad ipsū

Qui pecori imperitat, quæ tota armæta sequuntur.
 ἀντιχρὸν κεφαλὴν. Quærit primum ex me an
 statuissem præsidium & auctoritatem suffra-
 gii commodare defendendis corollariis peri-
 culosæ aleæ plenis, ut est disputare in ambas
 partes An religio sit de substantia reip. & ne-
 gare fas esse subdito privatoque homini ob
 causam religionis arma sumere contra Prin-
 cipem, & id generis alia. Respondi, causam
 non videri cur in hoc atrio libertatis non sit
 fas absque pervicacia sentire quæ velis, & quæ
 sentias expromere. Tamen rogatus ut admo-
 nerem juventutem ne temere & absque dele-
 ctu talibus axiomatis assensum præberet, si-
 gnificavi me facturum, Quæsitum irem est an
 scirem Heinſio heroi decretam esse Spartam
 Politicæ professionis, ne falcem immitterem
 in messem alienam. Quidni, inquam, scirem?
 indigna homine dubitatio. πῶς ἂν ἐπεὶ Ὀδυσ-
 σῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην? ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας με-
 τεκίαθε τηλόθ' ἔοντες. fama nihil ignorari patitur
 de insignibus ad laudem viris. Sed & profes-
 sori primario τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ἀδειμμάτων
 fas esse puto bene mereri de studiosa juven-
 tute, & ut ante jeci, salvis auspiciis ea ge-
 runtur quæ pro publica utilitate fiunt. εἰς
 οἰωνός.

Hostem qui feriet mihi erit Carthaginienſis.
 Suscipit iterum Rector, querelas ad se delatas
 quod duobus ante diebus in funere amici, cu-
 jus funeris caput erat Philibert du Bois tibi
 probe notus, clausissem latus Pinackeri, quum
 a ter-

à tergo sequeretur collega, si salva majestate imperii licet mihi eum ita appellare dum ca-
 reo jure suffragii. Magnum sane crimen, &
 funere expiandum. Atqui non ignoras, in-
 quit, qua nota sis adpersus, nec tibi locum
 esse ullum inter Ordinarios donec in integrū
 sis restitutus. Respondi satis confidenter, nec
 pœnitet. Sed caput erat, sententiam Cura-
 torum & Consulū non ultra extendi oport-
 ere quam ad jus ferendi suffragii: non au-
 tem ad alia ornamenta dignitatis. Pœnas e-
 nim esse restringendas, & olim Senatoribus
 ultro se excusantibus servatum fuisse ab opti-
 mo Principum Augusto insigne vestis, & spe-
 ctandi in orchestra, epulandique publice jus.
 Non aliter sentire ipsos à quibus essem nota-
 tus, quorum judicium acciperem tanquam
 Συμφορὰν θεήλατον & cœlitus immissam admo-
 nitionem qua duce in viam redirem. Nec me
 ab eo tempore quidquam admisisse dignum
 tristiore sententia. Subjecit Rector, aliud sibi
 esse compertum. Sane si tam implacabili ani-
 mo sunt in me quos ego præcipuos Mæcena-
 tes meos semper duxi, & si tam invisus sum
 Consulibus ob quædam parum decore gesta,
 ut mea contumelia lætentur, consilium su-
 mam à desperatione & me subducam ex hisce
 regionibus aliquo, ubi nec Pelopidarum. sed
 reprimo iracundiam. Audi reliqua. Quum es-
 sem domum reversus, venit ad me Jacchæus,
 homo integerrimus, & mihi amicus frater-
 num in modum, aut omnia me auguria fal-

lunt. significat ex parte Magnifici plerosque Ordinarios disputationi interfuturos, sed hac lege si eos omnes præcedere paterer, quum ex auditorio exeundum foret.

Quãquã animus meminisse horret, luctuq; refugit.
tamen & hanc contumeliam

incolumi Iove & urbe Roma

concocturum me sponendi. Hesternæ die graviter apud Rectorem questus sum de inhumanitate non audeo dicere Collegarum, nos tamen fremente invidia Baudius manebimus. Renovavi etiam veteres offensas, quod me in causa desipientis SOPHIÆ allocutus esset tanquam vitæ iratū, & candidatum patibuli. Sed SOPHIAM istam suis moribus ulciscendam permitto, si quidem rata habet quæ barbarus parens in me rustice & inciviliter designavit: nam contrarii rumores ad me deferuntur. nonnulli dicunt eam honorifice & amice de nobis loqui. quod si ita est, recte & ordine facere ipsam arbitror, καὶ γὰρ τί γε λῶιον εἶη, & tunc paratus sum omnem præteritorum memoriam fideli amplexu ex animo delere καὶ μὴ μνηστικακεῖν. sin talia flagitia probat, nunquam eam sermone fuero dignatus. Sunt enim qui dicant me ab ipsa proscindi tam cruentis conviciis, quasi crimen sit quod vivam. Sed nunc meliores curæ me exercent, quam otiosæ istæ occupationes circa fœmineum secu. Sero arbores quas spero nec inutiles fore vivo, & profuturas alteri sæculo. Cæterum ut revertar ad τὴν μεγαλοπρεπῆ, tantum

tum abest ut doloris mei sit misertus, ut me objurgaverit quod in concione ausus essem occupare locum altioris scamni non nisi destinatum Ordinariis, idque Magistratui superbum & arrogans videri, quasi notam inultam contemnerem, & auctoritati Curatorum insultarem. Quid est si non hæc contumelia est? Sed finem facio, & rogo te ne hæc dispalescant: verum pro jure familiaritatis quæso resciskas *καὶ εἰ ἀπενθήξῃς* an me tam invisum fatis genuerit mater ut reconciliari in gratiam non possim. Pedum visa est via, & cecidendo magis quàm fruendo intelligent *ὅτ' ἀγασσὼν ἀχαλῶν ἔδεν ἐπὶ τῷ*. De Maja jam ante ad te scripsi. nihil æqui bonique faciet nisi jure judicioque coacta. est enim *animal impotens, indomitum*. tu plus effeceris quam diram qui contudit hydram, si me *hoc monstro* liberaveris. Cur non potest illi lata fuga indici, quæ nihil habet nec in fama nec in fortunis quod deperdat; an quia tam præclara cive respublica nostra, vel Academia carere non possit? Vale cum familia, & nos ama. Datum vi Non. Quinctileis, clc Io cxii.

NICOLAO REIGERSBERGIO

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Quod olim magno Senecę fuit Lucilius virorum optimus, hoc tu mihi eris si te conditionis non pœnitet. Scribam ad te quidquid sub acumen styli venerit, & illinam protinus chartis, ubi me impetus ceperit, quęcunque se temere cogitationi obicerint. Non defugies opinor auctoritatem; nec intercedes rogationi, si bene ingenium tuum novi, qui joca, seria nostra juxta æstimas, ὥς ἐκ τῆς Διὸς δέλτων μαρτύρῃ. Nuper scripsi ad Philibertum du Bois, hominem, ut opinor, tibi non ignotum. nam cui non notus Hylas? erant adjunctę literę ad Arsenium Scribam plenę magnificarum pollicitationum; sed tamen non majora promittam, quam mihi conscius sum me posse factis abunde præstare, si pergam, ut cœpi, sacra mea commovere. Petebam ut ei viro traderet Senatusconsultum Illustrissimorum Ordinum, quo me coadjutorem Meursii laborum in Historia conscribenda renuntiarunt. Nam etsi forti viro bonoque civi licet bene mereri de patria, de seculo, de literarum gloria etiam, absque mandato, quum sit εἰς οἰωνὸς ἀεὶ ἀμυνέειν καὶ παύσειν: tamen utilius ad spem compendii, & honorificentius ad famam esse creditur, si publi-

blicæ auctoritatis auspicia sequar, quam si
meo remigio rem geram. Quocirca velim re-
sciscas ex eo quid actum sit. ex Philiberto,
inquam, qui pro beneficio à me petiit, ut
se parario & sequestro uterer ad compellan-
dum Scribam. Dicitur *nostra bona mentis &
secunda existimationis pernicies*, jam per tri-
dum aut quatrimum hære Hagæ. Sunt
qui ajunt eam profectam *φίλῳ εἰς παλαιοὺς
γαῖαν*. Utinam illo terrarum delata esset, quo
monstra piacularibus sacris lustranda amitti
deportarique solent, ut Pelopidarum neque
facta neque nomen audirem. Sed probæ istæ
merces usu non consumuntur, immortales
sunt, vivunt in pœnas hominum, in infamiam
sæculi, in ludibrium sacrosanctæ Themidis,
quæ haud recte dicitur assidere solio Jovis
supremi, & regina rerum humanarum divi-
narumque *δύχεται εἶναι*, si tot Justitiæ antisti-
tes unicam maleficam Circen, quæ meos
sensus venenavit, amoliri non possunt, saltem
ut Leidam contagione sua & ædes meas no-
xia vicinitate non infestet. Detur illi lata fu-
ga per immensos patris Oceani nympharum-
que sororum liquentes campos, detur libera
vagandi potestas per omnia regna Vestæ ma-
tris: dum oculis meis invisum spectrum non
occurrat. An non potest Academia nostra ca-
rere tali incommodo? Jampridem id pro im-
perio factum oportuit, si tantum sibi juris
vindicarent in beluas *λαῶν ἡγήταις ἢ δὲ μέδοντες,*
quantum *εἰς δόξας ἀχαιῶν*. Nescio quæ tem-
pestas

pestas nobis impendeat, nihil certe animus
 præfagit boni, nisi quod τὸ καλὸν παρ' ἐμοὶ, &
 patria est ubicunque via fortis virtute sua re-
 ctique conscientia involutus ætatem degit.
 Video hoc agi, ut contumeliis haud toleran-
 dis ἀγλῶοι θυμῷ, adigar ad despiciendum pe-
 dum viam, & quærendam haud inglorii at-
 que inopis exilii sedem. παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι οἱ κέ
 με πρήσσει, μάλιστα ὃ μάλιστα Ζεὺς. Nos fremente
 quantum est invidorum clari erimus, & olim
 forte cum Themistocle gloriabimur, *perieram
 nisi periissem.* Qui mortem non horret, non
 multum reformidat rumusculos malignorum,
 qui per cuniculos oppugnare malunt famam
 & dignitatem heroum, quam divinas eorum
 dotes venerari, & amicitiam officiis elicere
 ac promereri. Nulla alia offensione sum non-
 nullorum odia consecutus, quam inculpata
 libertate promendi quod sentio, & nimia
 quadam morum simplicitate. Malo decipi,
 quam diffidere iis qui benevolum vultum &
 affectum præ se ferunt. Nemini bono justam
 causam præbui, cur me debeat odisse, nisi can-
 dori & ingenuitati bellum indicat. Si fama
 nostra paululum hæsit ad cantilenas Sirenum,
 si interdum virtus incalescit flore Liberi, com-
 mune hoc vitium mihi est cum prisco Cato-
 ne, illud cum maximis viris. quibus ego ta-
 men auctoribus nolo culpam defendere, sed
 optimus est erranti portus mutatio consilii
 in melius. Omnis jam in eo sum, ut sanem
 offensas officiis. Interim ab amicissimis viris,
 & mi-

& minime fucatis mihi obnuntiatur, aliquid adhuc tristius parari. Sed solatur me illud
 τίς ἐστὶ δῖλῳ τῷ Παντεῖν ἀφρονέας ὢν ; Quam putas mihi grave & molestum accidisse, quod serio monitus sum à Magno affine tuo, quem primarium sæculi juvenem audeo dicere, non debuisse me nisi communicato cum Collegis aut Magistris nostris consilio literas mittere ad *. Ego vero vitam mihi eripi malim, quam ut hac in parte culpam ullam agnoscam. & miror tam cordatum virum rapi in assensum tam finistræ interpretationis. Nullos æque omni observantia complector, aut magis mea causa velle & posse scio, quam Dominos Curatores. Sed tamen non ita contemptim judicandum est de præclaris ingeniis, & luminibus Academiæ, quibus sæculum illustratur, ut curatoris indigere censeantur. Datus est mihi tutor, quasi rebus meis superesse non possim. adpersus sum nota ob quædam haud satis decore gesta. Plerique putant hanc labem non alia conditione deletum iri, quam si infusum pecus uxorem duxero, cui præter S O P H I Æ nomen nihil adest humani cordis. An ideo pereundum erat Pompejo Magno, si Lucullus non esset luxuriosus? Ego invitam cogere non possum ut velit esse conjux invicti Jovis, & tanti non est ut vel illi vel furioso parenti supplicem. Dos tamen non esset adspernanda, nisi marita foret, & posset absque muliebri capite contingere. Postquam * reversus fuerit, persuasum amicorum decretum est

est mihi jacere novissimam aleam, & exquirere an mecum lege fidelis καὶ αἰδολὸς ἀμνηστίας pacisci velit. Paratus sum ex animi sententia conceptis verbis jurare μὴ μνησικακεῖν: dum & ipsa levitatis culpam agnoscat, & parentis furias non approbet. Si tergiversabitur, relinquam illam ulciscendam suis moribus, & aliam confortem invenero quæ melius intelliget suam felicitatem. Non tam invisus cœlestibus auras vitaleis carpo, ut conditionem reperire non queam. Jam de successore prospectum est, si hæc Amaryllis Alexin desperaverit. Non adeo exarui ex amoribus & humoribus, ut bona mea sapienti fœminæ venditare non possim. etiamsi tam insipienter circa SOPHIAM deliraverim, ut mihi Socratica fides objecta sit, καὶ ταῦτα μὴ δὴ ταῦτα. ὁ γλυκὺς ἔργος me admonuit relictum esse apud nobilissimum D. Vander-Mylum *Carmen Hipponaticum*. Rogo te, ut arrepto tempore id ab eo poscas. nullum aliud habeo exemplar, nec indignum est, quod à candidis talium amœnitatum amatoribus inspiciatur. Si genus Æneadum hujusmodi quidpiam exsculpisset, sæculum eorum jactantias pati non posset. In primis scire cupio, an ante ferias Augustaleis discuti possit mea lis cum *excetra*. Vale, & Grotio heroi totique familiæ plurimam à me salutem nunciato. Datum Lugduni Batavorum XII Kal. Sextilis, clō Id cxi.

Sequitur

Sequuntur aliquot Excerpta & Epistolę
de veteribus ac novis

B A V D I I A M O R I B V S.

Ex epistola quadam DOM. BAUDII

AD MAXEMILIANUM VRIENDTIUM.

Si inter graves curas, & (ut invitatus au-
dio) inter molestas lites, juvat me-
moriam repetere spatium præteriti tem-
poris, recordari potes Anno cdo Io lxxxiiii
Lambertum Danæum hominem Gallum, nec
obscuri nominis Theologum, habitasse in
ædibus Domini de Bōrlut, sive de Boucle.
Utebatur ejus mensa & convictu virgo ho-
nestis parentibus orta, & ornata bonis mo-
ribus, cui nomen ISABELLA HARDE-
WINIA, nunquam delendum ex animo meo.
Neque enim meminisse pigebit ejus, quam
fore mihi consortem divini humanique juris
auguria multa portendebant, ἀλλὰ μοῖρα κρη-
τεράτεραι τῷ αὐτρωπίνων βελδμεάτων ἄλλω ἐτήρην μοι
γυναικα. *Fatum est enim etiam in partibus istis,*
Quas sinus abscondit, si credimus Satyrico. Ne
longis ambagibus te morer, etsi garrula res
est amor, ibi te primum vidi, & protinus ma-
gni æstimare cœpi vividam atque erectam in-
dolem mentis tuæ.

Bayrische JUSTUS
Staatsbibliothek
München

IUSTUS LIPSIUS DOM.

BAUDIO S. P.

Middelburgum.

Binas à te literas vidi: patiare ut ad utrasque uno responso defungar. Prioribus agebas de Legatiuncula ad Navarrenum. quo fundamento, mi Baudi, aut qua spe? Nunquam id factum: & ut in tua persona novum exemplum Ordines instituant, cave credas. Tu hoc & alia mereris, sed male res humanas nosti, si merita in his talibus appendis potius quam fortunam. Illa est, quæ eligit, evehit, ceca spe aut nulla mente. Quo ergo literæ, aut prudentia? ad te ipsum, & hæc interna. interdum & ad externa, sed cum voluit potentior illa Diva. Haud libens hæc talia efferam apud adolescentes & teneros, ne absterreã: te spero firmum jam esse in meliore ista via. Hoc unum te moneo, ne precipitent te tuorum vota, pia, sed improvida: qui ad lapsum sæpe impellunt, dum cogunt festinare. Ne sperne honores, sed nec avide appete: & qui eo minorem te putant quia cares, tu eos habe pro minutis. At vivendum tamen est: sane. & omnino huic rei eligenda aliqua via. Illa Advocacionum tibi displicet: qua tamen directus ipse limes hodie ad civiles dignitates. Ineamus aliam, & vel de Professoria hac conditione cogitemus (in quam opera mea nunquam deerit) vel de aliqua Nuptiali: hic dico, ut legas tibi, cui formam dederit pulcherri-

ma illa & simul valentissima Dearum. Nam cui Venus sola fauerit, spinturnicium & nuga. Ego ita censeo, & fidele consilium tibi do: abjicienda vana rerum, nihil calide nimis appetendum, quia omnia in tempore vehet hic aut alius vesper. De Aula, si sapis, nihil cogita. hic fumus, & perseveranti in ea, funus. Apud nos nunc quidem angusta loca, & restricta ob ararium tenue, quod fraudibus etiam imminutum: sed in tempore non desperem, nisi obstant nobis, quos nosti. Mitigabuntur: sed die opus est. Vale, & si quid possum pro meo Baudio, scito velle. Lugduni Batavorum
 v Kal. Octobr. cIo Io LXXXVIII.

I A N O D O U S Æ P A T R I

D O M. B A U D I U S S. P. D.

Hagam-Comitis.

Novissimis literis abunde causam dixisse videor, cur una cum Tuningio ad Scaligerum non sim profectus, quam & æquitati tuæ probatum iri plane confido. Sed quoniam animus mihi prælagit fore ut obtrectatores sequius actiones meas interpretentur, quod & antea factum, uti intelligo ex literis, quas ab amicissimo homine Turonibus accepi, visum est à te postulandum, ut si quid incommodæ suspicionis animo tuo non sponte hæsit, sed alterius artificii inculcatum est, id omne tanquam magister unicus bonarum artium deleas, sed non alia lege

quam si me probe nosti nec falsum nec fallacem; utique apud te, cui interiorem animum semper aperui sine fuko & fallaciis; inde adeo, quod hunc hominem dignum censuisti quem haberes in numero tuorum. Quod autem homo vanissimus vulgo disseminavit nō posse me hinc à muliercula divelli, quam impotenti amore depeream, id si forte ad aures tuas permanavit, tanti non est ut refutationē desideret. Ego me & juvenem esse fateor, & affinem earum rerum, quas fert adolescentia, sed (quod pace Fascini dixerim) non sum jam aut tam omnium ignarus, ut amorem nesciam, & ejus vias devias, aut tam ab animo infirmus, ut huic immodesto affectui moderari non possim. Cur hic itaque tam diu hæsi; consilio omnium benevolentium adductus scilicet, & auctoritate primarii Normanniæ præsidis, qui ad pericula itinerum illud incommodi adjungebat, per exiguam spem esse obtinendi quæ vellemus. rationes autem, quibus opinionem suam confirmabat, erant ejusmodi, quæ homini etiam impense cupienti adferre possent curam amplius deliberandi. Ac tametsi peculiaris mihi causa erat Augustam Turonum proficiscendi (quod & præsens Belgica ingenuitate professus sum, cum facillime possem ex Hetruriæ disciplina gratiam officii sponte suscepti apud vos inire) tamen non existimavi faciundum, ut quidquam cupide nimis attentarem. Cujus sane consilii nihil me pœnitet, tametsi iter hoc N. bene

Bene feliciterque evenit. Quem exitum habuerit ejus legatio, ne verbo quidem nobis significavit: quam injuriam hominis causa contemptu ulciscor. sed qua ex parte res hic communis agitur, vehementer indignor, expertem me habitum fuisse istiusce nuntii: nisi quod ad me scribit vir clarus Florentius Christianus, eum cum bona spe domum redisse. quod lætor. Sciam propediem quidquid hujus sit, & pro virili occasionem urgebo. Hæc enim literas hic reliqui, cum jam in procinctu essem, ut Augustam Turonum me conferrem. Inde porro ad Scaligerum cogito, ut consuadeam homini. adnitar equidem omni gratia, opera atque industria. Vestrum erit admonere quid facto usus sit. Efficiam ut intelligas, & quam mea sponte faveam huic causæ, & quam nihil à vobis frustra ad me delatum esse videatur. Vale Vir observande. Datum Cadomi xvii Martii, Anno cIo lxxciii.

CORNELIO vander MYLE

DOM. BAUDIUS S. P. D.

Hagam-Comitis.

Hesternæ die multus mihi sermo fuit cum collega recens Haga reverso, nō sine libera indignatione, quod ex relatione amicissimorum hominum intellexissem eum dictitare, nihil esse causæ cūr amplius lacter inani spe de obtinendo munere Histo-

rici potentissimorum Ordinum. jam enim familiarem vestrum (scis quem hoc elogio designem) esse in possessione istius Spartæ. idque accidisse mea potissimum culpa, quod rationem petitionis meæ secum non communicassem. quasi scilicet unus ille sit promus & condus talium officiorum, à cujus nutu & arbitrari mentes publici consilii pendeant. Dixi quod ingenuitate naturæ meæ dignum erat, hanc mihi fuisse causam non communicandi secum consilii, quod nullas in ea re suffragii partes obtineret, & satis mihi præsidii foret in tua unius fide ac benevolentia. qua fretus certam animo fiduciam concepissem, non alii cessuram istam provinciam quam nobis. & recte atque ordine facturos. si qui sunt competitores, si ab irrita contentione destiterint. Nam si ea spes me frustrata fuerit, omnino cogar à præsentī necessitate consilium præceps mutuari, quod mihi refrigerato ardore per otium displicebit, aut forte dicam cum Themistocle, *Perieram, nisi periissem*. Quævis vivendi conditio potior est homini generosæ indolis, & ad res altas genito, quam assidue divexari sollicitudinibus haud magni quidem pretii, sed quæ sublimes animos de tranquillitatis sede dejiciunt, ut nihil æternitatis dignum meditari queant. Vota mea non sunt ambitiosa, nec supra spem mediocrium virorum. Illud unum precibus paciscor, ut quod reliquum vitæ fata Deusque adjicient, minimo cum strepitu nec sine bonorum gratia

tia & approbatione extra importunæ paupertatis aleam possim traducere: ut quando-
cumque ex rebus humanis concessero, posteritas famam nominis nostri grata recordatione prosequi non dedignetur. Huc secundum animæ salutem dirigitur scopus mearum cogitationum. Nam ut me fortunæ rivus in-
auret, nec a vide nimis desidero, & fatum meū magis videtur esse capax magnæ gloriæ quam opulentitatis. Interim si possem in nassam matrimonii illicere fœmininum aliquod optime dotatum (agnoscis heic facundiam Supplementi Chronicorum) non aspernarer donorum. Sed ad eam spem aspirare non audeo, quamdiu mihi certamen erit cum hydra molestorum flagitatorum, atque adeo (ut nihil dissimulem) nisi ante tuum in Galliam discessum confit, quod tamdiu te rogo atque obtestor, prorsus animum despondeo, nec erit ullus usus feræ nimis & intempestivæ medicinæ. Scio, & in memoria habeo quæ dici solent de captandis occasionum momentis & temporum oportunitatibus, sed interim expectando conficior miser, capitis nives me propinquæ mortis admonent, ætas labitur, studium cum spe senescit, agendi tempora cunctando consumuntur. Sentio etiā magno cum dolore, neque enim mihi cornea est fibra, quam perexigua nostri ratio habeatur. Adhuc inter extraordinarios accenseor, non sine publicæ ingratitude exprobratione, & suffragii iura nondum habeo inter eos qui nec

ætate, nec doctrinæ insignibus, nec fama aut meritis sunt ullo pacto nobiscum comparandi. Quid? quod tam illiberaliter deducitur de honorario. Sed finem imponam & epistolæ, & querelis, quas dolor haud voluntas expressit. Vale. Datum Lugduni Batavorum xvii Martii clō 1ō cx.

HUGONI GROTIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Hagam Comitum.

Ingentes me tibi gratias & agere & habere par est ob utilem, salutarem & honestam *παρρησίαν* qua me commovere dignatus es per literas, quæ mihi sunt eruntque tanquam *θεόπνευστα ῥήματα καὶ μαρτύρια ἐκ Διὸς δέλτων*. Efficiam omni ope consilioque, favente divina benignitate, ne frustra tam fidelem operam concastigando amico obcommeritam noxiam suscepisse videaris, utque cæteris dotibus, quas in hoc homine fitas esse livor ipse negare non potest, etiam castitatis & sobrietatis gloria adjungatur. Pendet enim ea res ab arbitrio liberrimæ voluntatis, estque *τὸ ἐφ' ἡμῶν* quod sine semi-Pelagianismi suspitione offensaque Theologici Senatus dictum esto. De matrimonio cave me quidquam putes esse facturum quod sit indignum sapiente bonoque, nec unquam amplius amplexus in *cloacam* mittam: & post-
hac

hac abſtinebo, ut mones, ab iſtis curſitationibus. Interim me famamque meam tibi committo tuæque mando fidei. non erit tibi pudori patrono ſiſci ſuſcepiffe patrociniũ Baudiani nominis apud faventes & benignos iudices, niſi quod nimium incumbunt ad ſublevandum caducum parietem, & (quod ſine inſectatione humanitatis dixero) corpus cœlo fulminatum. Vale, Vir Clariffime 1 v Decembris ex urbe Gandavo, clō Io cxi.

E V E R A R D O V O R S T I O D O M.

B A U D I U S S. P. D.

Lugd- Batavorum.

Nihil eſt quod faciam libentius, & animo promptiore, quum facultas ſuppetit, quam ut ſublevem fortunas afflictorum, qui fatorum iniquitate magis quam ſuo vitio a paupertate circumveniuntur, quã Petronius appellat bonæ mentis ſororem, ſed S O P H I A M conjugem malim, quam ejuſmodi moleſtam contubernalem. Itaque ut illam mihi propitiam habeam, & hanc res ſuas ſibi habere jubeam, omnis a me labor & aſſiduitas Hiſtoriæ ſcribendæ impenditur. Cujus rei intra paucos dies monumentum publice exhibebo Illuſtriſſimis Ordinibus, quo ſanabuntur, ut ſpero, offenſæ præteriti temporis, & memoria noſtri nominis grato cum benevo-

G 5

len-

lentiæ testimonio ad posteros propagabitur. Sed missis ambagibus, causam cur ausus fuerim hasce ad Magnificentiam tuam literas mittere, melius ex nuncio quam ex me cognosces. Non est indignus quem aliquo subsidio faulrix bonorum ingeniorum Academia nostra prosequatur. Rogo te, ut quod sine incommodo tuo fiat, munem te & benignū prebere ne graveris, & ut me tui observantissimū solito patrocinio tueri constanter perseveres. Datum Lugd. Bat. xvii Kal. Sept. cIo Io c xii.

PETRO RUBENIO DOM.

BAUDIUS S. P. D.

Antverpiam.

Rogatus sum a communi amico, & unico artis tuæ admiratore, Bartholomæo Ferrerio, ut filium suum, qui foeliciter pro captu ætatis ad penicilli gloriam adspirat, humanitati tuæ commendarem. Nolo promiscuis commissionibus obsolescere gratiam quam apud te mihi esse pateris, itaque hactenus morem gessi desiderio patris, & antiqui sodalis ut me internuncio scires ipsum beneficio immortalis devinctum iri, si cum Francisco Snijders egeris, ut adolescentulum non tantum μαθητὴν τῆ αὐτοῦ τέχνης ἀλλὰ καὶ συγγνώμην adsciscere dignetur, ut assiduam magistro operam navare possit. Non parcat parens ulli sumptui, & infinitum se debere utri-
que

que confitebitur. Quum hæc scribebam eram occupatissimus, alias accuratiores erimus. Elogia Ciceroniana soceri tui, viri ad genium humanitatis facti, magna cum voluptate & utilitate legi, præsertim epistolam quæ tota Tullianæ dictionis indolem spirat. Opinor jam te ex fama audiisse *me choro maritorum iterum esse adscriptum*. Contigit uxor prorsus ex animi mei sententia, imo (sed penes te pereat hoc horribile arcanum) supra votum. Feriis Augustalibus, si potestas data erit, ad vos cum Junone excurram, ut ferio te admoneam promissi, quod ego in præcipua census mei parte deputo. Nam bona nomina non appellando fiunt mala. Bene vale, & festinationi ignosce. Datum Lugduni Batavorum ix Kal. Martias, cld lō c xiii.

EPI-

EPITHALAMIA

B A V D I A N A,

vere nuptialia.

*Nolis, velis, aliter hac sacra
non constant.*

EPITHALAMIA

BY A. V. D. I. A. N. A.

ACTIO IMPERIA.

THESE, WITH, AND THE
NEW EDITION.

I N N V P T I A S

Nobilissimi Iuvenis

A L B E R T I A S C A G H E N,

Et eximia Virginum

T H E O D O R Æ A D U V E N V O R D.

Et si mens animi curis confecta senescit,
 Afflaturumque gravi sidere pectus hebet.
 Nec juvat ingratas Parnasso excire sorores
 Unde nihil metimus prater inane sophos.
 Fluxaque sectando pellacis premia fama
 Virtutum solidas dilapidamus opes.
 Carpitur interea melioris flosculus ævi,
 Dumque loquor rapidis passibus hora fugit.
 Cor tamen exstimulat vis blanda potentis amici,
 Flagitat & Genii munera proffer Hymen.
 Scaghius in leges accingitur ire maritas,
 Vincirique sacra compede gestit amans.
 Ille solutus amans defixus inharet in una,
 Quam sibi jure pio perpetuoque dicat.
 Tam letum- ne jubar patiemur abire silendo?
 Non patitur pietas, non data rite fides.
 Ingenium supplebit amor, mera sæpe voluntas
 Aversum evaluit pacificare Iovem.
 Surge anima, & mæsto pausam interpone dolori,
 Sunt dicenda bono prospera verba diei.
 Publica dum fremitu conspirant vota secundo
 Pars ero gratantis quantulacunque chori.

Non

Non hîc ingenii specimen spectatur & artis,
Urgeor imperio, vim prece suada facit.
Scaghius, eximio cultum mihi fœdere nomen,
Instat, & effugio non sinit esse locum.
Illius auspicio libet insanire licetque,
Sic mos majorum, simplicitasque iubet.
Non sua majestas Veneri constabit honorque,
Si Charitum desit triga, licensque Iocus.
Ergo agendum facili spectata hac Floralia vultu,
Quæ tuus invitum scribere adegit amor.
Felix conjugio juvenis, cui tanta parantur
Gaudia, sed Nemesein disce timere gravem.
Fortunamque tuam reverenter habere memento:
Sæpe pius etiam Livor obesse solet.
Quanquã quid metuas ne te male Fascinus urat?
Non cadit in miseros ista maligna lues.
At tibi nunc instat series immensa laborum,
Queis vigor Herculeus vix superesse queat.
Heic Rhodus, en saltus. gravis adversaria surgit,
Nec sudoris egens pugna patranda venit.
Nil tibi quod Bavara deducis origine gentem
Proderit, aut Comites quod numerantur avi.
Sublimes Batavum Comites, qui nomine & actis
Fortibus implerunt solis utramque domum.
Nobilitas alibi decus & sua lumina servat,
Spernit imaginibus cedere diva Cypri.
Nec parcit titulis, dedignaturque triumphos,
Sola potest virtus his superesse malis.
Eheu quantus adest misero labor! at sine magno
Nil hominum generi vita labore dedit.
Nympha minas intentat atrox, & cruda laceffit
Prælia: nunc vires, nunc age prome virum.

Ille quidem totis in te conatibus ibit,
Suadet enim occidua virginitatis honos:
Agnatusque pudor, primaque injuria culpa,
Quaque rudes animos virginis ira decet.
Forsitan & curvos in vultum diriget unguis
Si perstes properans ultima nosse bona.
Verum ubi nequidquam vires effuderit omnes.
Grassari incipiet fraudibus atque dolis.
Mulcebitque ferum palpo, causasque morandi
Nectet, & obvolveth gaudia lachrymulis.
Sed quid opus monstrare modos, memoremque monere.
Non novus ad signum miles & arma venis.
Artibus his teneras natura industria mentes
Format, ut ardentes acrius urat amor.
Non iuvat ex facili victoria Marte redempta,
Plebeamque famem praeda parata sapit.
Nil sine vi Pertunda potest, nil Perfica patrat.
Hac Veneri Martem dote placere ferunt.
Sic rigidas olim virtus Romana Sabinas
Condocuit patribus conciliare viros.
Tu quoque vi perfringe Lares, aditumque ruinas
Quare. sed Harpocrates dicere plura vetat.
Non decet hac velo recludere sacra levato
Qua custos operum nox monet ipsa tegi.
Mars amat insidias, furto latantur amores,
Deprendique dolet iusta pudensque Venus.
Cetera praesentes peragent sine iudice testes,
Lampsacique labos, ingeniumque patris.

*At tu superba flore vani nominis
O virgo, virgo, non diu lataberis
Honore tali. naniam canas licet
Charo pudori, venit ultimus dies,
Nox instat atra. flete virginum chorus,
Æqualis una gente de vestra minor
Sui redibit, ite funus exsequi,
Viroque multa comprecemini mala,
Qui iure sævo, bellica velut manu
Vanale pignus, filiam matri rapit,
Vobis puellam, tale uti decus suæ
Busiris atrox immolet libidini.
Ridetis? at non sic abibit si Themis
Rite invocata curat humanas vices,
Pœnam parem luetis, ut periculo
Discatis olim quam sit infandum scelus,
Ridere mortes, funerique illudere.*

IN

I N N V P T I A S

Viri nobilis

O T H O N I S A S E V E N T H E R,

Et lectissima virginis

B E S T E N A B R I E N E N.

Invocata tot diebus nox adest optatior
 Luce quavis, nox marito quæ iugabit fadere:
 Par amanti, quæ is iuventus nostra paucos fert pares.
 Sponsus & censu beatus, & decoro stemmate
 Clarus exstat, & per artes extulit caput bonas,
 Unde claritudo laudum surgit, & verax honos.
 Nympha virgines Sycambra inter, ut luna iubar,
 Fulget inter noctis ignes, & minora sidera.
 Sive majorum vetustas intueri origines,
 Sive stat mores modestos, sive formæ gratiam.
 Brinionis fama claret ore, Corneli, tuo
 Posteris narrata seclis. sed decus natalium,
 Copias, opes, & amplæ sortis indulgentiam
 Una virtus antecellit. illa nec dono datur,
 Nec perit casu sinistro: praeque cunctis dotibus
 Eminent pudicus ignis, atque honoris indoles,
 Educata more recto sub probis Penatibus.
 Nil parens præstare natus, sorsve largiri potest
 Amplius cultu fidei. cultus in mores abit,
 Diligensque cura vincit omne natura bonum.
 Sed quid ista dona profunt, ô puellarum cohors?
 Flete quidquid lacrymarum sævus exprimit dolor.

En ocellus illa vestri flosque vernus ordinis
 Ilicet vobis peribit, eximetur e choro.
 Lugubrem cantate lessum, quatite funestas faces.
 O misella nympha, quam me terret horror praelii,
 Quod tibi maritus ullis absque facialibus
 Comminatur actus æstro fervidi cupidinis!
 Sed propinqui tu pericli (quantus in vita est stupor!)
 Vnice securus rides, imbre vel ficto rigas
 Os honestum, ne lubido cordis erumpat foras.
 O misella nympha, disce quanta te manent mala.
 Pugna non ex sanguis instat, haut recedes integra,
 Parte sed tui minuta. victor hanc Feretrio
 Debet hostiam, sed ultra nil tibi est periculi.
 Non sequetur mors ab isto Marte, secludas metum.
 Ni perisset morte tali mater, haud isthic fores.
 Nympha, iam postrema lux hac nomē expunget tuū
 Virginali de maniplo. nomen hoc inutile,
 Quo manente gens manere non potest mortalium,
 Virgo, vocem nunc profabor hanc tibi novissimam,
 Cras redibis virgo qualis mater e patris thoro.

IN

I N N V P T I A S

Iuvenis eruditissimi

I O H A N N I S K I R C H M A N N I ,

Et lectissimæ virginis

E M E R E N T I Æ C O E L I Æ ,

Clarissimi Senatoris filia.

Vrania soboles iterum solennia poscit
 Munera, & in voces admonet ire bonas.
 Kirchmannus facilem blanda prece cogit amicum
 Prospera felici vota sacrare thoro.
 Kirchmannus primæ cui texuit ordia fama
 Funus, & æternum dant decus exsequia :
 Qualis ab ipse suo redi vivus surgit abortu
 Phœnix, eque rogo posthuma fata capit.
 Talem te memori sacra vit pagina seclo,
 Doctum opus, & multa conditus arte labos.
 Sed nunc ferales excedant limine tædæ,
 Ventilat ecce alias pronuba Iuno faces.
 Nil facit ad Veneris myrtos infaustra cupressus,
 Immensumque hilaris funere distat Hymen.
 Quamvis & Ditem tetigere Cupidinis ignes,
 Quem Cereri generum Persephoneia dedit.
 Regia nulla patet quo non sua regna propaget,
 Qui superum regem territat igne, puer.
 Ille etiam vastis sub fluctibus Amphitriten
 Vrit, & Oceano suscitât arma patri.

*Sentit & alituum genus, & genus omne ferarum,
Sæve puer, telis vulnera facta tuis.*

Ergo hominem fas est placito succumbere amor,

Quis pugnare Deo more gigantis amet?

Quocirca auspiciis felicibus eia age segnes

Rumpe moras, animos eia age prome mares.

Non te parva manent certamina, maximus instat

Sudor, & heu pernox pugna patranda tibi.

Nec, quia cum dulci bellandū est virgine, Martem

Spreveris, aut molis nullius esse putes.

Hoc opus, hic labor est lacrimas perferre puella,

Nec fictis vinci fletibus atque dolis.

Illa quidem largo imbre genas rorabit honestas,

Et tremula ardentem voce rogabit amans:

Parce, per hos ego te coniunx obtestor ocellos,

Ne sævi mea lux, quo malesane ruis?

Fors & in audacem dstringet brachia, iungens

Imperioque preces, blanditiisque minas.

Talibus insidiis virgo male gaudia celat:

Nullus eris, tali si potes arte capi.

Ferreus & ferus es, si te non talia tangunt,

Si potes hæc sicco lumine dicta pati.

Franguntur tenero crudelia pectora fletu,

Mitescunt humili corda superba prece.

Sic rex Dardaniæ sævum expugnavit Achillem

Corpus ut Hectoreum contumularet humo.

Terris atque mari tot tristia passus Vlysses,

Cuius erat virtus ad mala nulla rudis;

Sirenam illectus modulis ac voce dedisser,

Ni cupidum arcerent fortia vincla, manus.

Tu tamen his moveare cave. fletu omnis abundat

Fœmina, nec iussa deficit humor aqua.

Sed

*Sed fraus cœca latet lacrimis fucata dolosis,
Quod cupere assimulat sævius angue timet.
Quamvis mite tibi, nec inexorabile pectus
Parca dedit, Vati nec licet esse fero.
Tu precibus ne cede, sed implacabilis ito
Quo tua te stimulis acta cupido rapit.
Vi rumpenda via est. vi Mars & sanguine gaudet,
Vi quoque latatur Martis amica Venus.
Vi sine nulla patri suspendes dona Quirino,
Sic amat auferri virginitatis onus.
Sed quid eges monitore? satis docet ista magister
Vsus, & ingenium sufficit acer amor,
Ante alios ignes calor est insignis amantum
Fœdere legitimo quos iugat almus Hymen.
Hanc Deus ipse facem sublimi exsuscitat aura,
Talibus adspirat rite vocata Venus.*

H. 4.

Tum-

Tumulus

SEVÆ, CUPIDINUM MATRIS.

Hic recumbit Seva mater dulciū Cupidinū,
 Cor, decorq; Gratiarum, mollior cuniculo,
 Delicatioꝝ cinædo, flos leporum, mel merū,
 Non Iuventa comis æque, non Venus venustior.
 Tum benignitate cunctas antecelluit nurus:
 Nam bonæ præclara Seva gesta nosse si cupis,
 Donec ætas, & sororum fila passa sunt trium,
 A puertia supremo limite ad fati diem,
 Ex Platonis disciplina vixit hoc matrum decus:
 Nemini negavit unquam si quis argentum daret,
 Aut probe paratus esset a salace fascino,
 Scilicet natam sciebat semet haud solæ sibi,
 Sed patri, sed patriæ, sed omnibus mortalibus,
 Quos amica vi trahebat in plagam Cupidinis,
 Copias opesque nulli floris invidens sui.
 Quodq; miraculi est ad instar, cū daret cunctis, tamē
 Largiendo rem coëgit, prodigendo auxit domum.
 Vos clientium manipuli, vos amatorum cohors,
 Prosedarum exercitores, Cypridis nepotuli,
 Quos ad ultimam redegit lassitudinem viros
 Indomabilis virago, si quis est sensus super,
 Si qua cura vos remordet tam valentis fœmina,
 Ne precemini quietem sempiternam mortua,
 Quippe nil quiete peius odit ætate in sua:
 Sed deos orate, motu ut continente gaudeat,
 Quippe cœlum est æmulata, semper in motu fuit.

BAUDII MORIBUNDI

Alloquium

AD AMICOS.

Qualem paludis stagna propter Asia
 Ferunt olorem, cum sibi ultimum diem
 Instare sentit, præficam mortis suæ
 Mœstum ciere flebili carmen tono :
 Sic tortus acri febre ter quinos dies,
 Quam mortualem natio Galenica
 Consentit, & mens ipsa præsagit mihi,
 Fato propinquus ordior summum melos :
 Erecta dum mens corpore afflicto veget.
 Dulces amici, Baudius vobis abit,
 Lubens & ultro, patriamque cogitat,
 Perfunctus hoc errore, jam portum subit,
 Sacroque morsu figere anchoram parat.
 Vos, si quid in me dignum amari quod foret
 Amastis unquam præter hoc iners onus,
 Quod palpitat nunc spiritu pauxillulo
 Donante virès, & vetante adhuc mori,
 Mox funus atque fumus ut decesserit,
 Anima salillum ventuli flabrum levis ;
 Ne quaeso, ne vos error in fraudem trahat
 Fallace fuco humanitatis blandiens,
 Ut his solutum corporis compagibus
 Me funerali lugeatis nania ,

Turpique planctu: quippe tum demum fruar
 Vita, vocari vita qua vero meret,
 Non hac mali taberna, curarum mare,
 Palæstra luctus, officina cladium,
 Fornes dolorum, mors (ut absolvam) mera,
 Quam morte nunc relinquo non ingratis,
 Parere promptus imperatori Deo,
 Cui militat gens omnis hac mortalium.
 Is nos in orbe, sicut in specula, sitos
 Vitam tueri & ordinem statum iubet,
 Vetatque ne mortalis injussu suo
 Migrare sumat; cum vocat, sequi decet,
 Citiusque dicto complicare sarcinas,
 Hac lege iam nunc Baudius vobis abit,
 Suoque reddit pondus hoc soli solo.
 Perit, perire quod iubet fatalitas,
 Mortale corpus, mentis hoc ergastulum;
 Quod ventilante nunc fovetur aurula,
 Mox triste visu erit cadaver, naribus
 Abominandum, putris esca vermium.
 Manet, manebit usque perpeti fruens
 Ævo, superna quam vetant leges mori,
 Mens orta cælo, flamen aura numinis,
 Pars illa nostri perspicax, intelligens,
 Quæ nil caducis imputat parentibus.
 Dulces amici, forte vos tanget dolor,
 Florem sub ipsum quod inventutis mea
 Terras relinquo: ponite hanc curam boni,
 Vanasque corde imagines secludite,
 Vixi & peregi limitem fati ratum
 Quem promovet vis nulla, nec fraus submovet.
 Quid porro longam de die dies habet

*Æternitati comparatum, seu puer
Vitale lumen ortu in ipso deferat,
Seu quis trisacrum Nestorem vivat senex?
Mors certa tandem serius vel ocys,
Id omne tempus quantulum quantum est, trahit.
Tacente cursu labitur nobis dies.
Labuntur anni, nec refunditur rapax
Quod hora carpsit, nec quid Hesperus vehas
Homini liquere providum Numen sinit,
Ne quis creatus stirpe mortali supra
Mortalitatis iura sustollat caput.
Incerta vita portio certas vetat
Spes ordinare mente, longinquas brevis.
Quod si decente res inibimus via,
Non temporum tenore, sed laudum modo
Determinanda est vita. sat vixit diu
Quem non pudet vixisse, nec piget mori.
Sed magna pars mortalium vivunt parum
Quamvis vetustate horridi, & sæclo putres
Mortem morentur Aggerontis pabula,
Graves veterano, quos ad ætatem exitam.
Perducit actum oblivione ingloria
Volumen ævi fluminum ritu fugax.
Nos nec malignus ipse livor arguet,
Vitam obruisse desidi silentio,
Reconditaque torpuisse inertia:
Nec forte, si fiducia est sui bonis,
Deerunt nepotes nomen hoc superstiti
Signare fama. Testor antiquam Fidem,
Nihil fuisse antiquius fide mihi.
Prudens doloque neminis lesi decus
Seu littera, seu voce, parsi sedulo;*

Vnum id studens, probatus ut forem probis :
 Qualis Donellus, Antecessorum iubar ,
 Vir examussim factus ad Gallam nivem ,
 Expers dolosa fraudis, & plenus fide.
 Qualis smaragdus Galliarum Scaliger,
 Doctrinae abyssus, ingenii miraculum.
 Quales virum flos ille Doussa, Lipsius:
 Apollo vatum Doussa, Lipsius pater
 Scientiarum, flumen eloquentiae:
 Qualis meorum grande amicorum decus
 Et hospes & cor Gratiarum Rulsius.
 Qualis venusto Nansius placens sale ,
 Vulcaniusque Cypridi dilectior
 Ferritribace. Qualis alter ille ego
 Blipyrgus, acer nominis vindex mei
 Qua carminum lepore, qua sermonibus.
 Cui laude iunctus & pari concordia
 Mannaker usque adheret. Italum salem
 Attemperare Belgico ruri sagax.
 Tum magnus ille lectionis belluo
 Schepperus, ungue mens polita non rudi ;
 Cum queis morantem saepe combussi diem
 Oratione vinula, venustula ,
 Sed innocente , qualibus scatet iocis
 Lingua irrigata flore Liberi patris ,
 Intra modi modestiaeque terminum.
 Tris praeter omnes nobili fama viros
 Cultu Philippos prosecutus sum meo :
 Te caelitis, Mornae, felicem stili ;
 Te, clare Sidnei, quem diurnare haud tulit
 Virtus in orbe, fas ubi versum ac nefas,
 Terrisque ademit debitum caelo decus;

Te, magne Marnix, providens vir & graves
Perpesse curas patria rebus super :

Cui plura debent administri Belgica,
Quam vel Camillo Roma, vel Themistocli
Gens Atticorum. sed pari modo lucra
Damnis rependunt, & malo mulctant bonos.
Villerium-ne oblivione transeam

Primo mihi summoque dicendum loco,
Cœleste pectus, cuius exrecondita
Mentis scatebra, flos medullaque eloquii
Sermone dia vena limpido fluit?

Nec te sileri, Erarde, fas versu meo,
Sublimis heros, nate raras adsequi
Seu mente laudes, seu duellica manu,
Campus pate scat indoli tanta modo;
Tu Belgicam rem fulcies Atlas novus,
Dabisque nostro Xenophontem seculo
Clarum gemella Palladis virtutibus.

Quid Transaquani candidum pectus loquar,
Massisiumque exemplar antiquæ fidei?

Quos in parentis ambo dilexi locum
Memor peracta his regibus puertia,
Gratusque amorum: vos ego absentes rogo

Per solis almi lumen hoc spirabile,
Quod forsan ista luce postremum tuor,
Per fas, per omne humanitatis vinculum,
Vos, inquam, alumnus vester obtestans rogo,
Vestras ut aures accidet rumor gravis

Me iam fuisse, fortibus solatiis
Levate matris agritudinem mea:

Qua misera luctu incendet & sese & suos
Amore victa, vim tamen si masculam

Men-

Mentemque versat imbecillo in corpore.
Si munus istud impetrasso, perfice
Mors quod minaris: nil moras vitæ moror,
Ne supplicatum me tibi ire censeas.
Ergo, ut revertar denique unde abiveram,
Hos atque tales mente complecti viros
Summum esse duxi ornamen ætati meæ.
Pravos sodales, suscitabulum probri,
Morumque pestes, angue peius horruï,
Damnosa ne quid affricaret hæc lues.
Suspensionum occulta tela nec nimis
Sprevi, nec æquo plus refugi, sat ratus
Prestare culpam, fuitiles & impetus
Calumniarum eludere innocentia.
Quid quisque dicat sive musset in manu
Non est; sed illud, vera dicat an secus.
Est invidorum, semper ut culpent bonos.
Virtus decore sat nitet suo, neque
Vulgus moratur plurimumque gratiam,
Contenta semet atque paucioribus.
Laudem profectam ab ore laudati viri
Benigna sumit, non acerba flagitat.
Dum me vel uni conscientia probem,
Externa quid laus addet, aut demet probrum?
Integritate fretus unica nigrum
Dentem retundam. murus hic aheneus
Vacare noxa, summus hic apex boni.
His moribus me insuevit optimus pater,
Probiq; cultus, indolesque simplici
Propensa recto. non marina me Tethis
Tulit sub auras Pelei partu fatum;
Vere illud usurpabo Achilleum tamen,

Odi inferorum ianuis atrocibus
 Qui corde condit versipellis, ac duplex
 Diversa ab istis ore quæ promittit suo.
 Fraudum involucra & tortuosos tramites
 Cavens pavensque, regiam institi viam.
 Sed me malum solenne magnis mentibus
 Tenello ab ungui semper usque in hunc diem
 Vexavit ingens appetitus gloria,
 Et ardor inter eminere compares.
 Quin pestilens hic morbus & nunc me tenet,
 Insanientem laude postera frui:
 Nec mentis ager mitius quam corporis
 Mortem sub ipsam pascor esca inanum.
 Quid porro amores dicere insequar vagos.
 Secusque molle quod perivi perditus,
 Vires virumque destruens libidine?
 Hæc comitatis voce adultera vocat
 Mos incitamen pravitatis insita:
 Sed regna cœli non patere his comibus
 Divina vox proclamat. ô clemens pater,
 Si pœnitentes æquis audis, te precor,
 Ignosce, crimen & remitte supplici:
 Non istud unum crimen, ô clemens pater,
 Culpas sed omnes gratus expia
 Cruore nati, queis & errans & sciens
 Conceptu ab ipso numen excivi tuum
 Tristes ad iras, dignus æternum mori,
 Si noxias appendis ad iusti modum,
 Vindexque pœnam sumis offensa parem.
 At tu, profusi amoris immensum mare
 Gnato, pater, non ipse parsisti tuo,
 Quem mittere es dignatus ut mortalium

Labes

*Labes atroci morte lustraret sua ,
Piacularis innocensque victima ,
Pœnisque succidaneum nostris caput.
Huic acquiescens porrice à vultu tuo
Meos reatus, quantum ab Eoo mari
Eubile solis occidensque dissidet :
Vt labe purus, integerque criminum,
Summi tribunal sistar ante iudicis
Mixtus beato cœlitum cœles choro.*

Valete.

Scripsi in morbo Cæsaroduni Turonum.

CUPLO DISSOLVI, ET
ESSE CUM CHRISTO.

O Vita curarum seges,
Fons lacrimarum, ludibrè
Palæstra, fortuna jocus:
Fucata mendaci bono,
Forisque subdole nitens,
At omnis examen mali,
Vimque uberem molestia,
Sinu recondens intimo.
Quæ persequentibus tui
Plenis propinas faucibus
Placens sapore amabili
Vinum, sed efficacia
Præsens venenum, Colchicis
Nocere succis fortius.
O Vita, sed Mors verius
Vocanda, quippe singulus
Hanc ducit ad metam dies.
Tum mæror, ærumna, labos,
Pallensque morborum cohors,
Imagines lethi mera,
Vitæ perenne incurstant.
O quis representet mihi
Faustum diem, cum deseram
Te contubernium mali,
Et officinam tristium?
Cum mortis isto corpore

Dissolvar, ac mei potens
 Christoque iunctus perfruar
 Beatitate perpeti?
 Quam nemo vidit, audiit,
 Vel mente concepit satis?
 Volo, volentem sed gravat,
 Mortalis imbecillitas,
 Terraque moles perditio
 Fixum cupidine attinet,
 In hisce mundi sordibus.
 Homoque humi hareo stupens,
 Infirmus ac pauca fide.
 Lubensque damnis aucupor
 Que ceterum vulgus solet:
 Opes caducas, gloria
 Fugacis umbram, sordido
 Emptos honores ambitus,
 Pellax voluptatis malum,
 Cui mœror usque haret comes.
 Hac splendide verbis palam
 Aspernor, at vita probo,
 Dictis que facta discrepant.
 Tu gentis humana pater,
 Alte imperator cœlitum:
 Tu (namque solus id potes)
 Morbo huic medere, subleua
 Pressu iacentem criminum,
 Firma labantem, dirige
 Gressus aberrantes via:
 Sanctique luce Spiritus
 Lustra tenebras pectoris.
 Da, firmus ut rectum velim,

Factisque promam, nec malus
 Me fallat error, aut trucidis
 Vultus tyranni terreat,
 Illex-ve mundus in plagas
 Compellat esca inanium.
 Fac, huius ævi nubilos
 Tranquillus exigam dies,
 Tandemque perfunctus gravi
 Mortalitatis munere,
 Vita beatorum fruam,
 Quæ nec tenore temporum,
 Felicitatis nec modo
 Finitur, æterna, & bonis
 Ad vota cuique suppetens.

P R E C E S A D C H R I S T U M.

Mundi Creator, gentium
 Redemptor, æterni patris
 Æterna proles, ô Deus
 Æterne par Deo patri:
 Fons, imo gurgēs ac mare
 Amoris in nostrum genus
 Contaminatum turpiter
 Hereditaria lue,
 Graviq̃ue criminum probro.
 Pro gente quali tu tamen
 Terræ monarcha & ætheris,
 Non es gravatus iudici
 Servile corpus, cetera
 Par ceteris mortalibus

*Peccare prater, idem homo
Idemque in aeternum Deus.
Homo ut malis consortium,
Nullius humani carens,
Munus dolendi impenderes,
Et carne culparum rea
Culpam piores. at Deus,
Vt nos Deo coniungeres,
Iraque inexarrabili
Parentis explenda fores:
Quam carnis imbecillitas
Frustra subire sumeret,
Nisulta Verbi desuper
Potentis efficacia.
Tu verus ergo Homo-deus,
Nos germen Adæ, filios
Cœlestis iræ liberas,
Et morte vivimus tua,
Livore sanamur, putres
Contage fœda criminum.
Tu gentis humane salus,
Spesque efficax fidelium:
Tu nomen unum & unicum
Immunda mundi tollere
Peccata præsens, & patris
Redintegrare gratiam.
O mi sequester, ut tui
Amore pectus inciter,
Dignare amore me tuo
Fontemque fomitemque odi,
Nec ulli idoneum bono
Dignatione quam tua.*

I O H A N N E S C H A R G A

Poeta Italus,

Tempore Ducis Albę apud Belgas grassantis,

SENEX RESIPISCIT.

Hei mihi misero, hei mihi,
 Tempus quam cito praterit!
 Homo quam cito deficit!
 Et mors quam cito criminum

Pœnas exigit omnes!

Magnam qui bene fecerint

Mercedem referunt: ego

Annis jam gravis, & gravis

Culpa, en distrahor omnium

Per tormenta malorum.

Nox cœcis tenebris premit

Morbo languida lumina:

Menti & sensibus incubat

Quidquid est miserum, & grave:

Vivum es Charga cadaver;

Vivum: nam patula vigent

Aures; sed tuba, in ultimum

Qua te iudicium vocat,

Quali, proh pietas, sono

Metus duplicat omnes!

Ergo tam miser & nocens

Ad quem confugiam, nisi

Ad te Rex meus, & Pater?

O Rex, ô Pater, ô Deus,

Tu mei miserere.

O & perfugium & salus

Humani generis, pie

O Iesu precor, ah precor

Illâ luce novissima

Tu mei miserere.

Tu quem sanguine, quem cruce

Æternis redimis malis,

Pro tua pietate me

Æternis recreas bonis;

Et mei miserere.

EPI-

E P I T A P H I V M

DOMINICI BAUDII,

Auctore

PETRO SCRIVERIO.

Baudius hic situs est. cessas quid flere, Viator?
 An fles, coniugium flevit ut ille suum?
 Protinus Indidomū fertur gustasse Lyæum;
 Non alio siccas rore notasse genas.
 Hoc constantis erat. Non degener incola mundi
 Passus in aquales est in amore thoros,
 Degeneresque faces: quas ventilat improba Iuno,
 Et male concassas Fascinus ultor alit.
 En, cum iure triumphatorum ducitur uxor;
 Et simul in barathrum precipitatur amans.
 Sic labuntur opes: sic nil stipendia prosunt,
 Pensio sic domino sæpe negata suo.
 Pallia sic alius, Caiæque monilia servat:
 Æra fugant inopem sic aliena famem.
 Profilit & duris urgens in rebus egestas:
 Pignora stant, vacua non redimenda manu.
 Curatoris eget regalia munia prensans,
 Nesciat, hei, rebus qui superesse suis.
 Et viduus nunc hac domina, nunc luditur illa;
 Estque quod in MAIA (DI prohibite) placet:
 Parvulus Æneas: & mox vesanus Orestes.
 Hac in fœmineo condita pœna sinu.

*Quisquis es, exemplo tanti moveare mariti:
 Parce libidinibus luxuriose tuis.
 Addita sit potius lascivo fibula membro,
 Ut vindicta tuam transeat ista domum.*

PERSEVERANTI CORONA.

AD

A D P O S T H U M U M.

In obitum

G A L L Æ V X O R I S.

Nemo tua melius cantabat Posthume Galla,
Nec magis hac ulli lingua diserta fuit.
Ingenio valuit, quantum, te iudice, nulla;
Iudice te, quamvis aspera, mitis erat.
Cum faciem laudas, te iudice mater Amorum
Cessisset, reliquis pulchior, alma Venus.
Nec melius stantem percurreret altera telam,
Et minor hac, quamvis docta, Minerva foret.
Tam bene quæ fecit quidvis, nunc mortua fertur.
Hoc nullum melius Posthume fecit opus.

D. HEINSIUS.

IN OMNIBUS REBUS

AD P. O. T. H. M. M.

in opium

Q. A. L. D. E. V. X. O. R. S.

Quoniam in hac rebus
est magis hoc illi singulis
legibus et aliis, quoniam
in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam
Cuius in hac re, quoniam

IN OMNIBUS REBUS

LÆLII CAPILVPI

MANTUANI

Cento Virgilianus

IN

F O E M I N A S.

BENEDICTVS ÆGIVS

AD LÆLIVM CAPILVPVM.

*Si vera est, Leli, Samii sententia vatis,
Quæ tua nunc anima est ante Maronis erat.*

E P I T A P H I V M

LÆLII CAPILUPI.

*Mantua te, Leli, merito se iactat alumno.
Nam Maro quod sonuit, tu quoq; voce sonas.
Et tua sint quamvis ex omni parte Maronis
Carmina, non eadem, quæ canit ille, canis.
Non igitur mirum, si te modo Mantua raptum
Certatim spargit floribus & lacrimis.*

VIX. ANN. LXII. DIES XV.

OBIIT A. MDLX, III IANVARII.

Legitur Mantuæ in æde Franciscanorum.

LÆLII CAPILUP I

Cento Virgilianus

I N F O E M I N A S.

A D P A U L U M I O V I U M.

Cetera quæ vacuas tenuissēt carmina mētes
Omnia jam vulgata, furens quid Fœmina
possit

Gens inimica mihi, non æquo fœdere amantes,
Dicam equidem, indigno Nisæ deceptus amore:
Quam propter tantos potui perferre labores,
Quando aliter nequeo sceleratas sumere pœnas.
Nunc, ô nunc liceat calamos armare veneno
Fatidicæ Mantus: magnum & memorabile nomen
Fœminea in pœna est, animumq; explesse iuvabit.
Magnanimi Heroës, precor, aspirate canenti,
Ore favete omnes: procul ô procul este profani,
Et genus invisum cum semiviro comitatu.
Tuque ades, inceptumque una decurre laborem
Fortunate Senex, magnum Jovis incrementum,
Vnde genus ducis, fama super æthera notus,
Flos veterum, virtusq; virûm, divûmq; sacerdos,
Os humerosque Deo similis, tibi copia fandi
Larga quidem semper, secundum concute pectus,
Nec mortale sonans, animis illabere nostris,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahântur

Nota

Nota tibi, votis jam nunc assuesce vocari,
Ni refugis, tenuesque piget cognoscere curas.
Mox tamen ardenteis accingar dicere pugnas,
Te duce Idumeas referam tibi Mantua palmas,
Dicam acies, actosque animis in praelia Reges,
Magnanimosque Duces, totamque sub arma coactam
Europamque, Asiamque, & tanti incendia belli:
Post iidem inter se posito certamine Reges,
Hos inter motus, mediis conatibus agri,
Congressi jungent dextras, & pace sequestra
Claudentur belli porta, Rhenusque bicornis
Turbidus & torquens flaventeis Ister arenas
Improvisi aderunt media testudine templi
Littus ad Ausonium: magnoque ululante tumultu
Teutonico ritu ante aras paterasque tenentes
Iura dabunt, legesque viris, ritusque sacrorum:
Concilium horrendum. Nec te memorande filebo
Cum patribus, populoque penatibus & magnis Diis
Tibri Pater, poscant acies, & fœdera jungant:
Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,
Quo res cunque cadent, Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiumque Pater Romanus habebit
Missus in imperium: cœli cui sidera parent,
Infernique lacus, atque alta mœnia Romæ:
Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.
Accipite ergo animis, atque hac mea figite dicta.
Rectores juvenum, latasque advertite mentes,
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.
Mōstrū horrēdū ingens, variū & mutabile semper
FOEMINA, quæ ventis volucrisq; simillima somno
Mobilitate viget, linguis micat ore trisulcis,
Tam ficti praviq; tenax, quam nuncia veri:

Dat sine mente sonum, totoque ardentis ab ore
Scintilla absistunt, oculis micat acribus ignis:
Sola domo mœret vacua, cui carmina semper
Et cithara cordi, pernicipibus ignea plantis
Omnia pervolat late loca, pectore versat
Mille nocendi artes, quis fallere possit amantem.
Om nibus in templis, gaudens popularibus auris
Fert picturatas auri sub tegmine vestes,
Aurea subnectens exerta cingula mamma,
Et gradiens ima verrit vestigia cauda,
Purpureoque alte suras evincta cothurno,
Sanguineis frontem moris & tempora pingit:
Mille trahit varios adverso Sole colores
Flagrantes perfusa genas, it pectore summo
Flexilis obtorti per collum circulus auri,
Tecti auro fulvum crines nodantur in aurum,
Ambrosiaque coma divinum vertice odorem
Spiravere, humeros oleo perfusa nitescit
Qualis gemma micat: circum caput egit honestum,
Ardentes dare visa faces, mirabile visu;
Aëra dimovit tenebrosum, & dispulit umbras
Hinc atque hinc, tantum egregio decus enitet ore.
Præpetibus pennis magnas it fama per urbes:
Hæc passim dea fœda virum diffundit in ora.
Illam omnis tectis agrisque effusa juventus
Circumfusa ruit, pesti devota futura,
Attonitis inhians animis prospectat euntem.
Nec vidisse semel satis est, juvat usque morari:
Sensit lata, sua contra non immemor artis
Pestis, & ira Deum, flammantia lumina torquēs:
Tum laqueis captare feras, & fallere visco
Cum spes arrecta iuvenum & furialia membra.

Dul-

Dulcibus illa quidem illecebris, mortalibus agris
Ne quid inexpertum, cithara, fidibusque canoris
Pertentat sensus, rapuitque in fomite flammam:
At juvenis, magnum cui versat in ossibus ignem
Durus amor, neque enim membris dat cura quietem,
Stare loco nescit: subita spe fervidus ardet.
Attollitque animos, horrendumque intonat armis,
Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat,
Cuius olorina surgunt de vertice penna,
Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera
Tela manu jaciens volucres diverberat auras,
Ostentans artem, figitque in virgine vultus:
Isque amens animi, clypeumque auroque trilicem
Loricam induitur, validam vi corripit hastam
Urbe furens, pugnaque ciet simulacra sub armis:
It caelo clamorque virum, clangorque tubarum.
Posthinc digressus pingues spatiatur ad aras,
Et nunc huc, inde huc, incertos explicat orbes,
Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo.
Interdum genua impediunt, cursumque recusant,
Languescit moriens, obsedit limen amata
Primitia juvenis misera, terraque per umbram
Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
Quid faceret? solans agrum testudine amorem
Talia voce refert, gemitum dat pectore ab imo:
O decus Italia virgo, mea maxima cura,
Nil nostri miserere, mori me denique cogis.
Victus amore tui, ventos perpeffus & imbres
Nocte super media supplex ad limina veni:
Per te, per qui te talem genuere parentes,
Da dextram misero, requiem, spatiumque furori.
Extremam hanc oro noctem, non amplius, unam.

Alma

*Alma precor, misereve animi non digna ferentis.
Nec sum adeo informis: nymphaſarū sanguinis una
O quoties, & qua nobis Galatea locuta eſt!
Vritur infelix, nam me diſcedere flevit:
Fors & vota facit, tua dum veſtigia luſtro.
Et me Phœbus amat; ſi quid mea carmina poſſunt,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.
Tu modo promiſſis maneaſ, ſub nocte ſilenti
Vtere ſorte tua: multos ignava per annos
Cauſando noſtros in longum ducis amores;
Nec mea jam mutata loco ſententia cedit.
Quem fugis ab demens, en hac promiſſa fides eſt?
Siſte gradum, quis te noſtris complexibus arcet?
O digno conjuncta viro, ſors omnia verſat,
Nuſquam tuta fides, crudelem abrumpere vitam
Mens immota manet: qua jam ſatis ima dehiſcat
Terra mihi? vos ô potius miſereſcite venti,
Et noſtras audite preces, ſæuque doloris
Partem aliquam venti diuūm referatis ad aures.
Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor!
Hoc precor, hanc vocē extremā cū ſanguine fundo:
Agnovit longe gemitum formoſa iuuenca
Virginis os habitumque gerens, riſuque ſoluto
Ardua tecta petit ſtabuli, & de culmine ſummo:
Nam quis te iuuenum confidentiſſime noſtras
Iuſſit adire domos? de te nil tale verebar:
Deſine, meque tuis incendere teque querelis.
Hæc iter eſt, quæ te ducit via dirige greſſum.
Hæc effata ſilet, vana ſpe luſit amantem.
Sepſit ſe tectis, conjux ubi priſtinus illi
Latitia exultans, nervoque obverſus equino,
Optatos dedit amplexus, curasque reſolvit,*

Dives opum, dives pictae vestis, & auri.
 Hic focus, & tædæ pingues, firmissima vina,
 Castanea molles, epulaeque ante ora parata
 Regifico luxu: biforem dat tibia cantum,
 Instauratque choros. Ille asper & improbus ira,
 Ac, veluti pleno lupo insidiatus ovili,
 Sævit in absenteis, & coelum territat armis
 Ense levis nudo, parmaque inglorius alba:
 Tum pudor incendit vires, & conscia virtus
 Arietat in portas & duros obice posteis,
 Infelix vates spe multum captus inani,
 Multa gemens ignominiam, vestigia retro
 Improperata refert, magno inflammatus amore
 Respicit ignarus rerum, ingratusque salutis.
 Interea toto non secius aëre ningit.
 Illi alternantes linguis vibrantibus ora
 Ore legunt, tacitum pertentant gaudia pectus:
 Complexi inter se noctemque diemque morantur.
 Heu miserande puer, quæ te dementia cœpit?
 Quo moriture ruis aliena ad pabula fucus?
 Fallit te incautum tantarum gloria rerum:
 O formose puer nimium ne crede colori:
 Nil valida iuvêre manus, lumenque iuventa
 Purpureum, nihil illa deos, nil carmina curat,
 Fatiferumque ensem, lorica ex ære rigentem,
 Instratos ostro alipedes, cristasque comanteis:
 Convectare iuvat prædas, & vivere raptis.
 Hic amor, hoc studiū, patriæ communis Erinnyes,
 Ut gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro,
 Visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro:
 (Suadet enim vesana fames) manditque trahitque
 Molle pecus, mutumque metu, de more vetusto

Mune-

Munera portanteis nunc hos, nunc accipit illos
 Ædibus in mediis, coram data copia fandi:
 Tum demum admissi stagna exoptata revisunt;
 Ast alios longe summos ardet arena,
 Centum errant annos, lacryma volvuntur inanes.
 Gorgones, Harpyiæ multa mercede domanda,
 Ignavum fucos pecus a præsepibus arcent.
 Haud ignota loquor, magnam Mavortis ad urbem
 Non unquã gravis ære domũ mihi dextra redibat.
 Munere sic niveo lana te Luna fefellit
 Pan ovium custos, novi namque omnia vates,
 In nemora alta vocans, nec tu aspernata vocantẽ.
 Quid Domina facient? carpentes pensa puellæ
 Et petiẽre sibi monimentum & pignus amoris
 Pallamque & pictum croceo velamen acantho.
 His animadversis, atque hac exempla secuti
 O socii, quæ dicam animis advertite vestris:
 Ingens argentum patribus dat iura vocatis
 Sceptra tenens, mollitq; animos, & temperat iras:
 Frigoribus mediis animum inflammavit amore,
 Spemque dedit dubiæ menti, solvitque pudorem.
 Limina perrumpit, posteisque a cardine vellit.
 Quare agite, ô iuvenes, si fert ira corde voluptas
 Rumpere claustra manu Stygiamq; innare paludẽ
 Informi limo, manibus date LILIA plenis
 Aurea; nunc ea visa salus morientibus una
 Ante foreis: subito stridentes cardine sacra
 Panduntur porta & fauces graveolentis Avernĩ.
 Sed fugite ô miseri, fugite hinc. latet anguis in herba
 Vipeream inspirans animam lasciva puella.
 Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet
 Nuda genu, nodoque sinus collecta fluentis,

Vos agitate fugam: direptis crura cothurnis
Attrectare nefas: talis sese halitus altis
Faucibus effundens nareis contingit odore.
Turbidus hic cæno vastaque voragine gurgēs
Pestiferas aperit fauceis: furor impius intus
Pallentesque habitant morbi sub rupe cavata,
Quo lati ducunt aditus, nemus imminet umbra
Desuper horrenti, foliisque sub omnibus hærent
Obscena volucres, variarum monstra ferarum,
Nota nimis miseris. cernis, custodia qualis,
O præstans animi iuvenis, noctesque diesque
Vestibulo sedeat, primisque in faucibus Orci:
Savior intus habet sedem durissima regna
Pallida Tisiphone, flammisque armata Chimæra:
Hic labor ille domus, & inextricabilis error.
Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum:
Disce puer virtutem ex me, & non temnere divos.
Nulli fas casto sceleratum insistere limen:
Porta adversa ingens exhalat opaca mephytim,
Vnde cava tepido sudant humore lacuna.
Hic quos durus Amor crudeli tabe peredit
Fluctibus oppressos rapidus vorat æquore vortex:
Prospectum eripiens oculis immane barathrum.
Ignari scelerum, & primævo flore iuventus,
Sive errore via, seu tempestatibus acti,
In vada precipitant. fundo volvuntur in imo,
Limosoque lacu pugnando vulnera passi
Purpurei cristis iuvenes, auroque corusci,
Invalidique senes, iuvenum tentare laborem
Aus omnes, (immane nefas,) ausoque potiti:
Quid maiora sequar? genus insuperabile bello
Magnanimum Heroum, lacerum crudeliter ora,

Ora manusque ambas, caligine volvitur atra
 Per pice torrenteis, atrasque voragine ripas,
 Quique sacerdotes casti, dum vita manebat,
 Quique pii vates: nimirum hæc illa Charybdis,
 Hos Helenus scopulos, hæc saxa horrenda canebat.
 Dii prohibete minas, dii talem avertite casum:
 Vos animã hanc potius quocumq; absumite letho.
 Si pereomanibus hominum, periisse iuvabit.
 Apparent rari nantes in gurgite vasto,
 Servati ex undis pauci, quos æquus amavit
 Iuppiter, aut nautis olim venerabile lignum
 Rettulit in melius, quo non præsentius ullum
 Auxilium venit, ac membris agit atra venena,
 Et vastas aperit Syrtes, & temperat æquor.
 Vna salus victis nostri medicina furoris.
 Quid tibi odorato referam sudantia ligno
 Ora virum, tristi morbo illuvieque peresa
 Fronde virere nova, succos oblita priores?
 Huius odorato radices incoque Baccho.

(Hoc geritur Zephyris primũ impellentibus undas
 Sole recens orto) nec longum tempus, & ingens,
 Hirsutumque supercilium, proluxaque barba
 Pullulat ab radice, & frondes explicat omnes.
 Phillyrides Chiron, Amithaoniusque Melampus,
 Sape etiam cursu quatiunt, & sole fatigant
 Expertos belli iuvenes, & vulgus inermum,
 Longævosque senes, sudor fluit undique rivis,
 Excoquitur vitium, atque exudat inutilis humor,
 Concretam exemit labem: labor omnia vincit.
 Omnis in hac certam regio iacit arte salutem.
 Non tamen omne malũ miseris, nec funditus omnes
 Corporeæ excedunt pestes, monimenta doloris

Ardentes pabula, non ipsa in morte relinquunt:
 Non ego cuncta meis amplecti versibus opto,
 Non ea vis animo, cithara crinitus IOPAS
 Personat aurata, qua causa indigna serenos
 Fœdavit vultus, extremaque agmina cauda,
 Semihominis Caci, genus a quo principe nostrum,
 Obicibus ruptis, qua vi maria alta tumescant.
 Felix, qui potuit Naturæ accedere partes
 Per loca senta situ, superasque evadere ad auras.
 Ausus quinetiam super & Garamantas & Indos
 Ignotas tentare vias, usumque medendi
 Fatalis virga admirans venerabile donum,
 Sive Padi ripis, Athesim seu propter amœnum
 Ille canit, placidi straverunt æquora venti,
 Et mutata suos requierunt flumina cursus.
 Quin ipsæ stupuere manus resonantia saxa
 Nereidum, Phorciq; chorus, genus omne natantum
 Attonitis hædere animis: divine Poëta,
 Qua tibi, qua tali reddam pro carmine dona?
 Quod superest, sed summa sequar fastigia rerum,
 Expediam dictis, salientem sanguine venam
 Sanguineam ingentem, surgentem vallibus imis.
 Quæquæ animus meminisse horret, luctuq; refugit,
 Vipereo generi destillat ab inguine virus,
 Serpentis furiale malum, fœdissima ventris
 Proluvies, quod sæpe mala legere noverca,
 Omnia iam late vastat; sub gurgite vasto
 Exit, & obducto late tenet omnia limo
 Corruptaque lacus, infecit pabula tabo
 Terga suum, & salsa ledit rubigine ferrum.
 Hoc metuens, cœli menses & sidera serva.
 Ipse pater statuit quid menstrua Luna moneret:

Continuo est agris alius calor, horrida vultum
Deformat macies, pallor simul occupat ora:
Contemplator item vesteis, velamina nota,
Fæda ministeria, & portarum ingentia claustra.
Voluitur ater odor tectis, & sanguine largo
Terra torique madent, & barbara tegmina crurū:
Fluviorum rex Eridanus, pluvialibus hædis,
Vorticibus rapidis & multa flavus arena,
Haud undis abolere potest spolia illa cruenta;
Nec pulcher Ganges, aut pingui flumine Nilus.
Tum vero attonita, atq; oculos stupor urget inerteis
Luminibus tacitis, contactuque omnia fœdant
Immundo, tum tecta petunt, tum corpora curant,
Turpia membra simo, sævi spiracula Ditis,
Ignavaque fame cunctantur in edibus omnes.
At non in Venerem segnes, nocturnaue bella,
Tempore quamquam illo catulorum oblita Leana
Savior erravit campis, tum pessima Tygris:
At non tam turpes pecudum tamen ulla secuta est
Concubitus, quæ tanta animum dementia cepit,
Europa atque Asia præstanti corpore Nympha?
Tanta ne vos generis tenuit fiducia vestri?
Prò scelus: ecce etiam Veneris monimenta nefanda
Pasiphaë, mixtumque genus, prolesque biformis.
At sperate Deos memores fandi atque nefandi.
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
Ferreæ progenies, cui non certaverit ulla,
Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos:
In furias, ignemque ruunt, sub sidere cancri,
Et cum tristis hyems, vel cum ruit imbriferū ver:
Atque ubi concubitus primos jam nota voluptas
Sollicitat, tantum notas odor attulit auras:

Deseruere domos, genitalia semina poscunt
 Noctes atque dies, crepitantiaque ara secuta
 At delubra iuvat currus agitare volanteis :
 Sape diem noctemque & totum ex ordine mensem
 Sole sub ardenti, gelidique sub ætheris axe,
 Saxa per & scopulos, iuvat indulgere choreis :
 Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.
 Ac neque eas jam frena virum, nec verbera sava
 Perpetui tergo bovis, atque obiecta retardant
 Flumina, nec miseri possunt revocare parentes :
 Quinetiam clausa tenebris & carcere cæco
 (Sit mihi fas audita loqui) innuptæque puellæ,
 Tum trepidæ inter se coeunt, & sæpe sine ullis
 Coniugiis, vento gravida, (mirabile dictu,)
 Ante annos audetque viro concurrere virgo,
 Horrendum dictu: me ne huic confidere monstro ?
 Hoc quondam monstro horribileis exercuit iras
 Hortator scelerum, crescentis origine mundi :
 Sublimes animas Stygias detrusit ad undas.
 Inde hominum pecudumq; genus, pictaq; volucres
 In peius ruere, ac retro sublapsa referri :
 Heu pietas, heu prisca fides virtutis avita.
 Omnipotens genitor, qui fœdera fulmine sancit,
 Tum primum virus serpentibus addidit atris,
 Et passim rivis currentia vina repressit,
 Mellaque decussit foliis, mortalia corda
 Expectata seges vanis elusit avenis :
 Iustitia excedens terris (miserabile visu)
 Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus,
 Et metus, & malesuada fames, & turpis egestas,
 Et belli rabies, & amor successit habendi,
 Insanumve forum: tum partu terra nefando

Cœum-

Cœumque Iapetumque creat, fratresque superbos.
 Ex illo in lucem Stygiis emissa tenebris
 Vana superstitio, magnum quæ sparsa per orbem.
 Tum pater extructos disiecit fulmine monteis,
 Et coniuratos cœlum rescindere fratres,
 Disiecitque rates, evertitque æquora ventis:
 Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarū,
 Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus,
 Diluvio miscens, in saxa latentia torquet,
 Illiditque vadis, atque aggere cingit arena:
 Intonnere poli, cinxerunt æthera nimbi,
 Impiaque æternam timuerunt secula noctem.
 Diluvio ex illo pœnas expendimus omnes,
 Vnius ob noxam, & furias: moritura PUELLA.
 Ille dies primus lethi, cum lucidus ANGUIS
 Causa mali tanti miratam mala PUELLAM
 Excipit incautam, stimulis agitatus amaris.
 Heu stirpem invisam! monitis exterrita divūm,
 Haud impune quidem, Lucina experta labores
 Nunc etiam mœstis late loca quastibus implet.
 Fas odisse viros, stirpem, & genus omne futurum:
 Instamus tamen immemores, cœci que furore
 Iungimus hospitio dextras, & tecta subimus
 Concordes animæ. sic sic iuvat ire sub umbras.
 O patria, ô misera nimium vicina Cremona
 Mantua dives avis, mitte hanc de pectore curam:
 Talia conjugia, & tales celebrent hymenæos
 Brontesq;, Steropesq;, & nudus membra Pyracmon,
 Gensque virū truncis & duro robore nata,
 Impia, nec veriti vivacis cornua CERVI,
 Et frontem obscenam, quæ prima pericula vito.
 O fortunatos nimium genus omne perosos

Foemineum! me nulla dies tam fortibus ausis
 Dissimilem arguerit, dum spiritus hos reget artus:
 Dicite felices anima, tuque optime vates,
 Nonne fuit satius stimulos avertere Amoris
 Venatu assiduo, & terras tentare repostas
 Per varios casus, per tot discrimina rerum
 Perque undas superante salo, perque invia saxa?
 Quam semel informem vasto vidisse sub antro
 Scyllam, succinctam latrantibus inguina monstribus,
 Et caligantem nigra formidine lucum?
 At furis CACI mens effera, dira cupido
 Sollicitat, suadetque ignota laceessere bella.
 Quid tantum insano iuvat indulgere labori,
 Quis furor iste novus? quæ vos dementia adegit,
 Heu miseri cives, collo dare brachia circum
 Complexu in misero, graviter spirantibus hydris?
 Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella,
 Neve armate manus: dira obscenaque volucres
 Ingentes animos angusto in pectore versant:
 Vere magis, quia vere calor redit ossibus. illa
 Tum vero ardentes multa vi praelia miscent:
 Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
 Sufficiunt vires: pedibus per mutua nexis
 (Haud incerta cano) stetimus tela aspera contra,
 Contulimusque manus nec dis nec viribus & quis:
 Tum mihi prima genas vestibat flore Iuventa,
 Et membris & mole valens, turbatus, inermis,
 Tum mihi prima genas vestibat flore Iuventa,
 Candidior postquam tondenti barba cadebat:
 Eripui, fateor, letho me, & vincula rupi
 Matris Acidalia, positis inglorius armis:
 Nulla salus bello, juvenes, fortissima corda,

Ponite spes, armis concurrant arma cavete.
 Illis ira modum supra est: quis carmine cades
 Diversas, obitumque ducum, quis funera fando
 Explicit, aut possit scelerum comprehendere formas?
 Quanta per Idaos saevis effusa Mycenis
 Tempestas ierit campos, se scire fatentur,
 Extremiq; hominū Morini. dux FOEMINA facti
 Fundamenta quatit, sternitq; a culmine Trojam,
 Turbine fumantem piceo & candente favilla.
 Ipse Mycenaus magnorum ductor Achivūm
 Victor apud rapidum Simoënta sub Ilio' alto
 Conjugis infanda prima intra limina dextra
 Concidit, & multo vitam cum sanguine fudit.
 Carminibus Circe socios mutavit Vlysssei.
 Iunonis gravis ira, & inexsaturabile pectus,
 Insignem pietate virum, terraque marique
 Torquet agens circum. cineri promissa Sichæo
 Non servata fides. Pallasne exurere classem
 Argivūm, atque ipsos potuit submergere ponto?
 Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
 Quid memorem Alciden indigna morte peremptū?
 Nesciaque humanis precibus mansuescere corda?
 Discerptum latos juvenem sparsere per agros
 Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.
 Horresco referens, una sub nocte iugali
 Casa manus iuvenum fœde, thalamique cruenti.
 Heu cadit in quenquam tantū scelus? arte noverca
 Ora puer prima signans intonsa iuventa
 Excussus curru, moribundus volvitur arvis,
 Turbatus distractus equis. quis talia fando
 Temperet a lacrymis? totum vulgata per orbem
 Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo;

Elo-

Eloquar, an sileam? natorum sanguine matrem
Commaculare manus? Summi regnator Olympi,
O Pater, an ne aliquas ad cœlū hinc ire putandū est
Aspicias hæc? an te genitor cum fulmina torques
Nequicquam horremus? nostri non plena laboris
Quæ regio in terris? nullo discrimine cædem
Suscitat, irarumque omneis effundit habenas,
More furens torrentis aquæ, vel turbinis atri.
Efferat vis animi subigit decernere amantes
Vulneribus crebris, dominorum fallere dextras.
Infelix monstrum, quo non præstantius ullum,
Ore vomens ignes, armare in prælia fratres,
Atque odiis versare domos, ruit omnia late
F O E M I N A, palantes utroque ab littore gentes
Territat invalidas ut aves, populosque feroces
Vestigat lustrans, pedibusque eviscerat uncis
Regnorum immemores turpique cupidine captos.
Maius adorta nefas, maioremque orsa furorem:
Mœnibus in patriis regali splendida luxu
Inter sacra Deūm iuvenes, ante ora parentum
Per varios sternit casus. muliebribus armis
Obvia multa virūm demittit corpora morti.
Sanguineam torquens aciem fremit ore cruento,
Rumoresque serit varios, cui tristia bella,
Iraque insidiaque, & crimina noxia cordi:
Nate patris summi, grates persolvere dignas
Non opis est nostra, gentem effugisse nefandam:
Quod super est, oro, propius tua numina firmes;
Illa dolos dirumque nefas in pectore versat,
Eripe me his invictæ malis, Via prima salutis
Ad te confugio, pacem te poscimus omnes,
Vna omnes iuvenum primi priscique Quirites.

Aspi-

*Aspice nos: dira bellum cum gente gerendum.
 Illa dolos dirumque nefas in pectore versat.
 Tristius haud illis monstrum. mihi frigidus horror
 Membra quatit, sonitūq; pedum, vocēq; tremisco:
 Carpit enim vires paulatim, uritq; videndo
 FOEMINA. Dii talem terris avertite pestem.*

CAPILUPI CENTONIS

FINIS.

IULIUS CÆSAR SCALIGER

lib. I Poetices, cap. XLIII.

Haud absimiles PARODIIS CENTONES.
 deducitur enim sensus alius ab sensu pri-
 stino versuum: hoc Parodiam refert: quo-
 rum versuum membra hinc inde collecta
 quum assuantur, Rhapsodiæ nomen repræ-
 sentant: atque idcirco CENTONES appel-
 lati sunt a centonibus, quibus fiunt stragula.
 Tale apud Ausonium POEMA VALDE IN-
 GENIOSUM ET LEPIDUM, ex frustis Vir-
 gilianis coagmentatum.

Poema hoc Ausonianum tantopere ab il-
 lustri Scaligero commendatum, subjiciemus
 hic in quorundam gratiam, tum ob argumen-
 ti & operis similitudinem, tum quia nemo
 accuratius de Centone ejusque legibus scri-
 pse-

pferit. Carmen ipsum vere Fescenninum,
& in fine vix castis auribus audiendum, ex-
cusarem: si non Consularis Vir autoritatem
suam ipse interposuisset, & adventoria sua
excepisset illos,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

A V-

A V S O N I I

Viri Consularis

CENTO NVPTIALIS,

*Virgilianis versibus in alium sensum
detortis.*

AVSONIVS PAVLO S.

Perlege hoc etiam, si operę est, frivolum & nullius pretii opusculum: quod nec labor excudit, nec cura limavit: sine ingenii acumine, & morę maturitate. *Centonem* vocant, qui primi hac concinnatione luserunt. Solę memorię negotium sparsa colligere, & integrare lacerata: quod ridere magis, quam laudare possis. Pro quo, si per *Sigillaria* in auctione veniret, neque *Afranius nauci* daret, nec *cicum* suum *Plautus* offerret. Piget enim *Virgiliani* carminis dignitatem tam joculari dehonestasse materia. Sed quid facerem? jussum erat. quodque est potentissimum imperandi genus, rogabat, qui jubere poterat, Imperator *Valentinianus*, vir meo judicio eruditus: qui *Nuptias* quondam ejusmodi ludo descripserat, aptis equidem versibus, & compositione festiva. experiri deinde volens, quantum nostra contentione præcelleret, simile nos de eodem concinnare præcepit. Quam scrupulosum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque posthaberi: quum aliorum quoque judicio detegenda esset adulatio inepta, si cederem: insolentia, si, ut *æmulus*, emerem. Suscepi igitur similis recusanti: feliciterque & obnoxius gratiam tenui: nec victor offendi. Hoc, die uno, & addita lucubratione, pro-

pera-

peratum, modo inter liturarios meos cum reperissem : tanta mihi candoris tui, & amoris fiducia est, ut severitati tuæ nec ridenda subtraherem. Accipe igitur opusculum de inconnexis continuum, de diversis unum, de seriis ludicrum, de alieno nostrum : ne in sacris & fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbiū, illum de Dionysio, hunc de Hippolyto reformatum. Et si pateris, ut doceam, docendus ipse, Cento quid sit, absolvam. Variis de locis, sensibusque diversis, quadam carminis structura solidatur : in unum versum ut coeant, aut casti duo, aut unus & sequens cum medio. Nam duos iunctim locare, ineptum est : & tres una serie, mera nuga. Diffunditur autem per casuras omnes quas recipit versus Heroicus, convenire ut possit, aut penthemimeris cum reliquo anapaesto : aut trochaice cum posteriore segmento : aut septem semipedes cum anapaestico chorico : aut post dactylum atque semipedem, quicquid restat hexametro. Simile ut dicas ludicro, quod Græci *σπουδαῖον* vocaverunt. Oscilla ea sunt. ad summam quatuordecim figuras Geometricas habent. Sunt enim æquilatera : vel triquetra : extentis lineis : aut rectis angulis, vel obliquis : isoscele, vel isopleura : orthogonia quoque, vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarū, Elephanta bellua : aut aper bestia : anser volans : & mirmillo in armis subsidens : venator, & latrans canis : quin & turris : & cantbarus : & alia huiusmodi innumerabilium figurarum : quæ aliis alio scientius variegant. Sed peritorum con-

cinnatio, miraculum est: imperitorum iunctura, ridiculum. Quo prædicto, scies: quod ego posteriorem imitatus sum. Hoc ergo Centonis opusculum, ut ille ludus, tractatur: pari modo, sensus diversi ut congruant: adoptiva quæ sunt, ut cognata videantur: aliena ne interluceant: accersita ne vim redarguant: densa ne supra modum protuberent: hiulca ne pateant. Quæ si omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum est, dices me composuisse Centonem. Et quia sub Imperatore meo tum merui: procedere mihi inter frequentes stipendium jubebis. Sin aliter, ære dirutum facies: ut cumulo carminis in fiscum suum redacto, redeant versus unde venerunt. Vale.

A. V.

A V S O N I I

CENTO NVPTIALIS.

Accipite hæc animis, latasque advertite
mentes,
Ambo animis, ambo insignes præstan-
tibus armis:

Ambo florentes, genus insuperabile bello.
Tuque prior, nam te maioribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides. quo iustior alter
Nec pietate fuit, nec bello maior & armis.
Tuque puerque tuus, magna spes altera Romæ,
Flos veterum virtusq; virum, mea maxima cura,
Nomine avum referens animo manibusq; parentem.
Non iniussa cano. sua cuique exorsa laborem
Fortunamque ferent. mihi iussa capessere fas est.

COENA NVPTIALIS.

Exspectata dies aderat dignisque hymenais
Matres atque viri, iuvenesq; ante ora parentum
Conveniunt: stratoque super discumbitur ostro.
Dant famuli manibus lymphas, onerantq; canistris
Dona laborata Cereris: pinguisque ferina
Viscera tosta ferunt. series longissima rerum.
Alituum pecudumque genus, capreaque sequaces
Non absunt illis, nec oves hædique petulci,
Et genus æquoreum, dama cervique fugaces.

*Ante oculos, interque manus sunt mitia poma.
 Postquã exempta fames, & amor compressus edēdi:
 Crateras magnos statuunt, Bacchumq; ministrāt.
 Sacra canunt, plaudūt choreas, & carmina dicunt:
 Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
 Obloquitur numeris septem discrimina vocum.
 At parte ex alia, biforem dat tibi cantum.
 Omnibus una quies operum. cunctique relictis
 Consurgunt mensis. per limina lata frequentes
 Discurrunt. variantq; vices populusque patresq;
 Matrona, pueri. vocemque per ampla volutant
 Atria. dependent lychni laquearibus aureis.*

DESCRIPTIO EGREDIENTIS
 SPONSÆ.

T*andem progreditur Veneris iustissima cura,
 Iam matura viro, iam plenis nubilis annis:
 Virginis os habitumque gerens, cui plurimus ignem
 Subjecit rubor: & calefacta per ossa cucurrit,
 Intentos volvens oculos: uritque videndo.
 Illam omnis tectis agrisque effusa iuventus,
 Turbaque miratur matrum. vestigia primi
 Alba pedis. dederatque comam diffundere ventis.
 Fert picturatas auri subtegmine vestes,
 Ornatus Argivæ Helena. qualisque videri
 Cœlicolis & quanta solet Venus aurea contra:
 Talis erat species: talem se lata ferebat
 Ad soceros, solioque alte subnixa resedit.*

D E S C R I P T I O E G R E D I E N T I S
S P O N S I.

At parte ex alia foribus sese intulit altis
 Ora puer primæ signans intonsa iuventa,
 Pictus acu chlamydē auratam, quā plurima circum
 Purpura Meandro duplici Melibæa cucurrit:
 Et tunicam, molli mater quam ne verat auro.
 Os humerosque Deo similis, lumenque iuventa
 Qualis ubi Oceani perfusus lucifer unda
 Extulit os sacrum cœlo: sic ora ferebat,
 Sic oculos. cursuque amens ad limina tendit.
 Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.
 Oscula libavit, dextramque amplexus inhaesit.

O B L A T I O M U N E R U M.

Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
 Dona ferunt, pallam signis auroque rigentem,
 Munera portantes, aurique eborisque talenta,
 Et sellam, & pictum croceo velamen acantho.
 Ingens argentum mensis: colloque monile
 Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronā.
 Olli serva datur, geminique sub ubere nati.
 Quattuor hic juvenes, totidem innuptæque puella:
 Omnibus in morem tonsa est coma. pectore summo
 Flexilis obtorti per collum it circulus auri.

E P I T H A L A M I U M U T R I Q U E.

Tum studio effusa matres ad limina ducunt.
 At chorus æqualis, pueri innuptæque puella,

*Versibus incomptis ludunt. & carmina dicunt:
 O digno conjuncta viro, gratissima coniunx,
 Sis felix, primos Lucina experta labores.
 Et mater. cape Maonii carchesia Bacchi.
 Sparge marite nuces. cinge hac altaria vitta,
 Flos veterum, virtusq; virum; tibi ducitur uxor.
 Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
 Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.
 Fortunati ambo. si quid pia numina possunt,
 Vivite felices, dixerunt. currite fuis
 Concordes stabilifatorum numine Parca.*

INGRESSUS IN CUBICULUM.

Postquam est in thalami pendentia pumice tecta
 Perventum: licito tandem sermone fruuntur.
 Congressi jungunt dextras: stratisque reponunt.
 At Cytherea novas artes, & pronuba Iuno
 Sollicitat: suadetque ignota laceffere bella.
 Ille ubi complexu molli fovet: atque repente
 Accepit solitam flammam, lectumque iugalem:
 O virgo, nova mi facies, gratissima coniunx:
 Venisti tandem, mea sola & sera voluptas.
 O dulcis coniunx. non hac sine numine Divum
 Proveniunt. placitone etiam pugnabis amor?
 Talia dicentem jamdudum aversa tuetur:
 Cunctaturque metu? telumque instare tremiscit,
 Spemq; metumq; inter. funditque has ore loquelas:
 Per te, per, qui te talem genuere, parentes,
 O formose puer, noctem non amplius unam
 Hanc te oro, solare inopem, & miserere precantis.
 Succidimus, non lingua valet, non corpore nota

Suffi-

*Sufficiunt vires. nec vox, aut verba sequuntur.
Ille autem, Caussas nequicquam nectis inanes:
Præcipitatque moras omnes, solvitque pudorem.*

P A R E C B A S I S.

Haftenus castis auribus audiendum mysterium nuptiale, ambitu & circumitione velavi. Verum quoniam Fescenninos amat celebritas nuptialis: verborumque petulantiam notus vetere instituto ludus admittit: cætera quoque cubiculi & lectuli operta prodentur, ab eodem auctore collecta: ut bis erubescamus, qui & Virgilium faciamus impudentem. Vos, si placet, hic jam legendi modum ponite: cætera curiosis relinquire.

I M M I N U T I O.

Postquam congressi sola sub nocte per umbram,
Et mentē Venus ipsa dedit, nova prælia tentant.
Tollit se arrectum. conantem plurima frustra,
Occupat os, faciemque, pedem pede fervidus urget.
Perfidus alta petens, ramum qui veste latebat,
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem,
Nudato capite, & pedibus per mutua nexis,
Mōstrū horrendū, informe, ingēs, cui lumē adēptū.
Eripit à femore, & trepidanti fervidus instat.
Est in secessu, tenuis quo semita ducit,
Ignea rima micans exhalat opaca Mephitim.
Nulli fas casto sceleratum insistere limen.
Hic specus horrendum, talis sese halitus atris
Faucibus effundens nares contingit odore.

*Huc iuvenis nota fertur regione viarum :
 Et super incumbens nodis & cortice crudo,
 Intorquet summis adnixus viribus hastam.
 Hæsit, virgineumque alte bibit acta cruorem.
 Insonuere cava gemitumque dedere cavernæ.
 Illa manu moriens telum trahit : ossa sed inter
 Altius ad vivum persedit vulnere mucro :
 Ter sese attollens, cubitoque innixa levavit :
 Ter revoluta toro est. manet imperterritus ille.
 Nec mora, nec requies: clavumq; affixus & hærens
 Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.
 Itque reditque viam totiens, uteròque recusso
 Transadigit costas, & pectine pulsat eburno.
 Iamque fere spatium extremo, fessique sub ipsam
 Finem adventabant. tum creber anhelitus artus,
 Aridaque ora quatit : sudor fluit undique rivis.
 Labitur exanguis : distillat ab inguine virus.*

Sed cum legeris, adesto mihi adversus eos.
Qui, ut Juvenalis ait,

*Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.
 ne forte mores meos spectent de carmine.*

Lasciva est nobis pagina, vita proba :
 ut Plinius dicit. Meminerint autem, quippe
 eruditi, probatissimo viro Plinio in poematis
 lasciviam, in moribus constituisse censuram:
 prurire opusculum Sulpitiæ, nec frontem ca-
 perare: esse Appulejum in vita Philosophum,
 in epigrammatis amatorem, in præceptis o-
 mnibus exstare severitatem, in epistolis ad
 Cærelliã subesse petulantiam: Platonis Sym-
 posion composita in ephebos epyllia conti-
 nere. Nam quid Anniani Fescenninos? quid
 anti-

antiquissimi poëtae Lævii Erotopægnion li-
 bros loquar? Quid Evenum, quem Menan-
 der sapientem vocavit? Quid ipsum Me-
 nandrum? quid Comicos omnes? quibus se-
 vera vita est, & læta materia. Quid etiam Par-
 theniam dictum causa pudoris? qui octavo
 Æneidos, quum describeret coitum Veneris
 atque Vulcani, γλιχρονδρίαν decenter immis-
 cuit. Quid in tertio Georgicorum de sum-
 missis in gregem maritis? nonne obscœnam
 significationem honesta verborum transla-
 tione velavit? Et si quid in nostro joco ali-
 quorum hominum severitas vestita condem-
 nat: de Virgilio accersitum sciat. Igitur cui
 hic ludus noster non placet, ne legerit, aut
 cum legerit, obliviscatur. aut non oblitus,
 ignoscat. etenim fabula de nuptiis est: & ve-
 lit, nolit, aliter hæc sacra non constant.

IUSTUS LIPSIVS

VICTORI GISELINO

SPONSO S.D.

Favebo lingua. & ô rem pulchram!
ô nuncium lætum!

Ὡς ἤδομαι, καὶ τέρπομαι, καὶ χαίρομαι!
Speratamne habet, imò dictam, pactam, spon-
sam Giselinus meus? Jam tandem vir es. bona
Juno faveat, bona Venus faveat. Nocturnus
etiam & Lunus (nam Lunam mihi hac in re
dicere sane religio sit) prima noctu volentes
fient propitii. Adsit & ille Hortorum deus, ne
sis Petronii *lorum in aqua*. Epithalamium car-
men tibi scripsi, in quod Ausonii exemplo in-
texere conabar totam scænam nuptialem. di-
co veterum more. & confecta res est, nisi
quod limam expectat. Priora Plautinis nu-
meris sunt: hæc (quid enim vetat gustum
dare me tibi?) Catulliana. Pronunciabantur
à pueris extremi in Throchaicis.

St. tibicen, nimium tinnis, satis est tua tibia.

Carmen istud assa voce mecum pueri dicite.

Deinde istud exeuntibus ad lectum sponsis:

O columnen patriæ, o Belgæ lux unica nostræ

VICTOR, in optato te diva Salacia portus

Iam locat, & tutam firmant retinacula navim.

Iam bona nox oritur, iam Vesperus affulgebit.

Diu

Diu sperata ferens genialis gaudia lecti.

*Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.
O decus eximium nuptis nunc, ante puellis;
Iam voti damnare, & damnetur quoque mater.
Præstet illa dies tota quam mente petistis,
Quâ digno conjuncta viro connubia lata
Concelebres, velentq; tuos nova flamma vultus.*

*Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.
Conjuge tu Virgo digna, & tu virgine Coniux:
Alter Musarû, Charitum decus altera: & ambo
Præstantes animi, præstantes corporis ambo.
Iungite felices dextras rumore secundo,
Iungite flexanimo perfusi pectus amore.*

*Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.
Nulla ætas meliore iugo commisit amantes:
Nullus amans unquã tantû insanivit amorem,
Nec si falsiparens Oetæo exarsit in ocri,
Nec furor Empedoclis Siculâ delapsus in Ætnâ:
Quantus amor Caiû, & Caiã quantus adurit.*

*Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.
Fallor? an ancillatur nox tibi? non ego fallor.
Et solito citius Phœbum decesse sorori
Contuor, & subitis cœlum pratexier umbris.
I bone, quo tua te coniux vocat. hoc licet ipsa
Dissimulet, licitoque etiam nunc pugnet amori.*

*Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.
Ite agite, Herculeo connectite brachia nodo,
Ludite, & insomni noctem traducite somno
Festis motibus & gannitibus alternantes.
Sic Venus ipsa iuber: Veneris ne spernite numen,
O pueri. gravis est dea; sed vos dicite mecum,*

Hymen o Hymenæe, Hymen fave, o Hymenæe.

Si permittis, sunt & Fescennini: quos Festus dictos ait, quod fascinum arceant; ego, quod acuunt. Pronunciant juvenes:

*Ille abiit, ille effugit, Hippolytum secū abstulit
Sparge iā nuces marite. viden? hoc pueri flagitāt,
Frangere iam nucem marite, si vis esse nucleum.*

Saltus fœminei bone.

Cultor, ô Veneris genus,

Qui matres pueros facis:

Qui facis pueros viros,

Hellepontie dive.

Excitus precibus ratis

Perge relinquere Lampsacum,

Et telum cape: latus huc,

Huc volens ades & valens,

Hellepontie dive.

Qualis cum Paridis bone

Cognitus bene fœminæ es:

Qualis cum Veneris tua

Mars piter coluit agrum,

Hellepontie dive.

Ad lectum dominam trahere,

Vulneris timidam novi

Ad lectum dominum lace,

Proelii cupidum novi,

Membrosissime dive.

Nil sponsus sine te potest

Quod probent socer & socrus;

Et friget sine te Venus:

Ergo quod cluis, hoc suis,

Membrosissime dive.

Tu nuptis decus unicum

Qui

*Qui tuis careat sacris,
Nullam pacem habeat thorus,
Nulla prolem habeat domus,
Helleſpontie dive.*

*Nupta, quo fugis? hem tibi
Stulta quod cupis, hoc cape:
Et vanos remove metus.*

*Namque dulce periculum es
Helleſpontie dive.*

Erant plura, ſed verebar ut nimium Roma-
na. Servabo vel in adventum tuum: vel, ſi id
uxor tua recuſat, meum. Vale. Lovanii a. d.
xv Kal. Septemb. ∞ 10 LXXVI.

L. APU-

L. A P U L E I I

A N E X O M E N O Σ

Ex Menandro.

Poëmation hac inscriptione a quibusdam
eruditis vulgatum.

MARE LICEAT, SI POTIRI NON LICET.

A Fruatur alii: nō moror, nō sum invidus.

Nam sese excruciat qui beatis invidet.

Quos Venus amavit, facit amoris compotes:

Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.

Olli purpurea delibantes oscula

Clemente morsu rosea labella vellicent,

Malas adorent ore & ingenuas genas,

Et pupularum nitidas geminas gemmulas.

Quin & quum tenera membra molli lectulo

Compectorata adharent Veneris glutino,

Libido quum lascivo instinctu suscitet

Sinuare ad Veneris usum femina, femina

Inter gannitus, & subantis voculas,

Carpant papillas, atque amplexus intiment,

Arentque sulcos molli in arvo Venerio,

Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis:

Dent crebros ictus, connivente lumine

Repedante cursu, Venere & anima fessula,

Eiaculent tepidum rorem niveis laticibus.

Hac illi faciant queis Venus non invidet,

At nobis casso saltem delectamine

AMARE LICEAT, SI POTIRI NON LICET.

N O-

N O T Æ.

Poematium hoc primus in publicum dedit una cum aliis eiusdem fere argumenti Epigrammatis Claudius Binetus : aut forte prior V. C. Petrus Pithœus inter Errones Venerios. Postea nobilissimus Doussa noster Præcidaneis suis inseruit, & Notis suis elegantissimis emendavit, illustravit. Quæ ille, & Colvius (qui etiam Apulejo suo adjecit, ut & Wouwerius) non animadverterunt, ego suis locis monebo.

vers. 4. — *facit amoris compores.*] Ita Pithœana editio, & nescio, inquit Colvius, cur potius sit. Alii : *fecit.*

Post versum 7, *Clemente morsu &c.* agnoscit, teste Savarone ad Sidonium, Cl. Bineti Ms. schedium hunc versiculum:

Candentes dentes effigient suâvio.

Ego, ut quod res est semel dicam, non solum hunc versiculum, sed totum poematium supposititium aut saltem infimæ vetustatis censeo. Atque ita quidem, ut qui aliter sentiat, nihil sentiat.

v. 8. *Malas adorent ore.*] Ita emendandum. Vulgg. *odorent.*

v. II. *Compeçtorata adherent.*] Ita libuit rescribere, cum Colvius aliique ediderint, *Cum peçtora * adherent.* Pithœus : *Cum peçtora ipsa adherent.* Binetus : *Cum peçtora una adherent.* Col-

Colvius amplectitur Douficam conjecturam,
Cum pectora artè adharent. Quis non meam?

v. 12. *Libido cum lascivo instinctu suscitet.*]
 Pithœanam editionem expressimus. Et sic
 legit Binetus, quem Doufa sequitur. Colvio
 placet,

Libido cum lasciva instinctu suscitet.

Sinuare ad Veneris artem femina.

Cum pectora glutino Veneris artè adhærent,
 & cum lasciva libido instinctu femina, id est,
 colligata, compedita, ad Veneris artem susci-
 rat sinuare. Apertius dicerem, ni vetaret pu-
 dor. De verbo *instrigendi* consule Notas ejus
 ad libros Milesiarum.

v. 16. *Arentque sulcos.*] Ita legendum ad-
 sentior Bineto, & Ed. Pith. pro *harentque* s.

v. 17. *hortulo in Cupidinis.*] Male, *horto*.

v. 18. *Dent crebros ictus.*] Cum esset, *Dum*
 scripsit Binetus *Dent*. Pithœus retinuit *Dum*,
 aliique. *Connivente lumine*, a Bineto & Pi-
 thœo est, pro *cohibente*. Doufa mavult, *com-
 bibente lumine*.

v. 19. *Repedante cursu.*] De conjectura ita
 scripsimus. cum vulgo esset; *Crepidante cur-
 su*. Binetus emendabat, *Trepidante cursu*: &
 sic Pithœus edidit. Doufæ placuit, *Trepido
 in decursu*. Colvius divinabat, *Trepidante flu-
 ctu Venere*: Quid per *fluctum* intelligi hic pos-
 sit, castis auribus explicandum non est: &
 unde Venus nata, notior fabula est quam ut
 hic referri pluribus verbis debeat.

ANONYMI

PERVIGILIVM

VENERIS.

Ex vetusto exemplari

PETRI PYTHOEI,

ET

recensione

I. LIPSI.

D E S I D E R I V S E R A S M V S

R O T E R O D A M V S

In Adagiis, chiliadis, cent. ult.

A M Y C L A S P E R D I D I T S I L E N T I U M.

Innuit Adagium Virgilius Æneidos lib. x,
cum ait,— *tacitis regnavit Amyclis.*

Et ibi apud Servium Lucilius,

*Mihi necesse est loqui : nam scio Amyclas ta-
cendo periisse.*

Silius Italicus,

— *Quasque evertère silentia Amycla.*Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio,
Carminis D E V E R E, quod nuper nobis Al-
dus Manutius noster exhibuit, in antiquissi-
ma quadam Galliæ bibliotheca repertum,*Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit silentium.*

L I L I V S G R E G O R I V S G I R A L D V S

*Histor. Poetar. lib. x.*Aldum Manutium memini dicere, se Catulli
poëma habere quod V E R inscribitur. Idem
& Erasmus fateretur : necdum tamen mihi vi-
dere contigit.

I O S E P H V S S C A L I G E R I V L . C Æ S . F .

*Castigationibus in Catullum.*Id tantum dicam : Urbicarium & Mimogra-
phum poëtam huic nostro cognominem fuis-
se ; cuius meminit Iuvenalis. Et fortasse is
fuit autor Carminis D E V E R E, ex quo hoc
citatur Erasmus :*Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit silentium.*

I V S T V S L I P S I V S

Electoꝝ. lib. 1. cap. v.

*Carmen Poëta veteris, non antea visum.**De Scriptore quasitum. Multa in eo
emendata, & illustrata.*

A. 1580.

Vt Plautina illa mulier in Truculento,
alienam prolem; sic ego hoc Capite
Alienos ibo labores suppositum mihi.

Carmen vulgabo, quod clarissimus I.C. Pe-
trus Pythæus munus mihi misit; sed carmen
non visum antea, non lectum; & cui merito
præfabor, FAVETE LINGVIS. Repperit
vir doctissimus & diligentissimus harum re-
rum, in vetusto coque unico exemplari; &
inde qua fide ille transcripsit, eadem inseram
his libris; sine fraude quidem; quia ista qua-
si adoptio, volente amico nostro est, imo ju-
bente. Carmen sic habet;

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

*Ver novum, ver iã canorum: ver natus orbis est.**Vere concordant amores, vere nubent alites,**Ex nemus comam resolvit de maritis imbribus.**Cras amorem copulatrix inter umbras arborum**implicat gazas virentes de flagello myrteo.**Cras Dione iura dicit, fulta sublimi throno.*

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;
QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

- * Tuno quiuore desuper huc spumeo pont' de glouo
10 Carulas inter catervas, inter & bipedes equos,
Fecit undantem Dione de maritis imbribus.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;
QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

- Ipsa gemmas purpurantem pingit annum floribus,
Ipsa surgentis papillas de Fabonî * paritu
Vrguet in totos * pentes; ipsa roris lucidi,
Noctis aura quæ relinquit, spargit umentis aquas,
* Et me canat lacrimæ trementes detadum pondere.
Gutta praeceps orbe parvo sustinet casus suos.
In pudorem florulentæ prodiderunt purpura.
20 Vmor ille, quem serenis astra rorant noctibus,
Mane virgineas papilla solvit umentî peplo.
* Ipiussit mane tuæ virgines nubant rosa
* Fusta prius de cruore deque amoris oculis,
Deq; gemmis, deque flammis, deque Solis purpuris.
Cras ruborem qui latebat veste tectus ignea,
Vnica marito nodo non * pudet solvere.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;
QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

- Ipsa Nymfas Diva loco iussit ire myrteo,
Et Puer comes puellis. nec tamen credi potest
30 Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.
Ite Nymfa: posuit arma, feriatu est Amor.
Iussus est inermis ire, durus ire iussus est:
Neu quid arcu, neu sagitta, neu quid igne laderet.
Sed tamen cavete Nymfa, quod Cupido pulcher est:
Totus est inermis idem, quando nudus est Amor.

CRAS

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Compari Venus pudore mittit ad te virgines.

Vna res est quam rogamus, cede virgo Delia,

Vt nemus sit incruentum de ferinis stragibus.

40 *Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem:*

Iam tribus choros videres feriatis noctibus:

Congreges inter catervas ire per saltus tuos,

Floreas inter coronas, myrteas inter cascas.

Nec Ceres nec Bacchus absunt, nec Poetarum deus;

* *Detinent & tota nox est pervigila cantibus.*

Regnet in sylvis Dione: tu recede Delia.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Iussit Hibleis tribunal stare Diva floribus.

Præsens ipsa iura dicit, adsederunt Gratia.

50 *Hibla totos funde flores, quidquid annis attulit.*

* *Hibla florum rumpere est equant' ethne cap-*

Ruris hic erunt puella, vel puella montium,

Quæque silvas, quæque lucos, quæque montes incolunt.

Iussit omnis adsidere pueri Mater alitas,

Iussit & nullo puellas nil Amori credere.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Et rigentibus vergentis ducat umbras floribus.

Cras erit qui primus æther copulavit nuptias,

*Vt * pāt totis crearet vernis annum nubibus*

60 *In sinum maritus imber fluctus alma & coniugis,*

* *Vt fletus immixtus omnis aleret magno corpore.*

Ipsa venas atque mentem permeante spiritu

Intus occultis gubernat procreatrix viribus,

Perque coelum, perque terras, perque pontum subditum,

*Pervium sui tenorem seminali tramite
Imbuit, iussitque mundum nosse nascendi vias.*

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Ipsa Troianos nepotes in Latino transtulit;

Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit;

70 *Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem.*

** Romuleas ipsa fecit cum Sabinis nuptias,*

Vnde Rames & Quirites, proque prole posterum

Romoli matrem crearet & nepotem Casarem.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Rura fecundat voluptas: rura Venerem sentiunt.

Ipse Amor puer Dione-rure natus dicitur.

Hunc ager cum parturiret, ipsa suscepit sinu,

Ipsa florum delicatis educavit osculis.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

80 *Ecce, iam super genestas explicat * aonii latus.*

Quisque tuus quo tenetur coniugali foedere.

Subter umbras cum maritis ecce balantū gregem.

Et canoras non tacere Diva iussit alites.

Iam loquaces ore rauco stagna cigni perstrepunt,

Adsonant aerei puella subter umbram populi,

Ut putas motus Amoris ore dici musico?

Et neges queri sororem de marito barbaro?

Ilia cantat: nos tacemus. quando ver venit meum?

*Quando * faciam ut celidon, ut taceret desinam.*

90 *Perdidi Musam tacendo, nec me Phoebus respicit.*

Sic Amyclas, cum tacerent, perdidit silentium.

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT;

QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Explicit Pervigilium Veneris.

Elegans meherclè & quantivis pretii carmen; molle, tenerum, sed Romanis, ut sic dicam, non Alexandrinis deliciis. In eo aliquot menda: quæ priusquam tollam, quæram de Titulo & de Scriptore. Titulus fuit, *Pervigilium Veneris*. Colligo facile ex subscriptione, *Explicit Pervigilium Veneris*. Ex titulo non ignotum argumentum. Laudatio enim Veneris fuit, composita quasi per occasionem Pervigilii, quod tres ipsas noctes in honorem deæ agebant. Faciunt illuc versus in hoc Carmine,

Ipsa vellet ut Venires, si deceret virginem.

Iam tribus choros videres feriatis noctibus.

Et illa Plauti Curculione,

Quid? tu Veneri pervigilare te vocisti Phadrome?

Nam hoc quidem haud multo post luce lucebit.

Sed & Pervigilandi honos vulgatus in ceteros deos. Fortunæ pervigilium est apud Suetonium in Galba, cap. iv. *Fortunæ simulacrum in parte adium consecratum mensuris deinceps supplicationibus & pervigilio anniversario coluit.*

Cereri, apud Tacitum: *Lectisternia & pervigilia celebrare femina quibus mariti erant.* Incertum cui deo, deæ, apud Livium lib. xxiii. per tres item noctes: *Triduum sacrificatum ad Hamas.* Nocturnum erat sacrum, ita ut ante mediam noctem compleretur. Gracchus castra Campana, ut in pervigilio, neglecta, simul omnibus portis invadit. Pervigilii meminit iterum Suetonius in Caligula, cap. liv, & Vitellio, cap. x. Titulum ergo inveni: Scriptorem quæ-

ram, & non inveniam. Ducti elegantia carminis quidam Catullum Veronensem esse censuerunt: alii, in queis Scaliger, Catullum Urbicarium poetam, nominatum Juvenali:

— *clamosum ageret cum phasma Catulli.*

Neuter potest. nisi me fallit ratio temporum, quam subdixi non vanis conjecturis. Natum enim comperior hoc Carmen in imperio Augusti. Argumento horum versuum,

Vnde Rhamnes & Quirites, proq; prole posterum

Romoli, patrem crearet & nepotem Casarem.

Ita legendum, non *matrem*, doceo infra. Pater Cæsar, Divus Julius est; nepos, Augustus. Sæpe ita discriminandi causa Historici. Suetonius: *Cæsario, quem ex Casare patre concepisse Cleopatra prædicabat.* & alii sæpius. At hæc tam quæsitæ blanditiæ adversus Augustum, quomodo convenient nisi in hoc ævum? Non ergo Catulli Veronensis. Dico amplius: post Virgilium vixit hic Scriptor. Certe locus ille totus,

*Vt pater * totis crearet vernis annum nubibus*

In sinum maritus imber fluxit alma conjugis

Vt fetus immixtus omnes aleret magno corpore,
non abest, quin è Virgiliano isto expressus sit.

Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther

Conjugis in læta gremium descendit, & omnes

Magnus alit magno commistus corpore fetus.

Postremo quidem versu etiam ad verbum, ut ego restitui. Nisi tamen Virgilius hæc ab illo: quod non censeo. Sane quisquis Scriptor, non ambigo quin genitum hoc Carmen ex-

trema

rema sub tempora Augusti. Ita Catulli illius germani non erit; quia ætate relinquitur: non illius minuti Urbicarii; quia anteit. Cetera videbit Phœbus. ego transeo adversus ipsos, quos sanabo, cum Homero, Εἰς πόδας ἐν κεφαλῇς. Principio Carminis non dubium quin multa defint. Illo versu. (2.)

Ver novum, ver iam canorū, ver natus orbis est,
eleganter Pythæus, *vere natus orbis est.* nec male ego, *ver renatus orbis est.* sententia gemina huic Pliniana: *Arborum flos est pleni veris indicium, & anni renascentis.*

vers. 3. *Vere nubent alites.*] scribo, *nubunt.*

vers. 5. *Cras amorem copulatrix.*] Pythæus, *amorum.*

vers. 6. *Implicat gazas.*] Idem, *casas.* verè.

vers. 7. *Fulta sublimi throno.*] Malim, *thoro.*

vers. 9. *Tuno qui vore desuper huc spumeo pont' de globo.*] Amicus ille noster, *Iuno roro de supernis.* Mihi correctio apud Janum Doufam fabulanti feliciter sub manu nata,

Tunc cruore de superno ac spumeo ponti è globo.
Nihil clarius. Tangit Fabulam qua fingitur Venus è spuma maris nata, & è sanguine prolium (ut honeste dicam) Cæli. Tibullus :

— is sanguine natam,

In Venerem è rabido sentiet esse mari.

Arnobius : Nunquid à nobis dicitur ex pelagi spuma & ex Cæli genitalibus amputatis Cythereæ Veneris concretum coaluisse candorem ?

Paulo post etiam (v. 11.) scribe,

Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.

M 5 Mari-

Maritos imbres appellat Spumam & Cruorem, fane quam eleganter. Desunt autem hic minimum seni aut septeni versus, quod apparet ex versu intercalari præpropere posito.

v.13. *Ipsa gemmas purpurantem.*] Pythæus, *gemmans*. Potest etiam, *gemmeis*.

v.14. *Ipsa surgentis papillas de Favoni* paritu Vrguet in totos* pentes.*] Truncatam vocem arbitror, & scribo, *Vrguet in thoros tepentes*. Priori etiam versu malim, *Turgentes papillas*. Favonii *spiritum* vere invenit & ingeniose Pythæus.

v.16. *Noctis aura quem relinquit.*] Legerim, *quom relinquit*.

v.17. * *Et me canat lacrimæ trementes detadum pondere.*] Videor pro parte emendare posse, *Et micant lacrimæ trementes*. Intelligit autem guttulas illas è rore subfiliences & lascivientes. Cetera non possum. Lernutius noster, *decadivo pondere*.

v.19. *In pudorem florulenta prodiderunt.*] Pythæus, *prodierunt*.

v.21. *Mane virgineas papilla.*] Scribo, *virgines papillas*, nondum oppressas & maritas.

v.22. * *Ipiussit mane tuæ virgines nubant rosa.*] Pythæus, *Ipsa iussit*. recte. Reliqua sic Janus Douza: D o u z a, inquam, MEUS, non iterum in transcurso dicendus. Tot mihi in illum justæ amoris causæ, tot admirationis sunt. Omitto poësim, & cum poësi supra hoc sæculum doctrinam: probitas, & ingenui mores, & quæ nihil gratiæ causa facit, gratia,

dì boni, in quo homine paria sunt, aut erunt! Ut vere de illo hoc elogium & ad præstationem, quod dicitur, scripturus sim, *Vera proles Musarum, & alumnus Gratiarum*. Nec abripit amor me. iudicio hoc scribo, si quid umquam: & peto quæloque (vita tantum mihi, aut fama apud posteros sit) ita hæc legant non quasi laudem ab amico; sed sententiam à jurato teste. Redeo in viam. Douza, inquam, legebat. — *mane ut uide virgines nubant rosa*. rectissime. Venus iussit, ait poeta, ut mane virgines tegant se ornentque udis ab humore noctis & quasi ebriis rosis. Nec faller lectorem *Nubendi* hinc verbum, prisca significatione, *Velandi*.

v. 23. * *Fusta prius de cruore, deque amoris oculus.*] Pythæus, *osculis*. Non diu, sed intente mihi quæsitæ correctio. quam repperi, & lego, *Fusa aprino de cruore*. Ab Historia hæc lectio, vel à Fabula potius. Nam rosas à sanguine Adonis, quem aper occiderat, traxisse ruborem vulgo volunt poëtæ. *Fusa* ergo, *inctæ* sive *perfusæ*. nisi quis eligit, *Fusca*. Bion de hac re,

αἴμα ῥόδου πίπτει, καὶ ὃ δάκρυα τῶν ἀνθρώπων.

Ovidius, & alii.

v. 26. *Unica marito nodo non pudent solvere.*] Pythæus, *Unico mariti nodo non pudebit* s.

v. 28. *Ipsa nimfas diva loco.*] Idem, *luco*. & statim, *Est puer comes puellis*. Ego, *It puer comes p.*

v. 32. *Iussus est inermis ire, durus ire iussus est.*]

est.] Pythæus, *nudus ire iussus est*. recte ad sententiam, nihil habeo.

v. 35. *Totus est inermis idem.*] Bene idem, *in armis*.

v. 45. * *Detinent, & tota nox est pervigila canticis.*] A fine lego, *pervigil à canticis*. syllaba præter vulgi morem scilicet producta, ut jambum vitemus. Pythæus, *pervigilanda*. Ad principium emendandum conor, *Detument*. id esset, tumorem & fastum dii illi ponunt, effusi in jocos, & solitam pervigilio hilaritatem. Scio Statium Papinium non absimiliter ea voce usum: (vi. Thebaidos, v. 478. *Detumuerè animi maris, & clementior auster Vela vocat.* —) tamen adhuc delibero.

v. 49. *Præsens ipsa jura dicit, adfederunt Gratia.*] Bene Doufa, *Præses ipsa jura dicet, adfidebunt Gratia*. Et lepida herclè fictio est, ut Venus in illo tribunali quasi Præses Quæsitorque sit: Gratia, adfestrices.

v. 50. *Quidq. annis attulit.*] Pythæus, *annus*.

v. 51. *Hibla florum* rumpere est equant' ethne cæp.*] Pythæus, *quantus Ætna campus est*. Fortasse sic,

Hibla florū rumpe vestē quantus Ennæ cæpus est.

v. 54. — *pueri mater alitas.*] Pythæus, *alitis*.

v. 55. *Iussit & nullo puellas nil Amori credere.*] Idem, *Iussit & nudo p.*

v. 58. *Cras erit qui primus Æther.*] Forte, *quo primus Æ.*

v. 60. *In sinum maritus imber fluctus.*] Lego, *fluxus*. Ita apud Lucanum:

— *æther*

— *ather defluxus in Austrum.* Pythæus,
fluxit alma conjugis.

v. 61. *Vt fletus immixtus omnis aleret magno corpore.*] Dixi, & non muto, legendum *foetus*: ex sententia, & Virgilio, quem expressit. Turbat me tamen quòd insolens eo loco poëtæ nostro spondæus est. itaque per me sane legatur, *Vtque foetus mixtus omnes.*

v. 62. *Ipsa vernas atque mentem.*] Pythæus, *Ipsa venas.*

v. 68. *Ipsa Troianos nepotes in Latino transtulit.*] Idem, *in Latinos.*

v. 71. *Romuleas.*] Scribe, *Romulaas.*

v. 72. *Vnde Rames & Quirites, proque pr. post. Romoli matrem crearet, & nepotem Cæsarem.*] Falsa lectio. Quid? an ex nuptiis Sabinarum cum Romanis creata mater Romuli? Atqui Romulo jam regnante junctæ illæ innuptæ nuptiæ: nedum ut ex illis Romulo mater. Persevero ergo legere,

— *proque prole posterum*

Romoli, patrem cr. & n. Cæsarem. sententia non dubie in gratiam Augusti; Venus, inquit, conciliatrix fuit Romanorum Sabinarumque nuptiis, ut ex iis Rhamnes & Quirites crearet, & in postera sæcla utrumque Cæsarem, patrem cum nepote.

v. 77. *Hunc ager cùm parturiret, ipsa suscepit s.*] Lego & distinguo,

*Hunc ager cùm parturisset ipsa, suscepit sinu:
 Ipsa florum delicatis educavit osculis.*

v. 80. *Ecce iam super geneſtas explicat* * *aoniz*
la-

latus.] Pythœus, *æëdon*. Aut ego me amo, aut Phœbus me amavit, cum correxi, *explicant agni latus*: Nec sane significantius exprimi potuit decubitus ille ovium in latus, quasi apricantium. Id enim solent super genistas, myricas & humiliores frutices.

v. 81. *Quisque tuus quo tenetur.*] Fortasse, *Quisque cœtus continetur.*

v. 85. *Adsonant æerei puella.*] Eleganter Pythœus, *Adsonant Terei puella.*

v. 86. *Vt putas motus amoris.*] Lego *putes*, & deleo ubique notam rogandi. Nec plura de hoc Pervigilio, ne ipse pervigilem.

N O T A

I N

P E R V I G I L I U M

V E N E R I S .

Excusus est Lutetiæ anno c^{lo} I^o LXXXVII
 Petronius elegantiarum Arbiter elegan-
 tissimis Mamerti Patissonii typographi Regii
 typis; cui Editioni adjecta sunt veterum quo-
 rundam poëtarum carmina non dissimilis ar-
 gumenti; sive **ERRONES VENEREI**; quo-
 rum principem locum obtinet **P E R V I L I U M**
V E N E R I S, cum hac Præfatiuncula P. P.

L E C T O R I.

Qui mos Veteribus cum desperatos ante
 januas collocarent, ut vel extremum spiritum
 redderent terræ, vel possent à transeuntibus
 fortè curari; idem mihi consilium fuit in de-
 ponendis hujus Poëmatis, sanè antiqui, sive
 Catulli, sive alterius sit, reliquiis; quarum
 ego salutem commendatam cupio vel Medi-
 corum pueris, dum quâ fide à nobis exhiben-
 tur de vetustissimo, sed unico exemplari, eâ-
 dem, ut par est, ab omnibus tractentur.

* * * * *

*Cras amet, qui nunquam amavit; quique
 amavit, &c.*

P. P.

P. P.

N O T Æ

I N

PERVIGILIVM VENERIS.

De hoc Poëmatio Desiderius Erasmus in Proverbiis. *Meminit, inquit, de Amyclarum silentio & Catullus, nisi fallit inscriptio Carminis DE VERE, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, repertum in antiquissima quadam Gallia bibliotheca. Sed & post Erasmus Lilius Gyraldus Dial. x. De Poëtis; Aldum Manutium meminisse dicere, se Catulli poëma habere, quod VER inscribitur. Idem & Erasmus fatetur: necdum tamen mihi illud videre contigit.* De utroque uni Erasmo facile credimus, qui magnam veterum Romanorum scriptorum partem Gallia bibliothecis pridem deberi scimus: & tamen potuit bonos viros de altero fefellisse exemplar, quandoquidem & in illo sane vetustissimo & fidei multæ, ex quo hæc primum edita sunt, non longo intervallo præcedit *Epithalamium Q. Valerii Catulli*: cujus esse vix agnoscas, quod Pervigilii hujus auctor in Cæsarum gratiam cecinit. Et illa tamen ætatem arguunt, majorem omnino, quam quod ex hoc

N ipso

ipso poemate versus quosdam sacrificiali suo carmini inseruit Fulgentius Afer Mytholog. lib.1. quasi *παρωδῶν* Cas, ita :

Vbi guttas florulenta mane rorant purpura.

Humor algens, quē serenis astra sudant noctibus.

Genus carminis, ut illud Tiberiani :

Aureos subducit ignes sudus ora Lucifer.

Subscriptio ipsa præfert dictum non V E R I, sed V E N E R I ; quam Plautus facete *Noctu vigilam* appellavit, pervigilio triduo. Quale fuisse & illud Priapi verisimile est, cujus magna pars apud Arbitrum desideratur. Sed hæc Commentarii sunt, non instituti hujus.

vers. 2. — *Ver natus orbis est.*] Fortassis melius, *Vere natus orbis est.* Nam hæc fuit non Judæorum modò, sed ceterarum ferè gentium, quæ quidem mundo natalem tribuerunt, sententia : nisi quis mage figuratè scriptum malit, *Ver juventus orbis est.* aut, *Ver renatus orbis est.*

v. 5. *Cras amorem copulatrix.*] Perspicue legendum, *amorum.*

v. 6. *Implicat gazas virentes.*] Melius, *casas.* Tibullus :

Ludit, & ex virgis extruit arte casas.

v. 7. — *fulta sublimi trono.*] Sunt qui malint *thoro.* sed & in vetusto Epigrammate de Augusti cœna *δαδινὰ θεῶν* meminimus scriptum :

Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

v. 9. * *Tuno quiuore desuper huc spumeo ponti de globo.*] An potius,

Tunc liquore de superno, spumeo ponti è globo,

carn-

*Carulas inter catervas, inter & bipedes equos
Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.*
Nota sunt Epigrammata Veterum eis Αφροδί-
του ἀνερχομένην ἀπὸ θαλάττης. & in fragmento
Polyhistoris Pontici, quod Julio Solino in
veteribus libris adscriptum reperimus, de Ve-
nere legas :

— *qua semine Cali*

*Parturiente salo divini germinis aestu,
Spumea purpureis dū sanguinat unda profundis,
Nasceris è pelago, placido Dea profata mundo.*

v. 14. *Ipsa surgentis papillas de favoni paritu.]*
Rectius fortassis,

*Ipsa turgenteis papillas de Favoni spiritum
Vrguet in toros stupentes —*

v. 19. *In pudorem florulenta prodiderunt pur-
pura.]* Videtur legendum, *prodierunt*. Nec abs-
re suspicetur quis, & hæc & alia quædam in
hoc carmine confusa, nec suo loco posita.

v. 21. & seqq.

Mane virgineas papilla solvit umentis peplo. &c.]
Placet conjectura: (ea Lipsii, & Douſæ est.)

*Mane virgines papillas solvit humenti peplo :
Ipsa jussit mane ut ude virgines nubant rose,
Fusa aprino de cruore, deque Amoris osculis,
Deq; gemmis, deq; flammis, deq; Solis purpuris.*

v. 26. *Vnica marito nodo non *pudent solvere.]*
An potius,

Vnico marite nodo non pudebit solvere.

Varro apud Nonium : *Novus maritus tacitu-
lus taxim uxoris solvebat cingulum.*

v. 28. *Ipsa nimfas diva loco jussit ire myrteo.*

*Et puer comis puellis. —] Melius,
Ipsa Nymphas Diva luco iussit ire myrteo,
It puer comes puellis. — Et paulo post, nu-
dus ire iussus est. Sic enim infra,*

Iussit & nudo puellas nil Amori credere.

v. 35. *Totus est inermis idem quando nudus
est Amor.] Lege, in armis.*

v. 40. *Ipsa vellet ut venires, si deceret Virgi-
nē.] Auctor poematii de Herone & Leandro,*

Παρθένον ὅν ἐπεόικεν ὑποδρῆσθαι Ἀφροδίτῃ,

Παρθενικῆς & Κύπρις ἰαίνει]. —

v. 41. *Iam tribus choros videres feriatis noctibus]*
Melius, *feriatis.* Est & pervigilii triduanum
exemplum apud Livium xiii. sed hoc Veneris
in sylva, aut nemore, ante diem nuptiarum.

vers. 45. *Detinent & tota nox est pervigilia
canticis]* An potius? *pervigilata c.* ut apud Cor-
nelium Tacitum, *pervigilata nox convivio.*

v. 50. *Hibla totos funde flores quidquid annis
adtulit,]* Omnino legendum, *annus*, vel *Æn-
nas*, ut apud Arnobium lib. v. vetus exemplar:
Et in altera fabula Ennade nemus.

v. 51. *Hibla florum rumpere est equant' ethne
cāp-]* An? *Hibla florum rumpe vestes quantus
Ætnæ campus est:* ut *vestium* nomine significet
thecas & vaginas florum; & *campi*, planitiem
ad radices montis Ætnæ, fontibus floribus-
que amœnissimam. Nisi quis malit, *Hibla flo-
rum rumpe vestes quantus Ænna campus est.*
Nam & sic Plinius *alii restes* dixit, & in ne-
more Ænnensi flores legens Proserpina rapta
dicitur.

v. 55. — *pueri mater alitis.*] Id est, Amoris, five Cupidinis.

v. 56. *Iussit & nullo puellas nil Amori credere.*] Supra monuimus legendum, *nudo.* id est, sine armis.

v. 57. *Et rigentibus vergentes ducat umbras floribus, &c.*] Fortassis rectius legatur,

*Et recentibus virentes ducat umbras floribus.
Cras erit, qui primus æther copulabit nuptias.
Ut pater roris crearet vernus annum nubibus,
In sinum maritus imber fluxit almae conjugis:
Ut fetus immistus omnes aleret magno corpore.
Ipsa venas atque mentem permeante spiritu
Intus, &c.*

Euripides non apud Aristotelem modò lib. viii. Ethic. sed & apud Athenæum lib. xiii. & Strobæum in Physicis :

Ἐρῶ μὲν ὑμῶν γαῖ. ὅταν ζῆρὸν πέδον
Ἀκαρπον αὐχμῶ, νοῖδ' ἔνδεῶς ἔχῃ
Ἐρῶ δ' ὁ σέμνός ἐργαὸς πληρέμην
Ὅμῶν περὶ εἰς γαῖαν ἀφροδίτης ὑπὸ
Ὅταν ὃ Συμμιχθῇ τὸν ἐς ταυτὸν δύο
Τίχῃσι μιν πάντῃ, καὶ ἐκτέφουσ' ἄμῃ.

Hic etiam confer Virgiliana illa lib. ii. Georg.

*Tū pater omnipotens fœcundis imbribus Æther
Coniugis in gremium lata descendit, & omnes
Magnus alit magno commixtus corpore fœtus.
Pater igitur roris Juppiter, vel est Æther, ut
Arnobio lib. v. & Lucretio lib. i. De natura
rerum :*

— *pereunt imbres, ubi eos pater Æther
In gremium matris Terræ præcipitavit.*

Unde illa Virgiliana expressa videntur. Et vernus, ut Juvenali Sat. v.

— *fremet sava cum grandine vernus*

Iuppiter. — Nec abluunt illa Solini ex Pontico, quæ supra.

v. 68. *Ipsa Trojanos nepotes in Latino tran-*
stulit.] Melius, *in Latinos.*

v. 71. *Romuleas ipsa fecit.*] Versus ratio exi-
git ut scribatur, *Romuleas.* & paulo post,

Vnde Ramnes & Quirites: proq; prole posterum
Romuli, patrem creavit, & nepotem Casarem.

v. 77. — *ipsa suscepit sinu.*] Virgilius:

— *tellure cadentem*

Excepi, fovi que sinu —

v. 80.

Ecce iam super genestas explicant aonii latus,*

Quisque tuus quo tenetur coniugali federe.]

Melius fortassis,

Quique cætus continetur coniugali fœdere.

Ecce, iam super genestas explicant tauri latus.

Subter umbras, cū maritis ecce balantū greges.

Calpurnius Eclog. i. iisdem fere verbis:

Cernis ut ecce, pater quas tradidit, Ornite, vacca

Molle sub hirsuta latus explicuere genesta.

v. 85. *Adsonant ærei puella,]* &c. Scribe po-
tius, ac distingue sic:

Adsonant Terei puella subter umbram populi,

Vt putes motus amoris ore dici musico,

Et neges queri sororem de marito barbaro.

Illæ cantat, nos tacemus. quādo ver venit meū?

Quando fiet muta chelidon, & tacere desinam?

NOTARVM PARISINARVM

F I N I S.

I A N V S D O V S A F.

*Ipso fine Notarum in Triumviros
Catullum, Tibul. Propert.*

Colophonem & fastigium imponet his
Notis Pervigilium Veneris. in quo
tantum pauca & levia monebo post
accuratissimam castigationem clarissimi Li-
psii. Quod antequam faciam, non abs re vi-
deor facturum, si Fragmentum nondum edi-
tum, ex altero quodam Pervigilio Veneris
elegantissimo, sed nimis Latino, hic apponā.
quod a nobili & docto adolescente Hierony-
mo Grossotio Lislæo integrum aliubi in Gal-
lia extare comperi. cæterum is hos quatuor
tantum versus in memoria habebat, quos no-
bis recitavit. eorum intercalare erat primum
Trochaicum :

Nemo tentis mentulis det nemo nervis otium.

Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures

Hac super virente myrto nos amoris admonent

Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Nemo tentis &c.

Vocem *vesticontubernium* etiam Petronius u-
titur: Et quid agebas, inquit, frater sanctissime?
quid vesticontubernium facis? Hoc quid sit, ex-
plicat Epigrammaticarius Græcus :

*ἡδὺ δ' ἢ καὶ ὁπόταν κρύψῃ μία τὸς φιλέοντας
χλαῖνα.*

Sed ad rem veniamus :

v. 7. *Cras Dione iura d. fulta sublimi throno.*] Hinc ποικιλόθρονον vocat Ἀφροδίτην Sappho. quamvis id vel de variegata & florida Veneris veste accipi possit, argumento illius Homericæ Iliad. x, ἐν ᾧ θρόνα ποικίλ' ἔπαυσε. vel de variis pharmacis quæ mortalibus propinat Venus, *curis hominum gaudia miscens*, ut Catullus loquitur. Nam cum πολυθρόνον & dicatur multa habens θρόνα seu pharmaca, ejusdem vocabuli vim ad ποικιλόθρονον etiam extendi posse ratio suadet.

v. 14. *Ipsa surgentes papillas.*] Rectum puto *surgentes*, quod interpretor tumescentes ac fororiantes, & veluti strophio obnitentes, atque, ut cum Catullo dicam, *luctantes*. eas *horridulas* vocat Plautus in Pseudolo : *Papillarum horridularum oppressiuncula*.

v. 26. *Vnico marito nodo.*] Quid si : *maritino*, ut sit ὁφέν ?

v. 45. *Detinent, & tota nox est pervigila cantibus.*] Alii, *pervigilata*. sic Tacitus *vigilatam convivio noctem* dixit xiii Annalium.

EXCER-

EXCERPTA EX NOTIS

IOHANNIS WEITZII

TYRIGITÆ

AD PERVIGILIVM VENERIS.

De Auctore huius elegantissimi Carmi-
nis ambigunt, litemque dubiam fa-
ciunt viri summi & in re litteraria fa-
cile principes, Scaliger ille Phœbi ocellus ad
Catullum, pag. 4. & litterati gloria sæculi Li-
pius lib. i. Electorum cap. v. Quorum exem-
plum & quidam minorum Dii gentium emu-
lantur. Stilum igitur hic interponere decre-
torium, *periculosa plenum opus alea est* :

Nec nostrum, inter eos tantas componere lites.
Saltem adscribam, quæ Caspar Barthius lib.
xvi Adversariorum, cap. vi annotat: *Hoc mo-
dere, inquit, de universo hoc Carmine volumus,
scriptum nos exemplar habere, ubi SENECAE
adscribitur esse expresse.* Et lib. xlv, cap. vii.
*Auctor Pervigilii Veneris nec CATVLLVS,
nec VRBICARIVS: forte SENECA.* Car-
men ipsum floridum est, & haut invita na-
tum Venere; nec illa Dea indignum; vere-
que Ἐρωὶς πνέει, Ἀφροδίτῃς ἀρετῆν, *Amorem
spirat, Venerem conciliat*; ut est apud Achillem
Tatiū in divino Rosæ encomio: atque adeo,

*Tam liquidū, tam dulce sonat, ut non ego malim,
Quod Peligna legunt examina, lambere nectar.*

P E R V I G I L I U M.] Vetus Glossarium : *Pervigilium*, Παννυχισμός, καὶ ἡ ἀπὸ νυκτὸς ἀγρυπνία, *Pervigilatio*, Παννυχίς. *Pervigilat*, Παννυχίζει. & alterum : Παννυχίς, hoc ex cubium, *pervigilium*. Debebatur Veneri, quam Plautus facetè *Noctu vigilam* appellavit, triduanum; ut est infra, vers. 41. Vide Ianum Guilielmium in *Curculionem* Plauti, cap. iii.

Vers. 2. *Ver canorum*] Propter aviculas, quæ prolectante verno tepore concentus suaves adsonant, ut ait Apuleius lib. xi.

Ibid. *Ver renatus orbis est.*] Basilii Magni Homil. vi. Hexaëm. ἐπαναγά τὴν ἀκρασίαν, καὶ γίνετ' ἔαρ, πᾶσι μὲν φοτοῖς τὴν βλαστήσεως ἀρχηγὸν, δένδρων δὲ τοῖς πλείστοις παρέχον τὴν ἀναβίωσιν. ζωοῖς τὴν δὲ χειρῶν καὶ ἐνύδροις ἅπασι τὸ γένος φυλάσσει ἐκ τῆς τῶν ἐπιγνομεύων ἀφαιδοχῆς. Et quod *Ver* gratissimum sit ex quatuor annorum partibus, testis est paræmia, qua utimur, cum e re, seu negotio quippiam eximium præcipuumque auferri indicamus : *Ver ex anno tollere*. Vide Virgilium II Georg. v. 336. & ibi Interpretes. Calpurnius Eclog. v. v. 21.

Tunc florent silvæ, viridisq; renascitur annus. Lipsius Physiolog. Stoicor. lib. ii, cap. ix. legit, *Vere natus orbis est*. Vere videlicet natum esse Mundum volunt, Sole in Ariete existente. Panegyristes ad Maximinianum : *Divinus ille vestra Maiestatis ortus ipso, quo illuxit, auspicio Veris illustrior, augustiore fulgens lumi-*

nis claritate, quam cum ORIGINE MYNDI NASCENTIS animavit. Et statim: *O felix beatumque Ver novo partu! ô tempus, quo meritò OMNIA NATA esse credantur!* Vide inibi alia quoque: & plura de controversia, *Num in Vere Mundus creatus*, apud Rodolphū Hopinianum de Origine Fæstorum Iudæorum & Ethnicorum, pag. 5. Eliam Cüchlerum in Problemate, *Verene an Autumno Mundus sit conditus*; Scaligerum De emendatione temporum; Bernardum Calellium De mundi creatione, & alios.

V. 3. *Vere concordant amores.*] Oppianus dilucide hoc exponit Cyneget. i. v. 377. Quem locum non parum declarari ait Philologus ille eximius Conradus Ritterhusius, collatione eius facta cum Pervigilio hoc Veneris. Vide eundem Oppianum Halieut. i. v. 473.

Ibid. *nubunt alites.*] Συμβσιάζουσιν, ἢ ἀφροδισιάζουσιν. Ioh. Isaacus Pontanus in Macrobi. lib. vii, cap. xvi legit, *pubent*, h. e. vernant. Porro de Vere elegantissimam habes descriptionem Anthologiæ lib. i. quam inde pete, & confer ejus latinam metaphrasin C. Ritterhusii ex Commentario ad lib. i. Halieut. Oppiani.

V. 4. *Et nemus comam resolvit.*] Ανοίγῃ τῶν φύλλων τὰ χεῖλη, ut loquitur Achilles Tatiuss lib. ii. de Rosa. *Comam.* φύλλα seu frondes, arborum comæ sunt sive ciines. Vide Indicem Dracontii mei in *Coma*, & Hadrianum Iunium in Commentario de *Coma*, cap. iv. Ibid.

Ibid. *de maritis imbribus.*] Venuſta tranſſatio ab hominum conjugatione ad res alias. Virgil. II. Georg. v. 325.

*Tū pater omnipotens fecundis imbribus Æther
Coniugis in gremium lata descendit.*

Lucret. I. v. 246. Claudian. II. de Raptu, v. 89. de Zephyro:

— *Et glebas fecundo rore maritat.*

De Nilo Alcimus lib. I.

*At poſtquam largo fecundans germina potus
Lympha maritavit ſitientis viscera terra.*

Vide quæ ad Horatium noto, Epod. II. v. 10.

V. 5. — *inter umbras arborum.*] Mater enim amorum circumfuſa umbræ nebula oberrare ſolet. Favet enim furtis Veneris umbra: pavidos alioqui amatores confirmat, & velo ſuo involvit. Iohan. Wouvver. de Vmbra, cap. xxiv.

V. 6. — *de flagello myrteo.*] Iſidorus Origin. XVII. cap. v. & vi. *Summitates vitium & fruticum, flagella nuncupantur.* Myrtum eſſe frondem Veneris, ex omni prope antiquitate diſcimus. Ideoque peculiari epitheto dicta eſt a Virgilio *Paphia*, II. Georg. & *Cythereia* Ovidio. (*Vide uberiores Notas, aut Carolum Paſchallium in Opere Coronario, lib. VII. cap. XVIII & XIX.*)

V. 7. *Cras Dione.*] Mater Veneris. hic pro ipſa Venere. Et quoties *Dione* pro Venere? Scaliger in Senecæ Medeam. v. 661.

Ibid. *Fulta ſublimi throno.*] Caſaubonus ad Suetonium, lib II pag 145. hic legere mavult, *toro*, Seneca Agamemnone, v. 9.

— *Hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptrā gestantur manu.*

V. 9. — *spumeo ponti è globo.*] Venus ex mari concepta dicitur, quoniam ex humecta natura consurgit coeundi aviditas. Hinc & *salax* dictus homo Venerius & libidinosus, a *salō*. Sane Venus *Ἀφροδίτη* dicta, quod e maris spuma sit nata, juxta Hesiodum. Et rationem assignat Ioach. Camerarius senior ὕπov. decur. 1. cap. 1v. Aristoteles tamen lib. ii. de Generat. animal. ita vocatam Venerem tradit, quod seminis natura sit ἀφρώδης, id est spumosa. Vide Notas ad Dracontiū, v. 276. & ad Musæum, v. 249. & uberiores Notas in Pervigil. Aliam tamen ab istis rationem assignat ὁ δαυμαδὶς Heinſius, qui in Aristarcho seu Exercit. sacrar. cap. 1. Ἀφροδίτῃ dictam asserit, quod Luciferum aut Venerem stellam, maris unda, ut Poeta loquitur, perfusam mane salutaret. Vnde & *Frutinal* Romanis, ut & *Frutzi*, quæ est ipsa *Aphrodite*.

V. 10. *Carulas inter catervas.*] Nereides ac Neptuni pecudes. Seneca Hippol. v. 335. *Carulus grex Nereidum.*

Ibid. *bipedes equos.*] An ita appellat, quia pectoribus tenus molles eriguntur in auras? ut loquitur de Tauro Ovidius, xv. Metam. v. 512. Virgil. iv. Georg. v. 388. de Proteo,

— *magnum qui piscibus æquor,*

Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Turnebo lib. xxvi, cap. xxiii. Neptunii equi, hippocampi, qui priores pedes habent, posteriorio-

sterioribus carent, sed pontum legunt & nant. Statius i. Achilleid.

Pone natant, delentque pedum vestigia cauda.
V. 11. *Fecit undantem.*] Εξ αλὸς δ' ἑλὸχόχουτον,
ut Nonnus Dionys. lib. xli, v. 99. loquitur.
Vel, ut Anacreon,

Χαροπῆς ὅτ' ἐν θαλάσσης
Δεδροσάμεν' ἔκ' Κυθήρων
Ἑλὸχόχε πόντου αἶφρα.

V. 13. *purpurantem pingit annum.*] Pindarus
Pyth. iv. Φοινικανθέμεν ἤρ' αἶμαν, *Veris purpureos-habentis-flores vigorem* dicit. Apud Apuleium lib. vi. in nuptiis Cupidinis & Psyche, *Hore dicuntur rosis & ceteris floribus purpurare omnia.* Et lib. x. *Quod Ver in ipso ortu iam gemmulis floridis depingeret & iam purpureo nitore prata vestiret.* Ver autem pictor mundi non temere cuidam veterum appellatur: tanquam de Apelle, aut acupictore Phrygione sermo esset, qui colorum varietate multijuga suam illustrant & distinguunt picturam. Vid. Not. *Gemmeis floribus.*] Instar gemmarum lucentibus, annumque suavissima varietate distinguunt aut condecorantium. V. N.

V. 14. *Ipsa turgentes papillas.*] *Turgere aut tumere* proprie virginum est, quarum plena pubertate habitus viro maturus est, toto velut corpore tumescente, præsertim pectore & mammis. Vnde & *tumida virginitas* à Papi-
nio dicitur ii. Thebaid. & Cypriano in Sodomā, de Lothi filiabus, *Virginitas in flore tumet. Papillas.*] Catullus in Argonaut. Strofio
lu-

luctantes appellat *papillas*. Nonnus lib. xii. v. 393. ὀιδάλλω ἀκαμπέῃ ἀντυγασαζῆ. Pulchre Martialis lib. viii. epigr. lxviii.

Et talis tumor excitat papillas,

Qualis cruda viro puella servat.

Idem *crescentes* dixit; Prudent. in Symmach. ii. v. 38. *tumidas*, Maximinian. *duras stantesque*.

V. 15. *Vnguet* (ita laudat, cum Lipsius aliique ediderint *Vrguet*) *in toros tepentes*] *Vnguento* enim *fragantissimo proluviū libidinis suscitatur*, ut habent verba Apuleii lib. x. Sicuti inibi, *matrona quædam pollens & opulens, cuncto prorsus spoliata tegmine, de stanneo vasculo, sese perungit oleo balsamo, &c. vide locum.*

V. 16. *Noctis aura quem relinquit.*] Non assentior, inquit doctissimus Iohan. Wouvvorius ad Apuleium, hic corrigenti: *quum relinquit*. Ipsa Dione spargit humorem roris, quem relinquit aura lucidæ noctis.

V. 17. *micant lacrimæ.*] Pulchra translatione *roris guttas* nuncupat *lacrimas*. Apud Achillem Tatium lib. vi. pag. 149. τὸ δακρύων περὶ αἴνεα, τὸ δὲ μέλαν πορφύρεα, καὶ εἶναι ὅμοιον, τὸ μὲν ἴσῳ, τὸ δὲ ναρκίσῳ. Sicut versa vice *ros* pro *lacrimis* poni amat. V. N.

V. 17. *decidivo pondere.*] *Decidivum & deciduum*. Nonius Marcellus cap. ii. n. 241. *Pondere.*] Est etiam rebus minutissimis suū pondus; ut hic guttæ. Virgil. Culice, v. 7. *Pondere vel Culicis levior*. Plautus Persa, 2, 2. *Neque tipula levius pondus est*. Et quid levius pondere guttæ? & tamen aliàs dicitur, *Gutta*

cauat

cavat lapidem. De quo V. N. i Pont. i. 70.

V. 21. *humentis peplo*] Omnis vestis *peplo* denotari videtur. Simile quid notat elegantissimus Barthius ad Claudian. pag. 458.

V. 22. *virgines nubant resa*] Id est, velent. Onomasticum : *Nubo*, Καλύπτω. Est enim *nubo* proprie operio. Arnob. lib. iii. *Quod aqua nubat terram, appellatus est Neptunus.*

V. 25. *Cras ruborem solvere.*] Vt apud Virgil. iv. *Æneid. pudoris aura solvere, & solvere pudorem* : quod est, claustra pudicitiae effringere, disrumpere, solvere : interprete Tiraque llo Connub. 9. n. 154.

V. 26. *mariti nodo.*] Festiva tralatio. qua & usus Lucretius lib. iv, v. 1146. — *validos Veneris percurrere nodos.* V. N.

V. 30. *si sagittas vexerit.*] *Vehere* hic est recondita habere arma. Alcimus ad Fuscinaam sororem, v. 755. dixit, *Vehere fercula.*

V. 35. *Totus est in armis idem.*] Ea *arcum, sagittam, ignem* supra nominat. V. N. nostras ad Ovid. i Amor. v. 20 Porro hominem in armis & sub armis, armatum vocabant. Virgil. Plura huius notæ observavit eruditissimus Salmasius ad Trebellium Pollionem, pag. 323.

V. 38. — *virgo Delia.*] Diana, quia in Delio nata, V. N.

V. 40. *Ipsa.*] Domina, Venus.

V. 42. *Congreges inter catervas.*] Gloss. ὁμοφυλῶν, *tribulis, congrex, gentilis.* Aufon. ep. ad Paulin. *congrege vulgo Angustas fervere vias.* Et Idyll. xi. Lege Scaligerum Aufon. *Lection.*

tion. lib. i. cap. xvii. *Segrex extat apud Prudentium. V. N.*

V. 44. *Nec Ceres, nec Bacchus absunt.*] D. Hieronymus adversus Iovinianum lib. ii. *Esus carniū, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est. Vnde & Comicus: Sine Cerere, inquit, & Baccho friget Venus. Ibid. Poetarum Deus.*] Id est Apollo.

V. 45. *perviglanda canticis.*] Ita in libro vetustissimo & optimo scriptum reperiri, testis est prestantissimus Salmasius ad Trebell. Polionem, pag. 303. *Vigla*, pro *vigilia*. unde βιγλα Græcis barbaris. inde hic verbum *perviglare*. Vide ibidem alia huius commatis.

V. 48. *stare floribus.*] Id est, oppleri, ornari, redimiri, conspergi. Sic apud Virgil vi *Æneid. stant lumina flamma*; valet, pleni flamma sunt oculi. ut & xii *Æneid. dixit: Iam pulvere cœlum stare.* quod est, oppletum esse pulvere. V. N.

V. 50. *adsidebunt Gratia*] Scribit Phornurus, assidentes Venerem sibi habere Gratias, & Suadelam, & Mercurium. Venus Gratiarum choro stipatur, & toto Cupidinum populo comitatur, apud Apul. lib. ii vi & x. V. N.

V. 51. *Hybla florum rumpe vestem.*] Iucunda oppidò perquam tralatio: cuius exemplare require in Indice Dracontii.

Ibid. *quantus Enna campus est.*] Campus Ennensis in floribus semper est, & nullo non tempore vernus: ut ait Solinus & Cicero, & utroque prior Aristoteles inter Naturæ mi-

racula refert. De *Ætna* (ut legit Pythæus) Claudian. lib. 1. de Raptu, v. 72. *Ætna parens florum*. ubi vide sequentia : quanquam Parthasius *Enna* pro *Ætna* legendum esse contendat quem vide in Comment.

V. 53. *vel puella montium*.] Vel pro *Æ*. Exempla convasavit Salmasius in Not. ad Capitolin. pag. 90. ad Lamprid. pag. 184, & ad Capitolin. pag. 260.

V. 59. *Vt pater roris*.] Pindarus Olymp. xiii. ὕδατα ὀμβρῶνα nominat παῖδες νεφέλης, aquas pluvias, nubis filias. Hanc in rem aliquam multa comportavit Ritterhusius ad Oppian. 1. Halieut. v. 735.

V. 60. *In sinum maritus imber*.] Arnob. lib. v. *Vos Iovis & Cereris coitum, imbrem dicitis, dictum telluris in gremium lapsum &c.* V. N.

V. 62. *mentem permeante spiritus*.] Docebat Empedocles *mentem sacram*, id est, Deum, per universa diffusam, vegetare atque movere omnia. &c. Illa mens hic *Veneris* nomine insignitur, ut vult ingeniosus Barthius ad Claudianum. (*Ad versus proxime sequentes vide uberiores Notas.*)

V. 65. *Tramite*.] Turpiculum quid hic laet. V. N.

V. 66. *Imbuit*.] Sæpe hoc verbum ad rem traducitur Veneream. Horatius, Valerius Flaccus, Silius, Nemefianus. V. N.

V. 68. *Ipsa Troianos nepotes, &c.*] Virgil. in *Æneide*.

V. 69. *Laurentem puellam*.] Laviniam, Lati-

ni Regis, qui Laurenti regnabat, filiam. *Congem nato*] *Æneæ*.

V. 70. *Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem*] Dionysius nominat *Iliam Vestalem*. Livius lib. 1 *Rheam Silviam*. V. N. *De sacello.*] *De pro ex* Tertullianus de *Præscriptionibus*: *Et ipse Christi traditor de Apostolis fuit*. Vide plura exempla apud Adamum Dürerum de particulis lat. linguæ, in *De*.

V. 72. *Vnde Rhamnes*] *Rhamnes* alii a Romulo appellatos; alii *Rhamnes* & *Luceres* vocabula esse Tusca volunt, ut refert Varro lib. 1v. Ovid. iii. *Fastor.* v. 131. In *Arte* v. 342. Horatius in *Arte Poëtica*:

Celsi prætereunt austera poemata Rhamnes. Id est, equites, vel juvenes feroces atque elati; Lambino interprete, & Turnebo lib. iii. cap. ii. Vide Sex. Aurel. Victorem de *Viris illustribus*, cap. ii.

Ibid. *Quirites*] Fest. & Isidor. Orig. ix. cap. ii. Gloss. ἀνὴρ Ρωμαῖος, *Quiritis*. Et alterum: *Quirites*, πολῖται Ρωμαῖοι.

V. 75. *Rura fecundat.*] Gloss. γονοποιᾶ, *fecundo*. V. N.

V. 80. *super genistas.*] Clarissimus Zehnerus in *Nomenclatore* idem ait esse, quod *Spartum* & *Spartium*, Germanice, *Psrimmen*. Adi Plin. lib. xxi. cap. xli. & lib. xxiv. cap. ix.

V. 81. *Quisque cœtus.*] Universe hoc verum. V. N.

V. 83. *Iam loquaces ore raucō cygni.*] E Virgilio II *Æneid.* v. 458.

Dant sonitum rauci per stagna loquacia cygni.

V. 85. *Adsonant Terei puella.*] Philomela & Progne : de quibus abunde Naso Metamorphos. lib. vi. ad quem vise. Vide & N.

V. 87. *De marito barbaro.*] Tereo, qui & Ovidio d. l. *Barbarus* indigitatur.

V. 88. *Quando ver venit meum?*] Signum pro re signata. *Ver* ponit pro ipsa hilaritate, ad quam invitant florentia Veris tempora. Adi Horat. i. Carm. iv. Q. d. Quando ille tandem illucescet mihi dies, ut, veterno excusso effundatur animus in lætitiā & sensibus imis voceque ac gestu eandem explicem atque expromam? V. N.

V. 89. *Quando fiet muta chelidon.*] Ita legendum, pro *facit*; quod metri ratio non admittit. Hirundines tempore hiberno conticescunt.

Pergit

Pergit L I P S I U S

CAPITE ELECTORUM QUINTO:

Addam alterius rei, poëtæ tamen, ut vide-
tur, ejusdem versus; quos nescio quis
baro indigitavit, FLORIDUM DE QUA-
LITATE VITÆ. Repperit in hisdem
schedis suis Pythæus.

FLORIDI DE QUALITATE VITÆ.

I.

BACCHE vitium repertor plenus adsis vitibus,
Effluas dulcem liquorem comparandū nectari,
Conditumq; fac vetustum, ne malignis * suenulis
Asperum dicat saporem versus usus in alteros.

II.

Omnis mulier intra pectus celat virus pestilens.
Dulce de labris loquuntur, corde vivunt noxio.

III.

Sic Apollo, deinde Liber, sic videtur ignifer.
Ambo sunt flammis creati, prosatque ex ignibus.
Ambo de comis calorem & * radio conserunt:
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

IV.

Quando ponebam novellas arbores mali & pyri.
Cortici summa nota vi nomen ardoris mei:
Nulla fit deinde finis vel quies cupidinis.
Crescit arbor, gliscit arbor, ramus implet litteras.

O 3.

Quæ

V.

*Qui mali sunt, non fuere matris ab alvo mali:
Sed malos faciunt malorum falsa contubernia.*

V I.

*Sperne mores transmarinos, mille habent offugia,
Cive Romano per urbem nemo vivit rectius.
Quippe malim unū Catonē, quā trecentos Socrates.*

V I I.

*Tam malum est habere nummos, non habere
quam malum est.
Tam malum est audere semper, quam malum est
semper pavere.
Tam malum est tacere multum, quam malum est
multum loqui.
Tam malum est foris amica, quam malum est
uxor domi.
Nemo non hæc vera dicit, nemo non contra facit.*

V I I I.

*Consules fiunt quotannis & novi Proconsules:
Solut aut Rex, aut Poëta non quotannis nascitur.*

P. S.

*Vel hi numeri, quos adscripsi, indicant esse
Excerpta, atque alicuius Florilegi opus:
qui Flores suos Florida appellavit. Lucretius:
Floriferis ut apes è saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem decerpimus aurea dicta.*

N O T Æ.

Nihil hæc ad venustatem prioris illius car-
minis : sed sunt haud dubie imperiti ali-
cuius sarcinatoris ablecta. Primum illud de
Baccho insipidum : nec florem vini olet, sed
flores eorum quos non nomino. Tamen ca-
mendo — *ne malignis vernulis,*

Asperum duat saporem —

Intelligi vult, Ne vinum acetum fiat, & po-
tui præbeatur servis admixta aqua. *Duat* enim
pro *Det*. Posca autem vernularum & fervo-
rum, ex aceto. Pythæus, *ne malignis vernulis*

Asperum ducat saporem versum in usus alios.

Ablecto tertio,

*Ambo de comis calorem & radio * conserunt,*
mutilum versum expleo repetita voce, quæ
delituit, ut solet, in fine prioris, & scribo,

—— *radio dio conserunt.*

Uterque calorem, inquit, a divino radio con-
ferit, & Phœbus & Bacchus. Græca phrasise
est, *Conferere calorem*. Pythæus,

—— *& radios ambo conserunt.*

IV. *Crescit arbor, gliscit arbor* — Pythæus,
gliscit ardor.

VI. — *mille habent offugia.* Idem, *offu-*
cias. & statim,

Cive Romano per orbem.

VII. — *quam malum est semper povere.*
Scribe, semper pavor.

Fruere, mi Lector, quisquis poësim amat,
hoc Pithœi dono, fruerere.

H A C T E N U S L I P S I U S.

Editio Epigrammatum & Poematorum
veterum, quæ excudebat Parisiis Dionysius
Duvallius typographus anno MDLXXXIX.
repræsentat ex Floridis his v, vi, & vii. pag. 22.
& 23. appposito asterisco ad nomen * F L O R I -
DI: Antea quoque aliud Floridum. & in No-
tis monemur, *Floridos*, ex sententia doctissimi
viri, esse locos insignes excerptos, ut qui A-
puleii hoc titulo extant F L O R I D O R U M
L I B R I.

Diserte & ibidem excusum, *mille habent of-
fucias.* & statim:

Cive Romano per orbem nemo vivit rectius.

Florido septimo:

*Tam malum est audere semper, quam malum
est semper parvere.*

Scribendum monet Lipsius, *pavor.* Cl. Sal-
masio placere heic *pudor*, video me ad oram
annotasse: sed unde acceperim, non additur.

Florido tertio, lege potius:

Ambo de comis calorem, ambo radios conserunt.

Eundem facit Caspar Barthius cum Autore
Pervigilii Veneris, Adversar. lib. LVI, cap. v.
Ubi ita scribit: Bacchi autem & Apollinis
paria esse numina, paresque effectus, docet
nos non inepte Auctor Pervigilii Veneris,

Sic Apollo, deinde Liber, sic videtur ignifer, &c.
quæ habes Florido tertio.

CVPIDO

CRVCLAEFIVS.

A U S O N I U S

G R E G O R I O F I L I O

Salutem.

An unquam vidisti nebulam pictam in pariete? Vidisti utique, & meministi. Treviri quippe in triclinio Æoli fucata est pictura hæc: *Cupidinem cruci affigunt mulieres amatrices*, non hæ de nostro sæculo, quæ sponte peccant: sed illæ Heroicæ, quæ sibi ignoscunt, & plectunt deum. quarum partem in Lugentibus campis Maro noster enumerat. Hanc ego imaginem specie & argumento miratus sum: deinde mirandi stuporem transtuli ad ineptiam poëtandi. Mihi præter lemma, nihil placet. Sed commendo tibi errorem meum. Nævus nostros & cicatrices amamus: nec soli nostro vitio peccasse contenti, affectamus ut amentur. Verum quid ego huic Eclogæ studiose patrocinator? certus sum, quodcunque meum scieris, amabis: quod magis spero, quam ut laudes. Vale.

AU-

A U S O N I I

CVPIDO CRVCI AFFIXVS.

*A*ëris in campis, memorat quos Musa Maronis,
 Myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,
 Orgia ducebant Heroides: & sua quaque,
 Ut quondam occiderant, leti argumenta gerebant,
 Errantes silva in magna, & sub luce maligna,
 Inter arundineasque comas, gravidumq; papaver,
 Et tacitos sine labe lacus, sine murmure rivos.
 Quorum per ripas nebuloso lumine marcent
 Fleti olim regum & puerorum nomina flores,
 Mirator Narcissus, & Oebalides Hyacinthus,
 Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis,
 Et tragico scriptus gemitu Salaminus Æas.
 Omnia, quæ lachrymis & amoribus anxia mœstis,
 Exercent memores, obita iam morte, dolores,
 Rursus in amissum revocant Heroidas ævum.
 Fulmineos Semele decepta puerpera partus
 Deflet, & ambustas * latera per inania cunas
 Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.
 Irrita dona querens, sexu gavisa virili,
 Mœret in antiquam Canis revocata figuram:
 Vulnere siccatur adhuc Procris, Cephaliq; cruentam
 Diligit & percussa manum. Fert fumida testa
 Lumina Sestiaca praeceps de turre puella.
 Et de nimbofo saltum Leucate minatur
 Mascula Lesbicis Sappho peritura sagittis.

Har-

Harmonia cultus Eriphyle mœsta recusar,
 Infelix nato, nec fortunata marito.
 Tota quoque aëria Minoia fabula Creta,
 Picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
 Pasiphææ nivei sequitur vestigia tauri.
 Licia fert glomerata manu deserta Ariadne.
 Respicit abjectas desperans Phædra tabellas.
 Hæc laqueum gerit: hæc vacua simulacra corona.
 Dædalia pudet hanc latebras subiisse iuvencæ.
 Præreptas queritur per inania gaudia noctes
 Laodamia duas, vivi functique mariti.
 Parte truces alia, strictis mucronibus omnes,
 Et Thyse, & Canace, & Sidonis horret Elisa.
 Coniugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hospitis ens.
 Errat & ipsa, olim qualis per Latmia saxa
 Endymioneos solita affectare sopores,
 Cum face, & astrigero diademate Luna bicornis.
 Centum alia veterum recolentes vulnera amorum,
 Dulcibus, & mœstis resovent tormenta querelis.
 Quas inter medias, furva caliginis umbram
 Dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
 Agnovere omnes Puerum: memorique recursum
 Communem sensere reum. quamquam humida circum
 Nubila, & auratas fulgentia cingula bullas,
 Et pharetram, & rutila fuscarent lampadis ignem:
 Agnoscunt tamen: & vanum vibrare vigorem
 Occipiunt: hostemque unum sua non loca natum.
 Quum pigros ageret densa sub nocte volatus,
 Facta nube premunt trepidantem & cassa parantem
 Suffugia, in coetum mediæ traxere caterve.
 Eligitur mœsto Myrtus notissima luco,
 Invidiosa deum pœnis. cruciaverat illic

Spreta olim memorē Veneris Proserpina Adonim.
 Huius in excelso suspensum stipite Amorem,
 Devinctum post terga manus, substrictaq; plantis
 Vincula mœrentem, nullo moderamine pœna
 Afficiunt. Reus est sine crimine iudice nullo
 Accusatus Amor. se quisque absolvere gestit:
 Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
 Cuncta exprobrantes tolerati insignia leti
 Expediunt. hæc arma putant. hæc ultio dulcis.
 Vt quo quaque perit, studeat punire dolorem.
 Hac laqueum tenet, hæc speciem mucronis inanem
 Ingerit. illa cavos amnes, rupemque fragosam,
 Insanisque metum pelagi, & sine fluctibus æquor.
 Nonnulla flammæ quatiunt, trepidoque minantur
 Stridentis nullo igne faces. rescindit adultum
 Myrrha uterū lachrymis lugentibus: inq; paventē
 Gemmea fletiferi iaculatur succina trunci.
 Quadam ignoscentum specie, ludibria tantum
 Sola volunt: stilus ut tenuis sub acumine puncti
 Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.
 Aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
 Ipsa etiam simili genitrix obnoxia culpa
 Alma Venus, tantos penetrat secunda tumultus.
 Nec circumvento properans suffragia nato
 Terrorem ingeminat, stimulisque accendit amaris
 Ancipites furias: natiq; in crimina confert
 Dedecus ipsa suum: quod vincula cæca mariti,
 Deprenso Martoris, tulit: quod pube pudenda
 Hellepontiaci ridetur formæ Priapi. (1ms.
 Quod crudelis Eryx, quod semivir Harmaphrodi-
 Nec satis in verbis. roseo Venus aurea sero
 Mœrentem pulsat Puerū, & graviora paventem.

Olli purpureum multato corpore rorem
 Sutilis expressit crebro Rosa verberere: qua iam,
 Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.
 Inde truces cecidere mina: vindictaque maior
 Crimine visa suo Venerem factura nocentem.
 Ipsa intercedunt Heroides, & sua quaque
 Funera crudeli malunt adscribere fato.
 Tum grates pia Mater agit. cessisse dolentes,
 Et condonatas Puero dimittere culpas.

Talia nocturnis olim simulacra figuris
 Exercent trepidam casso terrore quietem.
 Quæ postquam multa perpeffus nocte Cupido,
 Effugit. pulsa tandem caligine somni
 Evolat ad superos, portaque evadit eburna.

I O S. S C A L I G E R

AVSONIANARVM LECTIIONVM

lib. II. cap. XVIII.

In Præfatione in Cupidinem cruciatum : *an*
unquam vidisti nebulam pictam in pariete?
 Studiosus imitator Plauti ubique Aufonius.
 Nam & hoc quoque ex Menæchmis Plauti
 imitatum :

- *Nunquid tu vidisti tabulam pictā in pariete,*
Vbi Aquila Catamitum raperet, aut ubi Ve-
nus Adoneum? In ipso poemate suspecta mi-
 hi sunt illa : vers. 17.

- *& ambustas latera hæc per inania cunas.*
 Sane nullam bonam sententiam efficiunt.
 Quare puto legendum :

- *& ambustas lacerans per inania cunas*
Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.
Per inania, hoc est. Aëris in campis. Sequitur
 paulo post, v. 24 :

Et de nimbofo saltum Leucate minatur
Mascula Lesbicis Sappho peritura sagittis.
 Menander de eadem :

— τὸ ὑπερκομπον
 Θηρῶν τε Φάων' οἰσρῶν τε πόθῳ
 Ρίψαι πέτραις ἀπὸ τηλεφανῆς.
 Ἀλλὰ καὶ δὴ χλὺ σλὺ δέσπο' ἀναξ.

Ita enim legendum apud Strabonem, & di-
 stin-

stinguendum. *Masculam* vocat, quia, cum femina esset, præcipitem se dedit ex illo saltu, ex quo tantum solebant viri sese impatientia amoris jaculari. Nam propterea dicebatur locus ille, ἄλμα τὸ ἐρώων, non ἄλμα τὸ ἐρωζών. Unde *saltus viriles* vocat Statius: Horatius, & Ausonius noster vocant eam *masculam*. Nam fane doctissimus Turnebus id non videtur satis assecutus esse. Primus omnium, ut ait Strabo, Cephalus ex ea petra sese præcipitavit, cum Ptaolan impatienter amaret. Sed concedant mihi lectores, paulum ex Ausonianis castigationibus respirem, & quædam de Leucate petra, & de saltu illo dicam, nunquam antehac audita, ex auctore nondum in vulgus edito, Ptolemæo filio Hephæstionis ἐν τῇ εἰς πολυμάθειαν καὶ ἡς ιστορίας. Apud illum igitur quæritur, cur apud Bacchyliden Silenus dixerit, Leucada à Leuco Vlyssi filio cognominatam fuisse: qui Zacyntho erat, & ab Antipho interfectus fuit. Eum igitur Leucate Apollinis templum condidisse. Ibi petram esse vicinam Leucadem, à qua qui saltu se mitterent, amoris insania liberari. Causam hanc ex media historia assignat: Venerem scilicet post mortem Adonidis sedulo eum ubique terrarum perquisivisse: tandem eum Argis Cypri in æde Apollinis Erithii invenisse. Et cum impotentiam amoris sui Apollini patefecisset, ab ipso ad Leucadem petram deductam jussu Apollinis sese è specula deorsum misisse. quo facto, morbo amoris defunctam fuisse.

fuisse. Cum causam rei quæreret : Apollinem respondisse : sese crebro observasse, Jovem, quoties Junonem impotenter deperiret, ibi solitum sedere, & vi mali levare. Sed & Artemisiam illam, post viri Mausoli mortem, contemptam à Dardano Abydeno, quem non patienter ardebat, dormienti adolescenti oculos effodisse. Cum tamen ne hac quidem injuria morbus remitteret, remedium à petra quæsiisse. Sed frustra fuit. Nam ex eo saltu periit : ibique sepulta fuit. Similiter & Hippomedontem Epidamnium propter amorem pueri nescio cujus sese ex eadem petra jecisse. sed nihilominus ipsum periisse. Refert & de Nicostrato Comico, eo saltu levatum amore Tettigideæ Myrinensis. Addit Maceten Buthrotium *Ἀδικοπέτρεον* vulgo cognominatum fuisse, quod quater eum saltum expertus esset : & quater hoc remedio amore caruisset. Innumeros præterea idem expertos. In his senem Bulagoran Phanagoriten, cum amasset Diodorum tibicinem. Rhodopen etiam Emissenam, quæ geminos fratres ex satellitio Antiochi Regis amabat, cum vicissim ejus ab illis nulla ratio haberetur, animi impotem sese jecisse, & animam edidisse. Adolescentibus nomina erant Antiphonti, & Cyro. Charinus vero Jamborum poëta amavit Erotem Regis Eupatoris à poculis. Et cum fabulæ de saltu Leucadis fidem haberet, sese præcipitem misit : & crure fracto doloris cruciatibus periit. Ac inter efflandum animam hos lepidissimos

ac elegantissimos Jambos in medium jecit:

ἔρροις πλανῆτι, ἢ κακὴ πέτρη Λαυκάς.

Χαρῖνον αἶ' αἶ' τὰς ἱερδικὰς μέζαν

καὶ θάλασσαν ἐλπίδ' ὅ κενόϊς μύθοις.

τοιαῦτ' ἔρωι' Ἐὐπάτωρ ἔραδει.

Quin & Nereum quendam Catinensem ex amore Atticæ nomine mulieris Athenis natæ sese præcipitasse. & non solum amore solum fuisse: sed etiam vivum incidisse in rete jaculum, in quo simul cumISCO auri pleno in terram extractus fuit. Cum eo nomine piscatori, qui se extraxerat, litem intenderet, aurum illud ad se pertinere: casu enim sibi obvenisse: noctu ab Apolline admonitum incepto destitisse. An non satis haberet, quod citra vitæ periculum à morbo amoris liber esset? quare, si sciperet, de alieno auro litem nemoveret. Hæc ego, quia jucunda sunt, ut spero, neque tamen in vulgi notitiam pervenerunt, præterea neque ab hoc loco aliena erant, quasi corollarium adjicere volui, ut nihil, quod ad poëtam nostrum illustrandum faceret, intentatum relinqueremus.

ELIÆ

ELIÆ VINETI

COMMENTARIUS

IN

AVSONII

Cupidinem cruci-affixum.

IN EPISTOLAM.

An unquam vidisti nebulā pictam in pariete?]
Idem Aufonius ad Symmachum quarta
epistola: *me velut aërius bractea fucus, aut picta
nebula, non longius quam, dum videtur, oblectat.*
Illic an recte *nebula* scribatur, non satis mihi
liquet, sed hīc pro *nebulam* non dubito, quin
tabulam legisset Erasmus, si eorum in mentem
venisset, quæ ex Plauti Menæchmis adducit
Mariangelus. sunt autem hæc:

*Dic mihi, nunquid vidisti unquam tabulam
pictam in pariete,*

*Vbi aquila catamitum raperet, aut ubi Venus
Adoneum?*

Sic è proverbiorum albo eradendum illud,
Nebulam in pariete, nisi alibi legerit Erasmus,
quo rem nihili & somnio simillimam signifi-
cari existimavit.

Treviri.] Treviris Tilianus codex, de qui-
bus in *Claris Urbibus*.

Æoli.] Parisiensis liber, Zoili, & vetus Tili
codex.

In lugentibus campis.] Virgilius sexto *Æneidos*,

*Nec procul hinc partē fusi monstrantur in omne
Lugentes campi. Sic illos nomine dicunt.*

Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,

Secreti celant calles, & myrtea circum

Silva tegit. cura non ipsa in morte relinquunt.

Denique mirandi.] *Deinde mirandi*, codex
Tilianus.

Poëtandi.] vox gerundi à deponente *Poëtor*:
quo usus veteres Latinos probat Priscianus
libro octavo.

Lemma.] argumentum. *λήμμεα*. idem verbū
in præfatione Parentalium, & in Jambico ad
Probum.

Nævus nostros & cicatrices amamus.] Hoc a-
dagio significatur, turpitudinem nostram, vi-
tia, ineptias nostras, nobis placere. *Nævum*
autem, non *nævum* scripsit, puto, Erasmus in
proverbio, *E nevo cognoscere*.

Huic eclogæ patrocinator.] defendo hanc meam
eclogam. Est *ecloga* Græcum *ἐκλογή*. quod ex-
ponit electionem vetus Glossarium: sed quæ
poëmata Theocriti *εἰδύλλια*, *βυκολικά* que vul-
go inscribuntur, ac Virgilii *Bucolica*, hæc an-
tiqui Grammatici *Eclogas* quoque vocant, ve-
luti Servius in tertium, septimum, nonum,
eorum Virgilii carminum. *Eclogas* etiam Por-
phyrio vetus Horatii commentator, Horatii
nuncupat *Epistolas* & *Satyras*, in epistolam
septimam libri primi, & in Satyram tertiam,
quinctam, ultimam secundi Sermonum: ac

Au-

Ausonius *Odas* in præfatione *Griphi*. Hinc *Eclogarium* in titulo *Dodecastichi* de diebus septimanæ.

Vale.] Addunt quidam libri, *ac dilige parentem*. Cæterum de hoc Ausonii poetæ filio Gregorio, quem pro *Gregorio Georgium* Jodoci Badii exemplaria nuncupant, legere licebit, quod monuimus in nonum carmen *Parentali*um.

IN CARMEN.

Ævis in campis.] *Elysios* inferorum campos sic appellat in extremo sexto *Æneidos* Virgilius.

Myrteus lucus.] Silva myrtea in iis, quæ modo ascripsimus ex Virgilii sexto *Æneidos*. Est *Myrtus* arbor sacra *Veneri*. Virgilius in *Meliæo*,

*Populus Alcide gratissima, vitis Taccho,
Formosa myrtus Veneri, sua laurea Phæbo,*
Hic autem est, quæ *παρίσκος* appellatur *Eustathio*, *πάρισον* & *ὁμοιοτέλευτον* *Rutilio*, *Quintiliano*, *Aquilæ*. Sunt enim *πάρισα*, five *ὁμοιοτέλευτα*, vel *ὁμοιοκατάληκτα* *campis* & *Maronis*, *amentes* & *amantes*: qualia reperies multa passim. Ceterum priores etiam Poëtæ eadem figura libenter usi reperiuntur. *Homerus* in prima *Odyssææ* rhapsodia,

Ἐκ γὰρ Ὀρέσαιο τίσις ἔσεται Ἀτρεΐδαι.
Virgilius id secunda *Ecloga*,

Dixit Damætas, invidit stultus Amyntas.
Ovidius primo *Fastorum*,

Ora vides Hecates in tres vergentia partes.

Heroides.] quas in epistola *heroicas* appellavit mulieres.

Mirator Narcissus.] de quo Epigramma quintum & sextum supra nonagesimum.

Oebalides Hyacinthus.] Oebali filius, Regis Laconiae, quæ & Oebalia ab illo apud Virgilium, & Oebalia hinc Amyclæ in epistolæ vicesimæ quintæ versu vicesimo sexto. Hyacinthus autem Phœbi Apollinis amores in versu sexagesimo nono *Technopægnii*, mutatur in florem libro decimo *Metamorphoseon* Ovidii, & Crocus quarto. Adonidis vero cruor eodem decimo, & Ajacis tertio decimo.

Tragico gemitu.] αἶ αἶ, id est, heu heu, gementis, querentis, dolentis vox: quales in quibusvis *Tragædiis* frequentes, non solū in illis de Ajace. Qui autem Latinis Ajax, Græcis Αἴας, & Αἴαντς, unde hîc *Æas*: quod nomen ex tragica illa voce αἶ αἶ geminata factum videtur: quam Hyacintho flori (in eum puer Hyacinthus primus, deinde Ajacis cruor conversus fuit) inscripsit Apollo, dicente Ovidio,

Nō satis hoc Phæbo est. is enim fuit auctor honoris.

Ipse suos gemitus foliis inscripsit: & αἶ αἶ

Flos habet inscriptum: funestaq; litera ducta est.

Inter Heroum Epitaphia est Ajacis tertium. Salamis autem est insula maris interni, patria Ajacis: unde *Salaminus*.

Fulmineos Semele.] Hæc fuit filia Cadmi & Harmoniae, auctore Hesiodo in *Theogonia*. Quomodo autem Jovis adulteri ignibus illa Baccho gravida arserit, & ut,

*Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener, si credere dignum est,
Insuitur femori: maternaque tempora complet,*
Ovidius narrat tertio Metamorphoseon.

Latera per inania.] *Inania latera*, ignavum ignem, simulatum fulgur, mare sine fluctibus, faeces sine igni, speciem gladii inanem, & alia, eadem dixit figura. Nam apud mortuos verarum rerum sunt tantum umbræ, & effigies. Vereor tamen, ut ne hic *latera* pro alio aliquo verbo sit suppositum.

in antiquam.] in feminam. Virgilius sexto Æneidos. — *Et juvenis quondam, nunc femina Caneus*

Rursus, Et in veterem fato revoluta figuram.
Vide Epigramma sexagesimum octavum.

Vulnera siccant adhuc Procris.] Hanc in frutibus latentem pro fera Cephalus maritus interfecit. Fabulam narrant Ovidius, Hyginus, Servius in sextum Æneidos.

Fert fumida testæ.] Puella Ero, cui patria fuit Sestos urbs Hellesponti in Asia, & quæ se in mare præcipitavit ex summa turri, postquam vidit Leandrum suum ex Abydo adversi litoris oppido summersum, hæc manu gestat simulachrum fumantis facis, & ignium, illorum quos noctu ad se natanti Leandro cursus dirigendi gratia solebat ex ea sua turri ostendere. *Testas* dici vasa terrea, annotavimus in Epigramma septuagesimum primum. *Testam* hoc loco vocat Ausonius, quem *λύχνον*, Mufæus. Fulgentius in Mythologicis id Latine

Lucerna dixit: & Marcus Varro libro quarto de lingua Latina *Lucernam* esse scribit, quod vocant Græci λύχνον. Vetus etiam interpres Græcorum Evangeliorum λύχνον *Lucernam* vertit, ac antiquum Glossarium. Hoc vas, ex quacunque materia veteres fecerint (nos hodie ferreis, æreis, stanneis, vulgo utimur) in id oleum infundebatur: & in oleum immergebatur illud, quod in lychno quia esset, id est, ἐν λύχνῳ, Græci ἐκλύχνιον, appellarunt, ut Herodotus libro secundo de lucernis Ægyptiorum. pro quo Latinum non habeo, quod dem. *Funaliū* id quidem exponit vetus Glossarium. sed hoc vocabulum alibi non legi, & nescio, quam probum sit. *Funale* fortassis ibi legendum. quanquam *Funale* proprie dici video, apud Ciceronem & Valerium de Duilio, id genus facis, quod ex fune cera circumlito fit. *Ellychnion* ergo Græci vocant, quod ardet in lychno. Græcoque pro suo non timuit frequenter uti Plinius Naturalis historiæ auctor, veluti libro vicesimo tertio, cap. iv. *Ellychnia ex una sunt claritatis precipua.* & vicesimo octavo, cap. xi. *optime Ellychnio papyraceo, oleoq; sesamino.* *Lucernarum lumen* interdum vertens, ut libro vicesimo primo de junco herba, cap. xviii. *Vsus ad nassas marinas, vitilium elegantiam, lucernarum lumina precipua medulla.* & vicesimo quinto de verbasco alia herba, cap. x. *Tertia, Lychnitis vocatur, ab aliis thryallis, foliis ternis, aut cum plurimum quaternis, crassis, pinguibusque, ad Lucernarum lumina aptis.* quum hæc

Dio-

Dioscoridis Græca interpretaretur, Καὶ τρίτη φλομὴς, ἡ καλεσμένη λυχνίτις, ὑπὸ δὲ πινων θρυαλλίς, φύλλα τρία, ἢ τέσσαρα, ἢ καὶ πλείονα ἔχοντα, παχέα, λιπαρά, δακρυόεα, εἰς ἐκλύχνια χρησίμη. Ex quibus Plinii locis & aliis, cognosces ex multis rebus semper fieri solita, sed quæ nos hodie ex gossipina illa lanugine fere faciamus. Dicebantur autem lychni δίμυξοι qui duas, τρίμυξοι qui tres, πολύμυξοι qui plures myxas haberent, Sic enim *myxas* pro *myxos* suspicor legendum apud Valerium Martialem in Apophoretis, ubi *Lucerna πολύμυξ* & hoc modo loquens inducitur,

Illustram quum tota meis convivia flammis,

Totque geram myxos, una lucerna vocor.

Μύξ & namque non invenio apud Græcos in ea significatione, sed μύξα, ut apud Suidam mentio sit lucernæ viginti myxarum. Est autem μύξα, mucus, humor è cerebro per nares defluens. Dicuntur & μύξαι, nares ipsæ, ut Pollux & Hesychius docent: unde per similitudinem quandam myxæ lucernarum sunt appellatæ, prominentes lucernarum partes, ellychnium sustinentes, vel ipsa adeo ellychnia ex iis naribus, muci instar, emergentia. A lychno vero, quod λύχνιον, & λυχνίαν, fecerunt iidem Græci, Latini *candelabrum* verterunt. Est à candela, quam sustineret, dictum hoc, Varrone etiam auctore. sed *candelabrum* quoque appellatum, cui superponebatur lucerna, ut in Evangelio Luca: *Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subter le-*

etum ponit, sed super candelabrum ponit: ut intrantes videant lumen. ex his Græcis, εἰς τὸν λύχνον ἄψας, καλύπτει αὐτὸν σκεῦος, ἢ ὑποκάτω κλίτης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορεύομενοι βλέπωσι τὸ φῶς. Sed erant & lucernæ penfiles, ut primo Æneidos,

— *Dependent lychni laquearibus aureis*

Incensi: & noctem flammis funalia vincunt.

Lampades autem illæ Euangelicarum virginum, quibus oleo quoque opus erat, tibi disquirendum relinquo, quam diversum genus erat à lucernis. Græcum est æque λαμπάς, atque λύχνη, seu λύχνον: verum eo perlibenter usi sunt Latini omnes scriptores pro suo, & faciem exponit antiquum Glossarium.

Leucate.] *Leucates* per tertiam declinationem, & *Leucata* per primam, rupes, faxum, promontorium: unde in mare defiliisse Sappho dicta in epigramma nonagesimum. Virgilius tertio Æneidos,

Mox & Leucate nimboſa cacumina montis.

Leucas etiam, ut Pallas, in eodem Epigrammate, & in versu ducentesimoquartodecimo Mosellæ, idem promontorium, & urbs.

Mascula.] ita appellata Horatio in libri primi epistola pænultima. Non enim solum viros illa, sed etiam ut mas quispiam, feminas femina exarſit. Alias affert rationes ex Strabone & Horatii interpretibus Lilius Gregorius Ferrariensis de Poëtis.

Lesbiacis sagittis.] amore Phaonis. Ad eum scribit apud Ovidium: qui, vel Plinio teste, etiam

etiam è Lesbò infula erat.

Harmonia cultus Eriphyle mœsta recusat.]

Ita legendum, pro,

Hermione cultus Eriphyles mœsta recusat.

Sic apud Hesiodum in Theogonia, Diodorum Siculum libro quarto, & alios Græcos.

Harmonia hæc, & *Harmonie*, Martis & Veneris filia ex adulterio: quam Latina exemplaria in *Hermionen* fere corruerunt. *Cultus* autem, segmenta, & monile: quod eodem fuisse fato fortunaque cum equo Sejano, & auro Tolofano, memoriæ proditum est. Quisquis enim illud habuit, posseditque, novo ac miserando exitio ipse cum sua familia periit. Tale namque Veneris maritus Vulcanus, *lemnius hæc:*

— *Vt prisca fides, Mavortia longa*

Furta dolens, capto postquam nihil obstat amorì

Pœna, nec ultrices castigavere catena,

Harmonies dotale decus, sub luce jugali,

Struxerat. — Ejus itaque fatum, quæ prima illud collo induit, prima probavit ipsa Harmonia in serpentem cum viro Cadmo mutata: mox Semele, Jocasta, & aliæ. Vide Statium poëtam secundo Thebaidos, ^{p. 269.} Athenæum sexto, Rhodiginum libri duodecimi capite ter-tiodecimo.

Eriphyle mœsta.] mœstamque Eriphylem dixerat Virgilius sexto Æneidos, illud *εὐγυῖαί τ' Εριφύλλω* Homeri Odyssææ undecimi interpretans.

Recusat.] sed jam sero: quia eo fato & ipsa perierat. Fabula sic habet. Amphiaraus vates

res sciebat, si ad bellum Thebanum proficisceretur, se illic periturum. occultavit itaque se conscia Eriphyle uxore. Adrastus autem rex Argivorum, quum generum Polynicen (de quo & fratre est Epigramma centesimum & tricesimum,) in eo negotio adjuvare vellet, acceptum ab eo monile illud, sorori Eriphyle obtulit, ut indicaret maritum, quod lubens illa accepit, & ut ait Sulpicius Lupercus in Elegia de avaritia, *latebras viri patefecit sui*. Proficiscens ergo ille ad id bellum, filio suo Alcmaëoni mandavit, ut post suam mortem supplicium de matre sumeret: quod fecit ille sedulo.

Infelix nato.] Alcmaëone. à quo interfecta fuit ob proditum Amphiaraum: & qui postea furiis exagitatus fuit, quomodo Orestes.

Nec fortunata marito.] Amphiaraeo, quem apud Thebas absorpsit terra.

Minoia fabula.] quæ ad Minoë regem Crætae insulæ aëriæ & altæ, pertinet: ut quæ sit de Pasiphaë uxore, & filiabus Aridane & Phædra.

Pasiphaë nivei.] Ex Sileno Virgilii. Vide epigramma quinquagesimum, & sexagesimum quintum.

Licia.] fila. Andrageo filii mortem Minos ulturus, bellum intulit Atheniensibus, & vicit. Victis hanc statuit pœnam, ut unoquoque anno septenos liberos suos Minotauro (monstrum hoc ex Pasiphaë & Tauro natum fuerat) edendos mitterent. Theseus Athenien-

sis patriæ vicem dolens, in Cretam venit: cuius amore capta Ariadne Minois filia, docuit, quomodo *caca regens filo vestigia*, labyrinthum ingressus, Minotaurum interficeret. quod quum esset factum, Adriadne ejusque sorore Phædra raptis, victor Athenas rediit. Ariadnen tamen in Naxo, quæ & Dia, insula, dormientem reliquit: unde est illa apud Ovidium Ariadnes ad Theseum epistola. Fabulam narrant Hyginus, & Servius in sextum Æneidos.

Phædra.] Fabula narrata in epigramma undevicesimum.

Abjectas tabellas.] litteras, ni fallor, non quas ipsa, sed quas ejus nomine scripserat Ovidius.

Desperans.] potiri amore Hippolyti privigni sui.

Hæc laqueum.] Phædra.

Hæc vana.] Ariadne, quam à Theseo in Dia relictam Liber duxit uxorem: eique hanc dedit coronam, quæ postea inter sidera collocata est. Hyginus secundo Astronomicôn de Corona, & Philostrati *εἰκόνας*.

Pudet hanc.] Pasiphaën.

Laodamia.] Acasti Thessaliæ regis filia.

Duas noctes.] Scilicet unam vivi mariti Protefilai, quando cum aliis ille Græcis in Phrygiam navigavit, ubi omnium primus est interfectus, sicut habet ejus epitaphium inter Heroica duodecimum: & alteram functi mortuique viri, quando Laodamia quum audivisset ipsum periisse, petiit à diis, ut diem unum

num (sic scribit Lucianus in dialogis mortuorum) vel tres horas (ita Hyginus) revivisceret, quo videre, & colloqui sibi liceret. quod impetravit. reliqua, & quo pacto ipsa se combusserit, ex Hygino cognosces.

Thïsbe.] Thïsbe Babilonia, propter Pyramum, quem amabat, qui se interfecerat, & se ipsa interfecit. Fabula est quarto Metamorphoseon.

Canace.] Epigrammate octogesimo tertio.

Sidonis.] Sidonia, patronymicum. Vide Epigramma nonagesimum, & centesimum undecimumque.

Conjugis hac.] Pyrami, Thïsbe.

Hac patris.] Canace, Æoli,

Hac hospitæ.] Dido, Æneæ. ex quarto Æneidos.

Latmia saxa.] Latmus, mons Cariæ Ciceroni in Tusculana prima, Endymionis à Luna, ut ferunt, quondam adamati fabula nobilis. Nam Endymionem illic à Luna consopitum putant, ut dormientem oscularetur. Meminit Lucianus fabulæ cum alibi, tum in dialogo quodam Veneris & Lunæ, Erasmus in proverbio *Endymionis somnus*, Hyginus, Fulgentius, Scholia vetusta in quartum Argonauticôn Apollonii, & Ausonius ipse rursus in Ephemeride.

Crucia verat illic Spreta olim:] & hoc fingit *Adonim* poëta. Vide quæ de hac fabula attigimus in epigramma vicesimum nonum.

Huius.] in hujus myrti alto stipite.

Trans-

Transferat ut proprias.] Legitur & , *Transfert & proprias.*

Tolerati insignia leti.] gladios, laqueos, & alia, quibus se ipsæ interfecerant.

Expediunt.] hæc depromunt, & afferunt in medium.

Myrrha.] mater Adonidis, decimo Metamorphoseon in sui nominis arborem mutata: quæ humorem succumve exsudat, ut pinus. Vide Dioscoridem, Plinium, Ruellium.

Ancipites furias.] Amori infensas heroidas, sed adhuc tamen dubitantes, an debeant ulcisci.

Mariti.] Vulcani. Fabulam rettulimus in versum vicesimum septimum Griphi.

Hellepontiaci.] *Priapus fuit de Lampsaco civitate Helleponti*, inquit Servius in Georgica, *de qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, post in numerum deorum receptus, meruit numen esse hortorum.* Alii hunc tradunt Mercurii, alii Liberi, & Veneris filium.

Eryx.] Veneris & Butæ filius. Hyginus, Servius, Diodorus.

Quod semivir.] Vide Epigramma sexagesimum octavum.

Olli.] illi, Amori.

Sutilis rosa.] ferto ex rosis facto, confuto, intexto.

Inde.] viso cruore.

Heroides.] Dido, Phædra, & aliæ.

Crudeli malunt adscribere fato.] quam puero Amori.

Pia mater.] Venus, mater Cupidinis.

Portaque evadit eburna.] Hemistichium Virgilianum, ex fine sexti *Æneidos*. Virgilii enim imitatione, omnia, quæ hic rettulit, ficta & falsa esse intelligi vult. Homerus autem *Odyssææ* τ, & ab eo idem Virgilius, duas fecit somniorum portas: quas nominavit etiam idem Ausonius in extrema *Ephemeride*, *Corneam* & *Eburneam*:

*Divinum perhibent vatem, sub frondibus ulmi
Vana ignavorum simulachra locasse soporum,
Et geminas numero portas. quæ fornice eburno
Semper fallaces glomerat super aëra formas:
Altera, quæ veros emittit cornea visus.*

DE-

DESIDERII ERASMI

Roterodami

SVASORIA

De incundo

MATRIMONIO.

Erasmus in Epistola

AD IOANNEM BOTZEMVM ABSTEMIVM.

ANNO CIRCA MDXXIII.

Tentavimus & Declamationem, ad quam magis eramus natura compositi, quam ad illa collectanea (Adagiorum, Apophthegmatum, & Similium) in qua tamen maxime nos impulit nescio qui Genius. Itaque lusimus olim LAVDEM ac VITUPERATIONEM MATRIMONII, quæ nunc pars est libelli De conscribendis Epistolis. Id fecimus in gratiam clarissimi juvenis Gulielmi Montioii, quem tum in Rhetoricis instituebamur.

PETRVS SCRIVERIVS

M. ZVERIO BOXHORNIO S.

Cum ei

SVASORIAM ERASMI

de incundo Matrimonio

mitteret.

Ille Orbis Phœnix, Zueri, facundus Erasmus
 Nunc flammæ docto, quas alit, ore vomit.
 Mittitur, ut capiat te tandem Suada-Batavi,
 Et trahat ad sancti dulcia regna thori.
 His certe persuasus erat Montioius heros,
 Protinus estque Anglo iuncta puella viro:
 Improbe, quid vultum ducis? quid respicis illa
 Frivola? ab insulso, non Cicerone fluunt.
 Accipe coniugii laudes: præconia matrum:
 Hæredes: & quæ commoda sexus habet.
 Cætera ne cures. Cœlebs dissuadeat auctor,
 Cui non alluxit pronuba Iuno facem?
 Non Venus arrisit? spretusque Cupidinis arcus?
 Gaudia cui nullus certa sponndit Hymen?
 Excitet ignavam Suasoria seria mentem:
 Excitet extinctas pagina prima faces.
 Hac olim Veneris duce & auspice fœdus inibam,
 Linquens devotis posteriora viris.

*Liber, Io, es! laxam neque mordet fibula vestem:
 Adstringit mores Regula nulla tuos.
 Denique qui Curios simulant, Erycina fatigat.
 Si Venerem nescis: disce vel inde Deam.*

C I C E R O N I S.

C R E D E R A T E M V E N T I S, A N I M V M N E
 C R E D E P V E L L I S;

N A M Q V E E S T F E M I N E A T V T I O R
 V N D A F I D E.

F E M I N A N V L L A B O N A E S T: E T S I
 B O N A C O N T I G I T V L L A,

N E S C I O, Q V O F A T O R E S M A L A
 F A C T A B O N A E S T.

Hoc tetrastichon in antiquo Simeonis Bos-
 sii libro Defloratorum, inter Aufoniana quæ-
 dam & aliorum veterum carmina legitur,
 non alium titulum præferens quam solum
 hunc C I C E R O N I S, quisquis hic fuerit Cice-
 ronam: Vide Eliam Vinetum sub finem Com-
 mentariorum in Aufonium. Alii Petronio
 inscribunt: nisi forte sit potius Porphyrii
 poetæ sub Constantino in exilium missi, cu-
 ius pleraque perperam Petronio ab insulsis
 Criticis tribuuntur.

DESIDERII ERASMI

Roterodami

SVASORIA,

De ineundo

MATRIMONIO.

Quanquam pro tua singulari sapientia, ipse abunde per te sapis, Affinis jucundissime, nec alienis eges consiliis: tamen hoc, vel veteri nostræ amicitiae, quæ ab ipsis prope cunabulis unâ cum ætate nobis accrevit, vel tuis summis in me officiis, vel ætissimæ denique affinitati debere me putavi, si is esse vellem, quem tu me semper existimasti, virum & amicum, & gratum, ut id, quod ad tuam tuorumque salutem ac dignitatem plurimum interesse judicassem, te libenter ac libere admonerem. Aliena nonnunquam rectius quam nostra perspicimus. Tuum consilium meis in rebus per sæpe sum secutus, neque minus felix mihi comperi, quam erat amicum. Nunc si vicissim in tuis meum sequi voles, futurum arbitror, ut neque me suasisse, neque te pœniteat paruisse.

Cænavit apud me sexto Idus Apriles, cum in villa Montana essem, Antonius Baldus,

Q 3

ho-

homo, ut scis, tuarum rerum studiosissimus, generique tuo, jam inde ab initio, conjunctissimus. Triste, plenumq; lachrymarum convivium. Nunciabat mihi, magno utriusque dolore, matrem tuam, feminam integerrimam, è vivis concessisse: sororem tuam, luctu ac desiderio victam, sterili dicatarum virginum choro ascriptam esse: ad te unum spem stirpis tuæ redisse: amicos summo consensu tibi puellam, summo genere natam, forma præstanti, optime moratam; postremò, tui amantissimam, summa cum dote obtulisse. Te vero, nescio qua, seu doloris impotentia, seu religione, ita cœlibatum decrevisse, ut nec generis studio, nec sobolis amore, nec amicorum ullis aut monitis, aut precibus, aut lachrymis abduci possis à sententia.

Tu tamen, vel me autore, mentem istam mutabis, & cœlibatu relicto, sterili, ac parum humano vitæ instituto, sanctissimo conjugio indulgebis.

Qua in re, neque tuorum charitatem, quæ tamen alioquin animum tuum vincere debebat: neque meam auctoritatem quicquam mihi prodesse cupio, nisi clarissimis rationibus ostendero, id fore tibi longetum honestius, tum utilius, tum jucundius. Quid, quod etiam hoc tempore necessarium?

Nam primum hac in re, si te honesti ratio movet, quæ apud probos viros plurimum valere debet, quid matrimonio honestius, quod ipse Christus honestavit, qui nuptiis

unà cum matre non solum interesse dignatus est, verum etiam nuptiale convivium miraculorum suorum primitiis consecravit? Quid sanctius, quod ipse rerum parens instituit, adjunxit, sanctificavit? quod ipsa sanxit natura? Quid eo laudabilius, quod qui reprehendit, hæreseos damnetur? Tam est honorificum matrimonium, quam est infame vocabulum hæretici. Quid æquius, quam id reddere posteris, quod ipsi à majoribus accepimus? Quid inconsideratius, quàm id sanctimonix studio, perinde ut profanum, fugere, quod Deus ipse, totius sanctimonix fons ac parens, sanctissimum haberi voluit? Quid inhumanius, quàm hominem ab humanæ conditionis legibus abhorre? Quid ingratus, quam id negare minoribus, quod ipse, nisi à majoribus accepisses, ne esses quidem qui negare posses?

Quod si matrimonii quærimus autorem, non à Lycurgo, non à Mose, non à Solone, sed ab ipso summo rerum omnium opifice conditum & institutum est: ab eodem & laudatum, ab eodem honestatum consecratumque. Siquidem initio cum hominem è limo finxisset, miseram prorsus & inamœnam ejus vitam fore intellexit, nisi sociam Evam adjungeret. Quare uxorem non è luto illo quo viram, sed ex Adæ cratibus eduxit: quo prorsus intelligeremus nihil nobis uxore charius esse debere, nihil conjunctius, nihil tenacius adglutinatum. Idem ille post diluvium, mortalium generi reconciliatus, hanc primam legem provulgasse

legitur, non uti cœlibatum amplecterentur, sed ut crescerent, ut multiplicarentur, ut terram implerent. At quo pacto, nisi conjugio darent operam? Et ne hic vel Mosaicæ legis libertatem, vel tempestatis illius necessitatem caussemur, quid aliud sibi vult in Evangelicis quoque literis repetitum comprobatumque Christi suffragium? Propter hoc, inquit, relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ. Quid parentum pietate sanctius? At huic tamen conjugalis præfertur fides. Quo autore? nempe Deo. Quo tempore? non Judaismi tantum, sed Christianismi quoque. Deferitur pater, deferitur mater, & adhæretur uxori. Filius emancipatus, incipit sui iuris esse. Filius abdicatus, desinit esse filius. At sola mors dirimit conjugium, si tamen illa dirimit. In his modo dirimitur, qui conjugium appetunt. Quamdiu perseverat conjugalis affectus, non videtur diremptum matrimonium. Iam si cætera Sacramenta, quibus Ecclesia Christi potissimum nititur, religiosa quadam veneratione coluntur, quis non videt huic plurimum religionis deberi, quod & à Deo, & primum omnium est institutum? Et cætera quidem in terris, hoc in Paradiso: cætera ad remedium, hoc ad consortium felicitatis: cætera naturæ collapsæ sunt adhibita, unum illud conditæ datum est. Si leges à mortalibus institutas sanctas habemus, non erit conjugii lex sanctissima, quam ab eodem accepimus, à quo vitam, quæ unà prope cum ipso

ipso hominum genere nata est? Denique ut legem exemplo confirmaret, adolescens, ut dictum est, ad nuptiale convivium vocatus, unà cum matre libens adfuit: nec adfuit modo, verum etiam prodigioso munere honestavit, haud alibi miraculorum suorum initium auspicatus. Cur igitur, inquires, Christus ipse à conjugio abstinuit? Quasi vero non plurima sint in Christo, quæ mirari potius quam imitari debeamus: sine patre natus, sine parentis dolore processit, clauso monumento prodit. Quid in eo non supra naturam? Sint hæc illi propria. Nos intra naturæ legem viventes, suspiciamus illa quæ supra naturam sunt: quæ pro modulo nostro sunt, æmulemur. Sed è virgine nasci voluit. E virgine quidem, sed conjugata. Virgo mater, Deum decebat: conjugata, nobis quid esset agendum significavit. Virginitas eam decebat, quæ cælestis afflatu numinis illibata pareret illibatum. Sed Ioseph sponsus, nobis casti conjugii leges commendat. Quî magis conjugalem societatem potuit commendare, quam quod arcanam illam, & angelicis quoque mentibus stupendam, divinæ naturæ cum humano corpore animaque conjunctionem: quod ineffabilem illum & æternum in Ecclesiam suam amorem declarare volens, se sponsum illius, illam sponsam suam appellat? Magnum, inquit Paulus, matrimonii Sacramentum est, in Christo, & in Ecclesia. Si qua fuisset in rerum natura sanctior copula, si quod fœdus religiosius,

fius, quam conjugium, profecto ab eo sumpta fuisset imago. Quid simile usquam de cœlibatu legis in arcanis literis? Honorandum connubium, & thorus immaculatus prædicatur apud Apostolum Paulum. Cœlibatus hic ne nominatur quidem. Nec excusatur quidem, nisi compensatione majoris boni. Alioqui, si quis naturæ legem secutus, det operam liberis, præferendus est illi, qui perseverat in cœlibatu, non ob aliud, nisi ut sibi liberiorius vivat. Vere continentes, ac virgines laudatas legimus, Cœlibatus ex se, nullam habet laudem.

Jam vero Mosaica lex sterile conjugium execratur, atque ob id à communibus aris quosdam submotos legimus. Quamobrem tandem? nempe ideo, quod tanquam inutilis, & sibi duntaxat viventes, populum nulla sobole augerent. In Deuteronomio præcipuum benedictionis argumentum proponitur Israelitis, quod nullus esset inter illos futurus sterilis, nec mas nec femina. Et Lya dicitur despecta à Domino, quod non pareret. Quin & in Psalmis inter præcipuas beatitudinis partes refertur, uxoris fecunditas. Uxor, inquit, tua sicut vitis abundans, filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Quod si lex damnat ac notat sterile matrimonium, cœlibes multo amplius damnavit. Si natura pœnam non effugit, ne voluntas quidem effugiet. Si damnantur quorum voluntati natura defuit, quid commerentur ii qui

ne

ne operam quidē dederunt, ne steriles essent?

Hebræorum leges hoc honoris habebant matrimonio, ut qui sponsam duxisset, eodem anno non cogeretur in bellum exire. Periclitatur civitas, nisi sint qui eam armis tueantur. At certum exitium est, nisi sint qui conjugii beneficio juventutem, semper mortalitate deficientem, sufficient.

Quin & Romanæ leges eos qui cœlibes essent, damno etiam multabant, à Reipub. muneribus secludebant. At qui liberis Remp. auxissent, eis tanquam bene meritis præmium è publico statuebant. Priscæ leges pœnas constituerant adversus cœlibes, quæ tametsi per Constantinum Cæsarē temperatæ sunt in favorem Christianæ religionis, tamen arguunt quam non sit è Repub. vel minui civitatē amore cœlibatus, vel spuris impleri. Quin Cæsar Augustus Censor inquisivit in militē, quod inducēda uxore non paruisset legibus: & periclitabatur, ni docuisset se trium liberorū parentē. Declarant & in hoc Cæsarum leges favorem erga conjugium, quæ indictas viduitates à Miscella inductas sustulerunt, ac sublatiis pœnis huiusmodi pacta, tanquam præter æquum & bonū iniusta, pro irritis haberi voluerunt. Adde quod Ulpianus declarat dotis causam semper & ubique præcipuam: quod haudquaquam fuisset, nisi præcipua quædam utilitas ex matrimonio proficisceretur. Habitus est honos conjugio, sed major fœcunditati. Simul atque contigisset nomē patris, hereditatis & omnis
legati

legati atque etiam caduci capax reddebatur. Id liquet etiam ex poëta Satyrico, *Propter me scriberis haeres. Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.* Plus etiam commodorum afferebat jus trium liberorum. in his est immunitas à publicis legationibus. Quinque porro liberi vacationem impetrant à personalibus quoque muneribus, quod genus est tutela. Ei cui tredecim liberi contigissent, Julianus Imperator non modo vacationem indulgit à decurionatu, sed simpliciter ab omnibus muneribus. Nec silent hujus tanti favoris causam sapientissimi legum conditores. Quid immortalitate felicius? Hanc naturæ negatam, matrimonium, arte quatenus licet, largitur Reipub. Cui non optabilis est apud posteros memoria? Hæc nullis fornicibus, nullis pyramidibus, titulisve certius propagatur, quam liberorum procreatione. Apud Adrianum Imperatorem causam vicit Albinus, non alia commendatione, quam quod Reipub. dedisset numerosam sobolem. Proinde dispendio fisci, passus est liberos in paterna bona in solidum succedere, quod intelligeret imperium magis fulciri propagatione juventutis, quam pecuniarum accessione. Postremò, cæteræ leges, nec omnibus regionibus, nec quibuscumque temporibus congruunt, sola conjugii lex ad omnes orbis Nationes, ad omne tempus pertinet. Lycurgus leges tulit, ut qui uxores non ducerent, hi & æstate arcerentur à ludis ac spectaculis: hyeme vero nudi for-
rum

rum circuirent, ac semetipsos execrati, iusta pati dicerent, quod legibus non paruissent.

In summa, Vis scire quantum matrimonio tribuerit antiquitas? violati matrimonii pœnam perpende. Græci quondam violatum matrimonii jus decenni-bello vindicandum censuerunt. Ad hæc non Romanis modo, verum etiam & Hebræis, & barbaricis legibus, adulteris pœna capitalis statuebatur. Furem quadrupli pœna absolvebat, adulterii scelus securis expiabat; apud Hebræos autem populi manibus lapidabatur, qui id id violasset, sine quo populus non esset. Nec hoc contenta legum severitas, illud etiam permisit, deprehensum adulterum sine iudicio, sine legibus confodere: nimirum id donans dolori maritali, quod gravate concedit vim à capite propellenti, quasi lædat atrocius, qui conjugem adimat, quam qui vitam. Profecto sanctissimam quandam rem conjugium videri necesse est, quod violatum humano sanguine sit expiandum: cujus ultio nec leges, nec iudicem expectare cogitur. quod jus nec in parricidio est.

Sed quid de scriptis legibus agemus? Naturæ hæc lex est, non in tabulis æreis exarata, sed animis nostris penitus insita, cui qui non paret, ne homo quidem sit existimandus, nedum bonus civis. Nam si, ut Stoici homines acutissimi disputant, recte vivere, est naturæ ductum sequi, quid tam naturæ consentaneum, quam matrimonium? Nihil enim tam à natura,

ra, non hominibus modo, verum reliquo etiam animantium generi insitum est, quam ut suam quodque speciem ab interitu vindicet, & propagatione posteritatis tanquam immortalem efficiat. Quod sine conjugali conjunctione fieri non posse, quis ignoret? Turpissimum autem videtur, muta pecora naturæ parere legibus, homines Gigantum more naturæ bellum indicere. Cujus opus si oculis haud cæcutientibus inspiciamus, intelligemus in omni rerum genere conjugii speciem quandam inesse voluisse. Omitto enim jam de arboribus, in quibus, Plinio autore cum primis gravi, adeo manifesto sexus discrimine conjugium invenitur: præsertim in palmis, ut nisi marita arbor in feminas circumstantes ramis incumbat, tanquam concubitum appetens, hæ plane steriles mansuræ sint. Idem indicat autores esse, qui credant in omnibus quæ gignit tellus inesse sexum maris & foeminæ. Taceo de gemmis, in quibus sexum inveniri scripsit idem autor, at non solus. Nonne Deus ita res cunctas vinculis quibusdam connexit, ut aliæ aliis egere videantur? Quid cælum perpetuo motu versatile, nonne dum tellurem omnium parentem subjectam vario rerum genere foecundat, velut infuso semine, mariti fungitur officio? Sed singula percurrere nimis longum arbitror.

Quorsum autem hæc spectant? eò videlicet, ut intelligamus conjugali societate & constare, & contineri omnia: sine ea dissolvi.

inte-

interire, collabi cuncta. Fingunt veteres illi ac sapientissimi Poëtæ, quibus studium fuit Philosophiæ præcepta fabularum involucris tegere, Gigantes anguipedes terræ filios, extractis in cælum montibus, bellum superis intulisse. Quid hæc sibi vult fabula? Nimirum immanes quosdam ac feros homines & obscuros, à conjugali concordia vehementer abhorruisse, eoque fulmine præcipitados, hoc est, funditus interisse, cum id vitarent, quo solo constat humani generis incolumitas. At iidem Orpheum poëtam ac citharædum saxa durissima cantu movisse commemorant. Quid significantes? Nempe virum & sapientem & facundum, homines saxeos & ferarum ritu viventes, a vago concubitu prohibuisse? atque ad matrimonii sanctissimas leges adduxisse. Apparet igitur qui connubii amore non tangitur, eum non hominem, sed saxum videri, hostem naturæ, numini hujus rebellem, suapte stultitia sibi perniciem accersere. Cruelior enim est, qui generi suo, quam qui uni sibi molitur exitium.

Age vero, quandoquidem in fabulas minime fabulosas incidimus, idem Orpheus, cum apud inferos Plutonem ipsum Manesque permovit, ut Euridicen suam liceret abducere: quid aliud Poëtas cogitasse putamus, quam ut nobis conjugalem amorem commendarent, qui apud inferos quoque sanctus ac religiosus haberetur? Eodem pertinet, quod Antiquitas conjugio Jovem Gammeliū

melium præfecerit, Junonem pronubam, Lucinam quæ parturientibus adesset : superstitiose quidem errans in Deorum nominibus, at non errans in hoc, quod matrimonium rem sacram, ac dignam quæ Diis curæ sit, iudicavit. Diversi quidem apud diversos Populos ac Nationes, ritus, legesque fuere. Nulla unquam Gens tam fuit barbara, tam ab humanitate omni aliena, apud quam conjugii nomen non sanctum, non venerandum sit habitum.

Hoc Thrax, hoc Sarmata, hoc Britannus, hoc Græcus, hoc Latinus, hoc vel extremus orbis Indus, aut si qui sint his quoque semotiores, religiosum habuit. Quid ita? quia necesse est omnibus esse commune, quod communis hominum parens insevit, & adeo penitus insevit, ut hujus rei sensus non solum ad turtures & columbas, verum etiam ad immanissimas feras pertingat. Siquidem Leones in uxorem mites sunt. Pro catulis dimicant Tigrides. Asinos per obstantes ignes agit prolis tuendæ pietas. Atque hoc sane jus naturæ vocant, ut efficacissimum, ita latissime patens. Ut igitur diligens cultor non est, qui præsentibus rebus contentus, arbores adultas satis quidem accurate tractat, cæterum neque propagandi, neque inferendi curam agit, propterea quod necesse est, paucis annis eos hortos quantumvis diligenter excultos interire. Ita parum diligens in Republ. civis censendus, qui præsentī turba contentus, de propagand-

paganda civium multitudine non cogitat. Nemo igitur unquam egregius civis habitus est, qui non liberis gignendis, recteque instituendis operam dederit. Apud Hebræos & Persas laudi inprimis erat, quamplurimas habere uxores, tanquam ei patria plurimum deberet, qui eam numerosissima sobole locupletasset.

Num tu Abraham ipso sanctior videri studes? Is pater multarum gentium non esset appellatus, idque Deo auspice, si uxoris contubernium refugisset. Num tu Iacob religiosior haberi quæris? Is Rachælis amplexus tam diuturna servitute redimere non dubitavit. Num Solomone sapientior? At quantum ille uxorum gregem domi aluit: Num Socrate castior? qui Xanthippen feminam etiam inorfam domi pertulisse legitur: non tam, ut ille suo more jocabatur, quo domi disceret tolerantiam, sed ne in naturæ officio claudicasse videretur. Intellexit enim vir unus Apollinis oraculo sapiens judicatus, hac lege se genitum, ad hanc natum, hoc se debere naturæ. Nam si recte à veteribus Philosophis dictum est: si non temere à nostris Theologis comprobatum: si merito, velut adagionis vice, ubique decantatum, neque Deum, neque naturam quicquam frustra facere: cur hæc membra tribuit, cur hos stimulos, hanc gignendi vim addidit, si cœlibatus per se laudi ducitur? Si quis te magnifico munere donaret, arcu, veste aut gladio, indignus accepto videberis,

si uti eo aut noles, aut nescies. Cum cætera omnia tanta ratione sint constituta, haud verisimile videri debet, hac una in re naturam dormitasse. Nec audio qui mihi dicat fœdam illam & obscœnam pruriginem & Veneris stimulos non à natura, sed à peccato profectam. Quid tam dissimile veri? Quasi vero matrimonium, cujus munus sine his stimulis peragi nequit, non culpam præcesserit. Jam in cæteris animantibus unde illi stimuli? à natura, an à peccato? Mirum ni à natura. Nam in corporis affectibus minimum interest, inter hominem & reliquas animantes. Postremò, nos imaginatione fœdum reddimus, quod suapte natura pulchrum ac sanctum est. Alioqui si res non opinione vulgi, sed ipsa natura velimus expendere, quàm minus fœdum brutorum animantium more, edere, mandere, concoquere, excernere, dormire, quam licita permissaque Venere uti? At virtuti potius, quam naturæ parendũ. Perinde quasi virtus sit ulla dicenda, quæ cum natura pugnet: unde nisi proficiscatur, ne esse quidem poterit, quæ cultu & disciplina perficiatur. Sed Apostolorum te institutum delectat, qui & ipsi cœlibatum sunt secuti, & alios ad id vitæ genus sunt cohortati. Imitentur sane Apostolos viri apostolici, quorũ cum sit munus & docere, & instituere plebem, non queunt simul & gregi, & uxori satisfacere: quanquam & Apostolis aliquot uxores fuisse constat. Episcopis cœlibatum concedamus.

Quid

Quid tu apostolicum institutum sequeris, ab apostolico munere longe alienissimus; homo nimirum & profanus, & privatus? Illis hoc veniæ datum est, ut vacent a conjugii munere, quo magis vacaret copiosiorem prolem Christo gignere. Sit istud Sacerdotum ac monachorum privilegium, quos apparet in Essenorum institutum successisse. Tui status alia ratio est. At ipse Christus, inquires, beatos pronunciavit, qui sese castrarunt ob regnum Dei. Non rejicio auctoritatem, sed sententiam interpretor. Primum arbitror hoc Christi dogma, ad ea tempora potissimum pertinere, quibus oportebat ecclesiasten ab omnibus mundi negotiis quam maxime expeditum esse. Cur sitandum erat per omnes terras: imminebat undique persecutor. Nunc is est rerum ac temporum status, ut nusquam reperias minus inquinatam morum integritatem, quam apud conjugatos. Exaggerent quantum libet suum institutum, monachorum ac virginum examina: jactent quantum volent ceremonias cultusque suos, quibus potissimum inter cæteros eminent: sanctissimum vitæ genus est, pure casteque servatum conjugium. Præterea, non is modo sese castrat, qui vivit cælebs, sed qui caste, sancteque colit conjugii munus. Atque utinam vere castrati sint, quicunque suis vitiis magnificum castrationis prætexunt titulum, sub umbra castitatis turpius libidinantes. Neque enim mei pudoris esse puto, commemorare, in quæ dedecora

sæpe prolabantur, qui naturæ repugnant. Postremò, ne præcipit quidem Christus ulli cœlibatum, at idem divortium palam interdicit. Mihi sane videtur, non pessime consulturus rebus ac moribus hominum, qui Sacerdotibus quoque ac monachis, si res ita ferat, jus indulgeat conjugii: præsertim quum ubique tam ingens sit Sacerdotum turba, quorum quotus quisque castam agit vitam? Quanto satius concubinas in uxores vertere, ut quas nunc habent cum infamia, cum irrequieta conscientia, habeant palam cum honesta fama, ac liberos gignant, quos ut vere legitimos ament, sancteque instituant, quibus & ipsi pudendi non sint, & vicissim ab illis cohonestentur. Atque id, opinor, jampridem procurassent Episcoporum Officiales, nisi proventus amplior esset ex concubinis, quam ex uxoribus. Sed divina quædam res est conjugium, angelica res est virginitas: At humana quædam res est conjugium. Ego nunc homo loquor homini, plebejus plebeio, infirmus infirmo: Laudanda quidem res est virginitas, at ita, si non hæc laus ad quamplurimos transferarur. Quam si vulgo usurpare homines incipiant, quid virginitati dici, cogitarive possit exitius? Tum si in cæteris maxime laudem mereatur virginitas, in te certe reprehensione carere non potest, per quem stabit, quo minus optimum illud genus, & immortalitate cum primis dignum oblitteretur. Postremò, minimum abest à virgini-

ginitatis laude, qui jus illibatum conjugii servat, qui uxorem gignendæ proli, non libidini habet. Si frater fratris sine liberis defuncti semen excitare jubetur, tu universi tui generis spem interire fines, præsertim cum ad te unum reciderit? Neque vero me clam est, magnis voluminibus priscorum Patrum decantatas virginitatis laudes, quorum Hieronymus adeo miratur eam, ut non multum absit à contumelia matrimonii, & ab Episcopis orthodoxis ad palinodiam invitatus sit. Verum donetur hic ardor illis temporibus, nunc optarim, ut isti qui passim sine delectu, ad cœlibatum ac virginitatem adhortantur ætatem, quæ sibi nondum est nota, hoc operæ collocarent in describenda imagine casti purique matrimonii. Atque his ipsis, quibus tantopere placet virginitas, non displicet bellum adversus Turcarum gentem, qui numero tot partibus nos superant: quorum si rectum est judicium, consequetur, ut in primis rectum & honestum habeatur, pro virili liberis gignendis operam dare, & juventutem in bellum usum sufficere. Nisi forte bombardas, rela, naves, ad hoc bellum apparandas putant, viris opus esse non putant. Idem probant, ut Ethnicorum parentes ferro trucidemus, quo liceat filios etiam inscientes baptizare? Id si verum est, quanto mitius est idem efficere conjugiorum officio? Nulla Natio tam immanis est, quin exsecretur infanticidium? Principum leges, pari propemodum severitate

puniunt provocatum abortum, & accersitam
pharmacis sterilitatem. Quur ita? Quia mini-
mum intereft inter eū, qui quod nafci cœpe-
rit, intercipit: & eum qui procurat, ne quid
nafci poffit. Hoc quod in tuo corpore, vel
arefcit, vel magno etiam falutis periculo cor-
rumpitur, quod in fomnis elabatur, homo e-
rat, fi modo tu effes homo. Exfecrantur He-
bræorum literæ virum, qui juffus congregari
cum uxore fratris defuncti, ne quid nafce-
retur, projecit femen in terram, & vita judi-
catus eft indignus qui vitam invidit nafcituro
fœtui. At quantulum ab hoc differunt qui fi-
bi perpetuam sterilitatē indicunt? An non vi-
dentur tot homines occidere, quot erant naf-
citurum, fi liberis gignendis dediffent operam?
Quæfo, fi cui fit fundus foli natura feracis,
quem incultū finat perpetuo sterilē effe, non-
ne legibus pœnas daret, quod Reipub. interfir,
ut fuam quifque rem bene tractet? Si punitur
is qui negligit agrum, qui ut maxime colatur,
nihil aliud fert, quam triticum, aut fabas, aut
pifa: qua pœna dignus eft, qui recufat eum
fundum colere, qui cultus fert homines? At-
que illic diutino moleftoque labore eft opus,
hic brevem culturam etiam voluptas, velu-
ti paratum præmium, invitat. Quare, fi quid
naturæ fensus, fi honeftum, fi pietas, fi reli-
gio, fi officium, fi virtus te movet, cur ab eo
abhorres, quod Deus instituit, natura fanxit,
ratio fuadet, divinæ pariter & humanæ literæ
laudant, leges jubent, omnium gentium con-
fensus

sensus approbat, ad quod optimi cujusque exemplum adhortatur.

Quod si plæræque res etiam acerbæ, viro bono sunt expetendæ, non alio nomine, quam quod honestæ sunt, matrimonium profecto multo maxime expetendum, de quo quis dubitare possit, plusne habeat honestatis, an voluptatis. Quid enim dulcius, quam cum ea vivere, cum qua sis non benevolentia modo, verum etiam corporum mutua quadam communione arctissime copulatus? Si magnam quandam animi delectationem ex reliquorum necessariorum benevolentia capimus, quam dulce in primis sit habere, quicum animi tui affectus secreto communices: quicum perinde ut tecum loquaris: cujus fide te tuto committas: qui tuas fortunas suas esse ducat? quid tu credis habere felicitatis mariti uxorisque conjunctionem, qua nulla possit in rerum natura inveniri neque major, neque firmior? Cum cæteris enim amicis animorum duntaxat benevolentia jungimur, cum uxore, & summa charitate, & corporum permixtione, & Sacramenti fœdere, & fortunarum omnium societate copulamur. Præterea in cæteris amicitiiis quanta simulatio, quanta perfidia? Sæpe ii quos nostri amantissimos existimas, sicut hirundines exacta æstate devolant, ita fortuna reflante deficiunt. Nonnunquam recentior amicus veterem ejicit. Paucos audivimus, quorum fides usque ad vitæ finem constiterit. Uxoriam vero charitas non perfidia

corrumpitur, nulla simulatione obscuratur, nulla rerum mutatione convellitur: denique sola morte, immo ne morte quidem, distrahitur. Illa parentum, illa sororum, illa fratrum pietatem, tui amore contemnit: te unum respicit, ex te pendet, tecum emori cupiat. Res est? Habes quæ tueatur, habes quæ augeat. Non est? Habes quæ quærat. Sires secundæ sint, duplicatur felicitas: si adversæ, erit quæ te confoletur, quæ affideat, quæ inserviat, quæ tuum malum suum esse cupiat. An tu voluptatem ullam, cum hac tanta conjunctione conferendam censes? Si domi agis, adest quæ solitudinis tædium depellat: si foris, est quæ discedentem osculo prosequatur, absentem desideret, redeuntem læta excipiat. Dulcis juventæ tuæ sodalis, gratum senectutis solatium. Natura quidem homini dulcis est vel quævis societas, quippe quem ad benevolentiam atque amicitiam genuit. Hæc igitur quomodo non erit dulcissima, in qua nihil non commune est? Contra autem, si feras quoque solitudinem horrere, societate delectari videmus, mea sententia, ne homo quidem sic existimandus, qui ab hac societate omnium & honestissima & jucundissima abhorreat. Quid enim eo homine odiosius, qui tanquam sibi uni natus, sibi vivat, sibi quærat, sibi parcat, sibi sumptum faciat; neminem amet, ametur à nemine?

An non istiusmodi portentum dignum censetur, quod cum Timone illo ex universo homi-

hominum contubernio in medium mare pro-
jiciatur? Neque hic ausim illas tibi volupta-
tes proponere, quibus cum natura nihil vo-
luerit esse homini dulcius, nescio tamen, quo
pacto à magnis ingeniis dissimulantur potius
quam contemnuntur. Quamquam quis adeo
severo, ne dicam stupido, sit natus ingenio,
qui ejusmodi voluptatum genere non capia-
tur: præsertim si citra numinis aut hominis
offensam, citra famæ detrimentum, possit
contingere? Equidem eum non hominem,
sed plane saxum dixerim. Etiam si minima
bonorum, quæ habet conjugium, pars est, ea
corporum voluptas. Sed fac te istam, ut viro
indignam, contemnere: quamquam ne viri
quidem vocabulum sine his meremur: pona-
tur, si vis, inter extrema conjugii commoda:
Iam quid casto amore potest esse amabilius,
imo quid sanctius atque honestius? Accrescit
interim dulcis affinium turba. Duplicatur
parentum, fratrum, sororum, nepotum nu-
merus. Natura enim unam duntaxat matrem,
unum patrem tribuere potest. Conjugio pa-
ter alter, altera mater accedit, qui te, ut cui
sua viscera commiserint, singulari pietate non
prosequi non possunt. Iam vero quanti
illud æstimabis, ubi pulcherrima conjux *pul-
chra faciet te prole parentem*? Ubi *quis tibi
parvulus aula luserit Æneas*, qui tuos, tuæ-
que conjugis vultus referat, qui te blanda
balbutie patrem appellitet? Iam accesserit
conjugali charitati vinculum adamantinum,

quod ne mors quidem ipsa queat abrumperere.

Felices, inquit Flaccus, ter & amplius, Quos irrupta tenet copula, nec malis Divulsos querimoniis, Suprema citius solvet amor die. Habes qui senectutem tuam oblectent, qui oculos claudant, qui iusta persolvant, in quibus renatus videaris, quibus superstitibus, tu ne occidisse quidem puteris. Non abeunt ad alienos hæredes, quæ tibi parasti. Ita tanquam omnibus perfuncto vitæ muniis, ne mors quidem ipsa acerba videri poterit. Omnibus, velimus, nolimus, senectus imminet. Hac ratione natura prospexit, ut in liberis ac nepotibus repubescamus. Quis enim graviter ferat senectutem, ubi suos vultus, quos adolescens gessit, in filio conspexerit? Mors omnibus parata est. Athac una via, velut immortalitatem quandam meditatur naturæ providentia, dum sic aliud ex alio propagat, ut veluti cum planta, arbore excisa, repullulat, nec interisse videatur, qui prole relictæ, moritur. At minime me fugit, quid inter hæc obmurmures. Beata res est conjugium, si omnia secunda eveniant: sed, quid si morosa contingat uxor? quid si impudica? quid si liberi impii proveniant? Occurrent animo tuo exempla eorum, quibus conjugium exitium attulerit. Exaggera quantum potes, sed tamen hominum ista vitia fuerint, non conjugii. Crede mihi, non solet nisi malis maritis mala uxor contingere. Adde quod tibi magna ex parte in manu est, ut bonam eligas. Quid si cor-

si corrumpatur? A malo quidem marito, uxor bona corrumpi potest, a bono mala corrigi consuevit. Falso uxores accusamus. Nemo, si quid mihi credis, unquam nisi suo vitio improbam uxorem habuit. Iam ex bonis parentibus, ferme similes nascuntur liberi. Quaque & hi utcunque nati, fere tales evadunt, quales illos finxeris institutione. Iam vero non est quod zelotypiam metuas. Iste enim stulte amantium morbus est. Castus ac legitimus amor zelotypiam nescit. Quid tibi tragœdiæ in mentem veniunt? Hæc maritum adultera securi percussit: hæc veneno sustulit: illa morum odio ad mortem adegit. Cur non potius Tiberii Gracchi Cornelia succurrit? Cur non Alcestis non optimi mariti conjux optima? Cur non occurrit vel Iulia Pompeii, vel Bruti Portia? Cur non æterno nomine digna Artemisia? Cur non Hypsistratea Mithridatis Pontici regis uxor? Cur non Tertiæ Æmiliæ comitas in mentem venit? Cur non Turia fides? Cur non Lucretia, Lentulaque succurrit? Cur non Arria illa à Plinio celebrata? Cur non innumeræ aliæ, quarum & pudicitia, & fides in maritos, ne morte quidem potuit immutari?

Rara, inquis, avis in terris, mulier proba. Et tu rara uxore dignum te finge. Mulier, inquit sapiens ille, bona, pars bona. Aude tuis moribus dignam sperare. Plurimum & in hoc situm est, quam diligas, quomodo fingas, qualem ipse te illi præbeas. Sed dulcior est,

est, inquires, libertas. Quisquis uxorem accipit, compedes accipit, quas sola mors possit excutere. Quid autem dulce esse homini soli possit? Si dulcis est libertas, sociam asciscendam censeo, qua cum bonum istud tibi commune esse velis. quanquam quid ista servitute liberius, ubi ita uterque alteri obnoxius est, ut neuter manu mitti velit? Astrictus es ei, quem in amicitiam recipis. At hic nemo libertatem ademptam clamitat. At vereris, ne liberis morte absumptis, orbis in luctum incidas. Si orbitatem times, ob id ipsum ducenda uxor est, quæ sola hoc præstare potest, ne finis orbi. Sed quid tu tam diligenter, imo anxie, omnia matrimonii incommoda disquiris, quasi cœlibatus nihil habeat incommodi. Quasi vero ulla sit vita mortalium, quæ non sit omnibus fortunæ subjecta casibus. E vita migret oportet, qui nihil incommodi ferre velit. Quod si ad cælestem illam vitam respicias, mors hæc hominum vita est, haud vita dicenda. Sin intra humanam conditionem animum contineas, nihil est conjugali vita neque tutius, neque tranquillius, neque jucundius, neque amabilius, neque felicius. Ab exitu rem specta. Quotumquemque vides, qui semel expertus conjugium, non avidè repetat? Mauritius meus, cujus eximia prudentia tibi non est incognita, nonne ab obitu conjugis, quam unice deamabat, altero mense duxit in thalamum novam sponsam? Non adeo libidinis impatientia, sed

nega-

negabat sibi vitam videri vitam, absque conjugere rerum omnium consorte. Jovius noster, non jam quartam ambit uxorem? Sic adamabat vivas, ut nullam consolationem admissurus videretur. Sic una defuncta, ad sarcindam thalami solitudinem properabat, quasi leviter illas amasset.

Sed quid nos de honesto ac jucundo disputamus, cum non utilitas modo suadeat, verum etiam necessitas ad conjugium impellat? Tolle matrimonium, per paucis annis universum hominum genus funditus intereat necesse est. Xerxem illum Persarum regem, cum ex edito loco gentem illam, ac vix ulli creditam, hominum multitudinem intueretur, lachrymas non tenuisse dicunt, quod ex tot hominum milibus, post annos sexaginta, nullus omnino superfuturus esset. Cur quod ille de suis copiis intellexit, non etiam de universo hominum genere perspicimus? Sublato conjugio, quotus quisque ex tot regionibus, provinciis, regnis, urbibus, cœtibus post centum annos supererit? Eamus nunc, & cœlibatum miremur, qui æternam sit generi nostro cladem allaturus. Quæ pestis aut lues à superis, aut inferis immitti possit nocentior? Quid ab ullo diluvio timeri possit acerbius? quid tristius expectetur, etiamsi Phaëthontæum redeat incendium? At ex hujusmodi quidem tempestatibus multa relinqui solent incolumia, ex cœlibatu nihil relinqui fieri potest. Videmus quantum morborum agmen, quot

ca-

casuum discrimina, noctes diesque hominum paucitati insidientur: quot pestis absumit, quot absorbet mare, quot Mavors abripit. Taceo enim de quotidianis mortibus. Circumvolat undique mors, irruit, rapit, properat quantum potest genus nostrum extinguere: & nos cœlibatum miramur, conjugium fugimus? Nisi forte placeat Essenorum institutum aut Dulopolitarum, quorum gentem facinorosorum nunquam deficiens numerositas propagat. Num expectamus, ut Jupiter aliquis nos eodem munere donet, quod apibus tribuisse dicitur, ut sine concubitu fecundificemus, & posteritatis semina è flosculis ore legamus? An vero postulamus, ut sicut è Jovis cerebro Minervam progeneratam Poëtæ fabulantur, ita nobis è capite liberi exiliant? An denique ut juxta veterum fabulas, è terra, veluti mures in Ægypto? è saxis projectis, quod est in fabulis, è duris arborum truncis homines producantur? E terræ gremio per multa sine nostro cultu enascuntur. Plantulæ sub umbra matris sæpe pullulascunt: at homini hanc unam propagandi viam natura esse voluit, ut mutua mariti uxorisque opera mortalium genus ab interitu vindicaretur. Quod si fugiant tuo exemplo mortales, ne ista quidem, quæ tu miraris, esse poterunt. Cœlibatum miraris, suscipis virginitatem? At nec cœlibes erunt, nec virgines, si conjugii usum sustuleris. Cur igitur prælata est virginitas? Cur honorata, si exitium adfert mortalibus?

Lau-

Laudata est, sed pro tempore, sed in paucis. Voluit enim Deus hominibus cœlestis illius vitæ tanquam imaginem quandam & simulachrum ostendi, ubi neque nubent ullæ, neque nuptum dabunt ulli. Sed ad exemplum paucitas idonea est, multitudo inutilis.

Quemadmodum non omnes agri, quamquam feraces, ad usum vitæ feruntur: sed pars negligitur, pars oculis pascendis colitur. At patitur hoc ipsa rerum copia, in tanta arborum amplitudine, exiguum partem sterilem relinqui. Verum si nulli ferantur, quis non videat nobis ad glandes fore redeundum? Ita cœlibatus in tanta hominum multitudine, in paucis quidem laudem habet, in omnibus summam reprehensionem habiturus. Jam si maxime in aliis sit virtutis nomen habitura virginitas, in te certe vitiosa fuerit. Cæteri enim puritati studuisse videbuntur: tu generis parricida judicaberis, quod cum honesto conjugio propagare potueris, turpi cœlibatu passus sis interire. Licet è numerosa sobole virginem Deo consecrare. Rustici frugum primitias superis immolant, non universum proventum: at te unum stirpis tuæ reliquias esse memineris oportet. Nihil autem refert, utrum occidas, an servare recuses, qui à te uno servari & poterat, & facile poterat. At sororis exemplum te ad cœlibatum adhortatur. At ista vel una re potissimum debebas à cœlibatu deterreri. Generis enim spem, quæ prius utriusque erat communis, nunc totam
ad

ad te unum revolutam intelligis. Detur hæc
venia sexui, detur ætati. Puella dolore victa
peccavit: stultarum muliercularum, aut stul-
torum monachorum impulsu sese præcipitem
dedit. Tu major natu, virum te esse memine-
ris necesse est. Illa majoribus suis commori
voluit: tu ne moriantur, operam dabis. Soror
subduxit sese officio: tu duorum tibi partes o-
beundas esse cogita. Non dubitarunt filiæ
Loth cum patre temulento rem habere, fa-
tius esse judicantes, nefario etiam incestu
generi consulere, quam pati interire. Tu
matrimonio honesto, sancto, pudico, sine
offensa, summa cum voluptate, non consules
tuò generi alioquin interituro? Quare fina-
mus eos Hippolyti institutum imitari: se-
ctentur cœlibatum, vel qui mariti fieri pos-
sunt, patres non possunt: vel quorum tenui-
tas liberis educandis non supeditat, vel quo-
rum genus aliorum opera possit propagari:
aut certe ejusmodi est, ut magis Reipublicæ
conducat intermori quàm propagari, vel quos
peculiaris quidam æterni numinis favor, è
communi hominum sorte selectos, cœlesti
cuiquam functioni destinavit, quorum mira
est varietas. Tu vero cum teste Medico, vi-
ro neque imperito, & minime mendaci, ma-
gnam posteritatem promittere videaris: Pa-
trimonium habeas amplissimum, Genus au-
tem tum optimum, tum clarissimum, ita ut
obliterari sine nefario scelere, magnoque
Reipubl. detrimento non possit: tum adsit
ætas

ætas integra, nec desit forma : offeratur vero conjux puella, qua neque integriorem, neque illustriorem ullam viderunt cives tui, pudica, modesta, pia, facie divina, cum dote amplissima: quum rogent amici, lachrymentur propinqui, instent affines, patria flagitet, ipsi majorum tuorum cineres è tumulis idipsum te obtestentur, tu tamen adhuc contaris, adhuc cœlibatum cogitas ? Si qua res parum honesta abs te peteretur, si qua difficilis, tamen vel tuorum vota, vel generis charitas animum tuum expugnare debuerat : quanto æquius est id, amicorum lachrymas patriæ pietatem, majorum charitatem abs te obtinere, ad quod te divinæ pariter & humanæ leges hortantur, natura instigat, ratio ducit, honestas allicit, tot commoda invitant; necessitas etiam ipsa cogit. Sed jam argumentorum plus satis: Confido te jamdudum me monitore sententiam mutasse, animumque ad salubriora consilia appulisse.

S ERAS.

ERASMI

PRÆCEPTIVNCVLÆ

De exercitio huius generis,

ET

Generis dissuasorii.

Plurimum conducet in hoc Suasorio genere, longè omnium utilissimo, diligenter exerceri. Dominatur enim fere in omnibus generibus. Primum igitur cuiusmodi sit, quod persuadere cupis, attentè est considerandum. Deinde quæ sunt in eo commoda omnia diligenter colligemus, & amplificabimus: contra verò, si qua in sunt incommoda, quæque illius animum detertere videntur, ea aut extenuabimus, aut removebimus, excogitatis quamplurimis rationibus, & rationum confirmationibus, ac locupletationibus. Qui loci incident communes, ad rem accommodandi sunt: velut hîc incidebat, *omnibus rebus insitam esse vim propagandi sui.* Item, *Mille morbis, mille casibus atteri genus humanum.* Item, *Quum nihil in hac vitâ iucundû sine consorte.* Item, *senectutem ac mortem tolerabiliorem fieri paratis liberis.* Postremò verò videndum, quibus argumentationum formis, aut quibus exornationibus ea quæ excogitata sunt, quàm commodissimè possint explicari. In Dissuasione omnia incommoda colligemus.

mus. Hæc quemadmodum inveniri possint, paucis demonstrabimus, quæ quidem meditata & tanquam ad manum habere oportebit. A me modo suatum est *Matrimonium*. ubi pleraque ejus vitæ commoda collegi, contra autem Cœlibatus incommoda exaggeravi. Incommoda vero Matrimonii, quæ illic partim extenuavi, partim refelli, ea in *Palinodia* erunt exaggeranda: contrà, commoda aut vehementer deprimenda, aut commoda esse neganda.

Quonam igitur modo erit hæc *Palinodia* instituenda? Aut hoc ipsum argumentum iisdem positis circumstantiis in diversam partem tractabimus: Aut fingemus amicum secum hæsitantem, utrum cœlibem vitam, an nuptias jam animo destinatas velit amplecti. Et ut à circumstantiis discamus invenire argumenta, Thema certis personis confictum proponemus, hoc pacto: *Petrus adolescens, minimus fratrum suorum, summo ingenio & iam literis initiatus, matris operâ à schola revocatus, ab eadem ad ducendam uxorem sollicitatur, puellam, & divitem, & egregia forma. Pater neque uxori, neque filio refragatur, sed liberum illi permittit, ut eligat.* Scribit nunc illi sodalis, æqualis, & socius studiorum, conaturque illum à matrimonio detertere. Hic ut coniugium quam miserrimum ostendat, omnes ejus vitæ arumnas contrahet, Primum, ab ipsius conjugii natura. Adducet enim *servitutem*; & eam quidem, quam semel admissam effugere nullo

modo possis. Nulla enim servitus non misera esse potest, quum hominem natura libertatis avidum finxerit. Atque hic incidit locus communis, late tractabilis. Adhæc, quum omnis servitus misera est, tum illa minime viro convenit, qua cogimur mulierculis inservire. Præterea, quod mutua est servitus. Accedit etiam alterum incommodum, quod eam ipsam sustinere cogeris & alere, cui inservis. Nam reliquis in servitutibus servi ex dominis pendent; at illa ex te. Prius ibas quo volebas, cœnabas ubi volebas: vivebas quicum volebas: vagabaris, nugabaris, convivabaris, lusitabas, confabulabaris. Nunc domi desidendum, canandum domi, cubandum domi, vivendum more illius. Quæ si facis, ubi dulcis illa libertas? Sin minus, lites domi parata, audienda iurgiosa uxoris convicia. Res augeri poterit per Contentionem. Servus vernaculus, sive emptitius, vel pretio dato, vel ex heri benignitate, sperat libertatem: hîc sola mors habet ius manumittendi. At formosa est, non potest non esse voluptati! Imò si formosa est, certam effugere miseriam non potes. Nam si deformis esset, minus quidem animum voluptate oblectaret: at rursum metu minus angeret, minus procax esset. Nunc quum formam suam non ignoret, multo erit insolentior. Tum si parum pudica sit, quæ tibi iucunda poterit esse vita: sin pudica, quod haud scio an fieri possit, perpetuo metu cruciaberis, ne te non satis amet, ne corrumpatur, ne mutet animum. Nam si non ames, miserum est vivere cum eâ quam non ames: Sin ames, hæc omnia secum incommoda adfert Amor.

Amor, suspiciones, iniurias, iurgia, rixas, & cætera. Præterea stulti est, compedes suas quamvis aureas amare. Quid refert, lineo an serico fune stranguleris? Deinde extenuabis eam corporis voluptatem, quâ negabis tantos dolores esse emendos. Est enim pecuina prorsus, plena fastidii, & juxta Arbitrum,

FOEDA EST IN COITU ET BREVIS VOLUPTAS,
ET PIGET VENERIS STATIM PERACTÆ.

Plus aloës quam mellis habens, indigna magnis ingeniis. An hæc una tanti est, ut multo dulciores voluptates relinquas, & tot misérias adeas? Atque hîc rursus incidit locus communis, adversus eam voluptatem qua ex coitu percipitur: quam quidam non inscitè morbi comitialis speciem dixere, Plato escam malorum. Nulla res magis hebetat animi vigorem, nulla magis enervat vires corporis, nulla magis accelerat senium. Post hæc ostendat rem esse plenam periculosæ alex. Hîc locus incidit odiosus, de vitiis feminei sexus: quam pauca bonæ aut pudicæ reperiantur: quam paucos non poenituerit initi coniugii. Hæc omnia, quæ nimium frequenter accidunt, ponet ob oculos. Vxorem rixosam, procacem, impudicam; breviter, his moribus, ut, quod frequenter accidit, maritum ad mortem adigat: perennes querelas, dotis exprobrationem, affinium grave supercilium, garrulam socrus linguam, suffossorem alieni matrimonii, liberos impios ac perditos, aliaque, quæ plurima collegere Juvenalis, Tertullianus, Hieronymus, & alii qui in vituperando matrimonio vires

eloquentiæ deprompserunt. Atque hinc veluti gradu facto descendet ad ea incommoda quæ felix etiam matrimonium ferè consequuntur: *maiorē rei domesticæ curam, studium augendarum facultatum, adipiscendorum honorum; huc enim exstimulat uxoris fœcunditas; morbum filiorum aut uxoris, mortem, luctum, orbitatem.* Contrà, quæ voluptas sit in literis. *Non posse quemquam simul & uxori & Musis vacare.* Quæ dignitas, quæque felicitas virginitatis. Hic per Contentiones enumerabit, quæ relinquat, quæ subeat. *Sed sine matrimonio genus humanū sustineri non potest: quasi verò desint, qui isto munere fungantur. Istuc aliis relinque qui humanis rebus sunt nati: tu ad divina, ad caelestia factus es. Sunt tibi fratres, quorum operâ genus tuum possit propagari. Tuum est, illud non liberis, sed literis illustrare. Plures filios tibi parabis beneficiis tuis, quam uxor possit gignere. Et sæpenuerò fidelius amant, quos paravis, quam quos genueris. Puta te tot habere filios quot pueros, quot adolescentes ad honestas literas ac piam vitam institueris. Hi parentem non gravant sumptu, non discruciant alendi solitudine: imò potiùs alunt parentem.* Et hic est locus communis, longè verius esse patrem qui fingit ac format animum, quàm qui generat corpus. At horum omnium singula poterunt accommodari exempla, cæteraque quibus ostendimus orationem locupletari. Hæc indicasse suffecerit, ne plus satis oneremus lectorem.

F I N I S.

T H O.

THOMÆ MORI

ANGLI

Qualis uxor deligenda.

THOMÆ MORI

ANGLI

Qualis uxor deligenda,

AD CANDIDVM.

Versus Jambici dimetri brachycatalectici.

Nam tempus id petit,
Monetque, Candide,
Vagis amoribus

Tandem renuncies,

Tandemque sinas

Incerta Cypridis

Sequi cubilia.

Quarasque virginem,

Quam rite iam tibi

Concorde vincias

Amore coniugem,

Qua iam genus tuum,

Quo nihil beatius,

Fœcunda dulcibus

Natis adaugeat.

Pater tibi tuus

Hoc ante præstitit.

Quod à prioribus

Prius receperis,

Non absque fœnore

Repende posteris.

S 5

Non

Non sit tibi tamen
Hæc cura maxima
Spectare, Candide,
Quid dotis afferat,
Quam sitve candida:
Infirmus est amor,
Quem stultus impetus
Decore concitus
Parit, vel improbus
Ardor pecunia.
Quicumque amaverit
Propter pecuniam,
Amatur huic nihil
Præter pecuniam.
Capta pecunia
Vanescit ilico,
Item fugax amor,
Fereque iam prius
Perit quam nascitur.
At nec pecunia,
Quam avarus antea
Miser cupiverat,
Invare postea
Quicquam potest, ubi
Quam non amaverit
Invitus. attamen
Omnino cogitur
Tenere conjugem.
Quid forma? nunquid hæc
Vel febre decidit?
Annisve deperit,
Ut sole flosculus?

*Tum defluentibus
Genæ coloribus
Amor, ligaverant,
Quem hac sola vincula,
Solutus aufugit.
At verus est amor,
Quem mente perspicax,
Ratione consule
Prudens iniverit,
Et quem bono omine
Virtutis inclytæ,
Quæ certæ permanet,
Non febre decidit,
Annisve deperit,
Respectus efficit.
Primum ergo quam voles,
Amice, ducere.
Quibus parentibus
Sit orta, perspice.
Vt mater optimis
Sit culta moribus,
Cuius tenellula
Mores puellula
Insugat, exprimat.
Tum qua sit indole,
Quam ducis. hoc vide,
Vt ore virginis
Insit serenitas,
Ab ore virginis
Absitque torvitas.
At rursus ut tamen
Sit in genis pudor,*

Nec

Nec ore virginis
 Insit procacitas :
 Et sit quieta, nec
 Cingat salacibus
 Viros lascertulis:
 Vultu modesta sit,
 Nec spectet undique
 Vagis ocellulis.
 Proculque stulta sit
 Parvis labellulis
 Semper loquacitas:
 Proculque rusticum
 Semper silentium.
 Sit illa vel modo
 Instrueta literis,
 Veltalis ut modo
 Sit apta literis.
 Felix, quibus bene
 Priscis ab optimis
 Possit libellulis
 Vitam beantia
 Haurire dogmata:
 Armata cum quibus,
 Nec illa prosperis
 Superba turgeat,
 Nec illa turbidis
 Misella lugeat
 Prostrata casibus.
 Iucunda sic erit
 Semper, nec unquam erit
 Gravis, molestave
 Vita comes tua.

*Qua docta parvulos ,
Docebit & tuos
Cum lacte literas
Olim nepotulos.
Iam te iuvaverit
Viros relinquere ,
Docta que conjugis
Sinu quiescere :
Dum grata te fovet ,
Manuque mobili ,
Dum plectra personat ,
Et voce, qua nec est
Progne sororcula
Tua suavior :
Amœna cantitat ,
Apollo qua velit
Audire carmina.
Iam te iuvaverit
Sermone blandulo ,
Docto tamen, dies
Noctesque ducere :
Notare verbula
Mellita, maximis
Non absque gratiis
Ab ore melleo
Semper fluentia :
Quibus coerceat ,
Si quando te levet
Inane gaudium .
Quibus levaverit ,
Si quando deprimat
Te mœror anxius.*

Certabit, in quibus
Summa eloquentia,
Iam cum omnium gravi
Rerum scientia.
Talem olim ego putem
Et vatis Orphei
Fuisse conjugem:
Nec unquam ab inferis
Curasset improbo
Labore foeminam
Referre rusticam.
Talemque credimus
Nasonis inclitam,
Qua vel patrem queat
Aequare carmine,
Fuisse filiam.
Talemque suspicor,
Qua nulla charior
Unquam fuit patri,
Quo nemo doctior,
Fuisse Tulliam.
Talisque, quæ tulit
Gracchos duos, fuit,
Quæ quos tulit, bonis
Instruxit artibus:
Nec profuit minus
Magistra, quam parens.
Quid prisca secula
Tandem revolvimus?
Nostrum videbitur
Vtcunque rusticum,
Unam tamen tenet

Quicumque virginem,
Tenet, sed unicam :
At sic, ut unicam
Plerisque praeferat,
Cuique conferat
Ex his fuisse, quae
Narrantur omnibus
Tot retro seculis,
Quae nunc & ultimam
Monet Britanniam
Perlata pennulis
Fama volucris.
Laus atque gloria
Orbis puellula
Totius unica,
Ac non modo sua
Cassandra patriae.
Dic ergo Candide,
Si talis & tibi
Puella nuberet,
Quales ego tibi
Supra recensui:
Desit, licet queas
Formam requirere.
Dotisve quod parum
Lucrere conqueri,
Hic sermo verus est,
Quaecunque sit, satis
Est bella quae placet,
Nec quisquam habet magis,
Quam qui sibi satis
Quodcunque habet, putat.

Sic

*Sic nunc me amet mea,
Ut nihil ego tibi,
Amice, mentiar.
Cuicunque gratiam
Forma negaverit,
Natura virgini,
Certe licet fiet
Carbone nigrrior,
Foret tamen mihi hac
Virtutis indole
Olore pulchrior:
Cuicunque lubrica
Dotem negaverit,
Fortuna virgini,
Certe fiet licet
Vel Iro egentior,
Foret tamen mihi hac
Virtutis indole
Te Cræse ditior.*

D A-

DANIELIS HEINSII
EPISTOLA,

Qua agitur,

An, & qualis viro literato sit
ducenda uxor.

Ad Virum Clarissimum

IACOBVM PRIMERIVM.

T

De officiis lib. I. c. 1.

Profectus est enim

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Cicero de officiis

DANTE ALIGHIERI

EPICURUS

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Ad Verrum Cludivm

Cicero de officiis

Cicero de officiis

Ad Verrum Cludivm

IACOBO PRIMIERO

V. C. IACOBO PRIMERIO

DANIEL HEINSIVS S. D.

Duacum.

Delicatos vere ac suavissimos, Primeri optime, versiculos, quos ante dies aliquot ad nos misisti, recte accepi-
mus. quibus ne Musas quidem quicquam dul-
cius aut elegantius in Cadmi olim cecinisse
nuptiis existimo. Tum, quod sane miror,
summam rationem habitam accentuum hic
video: quæ Gallorum & Belgarum syllabas,
quod pauci hætenus observant, moderatur.
Beatam vero eam Nympham, quam tu famæ
& æternitati venustate illa traditurus es. Fe-
rent enim annos, si quid iudico, quæcunque
ab hoc genio iudicioque condimentum acce-
perunt. Legi & Latinos; quorum non est
minor elegantia. Ut mihi quidem plane Aste-
ropæus videaris; vere ambidexter. Nam quid
ego de tuarum elegantia nunc dicam litera-
rum? in quibus cum acumine felici terfa
quædam ac nativa sic venustas ac Latinitatis
indoles conspirat, ut qui merito de utriusque
imitatione desperaret, utrumque à natura
proficisci libentissime concederet. Idem scio
iudicabit noster Baudius, ætatis nostræ, ut
tu vere, summum ornamentum. Sed leporem,
& festivitatem quæ in illo viro est, præsentem

tantum vident: quia maximam merentur admirationem, quæ sine ulla meditatione ac cura, aliud agenti excidunt. Inprimis Jambi; quibus cum antiquitate certat. Quicquid enim illi benignissima suppeditat memoria, hoc carmen, quia proxime ad sermonem, ut de eo recte sentit Aristoteles, accedit, facile admittit: nec varietatem illam dictionis, quæ ubique similem & uniformem reliqua, quæ graviora sunt, desiderant, simillimum sermoni, respuit. contra quam fit in Tragœdia: in qua severitas consideratur. Atque utinam ad reliqua tam respondere possem, quam de illis tuis judicare potui. Quia tamen vim amicam plane adhibes, o bone, & in re quam maxime ardua ac gravi, non tam poscere consilium quam extorquere hic videris: age sane, viro optimo geramus morem. Non ut præscripsisse quicquam videamur, sed ut de iudicio unius quantum est eritque unquam hominum vere amicissimi, constare tibi possit. Tria sunt videlicet, de quibus quæris. Primo, Utrum literato ducendam esse existimem uxorem. Secundo, De tua quid existimem, cujus tu hic dotem, formam, ac ingenium, mirifice extollis. Et de singulis ex aliis non pauca jam audivi. Tertio, Quo pacto hanc amandam tibi arbitrer. Primum quod attinet, miratus sum, ut controversum id à te proponi, quod ipsa hætenus dijudicat natura. quæ à communi hominum conditione literatos non excepit, neque sexu quodam tertio distinxit.

Quod

Quod & antiquissimorum exempla probant sapientum: quorum nemo, ne in maxime severa quidem ac austera Stoicorum gente, fuit, qui non barbam quoque & supercilium uxoriis amplexibus summiserit, aut in ista parte a reliquis dissenserit. Non quin cælebs forte vixerit non nemo: sed quod non qua talis. verum quia hic adversus voluptatum stimulos præsidii a natura plusculum, quam ille, accepit: vel quod minus acres sentit: vel postremo, quod amoris simulachra diligentius vitare solet. Nam hoc plurimum in hac re potest. Humanus quippe animus in eam penitus conversus partem, quam præclare Imperantem Stoici & Plato dicunt, qua ad Deum immortalem proxime homines accedunt, & in qua supremum hominis ac proprium versatur opus ac officium, a sensibus externis separatus, tutum ac immunem a contagione ista facile se præstat; quæ ut primo se per oculos insinuat, ita parte ea quæ natura rationi maxime opposuit, ac cujus pudere omnes voluit, restinguitur. Cui qui honeste imperare nondum didicit, honeste serviat, si volet: & ad generis humani propagationem, quod vectigal omnes conservationi ejus debent, caste ac legitime accedat. Adde his infinita, quæ præ reliquis ad hanc videndi rationem invitare literatum hominem debebant. Inter quæ vel primo illud loco pone, quod plerumque rebus suis & domesticis negotiis, dum alibi intentum habent animum, præesse, ut alii, non possunt. Qui

quo est nobilior, eo, cum in se reflexus & à curis istis sine quibus se tueri paterfamilias non potest, longius remotus est, eo contemplatur acrius. Quod Democrito & Anaxagoræ evenit. Quorum, à corpore & humanis cogitationibus divulsus quasi ac adversus, peregre dum esset animus, culta & agellos, ut antiqui norant, pecudes depascebantur. Quare in partem domus sane uxor, non illepida, non inveniusta, nec lasciva tamen, veniat. Quæ postquam interdium, curas istas minimas, sed tamen necessarias, in se suscepit, noctu matronali verecundia, quam castus ac legitimus mariti amor non lubido sua aut procacitas remittit, graviores quoque abstergat, & complexibus suavissimis, morosam illam contemplandi voluptatem diluat. Non ut corpus, quod est belluarum, defatiget, sed ut majus desiderium in animo accendat: menti autem instrumenta sua integra relinquat. Quæ in corpore, non vegeto non sano, aut si nimia libido id affligerit, opus suum, ut oportet, exercere, venustissime Primeri, vix est ut possit. Jam quid suavius, à publico negotio aut libris venienti, quam uxorculæ conspectus, quam occursum liberorum, qui ut è parentis sententia instituantur, mature de conditione aliqua est cogitandum. tum vero, quia ætas nulla satis tuta est ab eo, quod hac prima tantum tempestive fieri putatur. Turpe enim est senilis amor, ut Poëta tuus canit. Quod si urges, & exemplū mihi, non alterius sed meum, homo

homo urbanissimus proponis, nec consilium à nobis modo petis, sed & institutum pro lepore tuo nostrum serio miraris; pro me pauca loquar, & in sinum tuum animum hunc nostrum semel candide effundam. Ego, libero, si verum vis audire, lectulo ac meo, nihil hactenus beatius, nihil ad Deorum vitam propius accedere putavi: in quo inter somnum ac nocturnam cogitationem tota nox dividitur, neque ad arbitrium cuiusquam dormiendum est aut vigilandum. Ex quo ipso, cum videtur, ne libellos quidem meos, intimæ admissionis focios, excludo. Quod in matrimonio, si quisquam, optime vitare queam, & vitandum esse in primis censeo. Nullus enim Aristoteli est locus aut Platoni, ubi stola regnum possidet: neque quicquam magis diluit amorem, quam austeræ maritorum noctes & Musarum pervigilia. Ipsum quoque Homerum, cum corona & unguentis, non è civitate, quod volebat ille, sed è lecto relegandum puto. Et profecto, cum, sive ipse Deus immortalis, sive ancilla ejus, mater optima Natura, sexui infirmiori huic plurima gravissima durissimaque proposuerit, adeo, ut hanc ipsam, si quam è complexu maritali, re tam casta, tam honesta, voluptatem expetit, gravissimis redimere doloribus, tanquam debito naturæ, sit obstricta, quid tam æquum est, ô noster, quam in comitate viri ac lubentia, non nihil solatioli habere mulierculam? Animal ut imbecille ac blandum: ita, nisi quate-

nus mariti amor intercedit, prope ad calamitatem natum. Cum præsertim huic rei ignavissima pars vitæ nostræ nox sit destinata: ne cuiquam, scilicet, discedat, quod uxore impenditur. Quare apage istos, qui ad lectum, tanquam ad tribunal publicum, accedunt: qui eodem vultu conjugii se sistunt, quo sententias pronunciant. Adde eos, qui morose nimium ac pertinaciter addicti Musis, in suavissimo atque omnium particeps corpusculo, librorum moles ex inepta consuetudine deponunt. Nam & istos novi. Vere umbratica ingenia: quibus nimia in literis intentio ac cura, usum pariter vivendi adimit ac fructum. Jam nonnulli sunt, qui satis esse existimant si virum egerint, cum plus sit agere maritum. Quod in reliqua non tantum vita, sed & ista quoque parte latius diffunditur. Itaque ubi tanquã necessarium tributum, jus uxori præstiterunt, iterum de libris cogitant. Cum benignitate potius totius vitæ ac jucunda consuetudine, quam indicta aut præscripta ad arbitriũ naturæ voluptate, matrimonium alatur. quæ in belluis coacta, in hominibus à ratione, quasi condimenta quædam, delicatas accipit blanditias, à quibus ipsa superatur. Mea autem alia est ratio: cui ne hic quidem otioso esse licet, ubi præter sapientiam amplector neminem. In lecto scilicet. Ubi de divinis ac humanis rebus mecum cogito: ubi, tanquam positus in specula, ambitionem fori, aulæ vanitatem, neque valde literatus neque tristis

admo-

admodum homuncio, ridere mecum soleo, & iudicium de nobis utriusque, innocentissima ingenii hilaritate ulciscor. Interdum, ne quid mentiar, ex anima & bona fide dormio. Video enim, viros eruditos, & qui nimium se maccant, plerunque haud diurnare. Quare operam in primis dandā puto, suaviter ut vivam: unice securus, ne aut causa excidam in foro, aut in ambitu repellar, aut in mari Indico, aut nostro, bonis eluam, ac cadam: aut, dum male nescio quis nostra gerit, publice conturbem. Multo minus, ne de dote filiae, aut patrimonio hæredis, quotquot anni, aliquid discedat, quos mortales ego qui aut quales sint futuri, nec dum novi, neque scire admodum exopto. Felicitatis hujusmeæ ne fortasse aliquando obliviscar, aut non satis talis mihi videar, ut conditionis nostræ nosmet poenitere solet, Hagam me subinde confero. ubi vultus intuo eorum, qui aut calide ambiunt, aut litigant sollicite, aut misere excidunt. Quorum numerum subduco, & quemadmodum Consulibus Romani, ita annos singulos calamitate ambitionis noto. Neque raro epigrammate aliquo festive ista rideo ac ludo, quæ prudentiores, ut putantur, quam sum ego, sola admirantur. Jam si quando studiorum aut quotidianæ lectionis tædium me percipit, corpusculum suavissime exerceo. Est in ista urbe equus, notæ lenitatis animal, ac plane invictæ, tanto robore animi, ut stimulos, calcaria, ac flagra, (quanquam & in aliis nonnunquam

me exercui) plusquam Stoica constantia contemnat: tam exacta autem macie & exquisita, ut propemodum jam, quod in equo generoso commendavit Maro, stare loco nesciat. Quem ubi aliquantulum defatigavi, sine ullius Principis benignitate, Eques domum redeo. aliquanto, mihi crede, alacrior, quam si (de quo te nunc totum cogitare reor) ab uxoriis complexibus redirem. Rempubl. autem, & quæcunque eveniunt in ea, eminus aspecto. ut & Sacrum bellum hoc, quod tot jam annos styli geritur mucrone; veræ tantum pietatis studiosus: quam ex sacris libris & Theologis antiquis, quos non parum reverenter tracto, hauriendam arbitror. Cætera quæcunque, doctioribus relinquo. Inter quos nonnulli, qui arcana Dei ignorare nolunt. Quasi parum sit dare operam ut salvus fias, quanquam ista nescias quæ Deus voluit nesciri. Mihi vero sufficit quod illi satis est. Disputando autem nec fortasse illi placeas, & plurimos necesse est offendas. Accedit huc, quod nulla ratione magis veritas involvitur, quam qua plerique eam quærunt. Hæc cogitanti (& nonnunquam puer ex Bernardo, aut Hieronymo, aut Augustino, cæterisque viris sanctis, legit aliquid) somnus placide obrepit; nihil minus quam sollicito, ne postridie surgendum sit mane: nam ut plurimum in multam lucem lego aliquid aut meditor in lecto, si præsertim nihil sit in publico dicendum. Cui rei hora destinatur. Quæ ubi cecinit,

cinit, autorem aliquem in manus fumo. è quo, vultu gravissimo, insuper rogatus (ne tu nihil agere nos credas) aliquid interpretor. In quo, aut de Hectore, aut Polydamante, aut de Priami majore nuru, differo. Interdum horam integram irascor Agamemnoni, quod nullo loco habeat Achillem: interdum huic ipsi, quod tam graviter succenseat. Interdum parricidium Orestis, Clytemnestræ adulterium accuso. Hæc qui imposuerunt nobis, nullo modo metuunt, ni fallor, ne arcana Reip. ad hostem perscribamus, aut in ea anxie inquiramus. Fieri autem potest, ut nec illis ego suam invideam felicitatem. Ita pares sumus. Mihi vero placet hætenus professio non gravis. quæ ad alia quæ lubet cogitanda spatium ac tempus concedit. Hac molestia defunctus, domum redeo: ubi in omne studiorum genus animum diffundo. Quibus à contemptu olim facile, ut spero, vindicabimur. Neque raro & publicam bibliothecam peto: cujus regni cura, beneficio eorum quibus cura studiorum in hac urbe incumbit, nobis contigit. In quam simul pedem pono, foribus ac vulgo pessulum cum cura obdo. Ambitionem autem, ac amorem, aliaque id genus, quorum parens est ignavia, excludo, atque in ipso æternitatis quasi gremio, inter tot illustres animas mentesque, sedem mihi sumo. tam ingenti quidem animo, ut magnarum sæpe sim misertus, qui felicitatem hanc ignorant. Hujus vitæ suavitatem mirum hæte-

nus

nus in modum oblectatus, si fortasse quæris, quare uxorem domum non deduxerim: Ita felix mihi hoc quod ago sit & faustum, ut propemodum oblitus sum. Ea meditationum nostrarum vis est & illecebra. Porro, ut nemini sum autor, qui sic potest vivere, ut uxorem ducat: ita qui uxorem duxit, ei non sum autor ut sic vivat. Alia enim viri felicitis, alia prudentis mariti est ratio. Tum & fœminæ ambitiosæ sunt, ac liberi plerunque multis egent. Jam ad tuam venio, quod erat alterum. In qua primo omnium de dote agis. De qua jurejurando ut ex animi sententia me loqui credas, opus non arbitror. Ego, mi Primeri, dotem luculentam nunquam contemnendam putavi. Cujus quidem tu opinionis meæ causam si expectas, non te ad Philosophum, sed in macellum, aut ad Ianum medium, abire jubeo. Quo cum adveneris, quem quantumque usum nummis habeat, sine præceptore ullo facile intelliges. cuius beneficio ac usu omnia mortalibus contingunt, præter bona animi: quæ esse alibi quærenda, non ignoras. Ad hæc quoque cum splendorem suum Diva contulit Moneta; cætera aut confirmat, aut non mediocriter illustrat. Quam & comparare ut oportet, & conferre quo oportet, materia virtutis est. Ex eodem enim dives fuit Cræsus, liberalis Cimo, qui turmatim pauperes ad se vocabat; quos mox bene ac prolixè habitos, ad suos dimittebat. In egentes quoque, si quos norat, conferebat stipem.

stipem. Qua virtute nihil dignius est homine: ut quæ nomen accipit ab eo. Eadem enim & humanitas nonnunquam dicitur. Ut de magnanimitate nihil dicam: quæ cum omnium virtutum sit regina, sine opibus tueri se vix potest. Cætera vivendi quoque officia omitto, quæ sine iis vix describi à Philosophis possunt, tantum abest ut ab actionibus nonnullis queant separari. Quare, qui tanto pere Aristotelem condemnant, quod nonnihil ad felicitatem usus ac momenti in his ponit, Stoicorum autem nimiam severitatem extollunt quotidie ac commendant, & sine iis tamen frui istis quæ exoptant maxime, non posse se fatentur; idem mihi facere videntur, quod choragium qui tollunt cum libenter in theatro sedeant. Nam si in contentionem cum virtute veniant aut moribus, cedant fane: si præsertim ea sit felicitas mariti, ut virtutem conjugis ac mores, sua sibi dote sustinere possit: quos plerique laudant, pauci imitantur. Nec jam dico, quam sit homine festivo dignum, ad complexus quoque & oscula, & cuncta, quæ per te lubenter agas. quasi stipendiolo adduci. ne vel gratis scilicet sis felix. Quo auctoramento, nullum minus est molestum: sicut contra nihil est miserius quam procreare liberos, ad quos nihil ex hæreditate tua præter famem perventurum videas ac sitim. Adde jam, quod ipsa quoque Venus cum culina fervet pariter ac friget. Secundum erat, Forma, quam in tua
cum

cum tantopere commendas, risum equidem vix tenui. hoc enim ipsum est amare. Vellem tamen, quod in primis dignum hac vernilitate erat, ejus nobis definitionem aliquam dedisses. Næ tu maximam, o noster, præstisses rem, & quam hætenus Venerei nepotuli ubique quærunt. Inter quos non magis de hac hætenus convénit, quam de summo bono inter priscos sapientiæ consultos. Sed ponamus tamen aliquid. Frontem tenuem, quam quidam latam esse malunt: superciliû, quale Jovem olim habuisse credidit Homerus, cæruleum: oculos nigerrimos: crines summa sui parte aureolos, sed qui infra supercilio si non respondent plane, aliquantulum accedunt tamen: quales in Bathyllo suo esse voluit Anacreon. Candorem exquisitum, sed quem rubor virginalis, genarum ille pictor, illustret potius quam pingat: osculum angustum, quod rubente utrinque labellorum purpura distinctum, dentium candorem quoque plurimum commendet. Nares sursum leniter inflexas, sed quæ à Socraticis quamplurimum recedant. Vescum corpusculum, & tamen solidum ac succi plenum: quod nec mole carnis amplectentem oneret, neque exhaustum magna sui parte offendat. Papillas autem, parvas quidem illas & quæ orbe modico cohibeantur, instar vero marmoris, ut vetus loquitur Poëta, consistent. Ne jam cætera hic tangam, quæ natura tegi maluit. De quibus vos, præclari, scilicet, astrologi, ex ingenio

genio vultus, oculorum radiis, circumdu-
ctione oris, sciscitari soletis. Quid enim non
poëtæ possunt, qui Dis ipsis dant quod ament,
& cœlestes vultus non inveniunt sed for-
mant? Quis non in imagine aut statua hæc
malit quam in conjugē? Quæ cum uni pla-
cuit, tam facile aliorum judicia quam pudici-
tiam tuetur: & si recte est morata, vultum
minus elegantem cætera emendant aut absol-
vunt. Illa vero, quæ, cum prodit, aliorum in
se oculos convertit; etiam si sit pudica, semper
habet quod excuset ipsa, aut maritus suspice-
tur. quippe quæ suspicionis causas publice
circumfert: cui in formosa quidvis satis est.
Huic adde aliud Naturæ arcanum. quod in
florido plerunque corpore, & succi pleno,
multa quoque copia luxuriat spirituum: quam
pruritus acer & in Venerem lascivia consequi-
tur. Hanc vero alia non pauca, quæ cum viri
eruditi rationibus haud multum, mihi qui-
dem, mi Primeri, facere videntur. De No-
bilitate sequebatur aliquid in tuis. Quæ, ut
recte Aristoteles, virtus est generis, non no-
stra. Quare in te quoque eadem si sit, non
dissuaserim ut ejus rationem habeas. Sin au-
tem, onus esse scito, nisi auro aut agilitate
redimatur. quam ut semper æstimare, ita vi-
ris imputare solent fœminæ. Ne jam de puti-
ditate sexus dicam: quod perpetuo cum tæ-
dio virorum, avos suos atavosque narrant &
loquuntur. Verum de ingenio jam videamus:
quod tu, tum in iis quas ad me dedisti literis,

tum

tum in versibus, mirifice extollis. Scribis, Memoriam illius esse summam, admirabile iudicium, incredibilem solertiam, ingenium autem, supra sexum: quod prope in stuporem quemlibet abripiat. Martialis quoque versus plurimos tenere: quos in primis scite, suo quemque loco pro ingenio expromit. Quare servitatem novam crescere indies, amantiumque plena esse omnia. ac cætera, quæ discretissimus virorum pleno ore prædicas. Neque enim, si quid iudico, metuere videris, ne, quod fieri nonnunquam solet, fidem habeam tam large tam facunde commendanti, & rivalis transmarinus fiam. Ante omnia mirari subit, quod tam accurate omnia diviseris: ut qui nihil in illius commendatione, præter unicam virtutem, mihi quidem præterire visus sis. Sive quod hoc totum nunc rusticitas vocatur, sive quia vos Poëtæ cætera libentius laudatis: virtus autem minus lepide extollitur, neque semper belle dicitur in carmine. Adde, quod qui Elegos conscribunt, temperantiam ac castitatem, primas fœminæ virtutes, ubi ponant non inveniunt. reluctantur enim syllabę. Ut tam male vobis cum matronæ honestate, quam poësi vestræ cum illicus convenire moribus ac vita videatur. Jam vero, de parentibus hic nihil, nihil de amicis ac propinquis: quæ præcipue spectari solent. neque sine causa, si quid iudico. Primo enim plurimum ad dignitatem tuam ac fortunam refert, qui qualesque sint hi: si præsertim ad
ma-

majora, quod virtute tua dignum est, aspices. tum ad hoc negotium, quid æstiment aut spectent. Ne tu quemvis eruditioni tuæ aut ingenio favere existimes. cum paucissimi sint tales; hoc præsertim ævo, quo plerique collybo infectas habent manus: & nunc permutatio in nuptiis, quæ emptionis species, institutatur. Ætatem quoque addis. Annum undevicesimum jam attigisse. qui est flos ipse. Et educationem. Aliquamdiu in Gallia vixisse. Sed, ut dixi, de ingenio jam videamus. Quod quis non aut æstimet, si adsit? aut non optet vehementer, si non adsit; Omnes enim æque id spectamus. Et in primis inter eos nomen semper sum professus meum. Neque hoc ignorare potes, si versiculos legisti nostros, qui jam annos aliquot multorum manibus teruntur. diu est enim cum fregerunt claustra. Addo, si cubi ingeniosam video aut eruditam, magis admirari me, quam si ab istis sexum commendari nostrum videam. Sed quando quidem nec semper agimus poëtam, neque ingenium per se consideramus; quid si ego, serio nunc tecum agam, & nugarum omnium oblitus, rem ut habet ordine examinem? Primo autem omnium, si lubet, vide, ne quod tu ingenium nunc vocas, ac tantopere commendas, alii protervitatem dicant merito aut petulantiam. Quam nec damno prorsus, quanquam nolim quidem. (sed quid agas sæculo invito?) Novi quoque citra famæ aut pudoris labem, multas esse ta-

les aut fuisse : neque raro post Lucinam & familiae molestias mutari. Neque ego, ne tu censeas, Sabinam aliquam nunc laudo : quæ nihil præter pondus supercilii pro dote adferat ad virum. Verum hoc potissimum nunc quæri arbitror, Qualis literato homini conveniat : aut, ut sic propius accedam, tibi. Non enim quælibet honesta, quemadmodum quæ tibi non conveniet, non minus ideo hoc erit. Absit sane omen. Ut si meus calceus, non pedem meum urgeat sed alienum : aut qui factus est ad alienum pedem, premat meum. Quicquid autem est dissimile aut nimium, ut in Republica seditionem, ita in familia molestiam creare solet. Pulchritudo quoque, & opes, & nobilitas. Quia cum superiores horum aliquo sunt fœminæ, simpliciter superiores esse volunt. Ut imperium affectent in familia : sicut cives in Rep. Ideoque medi in Rep. tantopere laudantur, qui nec causam dant seditioni ; & ab urbe eam facile avertunt. Tranquillitatis enim simul fundamentum & remedium molestiarum, mediocritas. Et eodem sane modo, mariti imperium ad fœminam, quo Principis transfertur ad populum. Tamen de ingenio quandoquidem nunc agitur, velim primo omnium, quem ejus usum esse existimes in fœmina, respondeas : ne aliud agamus. Nihil enim frustra esse experendum nosti : & ad finem suum cuncta esse referenda, homo doctissimus nescire non debes. An in Senatu sententiam ut dicat ? An ut

ver-

versum æque elegantem ac tu scribat? Nihil horum credo. Ergo aliud in senatore, aliud in patrono, aliud requiri vides in poëta. Et hoc ipsum cui id requiritur, nos opus singulorum dicimus. Sicut aliquod est equi, aliquod est hominis, aliquod est patris, aliquod mariti: & in homine, aliquod oculi, aliquod pedis opus esse dicimus. Hoc tu forte credis, choreas venuste ut ducat, facunde de singulis ut differat, subito & præter expectationem ut respondeat: versus Martialis commode & suo loco expromat: schacchiam quam dicimus, aut aleam, ex arte ludat: convivium lepore suo condiat: voces liberiusculas prima ut excipiat, prima intelligat, prima oculis retorqueat, niſet, argutetur, annuat. Nam hæc nostras Veneres commendant: neque parum nos, ut verum fateamur, oblectarunt olim. quanquam in hac parte nunquam pudicitiae modestiaeque limites egressus sum. Primum igitur, Primeri noster, vide fodes quam nunc tecum agam candide. An tu quicumque horum, aut Gnathæ, aut Glyceræ, aut Phrynæ defuisse, aut Laidi existimas? quarum argutiolas non paucas & venusta diſteriola, libro fere integro recenset Athenæus. Quæ si tu percurras, metuo ne tua parum tibi jam ingeniosa videatur. Ut omittam, plurimas earum literis mirifice, ac præ cæteris, fuisse instructas. Dices, Atqui quæstum corpore fecisse has quidem constat. Hoc est quod volebam. Paucae enim sunt, quæ, quid non li-

ceat, intelligunt: paucæ, quæ non admodum angusto limite imminutam & virginem distinguunt. Cæterum, quodcunque aut faciant aut dicant, parum interesse credunt: nec referre putant quibus moribus sit casta. Sunt igitur in ea urbe in qua tu nunc amas, & dotata plurimæ & honestissimæ, quibus nihil potest objici, nisi quod fortasse plusculos in ædes, aliquos in animum admittunt. quod sit crebra consuetudine & usu. in quibus nihil tam timendum, quam quod sunt ingeniosæ. Quas plerique accedunt, non ut ament, sed ut se oblectent. Quis enim non vernilitate ista capitur? Neque sane mirum, homines forenses aliosque, postquam paria cum vitæ muniis fecerunt, quærere ubi se oblectent: aut, ut molestiam deponant, non se veras neque graves, sed argutulas sectari. Quam virtutem ideo in vernis magis quam in liberis Romani æstimabant. Illæ vero, hercules, quantumlibet versutæ, ne hoc quidem vident; non amari se sed oblectare. Quare sperant semper, & fastidiunt: inque vicem ludunt alios, ab aliis luduntur. Igitur, si interim conditio se offert, & honesta, neque indigna de qua cogiteretur, si præsertim literatus sit atque eruditus (tua enim res hic agitur) ibi omnes illi, sæpe inepti putidique, & qui literas non norunt quas oderunt, ideoque grati sunt præ illis, in consilium vocantur: nisi ultero sese ingerant. Similes autem cum similibus facile congregantur, Solis quippe iis artibus

tibus obstrictos puellarum sibi habent animos, quas vel qui procantur serio, non discunt, vel qui didicerunt; jam mariti, malunt oblivisci, etiam si non coguntur. Interim labuntur anni: perit occasio: discedit formæ, quantum ad ætatem accedit. Alibi plus licet. Voces liberæ, oscula obscœniuscula, colloquia ac nutus oculorum, motus impudici, contrectationes parum verecundæ, papillarum oppressiunculæ, etiam expetuntur: quæ spectari hodie se gaudent, & amantis oculos laceffunt. Hederam suspensam dicas; Vinum venale esse. Gustus datur. Cætera quid? Inter bonos bene agier oportet. fere promittuntur. Si qua minus sibi fidit, carbaso, sed tenuissima, fororiantes leviter obducit. ne restinguat desiderium, sed acuat. Ut si fusca cutis expectationi non respondeat, velata amplius promittat. Sunt quæ feminalibus Gallorum more utuntur: quæ necessitati, ut solvantur quoties natura flagitat, utrinque patent. quod vel consuetudo, vel patria, vel usus, nonnunquam valetudo, excusat. Neque sane hoc reprehendo: neque quicquam magis, etiam in aulis, usitatum. Sunt quæ penitus, ut nos, braccatæ incedunt. Atque ita mane, cum è lecto surgunt, aliquot, exemplo nostro, sparia conficiunt: quibus amiculum invitæ aut tunicam inducunt. Iratæ nempe, quod non se quoque mares fecerit Natura. Ideoque sexum suum fugiunt ac ludent: viros imitantur simul & exsorbent.

Nam quid ferrum illud dicam, quo honestæ etiam utuntur: quod cum vestem supra alvum ad posteriora pariter extendit, si quid latet illic, facile dissimulat aut celat, & virginitati lepide patrocinator? Dignum eo tempore instrumentum, quo dissimulamus crimina, non fugimus. Ne jam de libellis quicquam dicam, quos in sinu gestant, & quotidie alios atque alios, aut poscunt, aut, si dentur, non recusant. Quibus dum lubido puellaris non ab uno aliquo accenditur aut irritatur, nos ab uno aliquo restingui posse existimamus. At plerique, etiam festivitatem hoc aut jocum vocant. Quasi verò non jocando fieri majora quoque soleant: aut grave sit hoc opus quo virginitas minuitur. Sed corruptus nimia licentia, aut (quod nunc fit) exemplis vitæ, muliebris animus, quo præsidii in ratione minus habet, eo, si impellas, ad lubidinem proclivius magisque fertur: cum præsertim ab ingenio scintilla, ab educatione adest libertas, qualis est plerunq; transmarina. Hinc querelæ conjugales, si suspiciosi sint mariti, aut, si ab uxoria omissiores cura, primo omnium ingrata, mox invisæ quæ per somnum transiguntur noctes. Hinc sine causis odia, sine occasione simultates. Si quid postulet maritus, torva ipsa & severa: hospes si excipiendus, tristis ac morosa. Quæ res generosæ menti plane intoleranda. ut jam reliqua omitтам. Postremo, nisi palleat vir quantum volunt, aut si jacuit aversus, ad vicinum

cinumitur. Sensim enim eo ac per gradus devenitur. Primo quippe, alienæ à marito, nihil majus adhuc audent. Cæterum, ubi semel honestatis transiere limitem, vel audaciam à successu, vel a scelere ipso, si sit manifestum, sumunt confidentiam. At Poëta noster, optimus ac disertissimus, canoros versus meditatur, aut secure stertit: vel Tibullum suum & Nasonem cuculus percurrit. Interea

Speluncam Dido, dux & Trojanus, eandem Deveniunt.

Nam hoc totos dies audiunt. Ridere autem vitia, & in vitiis rideri, primus ad peccandum gradus & suprema simul sæculi licentia est. Nec desipiunt, si verum volumus fateri, quæ, cum viros, aliorum alios ridere probra sentiunt, maritos ipsæ clam eludunt, & hoc agere videntur, ne benigna illis vel festivitatis vel lepôrum materies deesse possit. Quæ non ab ingenio hic tantum suo, quia rem occulte gerunt, sed & nostro se absolvi iudicio intelligunt. Hæc tu verba esse existimas & voces? Ego novi aliquot, qui nihil credunt esse verius. & tacent. Ut de reliquis nunc nihil dicam, quendam genere optimo prognatum, qui non ita diu est cum ad plures abiit. Is etgo, terfos adeo, Primeri noster, adeo venustus, addo & Latinos, versiculos scribebat, cum non pauca essent alia à quibus commendari posset; nihil ut toto vitæ tempore, egisse aliud aut cogitasse, videretur. Vocatus autem quodam tempore ad convivium cum

esset, evenit, ut puella quoque ibidem esset, mire arguta ac venusta. Myrothecium Veneris, lepōrum omnium ac elegantiarum effigiem, homo factus ad poësin dixisses. Vultu autem ita emendato ac festivo, nihil ut amari ulterius a quoquam posset. Accedebant oculi (Dii boni quales !) voluptate ac illecebra plenissimi; aucupium amoris. Osculum præterea exiguum, quod, vestibulum Cupidinis, Gratiarum pyxidem, tuo more, in carmine vocares. Enimvero, pedem in choreis si quando poneret, præter ipsam artem ita lubricè ac agiliter saltare erudita, singula ut membra, non moveri sed aut fluere aut natare diceres. Hic quid faceret, primum adolescens, tum, quod rei caput, poëta; benigna in amorem, scilicet, materies & prona? Primo scribere versiculos, mox & amore ejus deperire cœpit. Quid multa? Ambit, & post menses aliquos exorat: homo opulentus quidem satis, sed qui durum atque illepidum in liberos parentem, tum adhuc superstitem haberet; novam matrimonii calamitatem. Cæterum; cum & ille aliud plane ageret, illa autem virum in lecto, non poëtam in carmine desideraret, cœpit ei cum vicino quodam, homine vilissimo, sed admodum robusto, belle convenire. Interim optimus ac ornatissimus vates, Iliada & Ulysseam totos dies cantillabat, aut fortasse Divæ Castitatis Hymnum scribebat. Τὸν δ' ἀπαμειβόμενον illius conjux, in alterius amplexibus assidue ac diligenter versabatur.

Nec

Nec misero prodesse in tali tempore quibat,
quod Elegias terfissimas conscriberet, & ver-
ficulos, Ovidiano more, alternos (nam re-
ligiose id quidem observaverat) dissyllabis
concluderet. Noctu autem quoties jus suum
peteret maritus; illa, ut plurimum, cunctan-
do, & lenonia difficultatis arte, honestatem
suam, quam prostituebat foris, apud virum
tuebatur. Quod ignaviæ illius tædio, non
castitatis studio, fiebat: quæ unius viri in ma-
trona cultu ac obsequio censetur. Ille inte-
rim, si quando cum amicis animum laxaret,
cum præsertim aliquantulum maderet, de pu-
dore conjugis & castitate, totos dies pejera-
bat. sæpe, ne absente quidem illo, qui men-
suram corporis illius, juxta ac maritus, cogni-
tam habebat ac perspectam. Multa in hoc ju-
vene convenerant, quæ conjugii serenitatem
singula turbare poterant. Meditationibus assi-
duis, neque dies neque interdum nox pone-
bat finem. Quemadmodum avarus fœnori,
ita horas omnes & momenta cogitando aut
scribendo destinarat. Jam, incredibilem vigo-
rem animi, ætate prima ad lubricum appu-
lerat. Quo hoc consecutus erat, ut ex illo pri-
stino ardore, nihil præter vitæ cœlibis impa-
tientiam haberet reliquum. Cætera conjugii
præsidia, in primis illud maximum, ante ipsum
jam consumpserat. Quæ res, optime Primeri,
sicut corpus, ita animum disjungit atque aver-
tit. Itaque in præsentī re cum versaretur, &
jam viro esset opus, continentiam aut tempe-

rantiam, plerumque commendabat. Et ut hoc uxori persuaderet, è Platone suo aliquid aut Aristotele de summo bono & intensione mentis adferebat: animo paratus miles, sed quem aliqua (quod fit, quoties lubido annos antevertit, ac mox deserit) calamitas attigerat. Interdum quoque locum aliquem Polucis, scilicet, aut Festi, à se emendatum cum gauderet, ne hoc quidem apud conjugem dissimulare poterat. Cæterum matrona venustissima, verum quæ in Aristotele ac Platone nihil unquam legerat, sed & de acumine & sagacitate Criticorum, nihil audivisse videbatur, unius loci emendationem serio optabat. quem corruptum esse & in vitio jacere, ne ipse quidem summus Criticus & optimus Poëta ignorabat. Sed, invita Venere & Minerva, nihil fieri solere nosti. Prima autem nocte, cum hilaritati & Lyæo patri indulisset plusculum (quod nec ordine nec recte à quibusdam fieri videmus) illa autem pro virginitate, ut putabat, & ut mos est puellarum, ultimum certamen cerneret; ibi vates disertissimus, qui tam sæpe *Hymen Hymenæe*, apud collegas suos legerat aut ipse scripserat, oblitus oris purpurei, cujus laudes decantaverat, oblitus genarum, quas cum nivibus ac minio toties contulerat, cæterorum omnium oblitus quæ referre mora est & adhuc in ejus cārmine leguntur, nihil quidem se indignum fecit, sed dormire cœpit: integramque, quanta fuit, noctem, bene ac pudice, gravis ac molestus

demi-

nemini, transegit. Mane autem, aut, quia de poeta loquimur, ubi

Purpureis formosa genis Aurora ruberet,
cum nullius sibi esset conscius facinoris, & ex conscientia inertiae puderet, audivisse se agebat, cum dolore calculi solere eam conficiari: cui omnes agitationes corporis inprimis esse adversas. Id ex viro docto, Coo Hippocrate, se didicisse. Ea re commotum se, adversus animi lubidinem, abstinuisse illa: quippe qui illius valetudini consultum vellet. Atque ita summus vir, neque contemnendus Themidis sacerdos, præcipua duo Juris præcepta, una nocte expresserat. Nam & vixerat honeste, neque quenquam læserat. Suum autem cuique an reddidisset, quæri poterat. Mucius, ut reor, & Trebatius negassent. Idem autem & uxori ejus videbatur. Quæ pertæsa tandem hujus consuetudinis ac vitæ, domi erudititas, alibi festivas noctes agitabat. Poëtas autem omnes oderat aut torvo intuebatur vultu,

Vnius ob noxam & furias Ajacis Oilei.

Me quoque inter eos, quoties ad virum ejus ventitarem. Quasi vitium in carmine, non autem potius in viro esset. Ad Martialem quod attinet, scriptor tersus, elegans, venustus & acutus est. Quæ in eo autem spurca sunt, improbitate & flagitio, utilitatem, quæ è reliquis percipitur, excedunt. E quibus quædam, sine abominatione & horrore, ab honesto viro legi non posse judico. Tantum abest, ut
in

in fœminarum manibus, absque detrimento pudicitiae, versari posse existimem. Ne jam dicam, parum esse in eo quod ad proprium matronae munus faciat. id enim à poësi, nisi fallor, quam longissime recedit. Adeo, ut ne Sapphonē quidem, quamvis ejus qui de multis pauci hodie versiculi leguntur, ipsum nobis suavitatem suam animum excutiant, si jam super sit, ambiendam nobis credam. Nam Phao-nem, aut, si viri nulli essent, vel Sicelidas vel Lesbidas timerē. Hoc ingenio profecit quippe, ut nequitiae illius sexus noster non sufficeret. Timerem autem, ne, si meram poëtriam duxissem, etiam prandendi nobis ac cœnandi versus essent: aut, ne liberi communes immunditiae perirent: aut poëtæ potius quam boni cives, educatione aut imitatione matris fierent. Quæ profecto re & usu distinguenda sunt in vita. Pauci autem oppido ex iis sunt quos Musæ totos vindicant, qui ludibrium non debent, cum à libris absunt. ne tu aliud à fœmina expectes. Quare ut Aristoteles, alias in servo, alias in domino, alias in fœmina requirit virtutes, ita mihi alia amica, alia placeat conjux. At Poëtæ, postquam in Propertio Cynthiam, in Tibullo Deliam legerunt aut Nemefin, quas prostituisse formam confitentur etiam qui laudant, easdem carmini & vitæ suæ convenire arbitrantur. Dignissimi mortales, qui tam castas habeant uxores, atque eorum, quos sequuntur, dominæ fuerunt. Itaque non raro evenire solet, ut quo quisque

est

est eruditior, eo magis sub imperio uxoris vivat. Neque mirum. Nam quemadmodum Lacænæ, quod est apud Aristotelem, dum in castris degerent mariti, jus eorum & auctoritatem sibi vindicarant: ita istæ, viris aliud agentibus, hoc est absentibus, familiæ imperium invadunt. An tu autem domi esse censes, qui nunc in Homero, nunc in Seneca, aut in Platone (novi enim qui sic vivunt) semper habent animum ac mentem? qui nunc Romæ, nunc Athenis, aut, si ad recentiora animum dimittunt, in Britannia, aut Gallia, aut India vagantur. aut, si nihil legunt, tamen in Parnasso aliquo aut Helicone aberrant, & præsentibus etiam plerunque absunt?

Qui mihi ubi ad uxores ventum est, cum fiunt senes.
Unde fastidium primo, mox contemptus: si præsertim sint dotatae aut liberius educatæ, quales vos ut plurimum sectamini. Ita sæpe evenit, venuste noster, ut dum isti vestri, sapientes sane ac eruditi viri, infrequentes sunt ad signa, illæ quoque, neque inelegantes neque inficetæ, alibi stipendia clam faciant: vosque, publica & ubique nota nomina, ne privatas quidem sæpe uxores habeatis. Aut si sint honestæ, etiam amaræ sint & viro graves. Neque sine causa. Vos enim nihil præter numeros & pedes cogitatis. illæ autem pessimæ, in lecto pedem tolli volunt. Quare ut festive & improvide amatis, ita sæpe uxorem ducitis. cum nihil magis ferio agendum, quam quod postea mutari nequit. Ergo ubi
semel

semel jugum boni viri, tanquam asini aut bo-
ves, subiistis, culpam ipsi vestram, sed cum
emendari jam non potest, miseri agnoscitis:
ideoque, quicquid committitur ab illis, tole-
ratis. tam ridiculi mariti, quam faceti aman-
tes. Nempe, quia placido ingenio ac miti es-
tis: &, præsertim si quis adsit, rixæ fugitan-
tes. Obstat enim pudor, qui in illis jam de-
coxit. Præterea, acceptam ac possessam semel
vim imperii, non armis, sed perversitate mu-
liebri, quod est multo efficacius, tuentur. Quæ
cum semel jam virilibus intendere negotiis
cœperunt, quod à vobis negligantur, animo
feroces, sensim fœminarum exuunt virtutem:
quæ est viri reverentia. Vos autem alia dum
agitis, prius periisse eam quam perire vobis,
animum advertitis. Quomodo & sæpe in Re-
publica imperium mutatur. Hoc est grande
arcanum illud, quod interdum *ἐν ἀρχαῖς*
γῆς, interdum *ἐν τοῖς μικροῖς*, ab Aristotele in
Politiciis vocari non ignoras. In familia au-
tem, quod de civitate dixit idem; nihil refert,
utrum imperent matronæ, an qui imperare
debent, mulieri pareant. Vides causam, quare
minus commodis uxoribus utantur eruditi,
aut cur serviant. Nam ut in Republica, indu-
stria imperium servatur, ita negligentia amit-
titur. Eodem autem modo hic. Negligen-
tiam nunc voco, non quæ nihil agit, sed quæ
aliud aut cogitat aut curat. Quare sæpe mi-
ror, Reges quosdam impotentes aut tyran-
nos, literarum usu interdixisse suis, ne impe-
rium

rium invaderent. ut Julianus ille, qui hoc a-
libi in Aristotele observarat. Ego sane Rex si
essem aut tyrannus, clam optarem, ut poëtæ
omnes, philosophi, aut oratores essent: aut in
legibus aut astris animum haberent. Nam &
animum enervant illa, si sint nimia. & occu-
pant: nec facile dimittunt. Fraudem præter-
ea nec cogitant beati illi, nec intelligunt: &
facillime imperium tum ferunt, tum admit-
tunt. Nisi qui cum modo, & ad usum, illa di-
dicerunt: aut qui nati ad imperium, aut ge-
neroso supra cæteros sunt animo. Nam ad li-
bertatem quosdam, alios ad servitutem nasci,
certum est. de quibus Aristoteles. Reliqui ut
minime ambitiosi, ita honestissimi, ut pluri-
mum, sunt viri: qui opinione sua sese & stu-
diis oblectant. Ideoque nusquam pictum, aut
fictum, aut scriptum in historia invenies; vi-
rum cuiquam eruditum, regnum, aut impe-
rium eripuisse. Multa quoque inter Stoico-
rum Regem & Iberiæ interfunt. Contra ve-
ro nostri, ne in famulos plerunque quidem
aut ancillas, inhibere imperium, ut par est,
didicerunt. quod non minus, quam à conjuge
extorqueri sibi patiuntur. Mihi ergo matro-
nale prius in puella placeat ingenium, ut in
matrona mox proberetur. Ac optarim quidem
hilarem (non enim nego.) ac festivam po-
tius quam gravem ac severam, ut nimirum
habeat mens nostra, cum ad sese redit, ubi se
oblectet. Sed si illa virum dedigneretur erudi-
tum, proba saltem veniat ac casta. Quæ si an-
te

te nuptias in matris gremio non multis notā,
honestissime educata est, postquam autem in
amplexus viri bono cum parentum omine
transiit, rem, quemadmodum oportet, do-
mesticam tuerur, domi sæpius quam alibi
conspicitur (frons enim dominæ quam occi-
pitium, familiæ plus prodest) marito morem
gerit, & quousque satis est pudicam, etiam
delectat, liberos cum cura educat, ancillis im-
perat, culinæ præest, in mensa autem vultum
ante omnia lubentem ac serenum, tum vero
fercula, quæ cura ac mundicies commendat
potius quam apparatus, cum iudicio apponit;
si quid minus verècundum (nam his moribus
nunc vivitur) ab hospite effertur, aure ne-
que prona id excipit, & facilius plerunque
erubescit quam respondet; de ingenio, Pri-
meri noster, & hilaritate ista gratiam luben-
ter faciam: & hanc laudem huic homini ser-
vabo. illi autem obsequendi gloriam relin-
quam. Quantumcunque enim vel prudentiæ
in nobis vel ingenii, utrique satis sit oportet.
quemadmodum in Regno, cura Regis ac pru-
dentia sufficiat necesse est. Uxoris enim, teste
maximo Philosophorum, virtus, ut quam
optime de viro sentiat. Cui cætera relinquat.
Ac prudentiam imprimis. Quæ est virtus im-
perantis. Maritus autem ejus semper respicit
utilitatem cui imperat: quemadmodum &
pater. Ejus enim causa imperat ac præest. si-
cut contra herus, non servorum proprie, sed
sua. Memoriam ingentem quoque illam ac-
que

que inusitatam, non magnopere requiram. nec nomenclatorem quæro, sed uxorem. de cuius agitur nunc bono. Suum enim cuique est, quod laudabile unumquemque reddit. Viri virum, servi servum, fœminæ fœminam. Cujus primum temperantia. Quæ per se in fœmina spectatur & ad fœminam refertur, sicut cætera ad eum in quo sunt perfecta. Memoria autem & ingenium, perfecta sunt in viro. Id enim ejus actiones poscunt, quæ sine illis perfici non possunt. Tales autem raro fœminæ incumbunt: & in iis satis est, maritum si sequatur. Neque enim imperat, sed paret. Non ut servi (ne Di sirint) verum suo quodam modo: sicut quodam modo filii parentibus. In quibus eadem cum requirantur, tamen mediocria sufficere putamus. Ut monentes, nempe, intelligant, non ut monendo præeant, aut aliquid præscribant. In matrona autem nisi temperantia sit absoluta, tantum illi deerit, quantum huic deerit virtuti. Quod profecto dici de ingenio nō potest, nisi prius quale esse debeat matronæ, doceas definiasque. Hæc tu philosophica fortasse dices. Et sint sane: non poëtica sunt certe. sunt enim vera. Eadem in vestris tamen quoque invenies. Nam quis ante eos sapientiam tractavit? Vide Euripidem, quem fœminis fuisse infensum volunt; magnum in his talibus censorem. Vide quæ Andromache in Fabula cognomine. Quantum est Musarum usquam, omnes oderint nos, quantum volent, nisi a-

mem eam, ac propemodum depeream: nisi Hectori conditionē suam ter millesimo post anno gratuler. Ita paucis verbis matronale ingenium expressit. Vide quid & apud ipsum cothurni Principem Tecmessæ Telamonis ille filius præscribat. non ut lepide loquatur, sed ut multum taceat. Dices, serviisse hanc quidem. Atqui in libera hoc probat Aristoteles: qui virtutem primam fœminæ, non sine causa vocat. Cujus proprium si quæris opus ac ingenium, versiculos, mi homo, aliquantum tuos, suaves quidem illos ac venustos, sed ab instituto isto nimis alienos, aliquantulum è manibus depone: mox, si lubet, resumpturus. Dum quæ Perictione & Phynis, Pythagoricæ matronæ, hanc in rem scripserunt, diligenter legeris. Moriar, ni magnas illas fœminas continuo amabis. Quæ non, ut puellæ nostræ, balbum quid & peregrinum, sed, quemadmodum novisse te existimo, gravi, hoc est Dorico ac sibi proprio sermone, loquebantur. quo & sua conscripserunt. Vide & apud Xenophontem nostrum Socratem quid dicat, de familia cum agit. At, ingeniosam, inquires, amplecti malo. Et, hæc major est voluptas. Fortasse. Neque enim ita ex amœnitate exarui, ut negem omnia, Sed quantilla hæc voluptas! Quam *ἀποπληξίῳ* Democritus dicebat. Verum vos ætate illa prima, miras fingitis imagines.

*Forsitan & sylvas illic lucosque Deorum
Concipias animo, simulachraque ditia donis
Esse.*

Adde

Adde quod è cella aut suburra aliquam in ea arte magis eruditam dabo; cujus nihil præter ignorantiam in virgine laudatur; & , ni fallor , etiam simplicitas delectat. Ita enim illi vestri, nuptialia cum scribunt, & congressum illum primum, Diis atque hominibus invidiosum faciunt. Cogita enim mihi innocentiam illam, quæ è matris lectulo & complexibus ad virum cum transit, diversum aliquid ab eo suspicatur potius quam novit. Cogita lacrymulas illas, quas, ut venustissimus Poëta loquitur, certatim thalami intra limina fundunt. Quæ sive sunt veræ, gratissimam simplicitatem arguunt: sive matrum gaudia, ut ille loqui amat, frustrantur, mariti quoque amorem vehementer acuunt. Cogita jam tenerum ruborem illum, pudicitix fidejussorem, qui ad nomen nuptiarum una cum lacrymulis subinde, invito quoque vultu, prorumpit, & integritatem animi non tam testatur quam fatetur. Et id genus alia quæ vestri melius. Satis enim est, si talia esse intelligas nonnulla, quæ hoc sæculo, quo ignorantur, ipsum adhuc carmen commendant. Tum diversa esse, quæ amatis, & ignari extollitis. Da mihi enim aliquam ex istis, quas festivas aut ingeniosas vos vocatis, quæ eodem vultu alienas spectat nuptias & suas, thalamum cum risu petit, matri blandum illud & supremum vale, lepide ac argute dicit; totum vobis, ô Poëtæ mei, illud artificium perierit. Quod ne quando fiat, mentiri etiam soletis. Observa-

sti denique unquam, quam diversaratione Lesbiam illam suam & Torquati sponsam descripserit Catullus tuus? Quarum altera, mulier ingeniosa, nosti in triviis & angiportis quid faciat. Nam nec meminisse est honestum. Altera, quo ingenio memoriaque nihil refert (neque constat sane) uni viro destinata, eo frustra expectante, moras nectit, trepidat, cunctatur, thalamum formidat. Postremo.

Flet, quod ire necesse sit.

Et.

Tardat ingenuus pudor.

Et similia nonnulla, quæ mirifice nos capiunt. Diu est enim cum purissimum Poëtam illum & Romanæ linguæ optimum autorem, studiose legi. Sed ut cætera omittam, scin tu, amatorum quantum vivit usquam lepidissime, adventurum illud tempus, cum, ut conjugem, mox etiam, ut matrem, quam festive deperis, amare incipies: cum intelliges, uxorem esse dignitatis nomen potius quam voluptatis: cum ex utero, Primeri, illo, qui tot ineptissimarum cogitationum, quamdiu amas, scopus esse solet, festivissimum hæredem, tanquam è perula, depromet tibi? in quo matris pudicitiam, patris ingenium ac vultum, maxima cum voluptate agnosces? Siquidem hoc ipsum, patri ut sit similis, à materna castitate, non ab ingenio, est expectandum. Scin, futurum illud tempus, cum papillas geminas gemellas illas, quas nunc orbes

bes gemmeos, nunc, suavissimos colliculos, & si ita videatur, nāvulos (quid enim non audetis Galli?) in carminibus vocare soles, non in voluptatem tuam, sed domesticam necessitatem nudabit? cum sanctissimum illum fontem, hominis educatorem, qui concretus è paterno primum semine, è materno mox & animo & corpore decurrens, ex utroque multum trahit, ad tuorum alimoniam conferre incipiet. & qualis est ipsa, talem Primeriolum formabit nobis. Ne tu frustra quicquam factum a natura putes: quæ diu antequam philosophus extaret aut poëta, hominem produxerat. Postremum est, Quæ ratione amandum tibi censeam. Quod cum risu, ut superiora, legi. Serum quippe est, si amas. Neque enim magis quomodo amandum sit intelliget qui amat, quam quo sit eundum qui jam usum oculorum amplius non habet. Sed nec illud petis, quibus artibus conciliandæ sint puellæ. nam hoc Naso melius docebit. Nulla enim hic philosophia opus, sed prudentia. Totum enim ex ingenio illius pender quam jam elegisti. Quæ si talis, mi Primeri, est, qualem esse è tuis conjecturam feci & ex aliis audiui, habes equidem quod agas, etiam si nullos, homo festivissime versiculos conscribas. Plane enim non tu quidem in Charybdi, sed suavissima Sirene hætenus laboras. Quippe, ut Homericæ, Ulyssæm protinus advenientē, & πολύαινον, & μέγα κύνδ' Ἀχαιῶν, compellant: ita ista, ig-

nem tuum si exponas, & beatam esse se honore tanto, & si voles, etiam indignam protinus fatebitur. Quidni enim, viro tali, tam eximio poëta? Tum, si quicquam tibi detrahas, ascribas illi; universum fœminarum sexum, tanti esse quanti vos putatis, callide negabit. Id imponere plerumque vobis. Illis autem ea ratione plusculum accedere animi. Jam ut aliquod ingenii argumentum fuerit quærendum tibi (scire enim se, cessare vos non magis posse quam hoc cœlum à quo ducitis originem) alias sane esse, quæ non paulo plus merentur. Se quoque, qualiscunque sit tandem, parum interesse quin jam melius sentire de se ipsa incipiat: non tam suis sibi meritis, quam quod viro non displiceat qui tantis ac tam multis placet. Hic, si te sat novi, ægre temperabis tibi, quin epigrammation effundas. & fortasse hoc ipsum, vel candorem vel modestiam vocabis: interdum enim stulte ineptimus. Hoc Regina, ut sereno amœnoque vultu, ita cupidissimo admittet animo. Quin si præmium, basiolum efflagites, id illa reluctando paulum, mox prodicione sua sibi sensim expugnata, oculis natantibus atque in ipso prope amplexu liquefcentibus, concedet tandem. Hinc jam prima mali labes. Habet. tenetur Poëta noster. captus est.

*Interea Libya magnas it fama per urbes,
advenisse doctum nescio quem hominem,*

Cui se pulchra viro dignetur jungere Dido.
Idque non nolente illa. Ea enim ratione o-
mnium

mnium iudicia aucupatur. Ergo,

Heu vatū ignara mentes!

Primo omnium conveniunt proceres, delicata ac fastidiosa natio, qui, ut in antiquo est carmine, præter propter vitam, non in ipsa, vivunt, & agendo nihil admodum defatigati, à rumusculis queiscunque otii vindictam simul ac solatium, cum malo tuo petunt. Ibi in vivendi rationem, in ingenium, in studia miserrimi amantis accurate inquiritur. Nam amicis aut propinquis, nulla fides, nullus hic locus est. Symbolam quisque pro se affert, quisque sententiam exponit. Inter quos Iarbas sæpe unus est aut alter, cujus in animo repulsarum cicatrices adhuc manent. Qui in primis sua interesse arbitratur, idem tibi ut eveniat. Et hoc totum nunc agitur. Conscendere duces. Post hos advocantur Patres Conscripti, quibus infra umbilicum & supremum femur, omnia deducta sunt ac plana; insolentes ac dicaculæ puellæ. E quibus quædam, nihil præter cristas somniant ac galeas. & in tanta pacis spe, ferrum tamen amant; cujus ad mensuram noctis gaudia disponunt. Quædam forma corporis ac modo amatores inter se contendunt: neque eos æstimant sed metiuntur: cæterum quo quisque specie inanum plus valet, eo magis antefertur. Nonnullæ fasces ac secures, meras denique Respublicas, loquuntur. Quædam fratrem habent aut affinem, quem prælatū tibi mallent.

Omnes hæc metuunt versus, odere Poëtam.

Quid expectas? Narro tibi, ipsæ, si Dis placeat, literæ periclitantur: quarum è suffragiis Senatus Populique tunicati, tota dignitas jam pendet. Alii Philosophum, alii Poëtam, tardum alii aut taciturnum dicunt. Erunt & qui peregrinum dicent: homines, qui ubi nati sint non refert, cum si nati nondum essent, ne id quidem aliquid referret. juxta enim ignorantur. Et hi tamen de doctorum capite comitia nunc habent. Si qua vitæ tuæ aut fortunæ labes hæret, si qua genii infelicitas aut formæ, ea quoque ventilatur & paulatim in apricum producitur. Postremo, si non tuis, omnium eruditorum moribus urgeris ac calamitatibus: & hæc tua fiunt. Multorum enim interest ut talis habearis. Quæ tamen leviora sunt quam assiduæ calumniæ, quas aliæ libenter fingunt, aliæ libenter credunt. Denique, vir eruditus & clarissimus, ut vestri vocant, paries es factus, quem caniculæ commingant: pueri & artium tirunculi, in computationibus & circulis loquantur: omnes enim de successu judicant, qui cætera nec capiunt nec æstimant. Nam si aliud expectas, vehementer erras. Tu interea quid? Homo literatus, inter scapham & Neptunum hæret. Invenisti Parcam, quæ tuorum tibi seriem factorum ordinet. Quorum sane ordo, non jam in Deorum, ut Homerus loqui solet, sed in puellarum genibus versatur. Quid ergo? Obambulas, & versus facis. Quos Dione tua, scilicet, cantillet & circumferat:

aut

aut in aurem Philematio aut Glyceriolo susurret. Nam si pluris ea fieri existimas, haud parum erras. Nulla est enim è festivis illis, quæ non carmen malit optimi Poëtæ quam fortunas ejus. De quibus non immerito nonnunquam male sentiunt. Nam quis usus, ajunt, viri eruditi esse potest, quem ut statuam plerique admirantur aut commendant, uxorem autem nemo respicit aut curat? Esse angustum iis plerunque stipendiolum: quo cum vitam ipsi vix sustentent, superesse, ut ex asse in paupertatem liberi succedant. Interea, si minus impetras quod petis, versus tui ad maritum transeunt cum dote. Ut ad tuos numeros, videlicet, speratam tuam amplectatur. Itaque ut citharædi & tibicines, in aliorum nuptiis plerunque canunt, ita eæ, quas vos celebratis festivissime, aliis non raro cedunt: vobis autem cantum & lachrymas relinquunt. Interim, dies ducitur ex die: strenue itur ac creditur. Quippe plusculum si urges, ibi vero formæ suæ & amoris tui conscia hoc monstrum, modo metu, modo spe, miserum ludificatur, & extrema semper metuentem. Nam si de discessu verbum; illa contra, dictæriolum aut alterum de melioribus aspergit. Quibus condimentum illud admirabile ab oculis & gestibus, accedit,

Quod misero cordi affixum vivescit ut ignis.

Ergo interim aut illicit cupidum, aut captum jam illecebris producit: neque sine magna

temporis jactura, tempus extrahit. Aut si satis firmiter teneri credit, ad superbiam convertit animum. Haftenus, ut vinctum non dimittat. Qua in re usitata formula est, Placere te quidem, sed ad matrimonium non posse adhuc animum appellere. Semper enim alias condiciones videt: quæ si offerantur, tuis amplius historiis nec partes sint nec locus. Ac ne versibus quidem. Quos interea percurrit. Quid enim minus potest? majus autem quo se occupet non habet. Interea, non deest illi, à quo colitur cum cura, & quem populo ostendat. Iis qui bene eruditioni volunt, ipsam quoque ut æstiment: cæteris, ut clam illudant & illudi tibi videant. Nam hæc illis maxima voluptas; cum præsertim inter suas regnant. Inter hæc (arcana quippe imperii propemodum intelligis) in primis caves, ne calamitatem alii exponas tuam. Quid enim? Nonne in theatrum hoc venisti? Nonne hoc intristi ipse? Nonne uni tibi exedendum est? Et quid agas? Succenseas nimirum. Quis? Amator, hoc est, publice stultitiam professus. Cui? Puellæ. Quam eodem tempore, si irascare, amplecti tamen malis. Adde quod videtur esse viri, muliebres ferre injurias potissimum. Honesti autem, vitia dissimulare. & præcipue quæ profunt nobis. etiam cum subito mutantur. Nullum enim nisi in prudentia ac probitate nostra involucrum habet iste sexus. tum, qui beneficium cum famæ detrimento clam colla-

collatum, aut favorem nimium vel comitatem dominæ celare nequit, ut ingratum, ut constantem parum futilemque, aut levem, odimus. Omnes quippe infirmioribus favemus: cum præsertim melius vindicta temporis ac Deo committatur. Nunquam enim laudi aut impune cuiquam fuit, virum, qui honeste ambit, nequiter circumduxisse. Nam si nihil aliud, honoris sui semper faciunt jacturam quæ de alieno ludunt. Ut vix magis improbentur quæ de flore suo largiuntur. Nemo autem ita prudens, ita bene subducta ad vitam ratione unquam fuit, cui non imponi ista ratione possit. Ideo cordati & boni, illam odio, juvenem commiseratione dignum judicant aut venia. Vere enim illud hic usurpatur

Cui vis potest accidere, quod cuiquam potest.

Interim, si festivi es ingenii & ridere alios plerunque soles; metuis ne idem vicissim eveniat nunc tibi. Neque raro cogitas interea, quanto meliora reliqueris: quam tibi bene domi olim cum clarissimis doctissimisque viris, L. Annæo Seneca, Plutarcho, Cicerone, aliisque conveniret, A quibus, nihil ut ageres, divortium fecisti. Ut omittam nunc, quam multa tibi præter morem consuetudinemque sint agenda. Vicini prehensandi & amici, obsidendæ fores, salutandi plures, omnes metuendi. Cogitandum, quid ancillæ, quid pueri, absente te, fugillent. Noctes insomnes traducendæ, literis & sanctis

Etis meditationibus renunciandum: sæpe gemendum: nonnunquam clam illachrymandum sorti ac conditioni tuæ. Videndum ac cura expendendum, quæ vestis qui cultus potissimum te deceat: inprimis autem, quid jam usu sit receptum. Utrum latus barbe quod ad Orientem spectat, recte conveniat cum eo quod in Occidentem tendit. Sartore accurato & tonsore utendum est. Danda est opera, ne pallium ab interiore habitu, tanquam in civili bello, diffideat, aut æquo sit prolixius. Ne calcei, præter æquum ac bonum, caligorum terminos invadant, aut altius assurgant. Ut periscelides intra præscriptum se contineant spacium: ne, Uti possidetis, interdicat prætor. Incedendum cum cura, cum cura edendum ac bibendum, cum cura infaniendum est. Denique

Muliebres mores discendi, obliviscendi stratiotici.
 Si quem vides virum gravem & quem æstimare soles, tacito pudore, si quem inimicum, ira ac indignatione emoriaris necesse est. In hoc statu, mi Primeri, si res tuæ sunt, & in isto pelago jactaris, homo minime scelestus, sed Poëtica simplicitate vitam solitus transigere, ideoque humanarum imperitus fraudum, quales plerunque estis, qui ab hominum, studio discendi semper aliquid, remoti oculis, tenemini; quæris quidnam faciendum tibi censeam? Primo, si amorem admisisti, actum est. Mala enim merx est. Proximum est ergo, ut esurias: quod in his conducere arbitran-

trantur Græci. Neque parum sane abstinencia hic potest. Secundum est, ut moram temporis opponas. Tertium, ut locum mutes (nam & hoc prodesse ajunt) & cum loco pariter amorem, si potes. Non enim quartum addam: de laqueo ut cogites. Ut quod absque vitæ detrimento fieri non posse existimem. Sin, missis ambagibus, tecum me serio vis agere, sic agam: Vin tu, optime Primeri, rationi quam fortunæ potius amores tuos credere? Vis de te, vis de sana mente aliquando cogitare? Adeo redisse res tuas, ut potissimum illius te amore maceres, quæ despectum te habet, eludendum autem aliis propinat? Nescire te egregiæ existimationis virum, universum fœminarum sexum tanti non esse, ut tu omnibus ludibrium debeas! Ne id quidem cogitare te, famam frustra te doctrina peperisse, si vivendo nullam ejus curam habes: frustra eruditum esse, si receptam populi opinionem re ac factis adstruis, Ne communem quidem sensum eruditis esse! Si ætati dare ludum placet, quæ honestior voluptas petitur quam è conjugio? Hoc [si displicet, quare in te seria nugari lubet? Quare Catullus & Tibullus, & amandi artifex Ovidius, assidue in manibus versantur tibi: Plato autem, Xenophon, & Epictetus, ne tractantur quidem: quorum tamen scriptis nullum efficacius ad tolerandas res adversas remedium invenies? Et quia ad severam Stoicorum sectam ablegare te vix audeo, quæ

uric

urit tantum & incîdit vulnera; noverca perturbationum potius quam emendatrix; agendum, Platonem tuum inspice, suavissimum ac jucundissimum scriptorem, & qui nihil venustati Poëtarum ac amœnitati debet, ne quid dicam amplius. Is tibi dicet, Nihil aliud amorem esse quam opinionem boni. Ut si lippus plumbum videat. hoc autem plumbum esse aurum credat. Interim hoc amet, ejus torqueatur desiderio: dies totos, totas noctes sese maceret, si absit: laudes denique ejus celebret ac canat. Nunc ex Euripide exclamet

ὦ ζεῦ σὲ δεξιῶμα κάλλιστον βροτῶν.
Nunc ex tuo Pindaro,

ὦ δὲ
ζεῦ σὸς, αἰθόμῃον πῦρ
αἶτε δαπνέει νύ-
κτ' ἢ μεγάνορ ὅ' ἔξοχα πλάττει.

Interdum versus ipse scribat, in quibus omnia commemoret quæ auro comparari solent: eum, qui hoc habeat, observet, colat, sectetur, totos dies oculos in eum pariter & animum conjiciat. interim de medico non cogitet. Ita tecum, mi Primeri, nunc, ni fallor, agitur. huic simillimus est morbus tuus. Nā nec pulchra omnibus videntur, quæ videntur tibi: nec exactum satis est, in bonis an habenda sint, quæ bona tibi nunc videntur. Nisi forte credi mavis tibi, esse quendam puerum, cui puero, Vulcanus pater, mater sit Venus. Hunc cum face & sagittis miras
res

res gerere : quemque attigit, ut Comici lo-
quuntur, solido mactare infortunio. Qui, ut
tu canis,

E Domina sacros accendit vultibus ignes,

Et flammam geminis suscitatur ex oculis :

Vt quondam Titana ferunt immanibus ausis

Æterno flammam surripuisse Iovi.

Aut si audire illa mavis, valde enim sunt de-
licata,

Oscula cum indulsit roseo mihi Margaritis ore,

Et trahit ad se intus transfugientem animam,

Tū loquor, o si quid animæ superest mihi, Divi,

Atque ipsum pulchra impendite me Domina.

Nisi quod ab illis superantur :

*Cum Dominam aspexit, clypeum abjicit, &
procul imos*

Infelix mi animus effugit in digitos.

O Divi, fugitivo illi latebram date tutam

Hostili in gremio. sic fugiat dominum.

Hisne tu versiculis dolores mitigari posse cre-
dis, quos in sese amor habet, & molestias?

Hisne tu puellas, quibus ipsa sordet eruditio,
moveri posse credis? Quin si vires, sapere

audes aliquando, ac te ignominia subducis?

Quin das aliquando operam, ac serio hoc a-
gis, ut uxoreculam modestam, liberos suavif-
simos, simillimosque tui, vitam, non incer-

ram, sed compositam, amici tibi gratulemur?

Denique, si me, si te, si existimationem tuam
amas, aut puellam ama qualem tibi conjugem

optares : non procacem, non alternam animi
& vagam, sed quæ precium amoris tuo ponat:

aut

aut constanti animo, ac ad exemplum, si videretur, meum, pro uxore semel sapientiam amplectere. Sin res adhuc integra est, & vacas; autor tibi sum ante omnia, ut serio ne ames. Aut si id non potes (novi enim quo ingenio Poëtæ fitis) ut id serio dissimules. Donec penitus perspectam ejus indolem atque exploratam habes. Ita simul in celando ad effectum spem habebis, neque, si res aliter succedit, fabula cujusquam eris. Interim conducet, plures tempore eodem ut accedas. Ne hærere usquam te, aut alii intelligant aut ipsa: &, si sapias, loco quoque & genere superiores. Hactenus enim ut ubique admittamur, literæ nonnihil possunt: quas nonnulli æstimant, nonnullos pudet non videri. Ad ipsam ubi venies, operam in primis dabis, ut quam simplicissimum te illi exhibeas. Tales enim omnes eruditi facile creduntur. Qui videntur autem tales, eos nec vaferimæ celare quicquam solent. Negligenter quippe apud illos & loquuntur quidlibet & faciunt. Quare hoc conducet plurimum. Nam ut Parthi tantum fugiendo pares militi Romano erant, ita qui simplicitatem, cum videtur, induit, ac cujusque ingenium, in usum suum penetrat aut tentat, calliditatem alienam facile expugnat. Habeo amicum, virum literatum, qui his artibus arcana plurimorum, penetrat: neque parum liberaliter, pro fide ac candore suo singulari, multa ejus generis, nobiscum, in congressu ac colloquiis communicat. Jures, ubi
cum

cum hominibus versatur, silentii plane alti ac magnarum cogitationum mortalem esse: aut in libris animum habere. Ille vero hoc agit. Advertit quæ non censeas. Ac si quando, vel ex aula vel è foro ad se redit, quicquid alibi vel vidit vel audivit, chartis festivissime cōmittit. & dexteritate summa mores ineptorum & qui literas oderunt, callidissime depingit. De quibus posteritas fortasse judicabit. Non minoris enim est prudentiæ, non ante tempus sua edere quā optime scripsisse. Est & aliud, fortasse non omnino contemnendum. Sæpe observavi, nullam esse tantam versutam quæ affectus suos moderari possit. Quod centesimus virorum quisque vix potest. Igitur, si paululum nonnunquam aut irrites, aut ad iram provoces, rumusculum ex templo aut alterius de te judicium, impinget tibi. Tantum vindictæ amor potest. Neque raro fit, ut, dum aliena sciscitantur, sua non occultent. At vero si jam hæres, quod omnino judico, & nolles tamen, neque intelligere non potes quid expediat, videri tamen aliis constantem minus pudet, primum erit ut frigusculo paulatim eam feras, & amorem, quantum potes, non abrumpas quidem, sed cunctando dissuas. Ita suis peti artibus se sentiet. Et interdum sunt nonnulla hoc cur fieri expediat. Si, nimirum, non omnino male cum amicis ejus aut propinquis convenire tibi credis. Præclaris sæpe & eximiis hominibus. addo & tui studiosis. Quibus ægre esse
Y debet,

debet, virum probum sic ludibrio exponi. Sed quis Deus inter tot judicia vel opem ferat tibi, vel Reginae animum emolliat? Nam qui frigide aut nimium remisse intercedunt, nihil promovent. qui calide, ne illi quidem: fidem enim non inveniunt. Et vero, cujus interest, ne tu insanias? aut quis adducere eam potest, præter animi sententiam ut viro nubat? Quod ego quidem nulli autor esse velim. Debetur quoque hæc tanquam merces pudicitiae, ut libenter id & sua sponte faciant puellæ, quod si imperetur, non voluptas sit, sed pœna. cujus partem semper maximam maritus fert. Adeo etiam hic difficile est *venatum ducere invitas canes.*

Interim suus illis honor deferendus est (etiam cum agere aliud intelligis) & iudicio puellæ, sine ejus ac suorum invidia, omnia deferre. Id quod hodie non nemo facit. Ea enim ratione ut quisque est simplicissimus, ita circumducitur facillime, & satisfieri patitur sibi. Qui autem non est, dabit tamen operam ut videatur. Quod si dignam tuis moribus tuaque vita es nactus, nunquam differendum est quod agis. Ne dum tu in Pindarum, aut nescio quem alium scriptorem, commentarium moliris, alius in eam notas scribat. Stylo enim expedito hic est opus. Et præsertim, si sit procax aut agilior. Neque raro evenit, ut, dum vos pugnatis repide, alius cuniculis rem gerat, & dolabra animum expugnet. Quod fit corpore expugnato. Pu-
doris

doris enim sui labem necessario puella sequitur: aut, si est honesta, antevertit. Virtutes quoque minus movent animum: commune contra dedecus & conscientia obstringunt. Vos vero fide optima ac moribus amatis: neque minimum audetis per lasciviam. quæ illecebra hoc tempore amoris est ac glutinum. Ita fit, ut dum boni viri estis, alius de ea & de vobis pariter triumphet. Quippe si, quemadmodum in Optimatum Republica, eundem esse bonum virum bonumque civem docet Aristoteles, in reliquis diversa ut plurimum hæc esse; ita, inquam, optimarum quoque puellarum aliqua Respublica si esset; idem vir bonus & amator bonus esset. Nunc corruptis moribus, Primeri noster, capiuntur optime quæ tales sunt. viri autem boni & modesti locum dant prudentioribus: sicut in palæstra eruditi fortibus. Non enim ibi si Poeta esses, & valentem nactus esses adversarium, quicquam efficeres. Idem tamen hic fieri miraris. Et plerique estis tales, ut cum impetu agatis omnia. Ideo non raro fit, ut acribus initiis, sine incurioso, infelici exitu ametis. quod in multis observavi. Atque idcirco pridem in possessione repulsarum estis. Nam, ut veteres omittam, neque Claudiam Lotichius, neque Hyellam Flaminius, neque Cassandram exoravit Ronfardus. Illa autem

Vatis amatoris Iulia sculpta manu,
 relicto vate, amatore suo & sculptore, peregrino cuidam nupsit. Qui, Poeta multum in-

dignante, quod ex ejus versibus apparet, in illius gremio cantare merito pro illo potuit,

*Centum basia centies,
Centum basia millies,
Mille basia millies,
Et tot millia millies,
Quot gutta Siculo mari,
Quot sunt sidera cœlo,
Istis purpureis genis,
Istis turgidulis labris,
Ocellisque loquaculis,
Figam continuo impetu
Magni Iulia nominis.
Namque amans tuus excidit,
Et sculptor tuus excidit,
Exciditque Poëta.*

Miser autem basiator & suavissimus Poëta, cum instaret jam nox illa, cujus usum ille ac fructum sola cogitatione delibarat, Solem orat, vultum ut abscondat; Jovem, fulmina ut emittat. quasi novum rebus inducendum esset chaos: aut Titanes cœlum oppugnant: aut Deorum interesset, à quo ejus Julia devirginanda esset. Qua de re & literas illius legi; sed quæ nondum formis sunt descriptæ. Quosdam tam abjecto novi animo, ut in ejus animum quam amant, serio inquirere non audeant: ne si subito desistant, ferre repulsâ dicantur. Nam hoc ignominiosum ducunt. Quasi id non Regibus eveniat quotidie: aut quasi possint cogi quæ se exorari nolint: aut hæc tota res non fato dispensetur potius quàm meri-

meritis: postremo, quasi de prætura aut de consulatu hic agatur. Atqui Cato a victore orbis populo repulsus, pila dicitur lusisse: nec Vatinius postpositus, minorem se propterea existimavit. Nos contra, qui si bona nostra novimus & parvo vivere didicimus, quod Philosophia sola dare potest, supra Regum omnium ac Principum repulsas longe assurgimus, quasi non in foro & in aula plurimi reperiantur, qui augustam sapientiæ ac eruditionis dignitatem, quia capere non possunt, pertinaciter contemnunt, & autoritate sua oppugnatum eunt, ad stolum iudicem abimus. Itaque stultissimi mortalium, quanti aliqua, si Diis placet, Eromonion nos esse aut Lampadion existimat, tanti esse ipsi arbitramur. Cum præsertim sint & aliæ, nec forma neque dote inferiores, quæ & eruditioni multum, & parentibus deferre quidvis, ut honeste educatas decet, didicerunt. Quas qui tacite ambiat, modeste petat; conscio nemine, favente quolibet, confectam rem habeat: neque temporis jacturam faciat, aut existimationis notam publice incurrat. Sed plerumque nimis aut demissi aut supplices nos sumus. Hinc autem spiritus assumit iste sexus. Tum quæ placent nobis, sine modo extolimus. quod & lubentissime admittunt. Idem quoque quod Pygmalioni accidisse ajunt, accidit Poëtis. Nam ut ille statuam ex ebore fecisse fertur, quam mox deperire cœpit; ita formam sæpe ipsi nobis fingimus, in qua ut

primo ludimus, ita tandem misere hæremus. Quicquid enim deest ei de qua cogitamus, ex ingenio supplemus. neque parum addimus: quidvis autem excusamus. Ut sit alia prope modum in versibus & mente nostra quam quæ aliis videtur. Non enim semper veritatem exprimit aut imitatur Poeta, sicut recte observat Plato: amator autem raro eam videt. Adde quod qui captus jam est, odit eam semper, & nescire mavult etiam quæ novit. Unum addam nunc, ac desinam. Rationes vestras, optime Primeri, vehementer admirari me solere. Qui cum ea tractetis studia, quæ in rebus humanis quidem prima sunt, à vulgo tamen aliena sunt, ideoque contemnuntur; si quæ tamen est puella vel in aula vel in foro, moribus & indole a vobis aliena, hanc ut plurimum sectamini. Neque minus non procedere quæ cogitatis admiramini. Id plerumque in vobis risi; homo simplex, & qui nihil soleo dissimulare. Eas quoque urbes eligitis nonnunquam, quæ cum instituto vestro minime conveniunt. Ut si tu Bruxellæ, Amstelodami ego amem: cum in animo & mente patrimonium omne, omnes habeamus copias: hanc monetam autem ibi nemo norit. Eorum opes interim stultitiam & sapientiæ contemptum patiuntur. virtus autem nostra & scientia, laudantur quidem: sola autem illa expetuntur. Id memento quoque qua sis tempestate natus. Qua nimirum ad interitum ac certam mortem, omnis properat humanitas.

tas. tantum quia minus quam debebat æstima-
matur. Legimus Virgilio non secus quam
Augusto, venienti, Rom. populum assurre-
xisse. Augustum ab Horatio repulsam tulisse,
quia Mæcenatem præferebat. Vespasianum,
jucundissimum Imperatorem, a Plinio voca-
ri. Principum filios, ætate patrum humanio-
res docuisse literas. Laurentio Medici, Poli-
tanium; Francisco primo, alios familiares
fuisse. Quem & ad Robertum Stephanum su-
binde visitasse: & cum ei non vacaret, quod
eorum quæ tum edebantur emendationibus
intentus esset, paulum expectare jussum. Ne-
que parum refert, ubi vivas: penes Principem
an penes Populum sit summa rei. Plerunque
quoque ingenia præclara pluris fieri post obi-
tum dicuntur. Sed tum serum est uxorem du-
cere. Neque ego autor tibi sum propterea, ut
moriaris. Habes nostram, optime virorum,
de Poësi tua, habes de Amoribus sententiam.
Quod si tua interim placere tibi pergat (non
enim invidere possum tibi) & ad hoc judi-
cium quotannis duo aureorum millia acce-
dunt, per me licet, ut ex his nonnulla præter-
mittas. Emi enim tales facilius quam exorari
solent. Vale. ac scito, totum me in describen-
da nova Republica nunc esse. In qua hoc
cavebitur, ut, quemadmodum nunc soli Re-
ges Regum amant filias ac ducunt, ita Poe-
tarum ac Philosophorum inter sese liberi jun-
gantur. Pudet enim vos ab aliis non satis æ-
stimari. Tum ut emptiones & venditiones,

non, quod nunc fit, auro & argento, sed Poetica moneta contrahantur: hoc est versibus. Quadringenta millia qui possidebit, Eques erit: qui Romanum carmen, Græcum, & vernaculum, dexteritate pari scribet, imperabit reliquis. Si quæ sunt puellæ, quæ Poëtis olim illuserunt, quas & ego odi pessime, eæ in hac Urbe mea atque in hac Republica, eunuchis nubent. Idem quoque ut illis post hanc vitam eveniat, Minos, Jovis, dum viveret, arcanis admotus, nunc autem inferorum Prætor, Æacus præterea & Rhadamanthus Gnosius, curabunt. qui, ut nosti, præfecturam suam atque imperium Poëtis debent. Quorum ad tribunal, ubi mortem commutaverint cum vita, Venus aut Cupido, foliis malvarum usque ad necem eos cædet, cum solenni formula ad plagas singulas,

Discite justitiam monita, & non temnere vates.
 Rivales autem Poetarum, quamdiu vivant, ære diruti, atque, ut in militia, discincti, sine fica ambulabunt: non de qua Cornelia lex agit, sed quam tangit Julia. Ut intelligant, cum viris sibi rem fuisse. Ergo vide etiam atque etiam quid agas. Nam si expectare potes, donec omnia, ut oportet, ibi erunt constituta, faxo lepidam puellam ex Anacreonte aut Homero eligas: cui dotem dabit Penia Platonis aut Idea. Nullus enim ibi usus erit nummi. Nunc autem quanquam vena lenis & tersissimus character in suavissimis versiculis scriptisque tuis omnibus elucet: est tamen
 qui-

quidam in scutatis vestri Regis & circumforaneo hoc auro, qui non paulo plus potest. Hæc res nobis fraudi esse solet. Unum opto (ne perpetuo joculari me existimes) fidem ut habeas, homini non quidem erudito, sed qui aliquem, ni fallor, usum habet rerum atque experientiam. Quod ne sero fatearis atque intelligas, iterum atque iterum, suavissime Primeri, cave. Vale, & Bellocherium, tuum juxta ac meum, meis verbis saluta. Lugduni Batavorum M D C VII. Kal. Jul. Mi doctissime & venustissime Primeri, iterum Vale.

1. *Deus in seipso* 2. *Deus in seipso* 3. *Deus in seipso* 4. *Deus in seipso* 5. *Deus in seipso* 6. *Deus in seipso* 7. *Deus in seipso* 8. *Deus in seipso* 9. *Deus in seipso* 10. *Deus in seipso* 11. *Deus in seipso* 12. *Deus in seipso* 13. *Deus in seipso* 14. *Deus in seipso* 15. *Deus in seipso* 16. *Deus in seipso* 17. *Deus in seipso* 18. *Deus in seipso* 19. *Deus in seipso* 20. *Deus in seipso* 21. *Deus in seipso* 22. *Deus in seipso* 23. *Deus in seipso* 24. *Deus in seipso* 25. *Deus in seipso* 26. *Deus in seipso* 27. *Deus in seipso* 28. *Deus in seipso* 29. *Deus in seipso* 30. *Deus in seipso* 31. *Deus in seipso* 32. *Deus in seipso* 33. *Deus in seipso* 34. *Deus in seipso* 35. *Deus in seipso* 36. *Deus in seipso* 37. *Deus in seipso* 38. *Deus in seipso* 39. *Deus in seipso* 40. *Deus in seipso* 41. *Deus in seipso* 42. *Deus in seipso* 43. *Deus in seipso* 44. *Deus in seipso* 45. *Deus in seipso* 46. *Deus in seipso* 47. *Deus in seipso* 48. *Deus in seipso* 49. *Deus in seipso* 50. *Deus in seipso* 51. *Deus in seipso* 52. *Deus in seipso* 53. *Deus in seipso* 54. *Deus in seipso* 55. *Deus in seipso* 56. *Deus in seipso* 57. *Deus in seipso* 58. *Deus in seipso* 59. *Deus in seipso* 60. *Deus in seipso* 61. *Deus in seipso* 62. *Deus in seipso* 63. *Deus in seipso* 64. *Deus in seipso* 65. *Deus in seipso* 66. *Deus in seipso* 67. *Deus in seipso* 68. *Deus in seipso* 69. *Deus in seipso* 70. *Deus in seipso* 71. *Deus in seipso* 72. *Deus in seipso* 73. *Deus in seipso* 74. *Deus in seipso* 75. *Deus in seipso* 76. *Deus in seipso* 77. *Deus in seipso* 78. *Deus in seipso* 79. *Deus in seipso* 80. *Deus in seipso* 81. *Deus in seipso* 82. *Deus in seipso* 83. *Deus in seipso* 84. *Deus in seipso* 85. *Deus in seipso* 86. *Deus in seipso* 87. *Deus in seipso* 88. *Deus in seipso* 89. *Deus in seipso* 90. *Deus in seipso* 91. *Deus in seipso* 92. *Deus in seipso* 93. *Deus in seipso* 94. *Deus in seipso* 95. *Deus in seipso* 96. *Deus in seipso* 97. *Deus in seipso* 98. *Deus in seipso* 99. *Deus in seipso* 100. *Deus in seipso*

ANONYMI
DISSERTATIO,

De
LITERATI MATRIMONIO;

*An, cœlibem esse; an, vero
nubere conveniat.*

ANONYMI

DISSERTATIO

DE

LITTERATI MATRIMONIO

IN COLLEGIO REGIO
ACADEMIA

A N O N Y M I

DISSERTATIO

De

LITERATI MATRIMONIO.

Amplitudo commodorum magnitudo-
que utilitatum, quæ ex conjugio li-
berali capiuntur, tanta est, tantaque
dignitas, ut de hujus vitæ splendore aliquid
facilius magnifice cogitari, quam verborum
copia explicari possit. Nam primum, si origi-
nem ejus ortumque consideremus, ab ipso
Deo, mundi opificio absoluto, statim est in-
ter primos nostros parentes institutum, in lo-
co deliciis omnibus affluenti, domicilioque
virtutum & felicitatis, ubi integritas & sa-
pientia regnare, impietas & dementia exulare
debebat. Deinde ab his tam præclaris & illu-
stribus primordiis, & quasi fontibus matrimo-
nii societas cum profluxisset, continuo in
universas orbis terrarum partes se longe late-
que diffudit, & ad totius posteritatis usum,
fructumque redundavit. Ac in populo qui-
dem Dei ita statim celebrari cœptum est,
ut non solum ad homines plebejos, verum e-
tiam

tiam ad optimates, & patres in Republica principes, qui religionem & sapientiam trahebant in vulgus, idque legibus vinciebant, & in officio disciplina continebant, potissimum pertinere crederetur. Paulatim vero cognitione Dei in hominum animis oblivione obscurata, & ardore pietatis refrigerato, leviculorum ingeniorum petulantia exorta est, quæ matrimonium, tanquam jugum aliquod servile, à suis cervicibus excusserunt, & ne reprehensionem aliquam incurrerent, sed à conjugio probabiliter abstinere viderentur, cum alia multa in medium attulerunt, tum singularem quandam sanctimoniam simulantibus reliquis persuadere voluerunt, qui uxorem domum duxissent, illos sapientiæ nequaquam esse posse studiosos. Turbulentum genus esse fœminarum, obnoxiumque vehementioribus illis motibus animorum. Viro autem, qui literarum studiis excolendis sese totum dedidisset, otium, & quietem, & animi tranquillitatem inprimis convenire. Quæ cum speciose dicerentur, infinita quædam eorum consecuta turba est, qui sexum muliebrem non tam aspernarentur, quam conviciis prosequerentur & proscinderent, intoleranterque perstringerent. Quorum in numero vel potius grege, universa Græcorum poetarum est natio, quibus tamen omnibus nemo vel ad conspectum fœminarum adhinniit ardentius, vel in amores prolapsus est frequentius: ut, quod de Euripide Sophocles agebat, eum mulic.

mulierum in tragœdiis exagitatores accerrimorum, in lecto amatores fuisse maximum, (quod in lectulo commodioribus essent moribus, quam quibus ab eo versibus depingerentur :) illud ipsum de poetis pene omnibus affirmari posse videatur. Eoque impudentiæ nonnullorum provecta est audacia, ut assererent mulieres non homines esse natas, sed ex variis beluis, ex sue, cane, equo, simiaque conflatas. Cumque hodiernis etiam temporibus inveniantur non pauci, quorum animis non leviter hæc est impressa, sed penitus infixata sententia, unum eundemque hominem libris lectitandis, & liberis procreandis operam dare non posse: minuenda est illa, & evellenda opinio, inferendaque contraria. Ut itaque in causæ arcem invadam, ita concludo: aut commendemus matrimonium, aut improbemus, necesse est: nihil est tertium. Ergo si laudabimus illud vitæ institutum, quid causæ erit, quare conjugio sit eruditis interdendum? sin vero vituperabimus, illud profecto consequetur, matrimonium non solum non à literatis, sed ne à male quidem feriatis esse contrahendum. Sed quia nobis adversarii reponunt odiose, molestias, quæ hanc vitam quasi necessario comitentur, minori negotio, leviori periculo à literarum imperito, quam ab erudito posse sustineri: ut me illis animosius opponam, & fortius resistam, rem universam necesse est, paulo altius à fonte repetamus. Neminem autem esse arbitra-

bitramur, neque adeo à natura male informatum, neque tam institutione depravatum, aut præposteris opinionibus excæcatum, qui non conjugii societatem Dei quandam officinam esse fateatur, è qua quotidie ipse mundus augeatur. Confirmant hoc leges Romanæ, quæ dotes uxorum tot privilegiis septas atque munitas esse voluerunt, & olim jus trium liberorum introduxerunt, & indictam viduitatem funditus sustulerunt: cum ut civitas liberis repleretur, & Respublica bellis ardentibus externo milite non magnopere indigeret, cum ut unusquisque nominis ac stirpis memoriam ad universam posteritatem propagaret. Idcirco filios, filiasve concipimus atque edimus, ut ex prole eorum, earumve diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus, inquit Callistratus. Nam hac ratione illud evenit, ut nos ab interitu aliquomodo vindicemus, mortuique vivamus. Jam si exquirimus, rationemq; subducimus, à quibus potissimum hoc præstari, efficique Reipublicæ plurimum intersit: facile opinor intelligemus longe optabilius, & præstabilius esse, si liberi non à proletariis, ut Agelliano verbo utar, sed à clarissimis quibusque generentur, quorum beneficio ad omne honestatis decus educuntur, quorum exemplis ad virtutum studia complectenda inflammantur, & ad majorum gloriam adæquandam incitentur. Quanti enim hoc ducendum faciendumque sit, in Alexandro Magno clarissime

fime

sime perspicere possumus, qui à laudatissimo rege procreatus, & ab Aristotele disciplinis optimis informatus cum esset, patri quidem Philippo vivendi, præceptori vero etiam bene vivendi rationem ferebat acceptam. Multum est igitur in eo positum momenti, ad capeffendam à teneris unguiculis imbibendamque virtutem, habere parentem eleganter excultum, expolitumque disciplinis: qui non ignoret, quantum in educatione liberorum amoris sit tribuendum: qui teneat ac sciat, inter indulgentiam moderatam, atque negligentiam nimiam atque deploratam quantum intersit: quem virtutum luminibus enitentem puer primum admiretur, mox etiam, quamprimum per ætatem possit, tanquam speculum domesticum honestatis ad imitandum sibi propositum contempletur ac æmuletur. Ita continget, ut mores purissimi ejus animo in tenella illa ætatula instillentur, ejusque indoles ad discendam arripiendamque doctrinam apta, non solum liberalibus artibus mature tingatur, sed præclaris etiam, maximisque virtutibus, quas parenti matrimonii vita suppeditat, celeriter imbuatur. Nam qui uxores duxerunt, omniumque fortunarum domicilium in aliqua civitate constituerunt, ipsa necessitate ad permultas honestas actiones erudiuntur, quæ in cælibes à vitâ civili & communi abhorrentes non cadunt. Cum enim in domo privata non adumbratæ, sed expressæ omnes publicarum rerum for-

mæ reperiantur: (quod aliter sit cum uxore
vivendum, quam cum liberis: aliter item cum
liberis, quam cum servis sit agendum:) hoc
pacto accidit, ut mariti, qui intra parietes
privatos & imperare, & dissimulare didice-
runt, atque ad prudentiam in gerendis rebus
patientiam adjunxerunt, animumque gravi-
tate, humanitate, & lenitate, comitateque
exornaverunt, his quasi præludiis ad Rempu-
blicam gubernandam instruantur, & ex do-
mo sua in curiam atque in forum introducantur.
Tum aliis etiam de causis multo facilius,
quam cælibes ad gerendos honores evehun-
tur. Nam posteaquam familia constituta af-
finitatibus implicati sunt, multorumque a-
morem & studia sibi adjunxerunt, benevo-
lentiamque pepererunt, non indigni judican-
tur, qui in loco illustriore collocentur. Præ-
tereà non temere aliquid contra salutem ci-
vitatæ, populi que molituri putantur, quod in
officio facilius liberorum amore & charitate
retineantur. Est etiam nullus, qui non certis-
simam sibi spem faciat, si increpuerit tumul-
tus, hos patriam, in quam salutem suam vi-
deant esse inclusam, minime deserturos, sed
tanquam ad commune incendiū restinguen-
dum celeriter accursuros, magnoque animo
arma esse sumpturos. Cum enim domi suæ
conjecturam faciant de semetipsis, multo fa-
cilius aliorum suorum civium commiseratio-
ne commoventur. Igitur vita domestica &
res uxoria maritos ad laudabilia multa vitæ
insti-

instituta adhortatur, ad adipiscendasque dignitates eis tacite suffragatur. Nec injuria: cum ita sint in rebus communibus exercitati, beneque versati: cum & norint tolerare præsentia, & sperare in adversis prospera, didicerintque in ærumnis (quibus tanquam fortunæ telis proposita vita singulorum est, & quibus fides Christiana, ut aurum igni, exposita splendidius enitescit:) Dei Opt. Max. auxilium, præsidiumque implorare, ac in uno Numine sempiterno spem omnem collocare, ab eodemque opem expectare: cum denique (ut uno verbo omnia comprehendam:) animo sedato, & ad utramque fortunam subeundam sint parato, hoc est, summa incredibilique libertate perfruantur. Non enim illiciti amoris incendiis inflammantur: non in amatoria rota, quam Plautus nobis ob oculos in conspectu ponit, dies, noctesque versantur atque jactantur, ut Ixion, qui se sequiturque fugitque quo se vertat & applicet dubius: non à cupiditatibus libidinosis cruciantur & excarnificantur: non de gradibus rationis dejiciuntur & deturbantur: non denique manus sibi inferunt violentas, ut multi proci, amatoresque fecerunt. Hæc est vera illa & germana libertas, ut eam Florentinus Jure consultus definit, facultas ejus, quod cuique facere libet, nisi quod vi, aut jure prohibetur. Quæ libertas longissimo intervallo à parva licentia, quæ nullis se patitur legum vinculis alligari, nullaque ratione

cohiberi, sejungitur. Hanc ego libertatem vere esse defendo, ut Deo, rationi, legibus, reique publicæ serviamus & morem geramus: illam autem licentiam immanem & effratam, quæ perturbationibus animorum, & cupiditatibus effrænatiss, tanquam furioso & crudelissimo domino & hero obtemperat, durissimam & acerbissimam judico esse servitutem. Nolite itaque existimare, in matrimonio servitutem aliquam esse, in cælibatu libertatem. Nam cælibes plerosque infinita quadam libidine ardere incensos, impetuque cupiditatum fluctuare & absorberi quodam quasi æstu, exemplis evinceremus ambitiose conquisitis, nisi ea ita essent nota, ut vel tonsorum, subrostrariorumque quotidiano sermone celebrentur. Aliud enim est agere cælibem, longe aliud castum esse, & non solum turpitudine vacare, sed etiam oculos, & animum, & cogitationes habere ab omnibus Venereis rebus abstinentes: ut homini honestatis appetenti pudice magis, casteque vivendum, quam uxore carendum esse videatur. Vidit & animadvertit hoc sine dubio Paphnutius, qui minime consultum putavit, ut matrimonii coeunda societate sacerdotibus interdiceretur, a quibus tamen non morum solum probitatem, vitæque puritatem & innocentiam postulamus, verum etiam in literarum divinarum studiis assiduitatem & diligentiam omnes uno ore postulamus. Quo mirificentius mihi sæpenumero solet videri figmen-

figmentum Luciani, hominis non infusi & certe eruditi, Musas, Pallademque in studiis semper occupatas, ociumque fugientes, Cupidinis sagittis nunquam potuisse vulnerari, & Musas perpetuam virginitatem coluisse, eaque laude floruisse: cum tamen ab auctoribus aliis scriptum sit relictum, proditumque literarum monumentis, Musarum nonnullas & viris nupsisse, & ex iis liberos quoque suscepisse. Quod si necessarium esse ducimus, ut is, qui eruditionis alicujus præclaræ & singularis cupidissimus, appetentissimusque sit, bellum sibi esse cum Venereis amoribus indictum arbitretur: (nam hoc Luciani fabula sibi volebat:) cur non eam ipsam ob causam uxorem literato viro ducendam esse censeamus? ne, nisi ardorem a natura ingeneratum, insitumque concessa omnibus medicina represserit, ad illicitas voluptatum meretriciarum illecebras, quasi ad Sirenium cautes, scopulosque deferatur. Etsi enim existimatur esse facilius omnino voluptate carere, quam ea semel gustata se cohibere, aut modum aliquem tenere: & minus est operosum, hostem primo aditu prohibere, quam semel admissum coercere & expellere: tamen, ut concedamus id iis in rebus, quibus omnes abstinere non incommode possunt, quæque fortassis ad omnes non æque pertinent, ita natura esse comparatum, hac in parte longe secus se res habet. Nam, cum natura dederit nobis stimulos acerrimos, mirasque libidi-

nes, ut Cicero testatur, in omni animalium genere commiscendorum corporum excitant: nego, & constanter pernego, cælibes laudem obtinere posse castitatis, cum & naturæ suæ sensu alio ducantur, & a quibus voluptatibus vitæ quodam instituto arcentur, in eas propensiore animo ferantur, proclivioresque rapiantur. Præterea sicut fortiter dimicantem inter pericula, temperantem inter pocula certissime cognoscimus: eodem plane modo castum putabo, non, qui uxorem non habet, sed qui non desiderat: cujusmodi mentis, animique magnitudo, ni fallor, in Xenocrate legitur infuisse, cujus in cubicularem lectulum cum discipuli continentiae ejus periclitandæ ergo fœminam impudicam, sed non invenustam collocassent, ille eam ne extremo quidem digito attigit, ut postridie ipsa profiteretur, sese prope stipitem, non hominem ea nocte dormiisse. Ideoque eum a jolaude castitatis esse cumulandum, qui, cum habeat, quo uti, perfruique possit, non tamen utatur, quasi omnino non habeat: aut qui nihil amplius decerpat, quam naturæ & virtutis ratio, moderatioque permittat. Tales vero aut nulli sunt, aut certe conjuges sunt: qui, licet primo anno ob insolentiam, & quod ardor nondum deferbuit, minus credantur esse continentes, id quod color pallidulus plerunque designat: tamen ita in posterum sibi moderantur, ut voluptatum delicias tanquam experiundo contempsisse, satietate abjecisse videan-

deantur. Quamobrem homo eruditus, qui in sapientiæ investigationem incumbit, a matrimonio tanquam a schola aliqua & ludo, in quo cum cæteras virtutes, tum etiam continentiam, castitatemque perdiscat, non erit repellendus, aut ob molestias, nescio quas, quæ ipsi sint forte subeundæ, verbis absterrendus. Quod si contingat, aut literarum optimarum, artiumque studiosus, uti sæpe fit, in morbum aliquem periculosum atque diuturnum, verbi gratia febrim, quam vocant quartanam incidat: an auctores ipsi erimus? valetudinem suam ut negligat, medicum non accersat: quod si faciat, multum ipsi esse depriestina studiorum contentione remittendum. Non opinor: quid esset enim absurdius? Illud potius consulemus, ut morbo faciat mature medicinam, quo recreato, refo-cillatoque corpusculo animi quoque ingenii-que vigor, viresque instaurentur. Cum igitur literatos morbo confictari, pertentarique communi cum cæteris, igniculisque amoris ardere videamus: non dissimili ratione iis dicemus esse agendum, & nulla interposita mora corpori affecto consulendum, de fociaque vitæ providendum. Hoc si fecerint, etsi non nihil ipsorum antelucanis vigiliis, lucubrationibusque decedet: jacturam tamen non maximam facile sarcient, cum paulatim animi morbo suaviter revelati, indies sese fieri ad studiorum labores obeundos acriores alacrioresque sentiant. Morbus autem hic, de

quo loquor, cum omnium pene animos contagione pervagatur: difficile est enim fœminis, a quibus tot menses alvo continemur primum & nascimur, post educamur etiam & enutrimur, non favere, ut ille non inepte dixerit, ver ex anno eum tollere, qui mulieres auferat de civitate: (tum illa sive lues, sive ægritudo in animo doctissimi cujusque maxime hæret atque insidet altissimis defixa radicibus: vel quod affectionem illam, quam Græci *σῶγλυ* nominant, in qua semina maximarum sane continentur virtutum præclarius persentiunt: vel quod naturam ipsius pulchri, quo intellecto & conspecto non potest amor non existere, acrius intuentur, & ita ejus assidua recordatione delectantur atque permoventur, ut fructum aliquem ex eo capere ingenti cum ardore concupiscant. Quod si alicui minus videbitur consentaneum veritati, gravissimum, acutissimumque scriptorem nostri temporis Natalem Comitem audiat lib. IV, cap. XIII, ita de amore philosophantem: Sunt in singulis animalibus spiritus quidam ad conciliandos amores præpotentes, quibus temperies aëris pro læna est, atque eorundem spirituum alii ad id munus tardiores sunt, alii promptiores, & magis ingeniosi: quare accidit aliquando ut mas fœminam vel non visam amaverit, aut marem fœmina. Alii naturam sapientissimam, rerum harum parentem, similium & animorum, & temperamentorum conciliatricem crediderunt,

runt, quæ radios quosdam occultos e toto corpore mitteret: quos tamen alii ex oculis manare maluerunt, atque alterius animum percutere, atque illum, qui sit ictus, conversum eo unde percussus fuit, quantam voluptatem divinantem, & quasi præsentientem, similisque conjunctionem appetentem, in ejus desiderium delabi, quod desiderium amor, & proprio nomine Cupido appellatur. Cum tamen eveniat aliquando, ut ex altero tantum illi radii manent, cum ad scopum ob dissimilitudinem hi pervenire non possint, nullam se facere impressionem sentiunt. Quare neque ita intenduntur, neque sunt diuturni, & a suscepto negotio facile recedunt. Nihil enim natura frustra fieri diutius patitur. Audiistis, quid de spiritibus ingeniosis atque subtilibus loquatur & sentiat. Id autem mea quidem sententia ita perstudiose machinata natura est, ut quo quisque acumine & lumine indolis obstrueret aliis hominibus vehementius, eo celerius amore incenderetur. Nam cum eadem natura sui conservationem appeteret, maximeque vellet esse diuturnam, ad hoc consequendum, efficiendumque opera vicaria uti voluit hominum sapientia, ingenioque præstantium. Nec immerito: cum enim matrimoniorum beneficio hominum natio conservetur: & eorundem nullum aliud genus ad id ipsum vitæ institutum aptius atque convenientius reperiretur: artificio aliquo illi, qui perspicacis ingenii bonitate alios

lios antecellerent, huc a natura erant impellendi, & velut urgendi. Hi enim & in uxore deligenda optimam possunt adhibere cautionem, & tenere in diligenda modum, ne ab imbecilliore natura se quovis impelli, regique patiantur. Tum si divitem nacti fuerint, pecuniam utiliter collocabunt: si inopem duxerint, rem familiarem honestis rationibus amplificabunt. Jam si in deformem inciderint, animum ejus ut lucidissimis gemmis, sic splendidissimis virtutibus exornabunt, & quod corpori à natura fuit invidiose denegatum, in parte meliore, videlicet mente compensabunt. Sin autem formosa & speciosa potiti erunt, plures inde commoditates consequentur. Nam non solum dabunt operam, ut mores cum præstantia elegantiaq; formæ, & venustate vultus, amabilitate & concinnitate consentiant, & formosa matre sobolem pulchriorem (ut ex Horatio unum verbum mutem :) sperabunt: sed etiam longe majorem, uberiolemque voluptatem, quam alius capere potuisset, ex domesticæ pulchritudinis quotidiano obtutu, conspectuque percipient. Ajunt Alexandrum Macedonem puellam à se insigniter adamatam aliquando pictori nudam depingendam locavisse: pictorem autem in artificiosam illam, & generosam membrorum, artuumque omnium conformationem, coagmentationemque diligenter intuentem, ejus amore vehementer & ardentius inflammatum fuisse. Quod cum Alexan-

dr

der cognovisset, qua fuit in omnes liberalitate, pictori eum dono dedisse puellam ferunt, ac dixisse, illi hanc jure esse tribuendam, qui illam membrorum exquisitam, & à pulchritudinis legibus nusquam aberrantem structuram optime intelligeret Quid? an non idem de literatis, quos proverbium Græcorum sermone tritum plus duplo videre confirmat, erit dicendum & sentiendum? Sic cæteras res quod attinet, quæ in uxore expetuntur, omnia erunt erudito & ad perfruendum suaviora, & ad intelligendum illustriora: quæ autem fugiuntur, ipsi longe faciliora ad corrigendum sunt futura, ad perferendumq; leviora. Hic si philosophorum summorum auctoritatem, testimoniumque requirimus: non ignorare debemus Platonem in sua Republica mulierum communionem non omnino promiscuam esse voluisse, sed optimis, præstantissimisque civibus fœminas præstantissimas adjungendas decrevisse, è quibus filii non degeneres, Deique cultores, ut quodam in loco dixit, procrearentur. Ille autem ipse Plato quam est in Symposio solers, quam curiosus in amoris investiganda, explicandaque natura! quem tanquam divinum aliquod numen in cœlum laudibus extollit. Eademque res non minori curæ fuit Aristoteli, qui & œconomicum libellum confecit, & cum uxore familiaritatem ea societate, quæ nobis cum universis civibus intercedit, ut tempore priorem, ita natura homini aptiorem esse de-

pre-

prehendit. Nec in diversa sententia liquet fuisse Xenophontem, qui non solum librum œconomicum à Cicerone latine conversum, sed etiam Symposium admirabili eruditione conscripsit, in quo Socratem ita de amoris laude fecit perorantem, ut mariti omnes qui adfuissent, eo sermone inflammati ad uxores suas amplexandas equis ad cursum concitatis avolarent: qui autem uxores nondum duxissent, quamprimum se ducturos esse jurarent. Quid de Plutarcho, nobilissimo illo, varioque scriptore dicemus? qui non solum amatorium sermonem in lucem edidit, & de mulierum virtutibus præclare multa congeffit: sed etiam in matrimonio vivendi normam rationibus & similitudinibus elegantissime expressit. Ex quo elucet, gravissimos viros amorem ab honestate non abhorrentem non solum probavisse, sed de ejus etiam conciliandi, conservandique ratione nobis præcepta tradidisse. Non enim arbitrati sunt, ad amorem ita veniendum esse sapienti, ut legimus fere unico ex ictu, conflictuque oculorum mutuo incensos esse Paridem & Helenam, Æneam & Didonem, Euryalum & Lucretiam, vel Amadisum & Orianam, quorum postremus cum in cœna oculis internunciis, animoque in virginem Geniis utrinque faventibus delatus esset, deinde anulos ejus, qui in terram erant prolapsi, comiter sustulisset, & puellæ illum prævertere, & prævenire cupientis manum forte fortuna tetigisset, ex

ex unica illa pressiuncula in manifestum prope evasit amatorem. Hæc auspicia fortassis non injucunda, sed tamen exilia & puerilia, levitatisque plenissima, quanta Ilias dolorum & malorum subsecuta est! Quod si mihi conceditur fabularum scriptores nobiles & ingeniosos nostrorum temporum adducere, a quibus non minus, quam a veteribus poetis res humanæ prudenter, excellenterque exprimuntur, in Printampsis cernimus quam a tenui origine & scaturigine amor inconsideratus sæpe exortus manaverit longius, & leniter primum, æquabiliterque profluxerit: ad extremum autem nimio æstu impetuque exundans, ruptis quasi aggeribus, in calamitatum mare se quoddam procellosum, furiosumque præcipitarit. Ab his difficultatibus & incommoditatibus immunes sunt eruditi. Nam, ut ante fuit indicatum, nec, ad initia & auspicia quod attinet, in amore falluntur, & illo jam constituto eum modum tenent, ut sine suspirio ament, quod Stoici facturum dixerunt esse sapientem, & facile totius amoris progressum prospiciunt. Quare tantum abest, ut studiorum cursum hac de causa retardari patiantur, ut multo etiam diligentius literarum translationi incumbant, id quod infinitis prope exemplis maximorum virorum comprobatur. Nam quid uno Socrate, a quo profeminatæ sunt tot familiæ philosophorum, fingi potest in omni doctrinarum genere divinius? At is non unam habuit uxorem, sed

sed duas: nec id satis erat, (quod per se magnum videri poterat:) nisi iisdem etiam acerbis & austeris, superbis & prope feris uteretur: ut illud proverbium nullam debeat fidem promereri, quo uxor, liberique magna viro tyrannis esse dicuntur: sed materfamilias (quod etiam est Dei ipsius antiquissima voce comprobatum: viri magis socia in ferundo onere, subsidiumque nominanda videatur. Nec illud nos valde movere debet, quod plausibiliter magis de Cicerone, quam probabiliter verisimiliterque narratur, illum, cum Terentiæ nuncium remisisset, & Hircius suam ei sororem obtulisset, operam simul se philosophiæ, & uxori dare non posse, respondisse. Quasi vero non dederit, cum Terentiam haberet in matrimonio: quasi studium, diligentiamque remiserit, cum ætate affecta puellulam pene immaturam duceret, quam ob causam ab amicis reprehensus, quod admodum senex virginis vix puberis & viripotentis se novis nuptiis implicaret, At cras mulier erit, inquiebat. Cum igitur sit vita Ciceronis universa tam in causis perorandis forēsis contrita, quam in pertractanda philosophia consumpta: non magis eum in literis unquam esse ab uxore impeditum putandum est, quam nostra tempestate Andream Tiraquellum, qui non minus fecundus, quam facundus, & bis quindecim librorum & liberum parens fuisse legitur: cuius sane Commentarios, si vel ordinem in tanta rerum ubertate, varietate studio-

studiorum magno ingenio institutum, iudicio etiam absolutum majore consideres, à viro & marito potius, quam adolescentulo apparet esse elucubratos atque perfectos. Nec Budæum à literis uxor avocavit, sed magis in iis confirmavit, quam sibi in Musarum sacratio semper assidentem, & aliquid librorum in manibus habentem, non tantum vitæ, sed studiorum quoque sociam & commilitonem nominabat: nec eundem magnus liberorum nepotumque numerus in studiis interpellavit, qui quidem dicitur fuisse tantus, ut antequam moreretur, noctu suum funus efferri, tumularique mandaret, ut aliquo modo compesceret fletum ejulatumque puerorum, quem futurum non obscure providebat. Quid? quod Sebastianus Francus, qui libros bene multos, nec omnes contemnendos, posteritati consecravit, non minimum eorum numerum, cum familiam ob inopiam alere non posset, cunis agitandis occupatus exaravit? Unde fit, ut joculari & ludere voluisse credam Marianum Socinum, qui interrogatus, cur a nuptiis studiorum contentionem intermisisset, neque Socratis exemplum sequeretur, qui ejusmodi rebus non fuisset passus se impediri, respondit, Xantippen felle amariorem fuisse: suam vero novam nuptam esse bellam, & melle saccharoque dulciorem. Quasi vero non fuerit mirifica suavitate condita aut Theano, uxor Pythagoræ, quæ ob morum singularem honestatem valde celebra-

bra-

bratur : aut eruditissima illa Hipparchia ,
quam, ut haberet ingenii doctrinaeque ma-
gnitudine præstantem contubernalem, à cu-
jus latere non abscederet, matrimonio sibi
Crates ille copulavit: aut Melissa, quæ Chry-
sippo cum esset nupta, & is in mensa cibi sæpe
capiendi oblivisceretur in argutam & acutam
Stoicorum disciplinam totus immerfus , illi
cibum in os inferebat. Non igitur mariti ab
uxoribus impediuntur, aut redduntur in di-
scendo segniores: sed potius ad id ipsum in-
cenduntur sæpe, efficiunturque meliores. Cu-
jus rei testem potestis habere locupletem,
Cimonem illum Bocatianum, qui ab ineunte
ætate cum ingenio hebeti esset & valde ob-
tuso, pueritiamque omnem, & magnam ado-
lescentiæ partem ruri consumpsisset, & ali-
quando greges pascens profundo somno subi-
to fuisset oppressus, eo solutus forte fortuna
videt virginem nobilem, quæ oblectationis
ergo cum famularu in pratis deambulabat,
admirabili, propeque divina oris specie eni-
tentem, morumque amabilissimorum lepore
& gratia circumfluentem, incredibiliterque
elucentem. Quam dum stupore primum cor-
reptus defixis in eam oculis semper intuetur,
& tanquam de cœlo delapsam admiratur, ta-
citoque naturæ sensu, ut aliquid divinum,
veneratur: paulatim cum oculis animi men-
tem, ut Comici verbis utar, supra suam con-
ditionem, caprumque attollit, intellectaque
natura ipsius pulchri amore, (nam ita fieri
erat

erat necesse:) incenditur, eoque perducitur, ut mores agrestes & rusticanos una cum vita pastoricia sibi deferendos, urbanos autem & civiles in animum inducendos arbitretur. Hac ille occasione ex stupido & bardo compos est factus repente rationis. Magna est enim vis admirationis, in iis præcipue rebus, quas nunquam ante conspexeris. Igitur qui hoc ita negat evenire potuisse, idem negabit Hispanos, cum primum in provincias Peruanas appulissent, in deorum numero fuisse habitos, quod morum comitate, & sermonis affabilitate, qua inter se utebantur, perpoliti, splendideque vestiti à nudis & barbaris inaudita cum admiratione cernerentur. Quæ quidem opinio barbarorum deinceps non minimum dicitur pondus habuisse ad mores beluinos exsuendos, induendosque mitiores. Hæc autem ita se habere, ut credamus, & ratio nostra jubet, & rerum gestarum historia suadet, & eorum, qui ad transmarinas nationes proficiscuntur, experientia compellit.

Ne tamen à proposito longius abeamus, si quis evidentiori testimonio comprobari postulet, quod diximus viros à fœminis interdum effici solere meliores, potest hoc esse vel ex jure manifestum, in quo mulieres dicuntur viros dignos sæpe sacerdotio sua conversatione reddidisse. Ac ipse Justinianus, princeps abundans bellicis, togatisque virtutibus, à Deo datam sibi Theodoram non semel in rebus arduis se consuluisse profitetur, imo

gloriatur. At quantus Imperator! Civium igitur aliquem pudebit fortissimi sapientissimique principis exemplum imitari: præsertim quod sit cordatum, & cum ratione conjunctum. Nam, ut video hoc magnis quibusdam viris placuisse, fœminæ consilia in rebus subitis atque improvisis multo solent celerius expedire, & finem aliquem exitumque reperire. Cumque frigidior sit natura muliebris, multa sæpe calida maritorum acta & instituta fœminarum lenitate atque prudentia temperantur: ut minus admirari debeamus, multos ab initio deditos superstitionibus ad veram fidem, religionemque colendam ab uxoribus esse persuasos, eoque perductos, ut Christianorum sacris initiarentur. Quid enim eas deliciis & blanditiis apud viros putemus non posse obtinere? quarum vel in objurgatione amarior, ut veterum theologorum unus affirmat, aliqua insit dulcedo. Multa enim dicta & facta uxorum amorì condonantur, quæ ab aliis cum proficiscuntur, iniquissime tolerantur. Quare, sicut apud Macedones erat in more positum, ut qui in acie minus se fortiter gessissent, eorum os ignominia gratia capistro cingeretur: ita contra ad compescendam ferocientem, exultantemque juvenili impunitate naturam erit inveniendum, indendumque matrimonio capistrum, & virilis ille fervor uxoris modestia, consilioque refrigerandus. Quæ cum ita sint, volumusne tot fructibus, tantisque utilitatibus, quæ

quæ ex legitima uxore capiuntur, spoliare & defraudare artium, literarumque studiosum? Quanquam etiam nova mihi in mentem venit ratio, cur fœminæ societas ab erudito nō sit negligenda. Uni tertio æqualia inter se esse æqualia notissima illa Geometrarum regula demonstrat. Quoniam igitur in eo fœminæ cum maribus conveniunt, quod utrique liberaliter eruditi, instruique possint, puellularumque ingenia, cum studiis adhibentur, fere celerius doctrinam soleant arripere: quid est, cur inter se congruere & convenire, ac consensione quadā conspirare non possint? Quod autem versatile earum ingenium aptum, accommodatumque sit ad cognoscendas, percipiendasque disciplinas, nemini potest esse obscurum, qui aciem oculorum in Palladem, quam veteres ut sapientiæ deam, præsidemque coluerunt, intendet, & cur Musæ virgines esse, non mares existimentur, secum cogitatione perpendet, videlicet puellas, si præclaris artibus excolantur, duce plerumque natura philologas & logodædalas existere. Sed fabularum involucra & obscuritatem commitemus, & ad historiæ candorem nos, lumenque conferemus. Prodeat igitur Aspasia, Socratis & Periclis illius, qui fulminare & concionibus suis permiscere dictus est universam Græciam magistra: aut Corinna, quæ Pindarum, principem (si Horatio credimus:) poëtarum omnium, non dubitavit reprehendere, eumque admonere, cum nimis densus

atque copiosus esset, non toto culeo, sed manu sementem esse faciendam: aut Cornelia, mater Gracchorum, cujus epistolas Cicero tantopere commendat, & illius non tam in gremio, quam in sermone filios enutritos esse confirmat: aut Lælia Gracchi, vel Hortensia Hortensii filia, quæ ambæ hæreditatem eloquentiæ paternæ crevisse dicuntur: aut illa multarum perita linguarum Cleopatra, quam Romanis imperatoribus ejus rei laude Plutarchus anteponit. Multas cogor silentio præterire, quæ libris in publicum editis flourerunt, & quarum suavissimas, gravissimasque sententias à Stobæo conservatas quotiens in manibus habemus, totiens dolemus quod illa divina monumenta ingenii, sapientiæque muliebris, hominum incuria, temporumque injuria perierunt. Ac ne semper antiqua meditemur, sed paulo recentiora contemplemur: veniat in conspectum filia Accursii, quam leges de loco superiore docuisse accepimus. Quid dicam de Olympia Fulvia Morata? cujus erudita scripta nulla unquam delebit oblivio. Quid de Hippolyta Taurella? cujus artificiosum, affectuosumque carmen, cum legimus, amplexari, exoscularique compellimur. Quid de Elyfabetha Gonzaga? quam Bembus ita laudat, ut lapideum eum esse dicat, qui non unam hujus sessunculam omnibus philosophorum ambulationibus & disputationibus anteponat. Quid denique de Angliæ regina? quæ hodie florentissimum regnum

gnum summa sapientia prudentiaque administrat: ut Wefenbecius veteris poetæ versus ad eam vere accommodasse videatur:

— *Vos (juvenes) animos geritis muliebres,
Illa virago viri.*

Hujus de ingenii magnitudine, & cognitione linguarum, variaque doctrina, & heroicis virtutibus nulla unquam ætas, posteritasque conticescet. Ex his in medium allatis constare autumo, quod puellæ apud homines nostros non ita erudiantur, consuetudine potius fieri vulgari, quam vel certa aliqua ratione, vel quod ingeniis destituantur. Nam & olim maxime liberalibus artibus eas fuisse institutas, ex legibus quoque potest deprehendi: L. qui filium 4. ubi pup. educ. vel mora. debeat. & fœminis indolem non deesse ad genus omne literarum perdiscendum, multis exemplis propositis satis ostendi. Ut igitur locum hunc concludam, aut studiis fœminæ erunt eleganter expolitæ, & eam ipsam ob rationem ab eruditis sunt ambiendæ, quod pares cum paribus facillime congregentur: aut rudes erunt, & inopes ab omni doctrina, & ne sic quidem sunt à virorum literatorum conjugio atque complexu avellendæ, cum homini docto, ubi abstrusam & latentem vim ingenii ex scintillis emicantibus perspexerit, eam ut erutam abstergat & poliat, non difficile sit futurum. Verum quid multis disputo? quid eruditis matrimonium libenter esse contrahendum consulo? cum sese ad hoc i-

psum necessitate impelli sentiant, ita cogente natura. Nam, quia præceptum illud divinū, quo homines crescere & augescere jubentur, pertinet ad universos, eademque fabrica est corporis humani omnino in omnibus: efficitur non facilius, quam unum de populo, se posse continere sapientem. Ac vereor, ne rarius etiam fortassis sapientia cum continentia conjungatur. Nam, quo erit quisque prudentior, eo præclarius intelliget, quantam rationem habuerit natura in membrorum collocatione singulorum, & ad quem usum sit unumquodque conformatum. Cum autē in structuram corporis intuebitur, & tria in primis à magno illo Platone celebrata membra, quæ quasi principatum & triumviratum in corpore constituunt humano, contemplabitur, cerebrum quibusdam ossibus septum videbit, similiter à costis munitum vallatumque cor: jecur autem in mollissimas partes insidere, remotumque à functionibus præstantioribus & sublimioribus non de vitæ humanæ ornamentis, sed de alimentis tantum laborare, & ut ita dicam, curis omnibus abjectis quasi luxuriari: ideoque ad sese optimum succum coctionis sevocare, eumque diligentius elaboratum in vicinas, & propinquitate sibi devinctas partes, quas procreationis gratia natura corpori affinxit, in primis transportare: quæ partes, & quæ membra, quod nutrimento præ cæteris affluunt, & ubi pejuscule habueris, prima convalescunt,

eunt, &, ubi bene valueris, indies vigore efflorescunt. Et cum jecur à cerebro, domicilioque rationis longius absit, quam cor, accidit, ut difficilius libido, quam ira comprimatur: more servulorum, qui, quo minus dominorum præsentia coërcentur, eo magis vivunt nequiter & dissolute: quin & a medicis doctissimis summa consensione est approbatum, vitam humanam sine Venere non modo insuavem esse & inveniustam, sed etiã nulla ratione posse consistere. Quotus enim hominum quisque reperitur, qui possit ita se animo constitutum esse gloriari, ut nunquam à libidine vexetur aut exagiteretur, nec se unquam his quasi stimulis, aculeisque compunctum esse senserit? quem si poterimus aliquando invenire, singulari laude prosequemur. Nec mihi aliquis vulgarem hic illam, veteremque nœniam decanter, plerorumque hominum ingeniosorum & eruditione excellentium liberos stolidos esse, & deliros solere, ac propterea viros doctos rectius & commodius esse facturos, si fœminam minime attingant & ad conjugium non accedant. Nam, etsi ab Aristotele consignatum esse literis non ignoro, omnes melancholicos esse ingeniosos, & illam melancholiam, gravitatemque generosam, quæ sit in summis viris, in eorum liberis plerunque degenerare, & in stuporem declinare: tamen & illud certum, exploratumque est, alias ejus rei & plures afferri posse rationes. Ad hoc enim, ut aliquis

fuis majoribus, qui virtute, gloriaque claruerunt, dignus evadat, non solum positum est in recta, & laudabili educatione permultum: (nam ingenia bona fieri possunt institutione meliora, & quæ non sunt optima, corrigi tamen aliquo modo, acuique possunt:) verum illud etiam est à parentibus magnopere, & studiose cavendum, ne liberis dent operam, aut cum valetudine utuntur non satis firma, aut alias tempore prorsus alieno. Sed hæc alterius sunt loci & temporis, & à medicis, quorum ad scientiam proprie pertinent, copiose, ingenioseque definiuntur.

Eruditus autem, qui & ista non ignorabit, & valetudinem suam amabit, uxorem dignitatis, meretricem voluptatis nomen esse, ut quidam dixit Imperator, & illam posteritatis, hanc voluptatis concubinam etiam sanitatis ergo, ut loquitur Demosthenes, haberi cogitabit.

Uxorem igitur non incendendæ, sed restinguendæ, sedandæ, non irritandæ libidinis gratia se duxisse meminerit, meretriciamque voluptatem quam jura pontificum etiam c. liberorū xxxii. q. iv, legi. ima in uxore damnant, oderit: alias vero nihil humani à se putabit alienum. Quod cum faciet, non modo non hebetem & indole absurda sobolem generabit, sed filiolos etiam perbellos, ingeniososque procreabit:

*Quaque juventutis sunt premia puriter acta,
Conspiciet casti pignora certatori.*

Tum

Tum domi habens, quo se oblectet, nec quærens foris, non cum lue conflictabitur Gallicana, sed robur, & vires, & florem corporis conservabit, & illas carnifices & edentes pectora curas sæpenumero reprimens animum tristitulum moderata Venere suaviter allevabit. Non, ut amatores, qui præ mœrore & dolore animi exarescunt, erit colore buxæo, aut vitellino, nec, ut aliqua statua Pygmalionis, pallebit: sed erit succi plenus, indiesque ejus valetudo & pulchritudo splendidius enitescet, & formosius efflorescet, tandemque cum lege naturæ consenuerit, in liberis à se genitis aliquo modo repubescet. Ita, quod ab adversariis afferebatur, procreationem sobolis ad virum non attinere sapientem, falsum esse ostendi, & adhuc cordato homini in conjugio vivendū esse defendi. Sed ne nunc quidem acquiescunt, quo minus amplius nobis negocium facestant, cumque gladiis cæsim & punctim huc usque pugnarint, jã bellicum arietem incipiunt admovere. Ajunt enim, & mordicus tenent, eruditum, qui uxorem duxerit, domicilium fortunarum suarum constituerit, tantum suis humeris onus imposuerit, tot negotiis, cutisque districtū atque distractum, aut rem domesticam, rem familiarem esse neglecturum, aut deserturum studia doctrinarum, tractationemque literarum. O magnum præsidium, in quo merito omnes vires, opesque contineri augureris! Quod genus vitæ non est inquietum? quod

institutum non turbulentum? quæ vivendi via non est vepretis & senticetis ad ingrediendum impedita? siue tecum quid agas, siue cum aliis contrahas. Est in solitudine delectatio: sed ita, si non sit diuturna. Nam iucunditates & suavitates omnes, quanto minus sunt nobis cum aliis communes, tanto illiberaliores esse præclare Lucianus arbitrat. Est in cogitando & meditando voluptas: sed inest etiam angor & dolor, & sæpe ipsa mors. Hæc res Empedoclem, Pliniumque absumpsit, dum ille Ætnæ, hic Vesuvii incendii causam & fomitem valde quidem diligenter, sed minus prudenter explorat. Incredibilis erat in Archimede cognoscendi sitis, nec fere quidquam aliud majori cum voluntate perfundeabat. Quanto vero ipsi quædam ignorare melius fuisset? Non esset à populo, cum præ gaudio vix se capiens e balneo nudus in forum accurreret, publice, magnificeque derisus. Sed hæc levicula & ridicula. Illud autem in tanto viro commiseratione dignissimum, quod dum unus Syracusas ingenii magnitudine confusus contra Romanum exercitum propugnat & defendit, semetipsum in cogitationes immersus & depressus offendit atque evertit. Ita est aliquid etiam in studiis nimium quo Archimedes, aliique multi, nimis erudito quodam mortis genere, stulte perierunt.

Est igitur literis graviter incumbendum, sed interea alia quoque nō negligenda sciendum.

damque illud, non ad opus unum nos esse factos, & in hunc mundum divinitus collocatos. Quod ipsa etiam natura tacita voce declarat, quæ non solum animum dedit nobis ad subtiliter cogitandum, & acute: neque tantum nobiles oculorum, auriumque sensus concessit ad munus rationis præstantius obendum: verum corpus quoque attribuit ad laborandum, & manus, ignobilemque sensum tangendi, nobis vel cum talpa communem, elargita est ad opus aliquando faciendum. Itaque natura maxime diversis usibus est, ut quædam concors discordia, velut in concentu, ita in hac universitate rerum dominaretur, & dolorem, quemadmodum est in fabulis, catenis arctissime cum voluptate constrinxit. Quod intelligens & ad conjugium transferens Socrates affirmare solebat, siue uxorem quis duceret, siue cælebs permaneret, fore, ut eum vitæ utriusque pœniteret, matrimoniumque cassibus comparabat, quod pisces nondum capti in nassam sponte influerent, cuperentque irretiri: capti vero qui essent, ex vinculis & ergastulo se expedire, ad pristinamque libertatem redire niterentur. Nec de utroque vitæ instituto aliter sensit vir ille summus in Romanorum Republica, qui in concione, quam ad populum habuit, dicitur hujusmodi, si recte meminimus, fere verba protulisse: Si absque mulieribus esse possemus Quirites, magna molestia careremus. Nunc vero, cum ita sit natura

com-

comparatum, ut nec cum illis satis commode, & sine illis nullo modo vivere possimus, potius est necessitati, quam brevi voluptati consulendum. Præclara vero sententia, & digna viro sapiente, qui perspexerit, quantum esset humanæ tribuendum, indulgendumque naturæ! Si corpus & membra non haberemus, inter genios, si animo destitueremur, inter pecudes, (ut in Pimandro Mercurius Trismegistus eleganter inquit) essemus numerandi. Quoniam vero sumus ex utroque, ex corpore inquā mortali, animoque divino & immortalī, admirabili concinnitate compacti & conglutinati: fieri certe nequit, ut ullam bene, beateque vivendi rationem ineamus, nisi utrique consulamus. Id autem hoc pacto consequemur, si nec ad nimis sordida & humilia nos demittamus & abjiciamus ipsos, nec etiam animo concipiamus altiora & nostris viribus graviora: ne nobis idem, quod Icaro dicitur accidisse, contingat, quem Synesius ait, cum terram contemneret, cœlumque sitienter appeteret, brevi post in mare delapsus non solum cœlo excidisse, sed ne terram quidem, cum maxime cuperet, tenere potuisse, in marique periisse. Non igitur unis tantum nos debere disciplinis, & rerum obscurissimarum peruestigationi studere, sed etiam ab inferioribus muneribus, quibus carere non potest hæc vita communis, à conjugio, curisque domesticis minime abstinere debemus, præsertim, cum illæ ipsæ curæ, quod

quod est ante demonstratum, nos à majorum contemplatione rerum non abducant.

Nam si agricola in agris, in vineis, in hortis non incommode simul exercetur: & si in arte musica peritus, cujus oculi in notas depictas intuentes libro quasi sunt affixi, & canere viva voce, & digitis chordas percellere, & pedibus laborare potest, ut concentum aliquanto efficiat plenior, quod in organo musico fieri cernimus, neque tamen tot rebus simul intentus, & tam varie distentus in aliqua parte peccat: an idem præstare non poterit homo in literis probe & præclare versatus, ut in res paululum diversas lumen animi, ingenique diffundat? Certe quanto majores in curriculis studiorum fecerit progressus, tanto diligentius omnem operam adhibebit, & quidem majori cum fructu, ut opes, quas possidet, industria & parsimonia potius augeantur, quam socordia & luxuria, quæ solet esse sumptuosa, dilabantur. Quam ad rem non prudentia solum ex literarum scientia partim nata, partim etiam confirmata illi permultum, sed non parum conjugium etiam ipsum poterit commodare. Nam in matrimonio patrimonium non modo non dissipari, sed quoque amplificari solet à parentibus, qui ad complectendam illam paucis contentam frugalitatem liberorum, quibus plurimum student comparcere & relinquere, charitate incitantur. Quod si igitur domesticæ curæ, in quas maritis est incumbendum, essent

sent longe maximæ atque gravissimæ: tamen earum magnitudinem posteritatis amor allevaret, & ea etiam de causa videri minores, levioresque deberent, quod cælibes, iis omnino qui vacant, vel certe minus afficiuntur, multo majoribus, acerbioribusque curis persæpe crucientur: qui, si libidinis, laceræque conscientia furis, ut fieri demonstravimus, exagitantur, nec divinum numen ardentè invocare, nec è tenebris & squalore se in lucem, splendoremque vindicare, nec quicquam præclarum, & amplum, & magnificentum cogitare possunt. Etsi autem non nego, maritorum nonnullos reperiri, literis quidem illos tinctos, & non indoctos, sed tamen ad rei familiaris prudenter administrandæ rationem ineptos: quis tamen non animadvertit, vitium & culpam non in ipso vitæ genere inesse, sed hærere in animis hominū, qui aut nimia doctrinæ suavitate capti, & ut cochleæ in testas, sic illi in bibliothecas abditi & quasi compacti, aliarum rerum curam, cogitationemque non suscipiunt, aut ita ingeniis sunt molliculis atque delicatis, ut studiorum labore non maximo statim fracti & debilitati ocio se dedant & quieti, reliqua omnia negligant.

Verum quid mihi cum ocioso? quid etiam cum eo, qui summe cum sit eruditus, non norit tamen doctrinam tanto labore comparatam ad aliquam in civili vita utilitatem, usumque transferre? Et quid (malum:) mihi cum

cum aliquo Democrito? qui sibi oculos effodi
patiatur, ut semper dies, noctesque medite-
tur, societati autem hominum Misanthropi
Timonis exemplo bellum indicat, ut cum ip-
sa natura quodammodo pugnare, & digladi-
ari videatur. Quanto hoc insignior, omnique
laude dignior videri debet Aristippus? ut u-
num ex omnibus ob oculos vobis statuam,
qui cum philosophus esset professione, singu-
larem humanitatem excellenti cum eruditio-
ne conjunxerat, ut in eo nulla morum duri-
ties, asperitasque cerneretur. Igitur non so-
lum in suorum civium animos convictus sua-
vitate, gratiaque influebat, sed etiam ad ma-
ximorum regum benevolentiam sibi viam
muniebat. Voluptates non abhorrebat, sed
boni consulebat oblatas: easdemque forte
sibi denegatas magis contemnebat, quam si-
tenter appetebat, semper loco, temporique
obtemperans. Ad sensum etiam, ingenium-
que singulorum ita se aggregabat, ut teste
Laërtio aliquando in convivio indutus Per-
sica veste saltaret, (quamvis id iis tempori-
bus plane indignum gravitate viri sapientis
haberetur:) & chorea finita cum ornatum
exoticum exsuisset, nihil de philosophi per-
sona diceret esse detractum. Hunc igitur do-
ctissimum, eruditissimumque hominem, qui
pletosque sapientes in convictu lenitate &
urbanitate superavit, mihi vir literatus imite-
tur. Non domi semper libro affixus sedeat,
hominum conspectum non subterfugiat, per-
sua-

suavissimumque habeat omnem eruditam, exquisitamque doctrinam, non ad ingenii lufum, verum ad usum aliquem in vita communi atque civili accommodatam esse oportere. Deinde, cum se intelligat in hanc lucem esse divinitus excitatum, non ad solitudinem, quam ipsæ beluæ fugiunt, sed ad societatem colendam, nihil humani, ut inquit ille, à se putet alienum, & uxorem domum ducat ingenuam, & à natura liberaliter informatam, è qua Dei cultores, & cives Reipublicæ, defensoresque procreentur.

D I X I.

Miscella

OBSERVATIONVM

AD

AVSONIANA

illa præcedentia,

ET

PERVIGILIVM VENERIS,

Rhapsodo

PETRO SCRIVERIO.

Bb

Observationes

MARIANGELI ACCURSII,

ELIÆ VINETI,

IOSEPHI SCALIGERI,

CLAVDII SALMASII,

PETRI SCRIVERII,

& aliorum.

MARIANGELI ACCURSII

OBSERVATIONES

AD CENTONEM AVSONIANVM,

pag. 160, & seqq.

In Epistola, quæ CENTONI præponitur: Rogabat qui iubere poterat, scilicet Imperator Valentinianus. Particula, *scilicet*, in vetustis Codicibus, quos equidem viderim, non habetur.

Ibidem. Cum aliorum quoque iudicio detegenda esset adulatio, inepta, si cederem; insolentia, si ut æmulus eminere. Emendabam, ineptia.

Ibid. Diffunditur autem per casuras omnes, quas recipit versus Heroicus. Legendum plurali numero, *Diffunduntur*. Sed in manuscripto Codice rectius adhuc invenimus, *Diffunduntur*, id est, *Dividuntur*. Priscianus in libello De XII Carm. *Dividitur in casuras*, per cola quidem in novem, per commata verò in duas, semiquinariam, & semiseptenariam, per pedes in quinque, & cætera. Versus porro Heroici casura, quæ & sectiones mansionesque dicuntur, quatuor sunt: *Penthemimeris*, quæ & semiquinaria, *Catastriton*; *Hepthemimeris*, quæ & semiseptenaria, *Tetrapodia*, quæ & *Tome bucolicé*.

De pugna ossea in eadem Centonis Præfatione verba sunt, tam in unoquoque exem-

plari varia, quam in nullo integra & sincera. Ea verò sic legantur: *Sunt enim æquilatera, vel triquetra, extentis lineis, aut rectis angulis, vel obliquis: Isocetes ipsi, vel Isopleura vocant; Orthogonia quoque, & Scalena.* Non sequitur autem ordine quo proposuit. Nam *æquilatera* (quod ait) *vel triquetra*, per *Isopleura* comprehenduntur; quæ in Ternario *Æquilatus* Latine dixit: sic, Δ . *Extentis lineis*, per *Isosceles*, quibus duæ tantum sunt æquales lineæ, tanquam crura, quæ σκέλαια dicuntur: hoc schemate, $\triangle$. *Rectis angulis*, per *Orthogonia*, ubi unus tantum ex his omnibus fit rectus angulus; in hunc modum, ∇ . *Obliquis* verò per *Scalena*; quibus tria ipsa latera sunt inæqualia; hac figura, $\triangle$. Non gaverim etiam, quin potius crediderim, posse fieri, ut *Isoscele* defendatur, dummodo nomina ipsa Græce & hîc reddantur. Ut legatur, *Ἰσοσκελῆ ipsi, vel Ἰσόπλευρα vocant: Ορθογώνια quoque, & Σκαλίωα.* Eucledes: *Τῶν ὅ τε τριπλευρῶν σχημάτων, Ἰσόπλευρον ἢ τρίγωνον ἐστίν, τὸ τὰς τρεῖς ἴσας ἔχον πλευράς. Ἰσοσκελὲς ὅ τε τὰς δύο μόνους ἴσας ἔχον πλευράς. Σκαλίωον ὅ τε τὰς τρεῖς ἀνίσους ἔχον πλευράς. Ἐπὶ τῷ τε τριπλευρῶν σχημάτων. Ορθογώνιον μὲν τρίγωνον ἐστίν, τὸ ἔχον ὀρθίαν γωνίαν. Ἀμβλυγώνιον ὅ τε ἔχον ἀμβλύαν γωνίαν. Ὄξυγώνιον δὲ τὸ τὰς τρεῖς ὀξείας ἔχον γωνίας.* Meminit horum etiam Latinus Boethius, & Martianus Capella. Has autem ipsas quatuor triangularum figuras, ac duas alias, Amblygonii videri-

delicet & Oxygonii (Sex enim Trigonorum genera reddit præter Euclidem vel Boethius, & summatim Iulius Pollux) in Ternario quoque numero aptissimè expressit Aufonius; his versibus:

Per trinas species trigonorum linea currit,

Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar.

Quorum intellectus est, Trina linearum specie triangulos signari omnes posse. Nam linea si sit Æquilatus, id est, æqualium laterum in triangulo, ut omnes æque lineæ ducantur, fiet Isopleuron, atque Oxygonium. Si crure pari fuerit, tam Isosceles quàm Orthogonium & Amblygonium designabitur. Tria enim (quamquam diversa notatione) æquas duas habent lineas, quas Poëta crura vocat. Postremò, si in omnibus impar existat, Scalenum complectetur.

Ibid. *quin & turris, & cantharus.* Exemplar manuscriptum, *turturis*. Videtur enim locum Plauti recordatus, cum hæc proderet Aufonius, qui est in Bacchidibus:

Vbi ego capiam pro machara turturem, ubique

Imponat in manu alius mihi pro castu cantharū.

Ex ejus autem vocis insolentia, in *turrem* commutasse *turturē* credatur quispiam, proportionis saltem immemor. Itidem in recto sane *Turturis* usurpes, velut *Vulturis*. quod & M. Tullius & Ennius dixerunt: licet sit in usu *Vultur*, atque *Turtur*.

IN CENTONE ipso (cujus multa nescias an aptius decemiusve apud ipsum Virgilium.

unde accersita sunt, locata videantur) hemistichium est,

Ornatus Argivæ Helena.

Calicolis, & quanta solet Venus aurea contra.
Quod in mensuram justî carminis, ex manuscripto Codice duntaxat uno, ita integrandum est,

Ornatus Argivæ Helena. Qualisque videri

Calicolis, & quanta solet Venus aurea contra.

Invenio & in IMMINATIONE (pag. 168.) versum integrum quo loco vulneris impatiens virgo, *Ter sese attollens, & Ter revoluta toro est.* Sed quod cum spurium omnino putaremus, ne referre quidem curæ fuit. Nam & verendū quoque videbatur, ne nostro quandoque exemplo, si minus manifesto testimonio egissemus, quispiam fortasse alios è Virgilio (quod facile fit) redactos confingeret atque adderet.

Illud verò monuisse, leviusculum fortasse fuerit, quod in COENA NUPTIALI scriptum est, — *per lumina lata frequentes*

Discurrunt. cum sit scribendum, *limina.*

Postquam verò in Cubiculum ventum est, Carmen ante Imminutionem soluta oratione intercipitur, cui titulus, PARECBASIS, immutatus postea *Parechuasis*, imprudenter. Est quippe Græca vox *παρέχασις*. Quintilianus lib. iv. *Παρέχασις* vocant Græci, Latini *Egressum*, vel *Egressionem*. Transgreditur autem Ausonius ab Ingressu in cubiculum ad præfationem in nuptiali mysterio.

In

In Epistola, quæ CENTONEM sequitur: *Quid Parthenien dictum causa pudoris? qui octavo Æneidos cum describeret coitum Veneris atque Vulcani, Διοχχοσμενίαν decenter immiscuit.* Commutatione literarum haud imparilium mendæ hîc obscuritas contracta est. Primi quippe Græci elementi τξ. A. linea, quæ medium intersecat, si in pedes, exscribentium celeritate, vel scalpentium incuria (ut est in vetustis quoque monimentis observare) deciderit, quartum, quod triangulæ figuræ fuerit, efficiet; in hunc ferme modum. Δ. Et τὸ, σ, scribens, paullum si circumducenda contrahes (quæ frequens labecula) in ο μικρὸν transibit. Meo igitur ipsius periculo, Αἰσχροσμενίαν emendabis. hoc est, pudicam turpitudinem. Compositione sanè lepida eruditaque, nec ab eo remota penitus; quòd Gelius hunc quoque Vulcani Venerisque congressum, *pudici secretum connubii* nominarit: Σεμενὸν enim pudicum dicimus, αἰσχρὸν turpe. perstricta scilicet voce (ut ait Plato in Cratylo) quæ fuerit ἀχόρρου, quasi αἰεὶ ἔχον εἶναι, id est, semper impediens fluxum. quasi vituperandum sit agitationis obstaculum. Idem ferè mendum (sed, quia in Mathematicis, indignius minusque ferendum.) apud Proclum offendimus. Ubi, quantum intelligi datur, Α scriptum legitur, pro Δ. De coloris namque circulis hæc ait: Γράφονται δὲ ἑτοίμοι κύκλοι Δ' αὖ τῶν τροπικῶν σημείων. οἱ εἰς μέρη. Α. ἴσα Δ' αὖ εἰς τὸ Δ' αὖ μέσων τῶν ζωδίων κύκλον. Quippe

constat eos ipsos circulum, qui per media Signiferi ducitur, in partes quatuor dividere; absurdumque esse, abhorrereque à Sphæræ ratione, cum triginta partes A notâ denotentur.

ELIÆ VINETI,

Insertis aliorum Notis.

pag. 160.

AUSONIUS PAULO S.] Ad hunc Paulum fuit missum Edyllum BIS-
SULA.

Perlege hoc etiam, si opera est.] Quum dixit Ennius apud Persium,

Lunæ portum est opera cognoscere cives,
opera est, Operæ pretium exposuit vetus Commentator.

Si per Sigillaria in auctione vêniret] Sigillaria à sigillis hoc est parvis signis dicta festa memorat idem Ausonius in Edyllio de Feriis Romanis. Sigillaria etiã locus fuit Romæ. Gellius lib. v. cap. iv. *Apud Sigillaria forte in libraria ego & Iulius Paulus poeta, vir memoria nostra doctissimus, confederamus.* (Idem lib. ii. cap. iii.)

Neque Afranius nauci daret;] Afranius poëta comicus. Naudi, putamen nucis & rem nihili significat, ut docet Erasmus in Adagiis, ex Festo Pompeio: unde quidam in Comœdia Afranii Naudi proprio nomine dictus, qui nihili esset.

Nec Stichum suum Plautus offerret.] Ex hoc servi nomine Stichus est inscripta, quæ extat, Marci Plauti fabula.

¶ [Sed Aufonii hic locus non rectè habere videtur : cur enim tam vilis Plauti Stichus, ut cum Afraniano Nauci comparetur? Vide, ne conjectura, quæ mihi legenti sub manu, quod ajunt, nata est, vera sit: *nec cicum suum Plautus*. Et verò adlusit Aufonius Plauti locum Rudente :

Eluas tu an exungare, cicum non interduim.

Cicum, leve quiddam, ut *Hilum*. Laudat ex Glossis suis Scaliger, *Cicum* ῥοὰς ὀμλῶ. In Glossario H. Stephani reperio, *Cicum* ῥεῦ-
κοκκⓄ, vitiose pro ῥεῦ, κοκκⓄ. Quod Græci,
ὃ δὲ ῥεῦ; Latini, *nec cicum*: & κοκκⓄ eadem
notione apud Græcos. Timon syllographus:

Πρωχὸς μὲ φρένας εἰμὶ, νόσ ἧ μοι ἔκ ἐνὶ κοκκⓄ.

Exsensū mihi pectus, & haud hilū mihi mentis.

Hæc Justus Lipsius Epistolicarum Quæstionum lib.1. Epist.11. Quam ejus emendationem in contextum recepi: neque alio sole opus est.] ¶ Pag. 161.

Modò inter liturarios meos cūm reperissem;]

Eadem significatione *liturarii*, in Epistolæ nonæ Aufonii titulo: *Hoc inchoatum, neque impletum, sic de litoerariis scriptum*. quod vocabulum, nescio, quam sit antiquum; sed eas chartas significat, in quibus primum scribimus, quidquid sit orationis quod componimus, à multis lituris, quibus eā in re uti solemus; quemadmodum in extremo carmine ad Theodosium idem meminit Aufonius:

Ne ferat indignum vatem, centumque lituras,

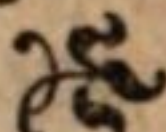
Mu-

Mutandas semper deteriore nota.

Ibidem. *aut Thyonianum mireris, aut Virbium.*] Hippolytum ab inferis & morte ad vitam redintegratum, *Virbium* fuisse appellatum, dixit in Præfatione in Griphum. Quod ad Dionysium sive Bacchum attinet (de cuius nominibus Epigramma xxviii & xxix.) hic etiam *Thyoneus*, id est Θυωνεύς, cognominatur Horatio, Ovidio (iv *Metamorphos.*) & aliis Latinis æque atque Græcis poetis: sed quod idem etiam *Thyonianus* pro *Thyoneo* sit nuncupatus, hoc verò nomen apud solum Ausonium legere memini, & Catullum in epigrammate ad suum puerum, siquidem ibi recte *Thyonianus* legit Lilius Gregorius viii Syntagmate de Diis:

Migrate: hic merus est Thyonianus,
ubi meus liber habet, *Thyonieus*. Sed nec Phornutus, qui Dionysium à Gigantibus discerptum, & ab Rhea restitutum fuisse meminit, novum nomen in alterâ vitâ accepisse refert.

¶ [Apud Catullum veteres Interpretes Palladius Fuscus, Antonius Palladius, & alii retinent *Thyonianum*, & accipiunt meri vini liquorem Bacchicum. Mureto est *Thyonianus* nomen Liberi patris, à Thyone matre ipsius, quæ & Semele dicitur. Bacchus fertur, Jove patre concedente, matrem Semelem ab inferis eduxisse, & immortalitate donatam; *Thyonem* à sacris, quæ illi attribuit, denominasse. nam Θύω, sacra facio dicitur. inde ipse
Li-

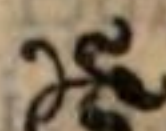
Liber ex materno nomine *Thyoneus* appellatus est, ut scribit Diodorus.]

Ibid. *Nam duos junctim locare, ineptum est:*] Quod tamen aliquot locis fecisse videris, mihi Aufoni. ut in Cena nuptiali:

*Nec non Threicius longâ cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.*
Et in Epithalamio:

*Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchrâ faciat te prole parentem.*
Et in Ingressu in cubiculum:

*Succidimus. non lingua valet. non corpore nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur.*
Ibid. *Diffunditur autem per casuras.*] Legitur
& diffunditur.

 [Cum in ms. Mariangelus Accursius testetur legi, *diffunduntur*; omnino rectius cum eodem opinor, *dividuntur*.]

Ibid. *Simile ut dicas ludicro, quod Græci ostomachion vocavere.*] Hunc locum Jodocus Badius cum sic edidisset, existimavit Humelbergius mendum esse in verbo Græco: & ὀστομαχίαν, non ὀστομαχίων legendum: sed vellem, emendationis suæ rationē pluribus reddidisset, si quid fortè novisset de isto ludicro mihi planè incognito: & simul, quod sequitur,

Officula ea sunt ad summam quatuordecim figuras geometricas habent,

sic à typographo nulla distinctione excusum, docuisset, quàm distinguendum foret: an quomodo postea Morellius à nobis emendatum

emisit, *Officula ea sunt. ad summā. &c.* analiter. Vbi & Gryphius Lugdunensis *sane* scripsit, *pro sunt*: ut unica videretur oratio, nullā indigens distinctione huiusmodi. Jam *Officulum*, diminutivum est ab *osse*, apud Plinium, & alios: *ossum*que pugnam significare videtur ὀσσομαχία, ut hæc vocabula inter se consentire, & huic loco pulchrè convenire videantur. Sed Brodæum Turonensem, qui sic fenserat lib. iv. Miscellaneorum, reprehendit Josephus Scaliger: & pro ὀσσομαχίῃ, σωμαχίῃ (*stomachion* certe habebat Tilianum exemplar) ac pro *officula*, *oscilla* legendum censet: quod in vetere Glossario legerit, *oscillum*, σωμαχίῃ esse. *Oscillaque* ista accipit personas illas & larvas veterum. De quibus quærit Lilius Gregorius de Diis, ex Virgilio, Servio, Festo, Macrobio, Hygino, & aliis.

¶ [Audiamus ipsum Brodæum, Miscellan. iv, cap. vii: Fuit apud Græcos, inquit, præter cætera ludicrum ὀσσομαχίῃ. quod quid sit, declarat in Epistola Centoni suo præfixa Ausonius. Hoc, ut opinor, Latini *officulis* aut *officulis ludere* nominant. Suetonius in Augusto cap. LXXXIII. *Animi laxandi causa, modò piscabatur hamo, modò talis, aut officulis* (sic enim lego) *nucibusque ludebat cum pueris minutis.* Quidam *occellatis*, nonnulli *xysto* scribunt: nec quæ *nuces ocellata* dici queant, ariolari quidem adhuc possunt. Quid verò minutis pueris cum *xysto*? Hæc ille.]

 [In Suetonii isto loco vir summus Isaacus Casaubonus legendum monet *ocellatis*, ut habent omnes meliores libri, non *oscillatis*. quam lectionem qui defendunt, suam rerum antiquarum *ὁν ἐμπειρίαν* satis produnt. Nam prorsus ratione omni caret illa lectio, neque defendi prudenter potest. Frustra etiam doctissimus Brodæus fuit, cum *officulis* legi voluit: neque enim ulla apud Veteres *ὁσوماχία*, ut ipse putavit, inductus loco Ausonii corrupto. *Ocellata* sunt & hîc & apud Varronem, globuli vel lapidei, vel eburnei, vel ex alia quâ materiâ, quibus olim puellæ ludebant, ut nunc quoque fit. Quæ pluribus illic vir accuratissimus persequitur. Quæ ego, cum non semel erret, in medium relinquo: & ad Ausonium redeo. Cujus Præfationem, Centoni suo præfixam, expressimus ex Editione Scaligeri: præterquam quod *ciccum*, pro *Stichum*, ex emendatione Lipsii admiserimus: secuti in cæteris editiones ab illustri heroe recognitas. Cujus & hoc Caput xxvi est Ausonianarum Lectionum lib. ii.]

 [*Locus ex Præfatione Centonis correctus, & illustratus. ὁσμάτιον. oscilla. Indicatus mos veterum in conviviiis. cranium mortui in symposiis. (Somnium Ill. V.)*

In Epistola, quam Centoni præfigit, meminit ludicri, ex quo multæ figuræ exprimi possunt. Sed multis mendis (*nullis certe*) deformata sunt

Verba Aufonii in re tam scitu dignissima. adeo, ut mendosa editio bono viro & erudito Brodæo imposuerit : quem & alii quoque sequuti sunt. Non enim ullus lusus est ossiculorum, ut ipse putat. neque unquam tale quid Veteres habuerunt. Hoc enim à mente Aufonii alienissimum. Neque animadvertit, quid interesset inter *lusum* & *ludicrum* : hoc est inter παιδικὸν καὶ παιγνιον. Sed fefellit hominem, ut dixi, lectio mendosa, ὁσομαχία, pro σομάτιον : & *ossicula* pro *oscilla* legentem. Ac ne hæc quidem tantummodo mendosa, sed & sequentia malè ab interpunctionibus accepta sunt. Quæ prius ita, uti legenda sunt, proponam : deinde ad eorum interpretationem aggrediar. Nam ita & emendandum, & interpungendum : *Simile ut dicas ludicro, quod Græci σομάτιον vocavere. Oscilla ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras Geometricas habent. Sunt enim æquilatera : vel triquetra : ex æquis lineis : aut rectis angulis : vel obliquis : isoscele : vel isopleura : orthogonia quoque : vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum. Elefantus bellua : aut aper bestia : anser volans : & mirmillo in armis subsidens : venator : & latrans canis : quia & turris : & cantharus : & alia huiusmodi innumerabilium figurarum, quæ aliis alio scientius variegant. Hæc verba ita proculdubio legenda sunt, & distinguenda. Nam quin rectè σομάτιον, & oscilla emendaverimus ; præter conjecturam certissimam, qua usi sumus,*

mus, fidem fecerit vetus Glossarius, in quo scriptum legitur: *Oscillum*, *σφαῖλον*. sunt enim larvæ, & *ἀεθωπεῖα*, ut ex Macrobio cognoscimus, quæ in *ἀλώγαις*, & jactationibus ludicris Rustici ori opponebant, ut essent magis ridiculi. Virgilius:

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.

Intelligit enim Oscilla ex corticibus arborum, quem morem Atheniensium tangit & Maurus Terentianus, à quo jactationes ipsas, & cernuationes, quas Græci vocant *αἰώγαι*, etiam Oscilla appellarunt. Idem:

Oscilla ex altâ suspendunt mollia quercu.

Hic autem apud Ausonium nostrum & ipsæ larvæ sunt, seu personæ, quæ sic aptæ & & coagmentatæ erant, ut articuli ejus, vertibulæque, quibus commissæ erant, in omnem partem flecterentur, & figuras omne genus exprimerent. Eæ in convivium medium jaciebantur, & ex illis eas figuras Rex convivii exprimebat, ut mutationis & brevitatis vitæ commonefaceret: & propterea bibendum esse, ut nihil de fructu hujus vitæ pereat, diceret. Id omnino plane ac diserte ex Petronio cognosces: *Potantibus ergo, & accuratissime lautitias nobis mirantibus, larvam argenteam attulit servus, sic aptam, ut articuli ejus, vertebraque locata in omnem partem flecterentur. Hanc cum super mensam semel; iterumque abiecisset: & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret; Trimalcio adjecit:*

Heu, heu, nos miseros! quam totus homuncio nil est!

Sic

Sic erimus cuncti, postquā nos auferet Orcus.

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

* * *

Ex quibus primum mentem Ansonii ita aperimus, ut nihil potuerit melius excogitari: & somnium Brodæi de ostomachia & ossiculis explodimus. Deinde indicatur usus earum larvarum. quod iis in conviviis præfentes celeris mutationis vitæ commonefacerent. Nam alioqui semper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi ejus larvæ copia non erat, vel in mensa apponebant, & manibus versabant, vel è triclinio seu stibadio suspendebant: ut eo uterentur ad eandem rem, ad quam & larva illa. hoc est, ad hortandum ad bibendū. Quod novimus ex Epigrammate Græco: in quo non solum caput mortui, sed cranium idem facit, quod apud Petronium larva; sed ea exhortatio pro cumulo adjicitur, quam addidit Trimalcio in Epigrammate suo. Epigramma Græcum hoc est [*Anthologia lib. II.*]

Ἡ πλωχῶν χαλκίεσσα παντοπλίη, δ' ὀβελάγων

αὐτῇ, καὶ ἀρορεῶν ἐκ περὶ λῶν σέφανο,

καὶ τῶτο φθιμύριοι περὶ αἶστον ἱερὸν ὅσοῦν

ἑκ κεφαλῆς, ψυχῆς φρέστον ἀκρότατον.

πῖνε λέγ' τὸ γλύμμα, καὶ ἔοθις, καὶ ποίκελ

αἶθεα, τοῖσ' τοι γινόμεθ' ἐξαπίνης.

Quæ omnia ad verbum interpretantur Petronium ipsum. Quin & ipsa verba quæ γλύμμα nomine hic intelliguntur, aliter concepta videntur in triclinio marmoreo Late-

ranensi, uno versiculo senario :

Ἦδὺς βίβω. τὸ ζῆν ταχύ. τὸ θανεῖν ὑποψία.

Quo significatur vivendum esse: nam vitam properare, mortem imminere. Propterea tanquam jam morituri bibebant, & tanquam nunquam id facturi. Plautus Stichus :

Volo nos pro summo bibere, nulli relerimus postea.

Ita enim legendum: non, *Nolo*. Horum συμπολικῶν ἐπιφωνημάτων pleni sunt libri veterum; præsertim Martialis, & Græcorum. Neque dubium est, quin in Cænatione seu stibadio Domitiani Cæsaris, quod propter exiguitatem ipse vocavit *Micam auream*, è tholo penderet cranium mortui, quod mortis admoneret. Id Martialis videtur velle hoc in *Micam auream* Epigrammate :

MICA vocor. quid sim, cernis. Cænatio parva.

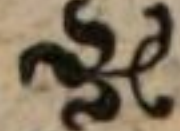
Ex me Casareum suspicis, ecce, tholum.

Fræge toros. pete vina. rosas cape. tingere nardo.

Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Videtur enim in tholo ipso larva illa, aut cranium fuisse.]

Hactenus Scaliger : a quo dissentit atque abit quam longissime clarissimus Salmasius ; qui superioribus diebus, cum de hoc ludicro ageremus, sententiam suam ita ad me postridie deferendam curavit.

 [De Ludicro ὀσσημαλῶν, quæ ossicula sunt, noli dubitare quin vere divinarim. Legendum apud Ausonium : *Simile ut dicas ludicro quod Græci ὀσσημαλῶν vocavere. Ossicula ea sunt*

sunt: perperam hodie *oscilla* ibi legas, & *σοματιον*. Nec moror Glossas, quæ *σοματιον* etiam scribunt, nempe pro *ὀσώματιον*. Sic *σχίαια κόμματα* vocant quæ sunt *ισχίαια*. Et *Schiadicos* puto reperiri apud Marcianū Capellam pro *Ischiadicis*. Inde *Schiaticam* vocamus hodie hunc morbum sive dolorem, pro *ισχιαδίκη*. *ὀσώσση* est osculare. inde *ὀσώματα* & *ὀσώματα*. Hac in scheda Cl. Salmasius.]

[Magnus Felix Ennodius, Episcopus Ticinensis, in Epigrammatis, DE STOMATIO EBVRNEO.

*Sollicitata levi marcescunt corda virorum
Tormento. fas est ludere virginibus.*

*Frangūt Marmaricis elephas quod misit ab arvis,
Per micæ sparsum mox solidatur opus.*

De Pœno tenera discunt cum fraude iocari.

* *Nam ridere necis munere, fœmineum est.*

Angustâ norunt res mille includere capsâ.

Omne ebur hoc, mulier, pectoris arca tui est.

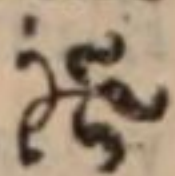
Quo epigrammate hoc Ludicri genus graphicè, & plenius quam ab Ausonio, describitur. Primum ostendit officula hæc eburnea fuisse, quæ frustillatim sparsa, in unum coagmentarentur, mille formas & simulachra, quod & Ausonius monet, variegatâ concinnatione repræsentantia. Deinde videtur Antistes Ticinensis, non sine aliquo morfu & sale in sequiorem sexum, innuere hoc Ludicrum Pœnis deberi, atque ex Africa in Europam translatum. Si quidem me, vulgatas edi-

tiones castigantem, audias: in quibus legitur,

De pœna tenera, & mendosius, De pœna temere.
 Quod si emendandum ita, ut dixi, non sit:
 tentabunt alii melius, & exponent quid hic
 & sequenti pentametro, siue auctor, siue li-
 brarii velint, quod equidem cum ignarissimis
 scio. Quis autem ignorat, *Punicam fidem* pro-
 verbiis nobilitatam? quæ *Pœna fides* Aufonio,
 Epist. xii. De fluxâ mulierum fide, nihil at-
 tinet dicere. Porro, apparet ex hoc loco, ossi-
 cula hæc capsulâ recondi solita, ad res mille,
 ut ait Ennodius, indidem promenda, cum
 animi relaxandi causa puellæ hac arte vellent
 ludere. Doctissimus Sirmondus in Notis suis
 ad illum auctorem, interpretatur *Stomatium*
eburno, Oscillo. & Glossarii locum adhibet:
 putatque eodem spectare larvam argenteam
 Petronii Arbitri, cuius catenatio mobilis di-
 versas figuras exprimebat. Qui cum hunc er-
 rorem cum Scaligero, quem sequitur, com-
 munem habeat, refutatione aliâ non indiget.

Hæc scripseram, cum iteratò de hoc lu-
 dico cum eodem amico nostro loquutus,
 accepi ab illo locum Atilii Fortunatiani,
 qui De Meris scripsit, & locum quidem e-
 mendatiorem quàm in editionibus; cap. de
 Hendecasyllabo Phalæcio: *Nam si locus ille*
Archimedi quatuordecim eboreas lamellas (ec-
 ce, totidem agnoscit Aufonius) *quarum an-*
guli varii sunt, in quadrata forma inclusas ha-
bet, componentibus nobis aliter atque aliter, modo
galeam, modo sicam, aliàs columnam, aliàs na-

Veni

vem figurat, & innumerabiles efficit species: solebatque nobis pueris hic locus ad confirmandam memoriam plurimum prodesse; quanto maiorem potest nobis asferre voluptatem, quantoque pleniorum utilitatem carmina inter manus habentibus Metrorum varia tractatio, cum subinde apud Poetas ea qua fallunt imperitos metra inserta numeris & intermixta carminibus deprehendemus? Distorta vulgo hæc verba, & interpunctione laborant, etiam in Putschiana editione: quando & quandoque perperam legitur, pro quanto & quantoque. Iam quadrata illa forma, in qua inclusæ lamellæ angulis variis, ipse locus est. capsam vocat Ennodius. Qui imposterum hic dubitat, idē neque meridie lucere putet.]

Ead. pag. 161.

Sunt enim æquilatera, vel triquetra extentis lineis, aut rectis angulis vel obliquis. ἰσοσκελῆ ἱπσὶ vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque & σκελῶα.] Sic habet locus hic in cunctis nostris codicibus: itaque plena videtur oratio, ut nec deesse quicquam, nec redundare videatur. Ceterum hæc mihi non minus sunt obscura, quam illa alia, quæ suo Gripho Ternarii inseruit Ausonius, Geometrica. Ibi appellavit Triangulum Æquilatus: vers. 50.

Per trinas species trigonorum linea currit,

Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar. Id quod Græci dicunt ἰσόπλευρον, cujus omnia latera sunt inter se æqualia: hic Æquilatus dicit, quod latera tantum duo habet æqualia: & ἰσοσκελές Græci vocant. Quæ nam-

que subjicit Græca, ἰσοσκελῆ ἢ ἰσοπλευρὰ ἢ ἰσοκύβητον an non iis exposita voluit, quæ præmiserat Latina? Ita Triquetrum ἰσοπλευρον accipit. Sed quis nostrum eam Triquetri significationem unquam esse credidit? Quod ad me attinet, Triquetrum, Triangulum, Τρίγωνον idem valere, semper autumavi: & Siciliam Britanniamque esse *triquetras* dictas à *triangula specie*, ut inquit Plinius tertio Naturalis historię cap. viii. non quod earum latera forent inter se æqualia. ut certè non sunt. Illud *extentis lineis*, pro rectis lineis accipio. Euclides enim quæ in primo Elemento definit triangula, hæc εὐθύγραμμα vocat, hoc est, rectilinea, ut nostri homines jam pridē dicere cœperunt: sed quæ in Sphæra sunt triangula, ut quum inter se secantes coluros Æquinoctialis circulus medios secat, hæc rectilinea non sunt: Et quod sequitur, *aut rectis angulis*, hoc interpretatio verbi Græci ὀρθογώνιον, quod rectangulum vulgò dicimus. Sed quod subjungitur, *vel obliquis*, id quum conveniat cum scalenis? Angulorum alii recti appellantur, alii non recti, sive, ut hîc dicuntur, obliqui. Recti anguli, quos & *Normales* nuncupavit Quintilianus in extremo libro xi, sunt, quos præstat, qui Græcis γνάμνων, Latinis Norma vocatur. Obliqui verò, qui rectis illis vel majores sunt, vel minores: quos obtusos & acutos nominant. Σκαλλῶν autem triangulum definitur Euclidi, quod tria habet æqualia latera; non, quod rectos habeat

beat vel obliquos angulos: recipitque triangulum scalenum cuncta genera angulorum. Et triangulum illud Pythagoricum Vitruvio descriptum lib. ix. scalenum est, & tamen idem etiam orthogonium, & rectangulum triangulum.

Harum verticularum] *Verticulas* quum dixit Lucilius vetus poëta, articulos intelligi voluit Festus, quidquid hoc loco sint.

Mirmillo] Technopægnii vers. 102.

Quis Mirmilloni contēditur æquimanus? Thrax. Gladiatorum unus Mirmillo, alter Thrax appellatur: alioque hic nomine Retiarius, Mirmillo verò Secutor. Festus, Suetonius, Dio in Commodio.

Et turris.] Etiam *turturis* pro *turris* scriptum invenit Mariangelus: & possunt antiqui *turturis* pro *turtur* dixisse, quemadmodum *vulturis* pro *vultur* est in versu Ennii apud Priscianum lib. vi.

Vulturis in silvis miserum mandebat hominem.

Et cantharus.] Quid hîc *cantharus* sive καὶ-θάρῳ, vas, an piscis, an scarabæus insecti genus?

Varięant.] Hoc verbum pro *variare* & *variè exornare*, nescio quam vetus sit: quo utuntur primi Bibliorum interpretes.

Pag. 163.

Accipite hæc animis.] Ad Valentinianum & Valentem fratres, Cæsares.

Tuque prior.] O Valentiniane.

Tuque, puerque tuus mea maxima cura.]

Gratianus, filius tuus : quem mihi in disciplinam tradidisti.

Nomine avum referens.] Avus Gratiani Augusti, Gratianus.

Non injussa cano.] Iusserat Imperator Valentinianus : quod supra dixit in Epistolâ ad Paulum.

℥ [Qui Paulinus Achilli Statio ad Catullum, & Lilio Gyrardo in Historiæ Poetarum.] ℥

Pag. 165.

Munera portantes, aurique eborisque talenta.] *Eborisque aurique talenta*, vers. 333. Æneid. xi.

Pag. 166.

Ille ubi complexu molli fovet; atque repente.] *Ille repente*, vers. 388. Æneid. viii.

Ibid. mea sola & sera voluptas.] *mea sera & sola voluptas*, etiam legitur vers. 581. Æneid. viii.

Ibid. Proveniunt.] *Eveniunt*, vers. 778. Æneid. ii. sed *Proveniunt* alibi; ut vers. 428. Æneid. xii.

Ibid. Hanc tu, oro.] *At tu, oro*, vers. 290. Æneid. ix.

Pag. 167.

PARECBASIS.] Παρέκβασις, egressus, vel egressio Quintiliano lib. iv. Παρέκβασις est, inquit, aliena rei, sed ad utilitatem causa pertinentis, extra ordinem excurrrens tractatio, Quid Fescenini, infra dicetur.

Ibid. IMMINUTIO.] *Imminuere* est deminuere,

nuere, five diminuere. *Imminutio*, deminutio, seu diminutio. *Imminuere* autem *pu-
dicitiam* in primo Plautinæ Cistellarix actus:

— *Sed tu, an unquam cum quiquam viro
Consuevisti?* SIL. *Nisi quidē cum Alcesimarcho,
nemine;*

*Neque pudicitiam meam mihi alius imminuit
quisquam.*

Pro *auferre* dictum videtur. Unde Hadrianus Turnebus scripsit *Adversariorum* iii. cap. xix. Ausonium hīc *Imminutionem* usurpasse, pro primo congressu cum uxore, quod tum virginitas imminuatur.

Ibid. tenuis quo semita ducit.] Legitur & *qua*, vers. 524. *Æneid.* xi.

Pag. 168.

— *Fessique sub ipsam Finem*] *sub ipsum* quoque genere masculino, vers. 327. *Æneid.* v.

Ibid. Qui Curios simulant.] Manii Curii vitam integerrimam omnes commendant Romanæ litteræ.

Ibid. Bacchanalia vivunt.] Bacchi festa & sacra, temulenta & spurca.

Ibid. ne forte mores.] Omnia nostra exemplaria, *ne fortasse*. Sed istud *fortasse*, pro *forte* scripsisse potest imperitus & negligens librarius. Ego enim sicut *Si forte*, tam frequenter apud bonos auctores invenio. Veluti apud Virgilium in tertio Bucolico, — *ne forte recuses*: & Ciceronem in secunda ad Quinctum fratrem epistola: *Ne forte me in Gracorum ambitiosum factum esse mirere*. Ut ubicumque *Si*

fortasse, & Ne fortasse in illis reperio, mendum esse suspicer.

Ibid. *ut Plinius dicit.*] Quem Plinio attribuit Aufonius versiculum, hunc Valerii Martialis invenies lib. i. epigr. v. si ve memoria lapsus sit Aufonius, quod hic non puto; si ve ab amico fuerat Martialis mutuatus. Sed vide cap. xvii. lib. xiii. Noctium Atticarum A. Gellii. Cajus autem Plinius, cujus extant Epistolarum libri novem, & Panegyricus Trajano Augusto dictus, Carmina etiam edidisse se multis locis commemorat: ut epist. iv. lib. vii. quæ post Aufonium intetcidisse possunt. Horum petulantiam lasciviamque excusat lib. iv. epist. xiv. & lib. v. epist. iiii. Sicut & suorum Catullus in hendecasyllabo in Aurelium & Furium: ac suorum Ovidius ii. Trist. eleg. i.

Crede mihi, distant mores à carmine nostro.

Vita verecunda est, Musa jocosa mea.

Ibid. *prurire opusculum Sulpitii.*] Lascivum & libidinosum esse. Sulpicios duos celebrat poetas Lilius Gregorius in libris de Poëtis: quorum carmina ad nos non pervenerunt. In Gratiarum actione pro Consulatu memoravit Aufonius alium Sulpicium.

¶ [Nos *Sulpicia* excudi jussimus. ut poëtriam innuat, cujus Martialis meminit: cujusque Satyra extat, & apud Juvenalis interpretem, obscæni, ut videtur, operis fragmentum:

Ne me Cadurcis destitutam fasciis

Nudam Caleno concubantem proferat.] ¶

Ibid.

Ibid. *esse Appulejum.*] Hic est L. Appulejus Madaurensis, philosophus Platonicus. cujus extat *Asinus aureus*, & alia pauca ex multis, quæ scripserat. Interciderunt inter alia, ista ejus Amatoria. quorum ipse meminit in Apologia.

Ibid. *Platonis Symposion*] Unus ex Platonis Dialogis, Συμπόσιον, vel *De amore*. Aufonius, Epigr. cxxxiv. convertit Græca Platonis, quæ apud Diogenem Laertium in vita Platonis, & Appulejum in Apologia, & Anthologiæ lib. iii.

Ἀστὴρ, πρὶν μὲν ἑλάμπεες ἐνὶ ζῳοῖσιν ἔατο.

Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἑπὲρ ἐν φθιμένοισι.

Id est :

Stella prius quidem lucebas inter vivos Lucifer.

Nunc verò mortuus lucet Vesperus inter mortuos.

Σ [Ἀστὴρ, Stella. (hoc fuit nomen puero, quem amavit insignis ille vir) & in Stellam sic Aufonius :

Stella, prius superis fulgebas Lucifer : at nunc

Extinctus, cassis lumine Vesper eris.

Platonis nulla carmina extant, nisi *amoris elegia*. nam cetera omnia (credo, quòd tam lepida non erant,) igni deussit : Appulejus Apologiæ ferè initio. ubi & hunc puerum Astera vocat ; aliaque epigrammata amatoria Platonis recenset. quæ vide.]

Ibid. *Composita in ephebos epyllia.*] *Ephebus*, ἑφηβός, *Ephebia*, prima pars adolescentiæ & extrema pueritiæ, ait Donatus in Andriam.

Epyl-

Epyllia] Aliter, *Edyllia*. Præfatione in Gryphum : *Primum, ejusmodi Epyllia, nisi vel obscura sint, nihil profutura.* Ita ibi libri membranci. Vulgo, *edyllia*. Quid *Edyllum*, diximus in primum Ausonii edyllum. *Εὔχλιον* diminutivum & ipsum, ab *ἐπὶ*, quod versum & carmen significat.

Ibid. Nam quid *Anniani Fescenninos*] *Fescennini versus*, inquit Festus, qui canebantur in nuptiis. Nominati & supra fuerunt in Parecbasi *Fescennini*. Interciderunt autem isti *Fescennini Anniani*. qui poëta fuit æqualis A. Gellii, ut cognosces ex lib. ix, & xx *Noctium Atticarum*.

¶ [De eo, quem & prænomine *Titi* insignit, sic Gyraldus in *Historia Poetarum*, *Dialog. iv.* *Ab Ausonio Gallo facta est mentio Anniani. fuit verò poëta comis & perurbanus. A. Gellio amicus. de quo & sic lib. xx Noctium Atticarum: Annianus, inquit, poëta in fundo suo, quem in agro Phalisco possidebat, agitare erat solitus vindemiam hilarè atque amœniter. ad eos dies me & quosdam familiares vocat. Hac ille. Citatur & à Grammaticis.*] ¶

¶ [*Fescenini versus*, unicâ n scribit Festus, ex urbe *Fescenina*. (alias *Fescenia*.) *allati: sive ideo dicti, quia Fascinum putabantur arcere.* Ubi Lipsius festive, *acuere*. Vide infra, pag. 172.] ¶

Pag. 169.

Quid antiquissimi poëta *Lavii* (ita scripsi, fide codicis *Tiliani*) *Εἰς πᾶσι γράμματα* libros loquar?]

Ero-

Erotopagnia, poemata amoris ludicra: ut etiã definit Lilius Gregorius De Poëtis. Sunt tamen qui hîc Κροτοπαγνίων malint legere, ἀπὸ τοῦ κρότου, id est, à plausu: sed puto melius, quia Ἔρως amor, & παῖγνιον, lusus & oblectamentum: hinc *Erotopagnion*, ut *Technopagnii*, nomen. De quo vide ad Griphum. Pro *Livii* verò, quum *Lennii* & *Lemnii* esset scriptum, censuerunt esse legendum *Lalii*, Maria Catanæus in Epist. xvii. lib. v. Plinii, & Jacobus Constantius Fanensis cap. lxx. Collectaneorum: atque ad suæ sententiæ confirmationem A. Gellium, & L. Appulejum adduxerunt. quod apud illum lib. ii. cap. xxiv. poëtæ *Lalii* *Erotopagnia* citentur: apud Appuleium verò in *Apologia*, sine *Erotopagnion* mentione, solo *Lalii* poëtæ nomine, Jambici dimetri versus sex inveniantur. Verum illi si hîc *Livii* invenissent, pro *Lennii*, quomodo habuit Ascensiana editio, & quædam aliæ, non facile quicquam, puto, mutandum censuissent: præsertim quum Priscianus alicubi *Livii* *Erotopagnia* citet, vt eorum librum quintum sextumve lib. x. de præteritis verborum in *To*. Atque ego, si de hoc quid sentiam, pronunciem, primum illis & Lilio Gregorio hoc negavero, *Lalium* poetam unquam fuisse ullum, nisi aliunde firmioribus contradicant argumentis. Deinde si non placuerit *Livii* pro *Lalii*, aut *Lennii*, in hoc Ausonii loco, *Levii* legam, quomodo habebat Tilius liber. quod idem sit cum illo *Livii*, hoc argumento: quod

quum

quum in Prisciano non *Livii*, sed *Levii* inven-
nerim scriptum, etiam lib. xi. ubi *meminens à*
memini participio usum fuisse poetam illum
trahit lib. iv. Erotopægniôn, sciamque auctore
Quintiliano lib. i. veteres Romanos *e* pro *i*
sonasse & dixisse *Menervam*, *lebrum*, *mage-*
strum: Ita suspicari licet ex *Levii*, quod in hac
Aufonii epistola scriptum fuerat, illud *Lennii*
factum esse ab imperitis scribis. *Levium* au-
tem hunc *Liviumve*, accipiendum *Livium*
Andronicum: quem meritò *poetam antiquissi-*
um appellet Aufonius; quum ante nærum
Ennium fabulam Romæ docuerit omnium
primus, ut Cicero, Gellius, & alii sunt au-
ctores.

℥ [Errat in nomine Poëtæ Vinetus.]
V. CL. Hadrianus Iunius Animadversorum
lib. vi. cap. xiii. monuit ante annos lxxx
legendum hoc loco *Ἐρωτοπαιγνίων*, ex Pri-
sciano & Sosipatro grammaticis. Idemque
mendum sustulit ex codicibus Gellianis, lib.
ii. cap. xxiv. *Levium*, non *Livium Andro-*
nicum, quod illi existimant, scriptorem esse
Erotopægniorum, probat illustris Scaliger
Aufoniarum Lectionum lib. ii. cap. xxvii. In
fine (inquit) Centonis in ea epistola, qua ex-
cusat licentiam carminis, mentio fit *Livii* ve-
rustissimi poetæ. sed perperam legitur *Livius*,
quum sit *Levius*. Nam *Livius Andronicus* est
primus ille, qui fabulam Romæ docuit. *La-*
vius est is, qui poemata Iæ scripsit: item Eroto-
pægnia. quæ lascivissima poemata fuisse, in-
dicat

dicat cum titulus, tum etiã Ausonius ipse. Sed molles ex illis adferuntur (ex vi *Erotopægniôn* à Prisciano) versiculi isti, de coronâ plectili:

Andromacha per ludum manu

Lascivulâ, ac tenellulâ,

Capiti meo trepidans, lubens

Insolita plexit munera.

Apud Gellium in Veteribus codicibus non *Navio* attribuitur *Alcestis*, sed *Lavio*: qui est iste, de quo jam loquimur. Quid, quod Apulejus in *Apologia* *Lalium* vocat? ut videatur propius accedere ad *Lavium*. Itaque alius est *Livius Andronicus*, qui *Odyssæan* vertit, fabulas multas docuit: alius *Lavius*, qui *Erotopægnia* & *Io* composuit. Nam semper ita scriptum apud Gellium invenio. Quod si & hic quoque *Livius* vocatur: alius tamen est ab Andronico. neque obstat, quòd ab Ausonio antiquissimus vocatur. Apud Macrobiū quoque *Navius* falsò pro *Lavio* citatur in his versibus:

Hæc, quæ Sol vagus igneas habenas

Immittit propius, jugatque terra.

Est enim idem noster *Lavio*. Hæc ibi. Apud Festum verò, v. *Redivia*. *Lavio* non *Livio* legendum. Sæpè citatur *Livio* & *Navio*, cum sit *Lavio*, qui scripsit *Erotopægnia*. item poemata *Io*. ex quo est iste Scazon:

Scabra in legendo, rediviosave offendunt.

Nam ex eodem poemate de *Io* scribit:

Seseque in alta maria præcipitem misit

Inops, & agre sanitatis Herois.

De

De Fragmentis Livii Andronici, vide Castigationes in Sextum Pompejū. ipsumque Festum v. *Adfatim*. v. *Corniscarum*. v. *Inseque* v. *Nefrendes*. v. *Nequinont*. & v. *Vacerra* At in v. *Petrarum*, non *Livius*, sed *Lævius* in *Centauris* legitur in schedis. Vide præterea v. *Anclare*. v. *Dacrimas*. v. *Demum*. v. *Dusmoso*. v. *Gnaricavit*. v. *Noëgum*. v. *Ommentans*. v. *Ocrim*. v. *Procitum*. v. *Profanum*. v. *Quamde*. v. *Quinquertio*. v. *Sollo*. v. *Stirpem*. v. *Struices*. v. *Surregit*. v. *Topper*. De ipso Livio Andronico, v. *Scribas*.

Erotopægniōn libri, qui lauduntur à variis Grammaticis, illius *Livii* non sunt, sed *Lævii*. Quod autem memorię prodit vir doctissimus, hanc inscriptionē æmulatos postero tempore Nævium & Pacuvium : fallitur. Utrumque auctorem Erotopægniōn citat quidem Nonius Marcellus ; sed mendosè scriptum est in uno loco, & in altero lacuna est. De quo alias. Confunduntur sæpe *Lævius*, *Nævius* & *Novius* apud Grammaticos. qui legendi cum judicio. Apud Priscianum ad testimonium citatur *Nævius* II. Iliados ;

Fecundo penetrat penitus, thalamoq; potitur.
Ubi *Lævius* potius legendum putat eruditissimus & accuratissimus vir Gerardus Joannis Vossius, tertio de Analogia, cap. xxxv. Quem vide etiam eodem libro, cap. xxiv. ubi de Nunnio five Ninnio Crasso agit, qui Iliada Homeri vertit. & tecum statue, annon & hoc Prisciani loco pro *Nævius* scribendum sit *Ninnius*.]

Ead. pag. 169.

Quid Evenum, quem Menander sapientem vocavit?] Evenos duos Elegiarum scriptores, & utrumque Parium fuisse, auctor est Suidas. Horum versus aliquot habent Athenæus, Stobæus, Epigrammatum Græcorum libri, & alii veteres. *Menander* celeberrimus ille poëta Græcus Comicus, quem *amabilem* appellavit in Protreptico ad nepotem Ausonius, vers. 47. Edyll. xxxii.

*Conditor Iliados, & amabilis orsa Menandri
Evolvenda tibi. —*

Quid Evenum.] Idem Medicus & Philologus ille eximius, medicinam huic loco facere aggressus, vulnus præter opinionem inflixit; legendo, *Euemerum*. Is etenim, inquit, scriptor Messenius patria, libidines obscænas spurcosque Deorum amores carmine evulgavit, ab Ennio postea in Latinam linguam conversus. Unde sic quoque apud Sex: Pompejum legendum est: *SUS MINERVAM*, in proverbio est, ubi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. *Quam rem in medio (quod ajunt) positam Varro & Euemerus (non, Eumerus) ineptis verbis involvere maluerunt, quàm simpliciter referre.* Hæc ille. Q. Ennii fragmenta aliquot ex Euemeris Sacra historiâ, ipsiusque Euemeris reliquias, collegit nobilissimus Hieronymus Columna, Italus, politiorum literarum, fideique ac diligentiae præclarus. qui consulatur. De Eveno poetâ Lilius in Historia Poetarum, Dialogo iii. *Fuit Evenus,*
D d inquit,

inquit, elegiarum poëta, ejus Philisti magister qui secundum præcepta artis Oratoria historias conscripsit. Hujus certè Eveni versus citat Aristoteles, cum de consuetudine agit, quam aliam quasi naturam esse existimat. Extant in Gnidiam Venerem duo ejus epigrammata, item alia in Myronis vaccam. Duos tamen Eveni nomine fuisse reperio apud Suidam & Val. Harpocracionem, & ambos quidem Elegiographos. id quod Harpocracion comprobat ex Eratosthenis in Chronographiis autoritate, eosdemque ait fuisse ex Paro insula. Meminit & eorum alterius divus Plato: etsi in vulgatis codicibus inversè atque præposterè aliquando legitur. Meminit & Max. Tyrius in quodam Sermone de Socrate loquens, quem ait ab Eueno poeticam comparasse. Est & apud Ausonium in quadam Epistolâ hujus poëta nomen perperam, ut puto, scriptum. Ita enim legendum existimatur, Quid Euenum, quem Menander sapientem vocavit? Citatur & Euenus ab Artemidoro lib. 1. Οὐεγοκελευκῶν, in Amatoriis ad Euenomium, &c.]

Ibid. Lata materia.] Ut amores ferè juvenum.

Ibid. Partheniam dictam causa pudoris.] Παρθένῳ, virgo, puella. Vide Virgilii vitam per Donatum. Hinc ἀγνὸν, id est castum, appellat, puto, Virgilium Græcus poeta in epitaphio Didonis; ipso fine.

Πιερίδες πῆμοι ἀγνὸν ἐφωπλίσασθε Μάργωνα;
Τοῖα καθ' ἡμετέρας ψάσασα σωφροσύνης.

Armasti castum cur in me Musa Maronem?

Hac damno nostræ ficta pudicitia. P. S.

Ibid. *Οὐταυο Æneidos.*] Ejus sunt versus :

Optatos dedit amplexus, placidumque petiuit,

Conjugis infusus gremio, per membra soporem.

A. Gellius lib. ix. cap. x.

Ibid. *γλίχροσεμνίαν.*] *Γλίχρον*, lubricus; lascivus. *σεμνόν*, pudicus, gravis, honestus. Mariangelus tamen *αἰχροσεμνίαν* mavult, id est turpem pudicitiam.

Ibid. *aliter hac sacra non constant.*] Hoc adagio licebit uti, si quando fatebimur culpam, sed quæ rei locoque conveniat; Erasmus adagio LXXXVIII, Centuriæ IV, Chiliadis II.

PER VIGILII VENERIS

Nova Editio

auctior & emendatior.

CLAVDIVS SALMASIVS

ad Solinum, pag. 277.

AUCTOR Pervigilii Veneris, quem Catullum esse nullo judicio volunt eruditi, cum sit mediæ ætatis, & Solino supparis :

Tū cruore de superno, spumeo Pontus globo, &c.

Item pag. 1131.

Vetus Poëta in Pervigilio :

Humor ille quem serenis astra rorant noctibus.
Rorem intelligit. Veteris poëtæ fragmentum rorifluam lunam appellat :

Quam nos rorifluam sectemur carmine Lunam.
Poëma illud non rectiore judicio tribuitur Varroni Atacino, quàm Pervigilium Veneris Catullo. Vtriusque carminis auctor non longè fuit ab ætate Solini. De quo alibi.

Idem ad Histor. Aug. in Trebell. Poll.

pag. 303.

Verbum *Pervigilare* apud auctorem Pervigilii Veneris :

De tenente tota nox est, perviglanda canticis.
Ita enim in optimo & vetustissimo libro scriptum reperimus. cujus libri ope, nos prope diem illud Poëma auctius, emendatiusque dabimus.

Hunc ms. alibi V. Cl. vocat valde magnæ vetustatis librum, Ad Hist. Aug. pag. 156.

PERVIGILIVM VENERIS,

TROCHAICO METRO:

SVNT VERO VERSVS XXII.

[Hunc Titulum præfert msc. Cl. Salmasii.]

CRAS AMET, QVI NVNQVAM AMAVIT;
QVIQVE AMAVIT, CRAS AMET.

*Ver novum, ver iam canorū, vere natus Orbis est.
Vere concordant amores, vere nubunt alites,
Et nemus comam resolvit de maritis imbribus.
Cras amorum copulatrix inter umbras arborum
Implicat casus virentes de flagello myrteo.
Cras Dione iura dicit fulta sublimi throno.*

CRAS AMET, &C.

*Tunc cruore de superno, spumeo Pontus globo,
10 Carulas inter catervas, inter & bipedes equos,
Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.*

CRAS AMET, &C.

*Ipsa gemmis purpurantem pingit annum floribus.
Ipsa surgentes papillas de Favonî spiritu
Urget in notos penates. ipsa roris lucidi,
Noctis aura quæ relinquit, spargit humentes aquas.
Lacrime micant trementes de caduco pondere;
Gutta praeceps orbe parvo sustinet casus suos;
In pudorem florulenta prodiderunt purpura.
20 Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus,
Mane virgines papillas solvit humenti peplo.*

D. d. 4

Ipsa

*Ipsa iussit, mane ut udae virgines nubant Rosa.
 Fausta Cypris de cruore, deque Amoris osculus,
 Deque gemmis, deque flammis, deque solis purpuris,
 Cras ruborem, qui latebat veste tictus ignea,
 Vnico marita nodo non pudebit solvere.*

CRAS AMET, &c.

*Ipsa nymfas Diva luco iussit ire myrteo.
 It Puer comes puellis. Nec tamen credi potest,
 30 Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.
 Ite nympha; posuit arma. feriatus est Amor.
 Iussus est inermis ire, nudus ire iussus est;
 Neu quid arcu, neu sagitta, neu quid igne laderet.
 Sed tamen nympha cavete, quod Cupido pulcher est:
 Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.*

CRAS AMET, &c.

*Conpari Venus pudore mittit ad te virgines:
 Una res est, quam rogamus: Cede Virgo Delia;
 Ut nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
 40 Ipsa vellet te rogare, si pudicam flecteret.
 Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem:
 Iam tribus choros videres feriatis noctibus,
 Congreges inter catervas, ire per saltus tuos;
 Floreas inter coronas, myrteas inter casas.
 Nec Ceres, nec Bacchus absunt; nec poetarum deus.
 De tenente tota nox est perviglanda canticis.
 Regnet in silvis Dione: tu recede Delia.*

CRAS AMET, &c.

*Iussit Hybleis tribunal stare Diva floribus.
 50 Praeses ipsa iura dicet, adsidebunt Gratia.
 Hybla totos funde flores quotquot annus attulit.
 Hybla florum* superestem quantus Etna caput est.
 Ruris hic erunt puella, vel puella montium,*

Qua-

*Quaque silvas, quaq; lucos, quaq; fontes incolunt:
Iussit omnes adsidere pueri Mater alitis.
Iussit & nudo puellas nil Amori credere.*

CRAS AMET, &c.

*Ex recentibus virentes ducat umbras floribus.
Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias.
60 Vt pater totis crearet vernus annum nubibus,
In sinum maritus imber fluxit alma coniugis;
Vnde fetus mixtus omnes aleret magno corpore.
Ipsa venas atque mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatis viribus,
Perque cœlū, perque terras, perq; pontū subditum
Pervium sui tenorem seminali tramite
Inbuit, iussitque mundum nosse nascendi vias.*

CRAS AMET, &c.

*Ipsa Troianos nepotes in Latinos transfudit,
70 Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit;
Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem,
Romulumque; cum Sabinis ipsa fecit nuptias;
Vnde Ramnes, & Quirites, perque prolem posteram
Romuli Mater creavit & nepotem Casarem.*

CRAS AMET, &c.

*Rura fecundat voluptas, rura Venerem sentiunt.
Ipse Amor puer Dione rure natus dicitur.
Hunc ager, cum parturiret ipsa, suscepit sinu:
Ipsa florum delicatis educavit osculis.*

80 CRAS AMET, &c.

*Ecce, iam super geneſtas * explicataonii latus.
Quisque tutus quo tenetur coniugali fœdere.
Subter umbras cum maritis, ecce, balantū greges.
Et canoras non tacere Diva iussit alites.
Iam loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:*

*Adsonat Terei puella subter umbram populi ;
Ut putes motus amoris ore dici musico,
Et neges queri sororem de marito barbaro.*

*Illā cantat: nos tacemus. Quando ver venit meū?
90 Quando faciā ut Chelidon, ut tacere desinam?
Perdidi Musam tacendo: nec me Phœbus respicit.
Sic Amyclas, cūm tacerent, perdidit silentium.*

CRAS AMET , &C.

CLAVDII SALMASII
ANIMADVERSIONES.

IN

PERVIGILIUM
VENERIS.

Clarissimo Viro

P. SCRIVERIO CL. SALMASIVS
S. D.

RECEPI tandem hesterno die Codicem scriptum Epigrammatum, in quo Pervigilium. Priusquam Codicem ipsum videas, conjecturarum aliquot, quibus olim melius illud Poema fieri opinatus sum, libuit te facere participem.

Vers. 2.

VER novum, Ver jam canorum, Vere natus Orbis est.] Hæc lectio sola mihi vera videtur. Nempe Orbem Vere natum fuisse vult. Hoc hausit è Virgilio: (Georg. II. 336.)

*Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
Crediderim; Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hibernis parcebant flatibus Euri:*

Cum

*Cum primum lucem pecudes hausere, virūmq;
Ferreā progenies duris caput extulit arvis.
Ex eodem certe loco etiam sumpsit quæ infra
leguntur:*

*In sinum maritus imber fluxit alma coniugis,
Vnde foetus mixtus omnes aleret magno corpore.
Sic enim ibidem Virgilius, ubi cecinit Orbem
Vere natum esse:*

*Tū pater omnipotens fecundis imbribus Æther
Coniugis in gremium lata descendit, & omnes
Magnus alit magno commixtus corpore foetus.
De quo, ad locum. Videbis tamen in meo
Codice legi, Vere natus iouis est. Quod nemi-
nem morari debet. Ex vitioso enim scribendi
modo hæc menda nata est, Oruis est, ex quo
Iouis fecere. Ne quis laboret inquirere in Fa-
bulas, an Iuppiter verno tempore natus sit.
vers. 6.*

Implicat casās virentes de flagello myrteo.]
Benè sanè ita correxere, pro gazas: quas hic
etiam præfert meus Codex. Myrteas casās in-
fra nominavit:

Floreas inter coronas, myrteas inter casās.

Vers. 9. & seq.

** Tuno quiuore desuper huc spumeo pont' de
glouo.]* Clare in meo exemplari: Tunc cruore
de superbo. Hoc pro superno. Nec alia medicina
opus. Idem etiam expresse habet, spumeo pon-
tus globo, & Fecit undantem Dionem. Nec aliud
quærendum. Spumeus globus pro spuma in glo-
bum conformata, ut sæpe visitur. E spuma
& sanguine Cæli nata Venus. Fecit, pro crea-
vit.

vit. Sic infra de Rosa ex eodem codice, *Faeta de cruore* Idiotismus illius ævi Sic apud Scholiasten Iuvenalis, *Si tres liberos fecerit*, pro procreaverit.

vers. 13.

Ipsa gemmas purpurantem.] Noster Codex: *gemmis*, pro *gemmeis*.

vers. 16.

— *ipsa roris lucidi*, *Noctis aura quem relinquit*, *spargit humentes aquas.*] Ita lege ex meo Codice. Ex eo rore, inquit, quem noctis aura relinquit spargit aquas. Sæpe sanè noctis aura omnem humorem roremque exugit & exsorbet, præcipue si sit vehementior. Ubi minima est aura nocturna, tum solet esse mane maxima roris copia.

vers. 17.

* *Et me canat lacrimæ trementes de caduco pondere.*] Ita hætenus editum. Diserte vetus Codex: *Et micant*. Lego: *Emicant*. In fine versus idem habet disertissimè scriptum: *de caduco pondere*. Verissima est lectio:

Emicant lacrimæ trementes de caduco pondere. Nihil crebrius hac loquutione apud hunc Auctorem. Lacrimæ roris emicant trementes de pondere caduco; pondere ipso, dum cadunt, trementes emicant. Sic *surgentes papillas de favonii spiritu* supra dixit. Et infra multis locis præpositionem *De* sic usurpat.

vers. 19.

In pudorem florulenta prodiderunt purpura.] Idem liber, *pudore*. qui & *prodiderunt* retinet.

For-

Fortasse scribendum :

Hinc pudorem florulenta prodiderunt purpura.
 Purpuræ rosarum ab illis roris guttis perspersæ prodiderunt ruborem suum, qui calycis nodo latebat reclusus. Eandem sententiam sequenti versu exequitur. Elegans porro metaphora, *pudorem* pro *rubore* dicere. Sic veteri poetæ *pudoricolor*, pro *rubicundo*.

vers. 22.

Ipsa iussit mane ut uda virgines nubant rosa.]
 Ita recte viri docti. Ita fere noster Codex : *Ipsa iussit manet tute. Vta* pro *uda*, ut supra (vers. 14.) idem librarius *notos* scripserat, qui *nodi* sunt : & infra *noto*, pro *nodo*.

vers. 26.

Legitur in veteri exemplari meo, *Vnica marita noto*. Nec multum aliter in Pithœi. Sine dubio scribendum :

Cras ruborem qui latebat veste reclusus ignea
Vnico, marita, nodo non pudebit solvere.

De Rosis quæ præcesserunt omnia sunt intelligenda, quas Venus è virginibus maritas fieri voluisse dicit. Hoc est ex clausis ac reclusis, ut erant in calycibus suis, aperiri & expandi. Hic Rosam ipsam alloquitur. Cras, inquit, ô marita, quæ antea virgo fueras, non pudebit te ruborem, qui veste ignea calycis reclusus latebat, unico nodo solvere, & in apertum prodere. Quod & supra dixit :

Hinc pudorem florulenta prodiderunt purpura.
 vers. 30.

Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.]

Ita

Ita Editiones. Nec aliter vetustissimus Codex. Nec mutandum. Idiotismus illius ævi quo vixit Auctor Pervigilii. *Vehere*, pro *ferre* & *gestare*. Qui manu aliquid gestabat, etiam illud vehere tum dicebatur. Exempla hujus loquutionis apud Ammianum Marcellinum crebra. Nunc unum, atque alterum, succurrit. lib. xvi. *Anteriores chlamydis partem utraque manu vehens, intrinsecus structuram omnem ut amictus adornaverat principalis.* lib. xviii. *Quinquagenarias longioresque materias vexere cervicibus ingravatè.*

vers. 32.

Iussus est inermis ire, nudus ire iussus est.]

Non dubium, quin hæc sit vera lectio. Sic enim noster Codex planè habet, nisi quod *nudos* legit.

vers. 34.

Sed tamen Nymphæ cavete, quod Cupido pulcher est.] Sic etiam idem liber. Nec mutandum. Iussus est Amor ire nudus & inermis; nolite tamen, inquit, Nymphæ fidere, quod Cupido cum nudus sit, etiam pulcher vobis videatur; totus est etiam armatus, cum est nudus. Immo pulchritudo ipsius nudi, pro armis illi potest esse. Et hic est sensus. Cavete Nymphæ vobis ab inermi & nudo Cupidine. Quod enim pulcher est, totus est in armis idem etiam cum nudus est, quia pulchritudinem habet pro telo. Sic igitur destinguendū: *Sed tamē cavete Nymphæ, quod Cupido pulcher est Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.*

Quod

Quod Amor pulcher est, etiam totus est armatus cum armis exutus est. Nam pulchritudo illi satis valida armatura.

vers. 40.

Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem.]

Ante hunc versum legitur alius in nostro exemplari, hoc modo:

Ipsa vellit erogare si pudicam flecteret.

Scribendum:

Ipsa vellet te rogare, si pudicam flecteret;

Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem.

vers. 46.

Non video, cur vera non possit videri tam expressa vetustissimi Codicis scriptura:

De tenente tota nox est perviglanda canticis.

Perviclanda quidem ille habet. Quod quis non sentit esse scriptum pro *perviglanda*? Cum *βιγλας* & *βιγλάτωρ* dixit recens Græcia, palam est eam è Latino vocabula mutuata, quæ *viglare* tum dixit, & *viglas* pro *vigiliis*, & *viglatores* pro *vigilibus*. Inde ergo & *perviglare* pro *pervigilare*. Idem liber scriptum habet, *De tinente*. Ex quo fecimus, *De tenente*. id est, uno tenore. Quod etiam in Idiotismo nostro usurpamus, *d'un tenant*, de uno tenente. De quo alibi.

vers. 52.

Hybla florum rumpere est equant' ethne cāp.]

V.C. *Hybla florum superestem*. Non displicet correctio doctorum, *rumpere vestem*. Fortasse etiam legi posset, & æque benè:

Hybla florū sparge vestē quantus Enna cāpus est.
Quan-

Quantum patet Ennæ campus, hunc sparge
florum veste, ut totus nempe floribus sit ve-
stitus. Nihil certius.

Vers. 55.

— *pueri Mater alitis.*] Ita liber noster. Quod
rectum est.

vers. 58.

Codex habet, *Et rigentibus virentes ducat um-
bras floribus.* Non puto aliud elici posse, quàm
E recentibus virentes. Mox lego ex eodem no-
stro Codice:

Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias.

Vt pater totum creavit vernis annum nubibus.

In sinum maritus imber fluxit alma coniugis.

Cras, inquit, erit dies quo primus Æther co-
pulavit nuptias, & ut pater totum annum
creavit, id est totius anni fecunditatem, per
vernas nubes auspiciatus est. Ex Virgilio ha-
bet; (Georg. II. vers. 324.)

Vere tument terra, & genitalia semina poscunt.

Tū pater omnipotens fecundis imbribus Æther

Coniugis in gremium lata descendit. —

Sic patrem Ætherem dixit, ut Virgilius. Nec
hinc aliud suspicandum est. *Annum* pro anni
fecunditate dixit; ut Græci ἔτος, dum ajunt
ἔτος plus facere quàm ἄρσεν. ἔτος ποιεῖ ἔτος
ἄρσεν.

vers. 62.

Vitium prodit vel versus malè ambulans.
Vetus sic habet:

Vnde fletus mixtus omnis aleret magno corpore.

Inde nullo negotio vera lectio elicitur:

E e

Vnde

Vnde fetus mixtus omnes aleret magno corpore.
Virgilianum est :

*Coniugis in gremium lata descendit, & omnes
Magnus alit magno commixtus corpore fetus.*

vers. 63.

Ipsa venas atque mentem permeante spiritus

Intus occultis gubernat procreatrix viribus.]

Corruptissima hæc sunt. Ex vestigiis scripturæ Codicis nostræ sic ea emendo :

Ipsa venas atque mentem permeantis spiritus

Intus occultis gubernat procreata viribus.

Id est, Ipsa intus procreata gubernat occultis viribus spiritus permeantis venas atque mentem. Nihil verius.

vers. 81.

Ecce iam super genestas explicant agni latus.]

Neque agnos, neque hœdos hîc recipio. Verbum *explicant* non convenire videtur cum minutis animalibus. Quomodo enim hæc explicare latus dicantur super genistas? Vetus scriptura habet T A O N I I, pro T A U R I. Nam scriptum erat, *Taori*. N & R etiam sæpe permutantur. Genista frutex est, quem incubitu suo premere agnus & hœdus haud in proclivi possit. Legendum igitur :

Ecce iam super genistas explicant tauri latus.

Vetus Codex sequenti versu scribit :

Quisque tutus, quo tenetur, coniugali fœdere.

Quod retinendum est.

vers. 86.

Adsonant Terei puella.] V.C. Adsonat Terei puella.

vers.

vers. 90.

Quando faciam ut chelidon.] Idem Codex:
Quando fiam ut celidon. Ut consulatur versui,
 scribendum: *Quando ego fiam ut chelidon.*

Atque hæc hæctenus. Nunc vide, quomo-
 do explicaturus sis quod noster Codex vi-
 ginti tantum duo versus adnumeret huic
 Poemati. Nam ibi legitur:

INCIPIT PERVIGILIVM VENERIS

TROCHAICO METRO.

SVNT VERO VERSVS XXII.

Quæ adjecisti de *QUALITATE VITÆ*, sic
 etiam indigitat vetus Exemplar, ac *FLORO*
 tribuit, ut videbis. Ipsum Codicem tibi mit-
 to. cum ex eo quod volueris excerpseris ut
 in usum tuum convertas, ad me remittes.
 Vale, & me ama. Lugd. Bat. xvii Februarii,
 clō lō cxxxvii.

TIRO, QVISQVIS ES.

Vetus poëta, designatus a Salmasio ad vers.
 19. est Nævius, sive Lævius. de quo ita A. Gel-
 lius lib. xix. cap. vii. *Cū ad mensam audisse-*
mus legi Nævii Alcestin (MSS. Lævii) *figuras*
habitusque verborum nove, at insigniter, dicto-
rum in Næviano illo carmine ruminabamur: &
ut quæque vox indidem animadverti digna sub-
venerat, qua nos quoque possemus uti, memoria
mandabamus. Notavimus quod rubentem *Au-*
roram PVDORICOLOREM appellavit, &
Memnonem NOCTICOLOREM.

vers. 35.

Totus est in armis idem; quando nudus est Amor.]
 Hominem in armis, sub armis, armatum vocabant. Ennius :

Ter me sub armis malim vitam cernere.

Id est, malim armatam me vitam cernere. Virg.

— *sedet circum castella sub armis.*

Pro, armatus circumsidet castella. Idem :

— *ludunt belli simulacra sub armis.*

Pro, armati ludunt. Sic in armis etiam pro eodem. In Pervigilio Veneris :

Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.

Sic Manilio Centaurus sub arcu, & Centaurus in arcu, qui arcum gestat, arcu armatus. Sic in hastis, pro hastati. Ennius :

— *levesque sequuntur in hastis.*

& cetera. Salmasius ad Hist. Aug. pag. 323.

Ad vers. 46. De tenente, &c.

Salmasius ad Solinum pag. 83. Apud Melam terra continens dicitur quæ continenter juncta est; quam & absolute continentem dixere. Sic continenter sedere, conjunctim & uno tenore. Catullus Carm. xxxviii.

An, continenter quod sedetis insulsi

Centum, aut ducenti, non putatis ausurum.

Et in continenti aliquid facere, statim & nullâ interpositâ morâ. Hinc dicimus in continenti, pro statim. In Pervigilio Veneris :

De tenente tota nox est pervigilanda canticis.

Id est, continenter tota nox pervigilanda, uno tenore, ac de uno tenenti, ut vulgo loquimur.

De verbo pervigilare, & similibus, plura ad Hist. Aug. pag. 196. 303. & 443.

PETRI SCRIVERII
ANIMADVERSIONES

IN
PERVIGILIVM VENERIS.

Non mecum, non cum eruditissimo & emunctissimæ naris homine Claudio Salmasio nostro sentit, qui hoc Poematum Catullo Veronensi, vel etiam Urbicario tribuit; aut ab alio scriptum putat, quam ab eo qui ævo Solini, aut posteriore tempore vixit: astipulantibus ipsius membranis, ex quibus editum; & ratione stili, qui optimus & certissimus index, suffragante. Poeta quisquis est, seu Luxurius, seu Florus nescio quis, inæqualis & quibusdam locis pænetalis, quales esse Cicero Cordubenses poetas ait, pingue quiddam sonantes ac peregrinum. Equidem non satis possum mirari summum virum Iustum Lipsium, aliàs prudentissimum & sagacissimum, Carmen hoc non solum elegans vocare, sed quantivis pretii, molle, tenerum. V. C. P. Pythæo potius accedam, qui fragmenta hæc sane antiqua, sive Catulli, sive alterius sit, medicorum pueris commendat, desumpta ex vetustissimo & fidei multæ exemplari, in quo non longo interval-

lo præcedat Epithalamium Q. Val. Catulli : cuius esse, vel Senecæ denique (quod Caspari Barthio, aut nescio cui librario in mentem venit) si existimem :

Πρωχὸς μὲ φρένας εἰμοὶ, νόσ ᾗ μοὶ ἔκ ἐνὶ κόκκῳ.
Cæterum viderint docti, quomodo explicaturi sint quòd librarius codicis Salmasiani viginti tantum duo versus adnumeret huic Poëmati. Si versum intercalarem hunc,

Cras amet, qui nunquam amavit; quique amavit, cras amet.

vicies & bis iteratum intelligit, potior pars hujus Carminis periit. Aut dicendum est, aliquoties omissum istum intercalarem, cum tantum hîc undecies repetatur. Quid si pro xxii scribendum sit xcii, & Auctor, sive librarius potius, voluerit indicare toto hoc Carmine tot versus contineri. Hoc verum est, si unum supernumerarium excipias, in capite extra ordinem reliquorum positum :

Cras amet, &c.

Sic ut initium Poematis fuerit,

VER novum, ver jam canorum, &c.

Vnde magno Erasmo, Aldo Manutio, & Lilio Giraldo persuasum, inscriptum fuisse Carmen DE VERE. quem errorem etiam alii post errarunt. Lipsio nullum dubium est, quin principio Carminis multa desint, & post versum decimum, aut undecimum,

Fecit undantem Dionem de maritis imbribus,
deesse censet minimū senos aut septenos versus : quod appareat, inquit, versu intercalari

præ-

præproperè posito. Pythæus ad vers. xix,

In pudorem florulenta prodiderunt purpura,
annotavit non abs re hæc & alia quædam
in hoc Carmine confusa, nec suo loco posita
videri. Mihi prorsus idem videtur, & non
pauca desiderari in hoc poemate. Non tamen
id colligo ex versu intercalari præpropere,
quod censet vir clarissimus, posito. Nam non
semper versus intercalaris interjicitur aut
subjicitur versibus pari numero, sed diverso,
pro re nata. Interdum post duos, tres, qua-
tuor, & quinque: interdum post plures. Quod
cum alibi, tum ex Virgilii ecloga octava, &
Catulli Epithalamiiis liquet.

Vers. 2.

*VER novum, ver iam canorum, vere natus or-
bis est.*] Ita vulgo ex conjectura P. Pythæi.
nec aliter citat Lipsius Physiologiæ Stoicæ,
lib. II, cap. IX. ubi mundum vere natum vi-
deri asseritur: auctoribus Virgilio, D. Am-
brosio, Damasceno, & Panegyriste ad Maxi-
mianum. Tamen in Electis eidem placuit,
ver renatus orbis est. Vulgatam probat Salma-
sius. cuius membranæ scribunt, *Vere natus Io-
vis est: aut, æouis.* Quid si? *Ver renatus an-
nus est.* Boëthius de Consolatione Philoso-
phiæ lib. I. carm. V.

O stelliferi conditor orbis, &c.

Tu frondiflua frigore BRVMÆ

Stringis lucem breviora mora;

Tu, cum fervida venerit ÆSTAS,

Agiles noctis dividis horas;

E c 4

Tua

*Tua vis VERNVM temperat ANNVM;
 Tu, quas Borea spiritus aufert,
 Revehis miti Zephyro frondes;
 Quoque ARCTVRVS semina reddat,
 Sirius latas urit segetes.*

Ita illum locum emendo, varie interpolatum
 vulgo. Idem lib. iv. carm. vi.

— Vere tepenti

*Spirat florifer ANNVS odores;
 ÆSTAS Cererem fervida siccant;
 Remeat pomis gravis AUTVMNVS;
 HIEMEM defluus irrigat imber.*

Vide & lib. ii. sect. ii. Petronius in fragmento:

Ante oculos stabat quidquid promiserat annus.
 Complura alia possent adferri firmandæ huic
 conjecturæ. Sed præstat, antequam progre-
 diamur, hîc audire incerti quoque Auctoris
 pulcherrimam verni temporis descriptionem,
 ex Anthologiâ Græcâ, Conrado Ritterhusio
 interprete:

*Postquam Bruma polo tandem ventosa recessit,
 Florida purpurei rident iam tempora Veris,
 Et pulla est viridi circumdata gramine tellus.
 Iamq; comas reparât planta, nova frondibus arbor
 Luxuriat, campisque redit silvisque juventa.
 Iam matutinum vario gemmantia flore
 Prata bibunt tenerum rorem, calycesq; rosarum
 Dum sese lento pandunt conamine rident.
 Fistula pastorem delectat, montibus altis
 Dum canos hœdos salientes spectat & agnos:
 Spectanti tacitum pertentant gaudia pectus.
 Lætumidû mare nauta secat, dū carbasa cōplent.*

*Innocua Zephyrorum anima; crinesq; revincti
Flore hedera, lati assuescunt agitare choreas,
Euoë vitifero clamantes Euoë Baccho.*

*Taurigenis studium est apibus sua cerea mella
Fingere, multiforisque eadem densare coacta
Alveolis: mireris opus, stupeasque laborem.*

*Aëra concentu mulcet genus omne volucrum;
In fluctu Halcedo, tectorū ad culmina Hirundo.
Fluminis ad ripas cypnus, luscinia luco.*

*Cū tellus igitur, cūque omnis floreat arbor,
Cū pastor cantu pecoris demulceat aures,
Cū mare nauta secet, cū ducas Bacche choreas,
Parturiant & apes, & cantu perstrepat ales;
Quid ni conveniat cantare hoc tempore vatem?
Quis taceat, dū cūcta vigent, dū cūcta loquūtur?
Quis non Vere lubens lumen vitale relinquat?*

Et nonne probabile est, ait Lipsius, amœnif-
simo, & maxime vegetabili tempore, cuncta
cepisse? cū & animantes pleræque fœtifi-
cant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut
parturiunt, Ὡλόγως dicamus & ipsam totam
peperisse. At sunt tamen qui fortiter abnuant,
Hebræorum auctoritate confisi, quibus prin-
cipium anni in Autumno fuit: ergo & Mun-
di. Extat Hadriani Iunii V. C. erudita disce-
ptatio cum sacrisco quodam, *Quo anni tem-
pore conditus sit Mundus*, Animadversorum
lib. III. cap. VIII.

vers. 3.

— Vere nubunt alites,

Et nemo comam resolvit.] Dracontius in
Hexaëmero, v. 144.

*Pennigerū vernare nemus vapor urget in usus
Pignoris. —*

vers. 9.

Tum cruore de superno spumeo &c.] Cū di-
ferte in Pythæano legatur, Dione, videtur for-
tasse melius :

*Tum cruore de superno spumeum Ponti globum
Carulas inter catervas, inter & bipedes equos,
Fecit undantem Dione de maritis imbribus.*

Si cui displiceat, *Fecit*, legat, me non admo-
dum reclamante, *Excit.*

vers. 11.

*Ipsa gemmis purpurantem pingit annum flori-
bus.]* Et hīc poterat scribi, *Ipsa gemmeis.* & a-
pud Prudentium Περὶ Σεφ. hymno 1.

*Scripta sunt cælo duorum Martyrum vocabula,
Aureis quæ Christus illic adnotavit litteris,
Sanguineis notis & idem scripta terris tradidit.
Pro, Sanguinis notis.*

vers. 12.

*Ipsa surgentes papillas de Favonī spiritu
Vrguet in notos penates.]* Ita clare, de plano
ut legi possit, msc. Salmasii. Corruptissima
hæc in exemplari Pythæano. *Turgentes papil-
las* Lipsius malit, &, qui Lipsio heic nimium
tribuit, Pythæus. Frustra. Quanquam non
displiceret, *turgentes*, si ita liber vetus habe-
ret: cū habeat *surgentes*, id retinendum esse
nemo non videt. Quod rectum quoque pa-
tabat filius Doufa. At verò interpretatio,
quam eruditissimus adolescens adhibet, fri-
vola. *surgentes papillas* interpretatur tumef-
cen-

centes ac sororiantes, & veluti strophio obnitentes, atque (voce Catulliana) *luctantes*: quasq; *horridulas* Plautus in Pseudolo vocat:

Papillarum horridularum oppressiuncula.

Mihi profecto hæ papillarum oppressiunculæ verè horridulæ. Nec vult Auctor surgentes papillas de Favonii spiritu Venerem compressisse & sororiantes coercuisse strophis aut zonis. Longe aliud est, quod hîc latet. Melius me divinet, qui se id posse speret. Dicit igitur, Rosas surgentes de Favonii spiritu Venerem urfisse maritis suis imbribus, in hunc aut illum usum. *Papilla* sunt rosarum alabastris, & prima germina. De quibus ubertim infra. Nunc ea quæ videntur obscurissima, illustremus si fieri potest. Lipsius ex schedis Pythæanis edidit:

*Vrguet in toros * pentes.*

Et truncatam vocem arbitratus rescripsit, *thoros tepentes*. Ipse Pythæus, in editione Mammerti Patissonii, *totos pentes*, & coniecit, *toros stupentes*. Ego aliquando somniabam, *toros parentes*, vel *tepentis*. Quicquid conjecturarum hætenus allatum, non convenit. Videamus, an ferri & explicari possit scriptura codicis Salmasiani: *Vrget in notos penates*.

Amico cuidam meo in mentem veniebat, *Vrget in nodos tenaces*. Certè librarius ille *notos* ubique scripsit pro *nodis*. Sic disertè infra,

Vnico marita noto non pudebit solvere.

Id est, *nodo*. quomodo est in Pythæano. Et, *Ipsa iussit, mane ut ute*. id est, *uda*. Quæ scriptu-

ptura clamat recte coniecisse Doufam patrem: cum legeretur, *manet tua*. Vide ad vers. 22. *Nodos tenaces* accipiebat idem strophiorum & zonarum: in eodem ut videtur lecto eruditus cum filio Doufa, & papillarum horridularum oppressoribus. Nullum mihi dubium, *notos* valere *nodos*. Iam illud *nodos* corruptum puto; & legendum *nudos*. Ut nudos Penates dicat hiberno tempore destitutos floribus ac coronis; redimendosque vernis & novis. Rosarum usus in cubiculis averruncandæ vertigini. Plinius Naturalis Historiæ lib. xx. cap. xiv. *Ad recreandos defectos animo dignior è pulegio corona Varroni, quam è rosis, cubiculis nostris pronunciata est*. De coronâ rosaceâ discumbentium & potantium, pleni poetarum libri, Martialis, & veterum Epigrammatum Anthologia. Idem magnus Auctor, Natural. Hist. lib. xxi. cap. iii. postquam meminisset Coronæ rosaceæ, subdit: *Et iam tum coronæ Deorum honores erant, & Larium publicorum, privatorumque; ac sepulchrorum & Manium: summaque auctoritas pætili coronæ. Sutiles aliorum sacris invenimus, & sollennes canis*. Transiêre deinde ad Rosaria. &c. Vide eundem capite sequenti, quod est de Rosarum coronis. *Rosa nascitur & germinat inclusa granoso cortice, quo intumescente & in virides alabastrors fastigiato, paulatim rubescens dehiscit ac sese pandit, in calycis medio sui stantes complexa luteos apices. Usus eius in coronis prope nimius est. Plinianos hos alabastrors noster Auctor designat*

gnat per *surgentes papillas*. nam *surgentes*, omnimodis retinendum. i. e. nascentes, germinantes, crescentes. sic *surgere messem* Maro i. Georgicôn, & optimi quique auctores. i. e. crescere. De *papillis*, neminem morari debet. B. Hieronymus Epistola xxvi ad Pammachium, Consolat. super obitu Paulinæ uxoris : *Quis parturientem rosam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immaturè demessum, & quis oculis marcescere videat?* Quem Plinius *alabastrum*, dicit *papillatum corymbum* vir sanctus. Etsi corymbus racemi species sit, hederaceo similis : hic tamen corymbum vocat rosæ nondum apertæ fastigiatum mucronem. Vetus Epigramma hæctenus ineditum, quod ex Codice Salmasii descripsi :

DE ROSIS.

*O quales ego mane Rosas procedere vidi !
 Nascebantur adhuc: neque erat par omnibus ætas.
 Prima papillatos ducebat corymbos ;
 Altera puniceos apices umbone levabat ;
 Tertia non totum calathi patefecerat orbem ;
 Quarta simul nituit mutato tegmine floris,
 Dum levat una caput, dumq; explicat altera nodū,
 Huic dum virgineus pudor extenuatur amictu.
 Ne pereant, lege mane rosam ; cito virgo senescit.
 Lacuna, quæ versu tertio est, videtur commodè suppleri posse, si scribatur *nata*, aut *spica*. Versu penultimo *extenuatur* nonnihil turbat.*

turbat. lege cum Salmasio, *exsinuatur*, & vide Edyllum de Rosis. ubi simile. Versu ultimo adscriptum erat à docta nescio qua manu, *circo*. quod videbatur desiderari. Ex eodem codice ejusdem fere argumenti Carmen exhibuit olim Salmasius ad Historiæ Augustæ Scriptores. Nempe hoc, & quidem nomine

FLORI.

*Venerunt aliquando Rosa. prob, Veris amœni
Ingenium! una dies ostendit spicula florum,
Altera pyramidas, nodo maiore tumentes;
Tertia iam calathos: totum lux quarta peregit
Floris opus. Pereunt hodie, nisi mane legantur.*

Auctores ii cum Hieronymo & Aufonio, Rosam in vasculum explicitam, *calathum* vocant, à similitudine. quæ mox foliis in ambitum læte lateque expansis, imminere prænunciat casum suum, ostentans brevis ævi florem. Lusit & hoc argumento Aufonius, (sive quis alius potius Scholasticus poeta: nam Edyllum hoc, & quædam alia ejusdem fere commatis poematia falsò diu credita Maronis esse) in Rosas. Quod Edyllum totum, quia bellissima occasio est, aliquot locis à me interpolatum, heic adscribam.

ROSÆ. EDYLLIVM VI.

*VER erat: & blando morientia frigora morsu
Spirabat croceo mane reventa dies.*

*Strictior Eoos præcesserat aura iugales,
Æstiferum suadens anticipare diem.*

*Errabam riguis per quadrua compita in hortis,
Maturo cupiens me vegetare die.*

Vidi

Vidi concretas per gramina flexa pruinas
Pendere, aut olerum stare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas,
Et cœlestis aqua pondere tunc gravidas.
Vidi Pæstano candere rosaria cultu,
Exoriente novo roscida Lucifero.
Rara pruinosi canebat gemma frutetis,
Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperet ne rosis Aurora ruborem,
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum:
Sideris & floris nam domina una Venus.
Forſan & unus odor; sed celsior ille per auras
Diffatur: spirat proximus iste magis.
Communis Paphie dea sideris, & dea floris.
Præcipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat, quo se nascentia florum
Germina comparibus dividerent spatiis.
Hæc viret angustis foliorum tecta galero:
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi fastigia celsa obelisci,
Mucronem absolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuabat amictus,
Iam meditans foliis se numerare suis.
Nec mora; ridentis calathi patefecit honorem,
Prodens inclusi semina densa croci:
Ac modo quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitivâ atate rapinam;
Et dum nascuntur, consenuisse rosas.
Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.

*Tot species, tantosque ortus, variosque novatus,
Vna dies aperit; conficit una dies. (est.*

*Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florū
Ostentata oculis illicò dona rapis.*

*Quàm longa una dies, atas tam longa rosarum;
Quas pubescentes iuncta senecta premit.*

*Quam modò nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.*

*Sed bene, quòd, paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipsa suum.*

*Collige, virgo, rosas, dū flos novus, & nova pubes
Et memor esto, ævum sic properare tuum.*

Hoc Edyllum, quod hodie inter Ausoniana legitur, numero vi, Mariangelus Accursius olim, Hieronymo Aleandro auctore & impulsore, Burdigalensi poetæ asseruit una cum aliis nonnullis opusculis, quum ea reperissent inter Ausonii scripta. cuius videbantur potius, quam Maronis: cum quo omnium primò excusa sunt. Cujus sane non sunt: uti nec fortassis Ausonii. Quod in membranis ipsius operibus reliquis jungantur, ficulneum argumentum est: nec ideo ipsius esse magis probes, quam quæ circumferuntur Disticha Moralia, Dionysio Catoni nunc adscripta. De quibus vide Eliam Vinetum in hoc Edyllum; & Iosephum Scaligerum Ausonianarum Lectionū capite penultimo; quo ostendit Catonis Disticha perperam Ausonio attributa. Nos è diverticulo in viam tandem redeamus. *Papilla* igitur alabastrus, rosæ calyx nondum dehiscens & patens, convolu-

volutis foliorum paniculis connivens. Epigrammata superiora *nodum* vocant: & Germani hodieque, tam superiores quàm inferiores, *Rosentknopfflin* & *Rosenknopken*. Quare hîc fascia pectorali aut strophio non opus ad tumorem papillarum cohibendum.

[*Urget*.] propellit, effundit in folia. Hoc Maro *trudere* dixit II. Georgicôn:

Sed trudit gemmas & frondes explicat omneis.
De avibus vernantibus Dracontius dixit,

— *vapor urget in usus Pignoris.* — Vide l. 5.
Unguet quorundam, fatuum, insulsum, & incptum est. Dixi diserte in msc. haberi, *Urget in notos penates.* quomodo edidimus. vix ausi illud *notos in nodos*, aut *nudos*, interpolare: cum nonnemini fortasse videbitur retinendum, & aliam interpretationem, quam commenti sumus, comminisci poterit. Hoc agat. palma in medio posita est. nihil temere mutavimus. Quod si hæc nota displiceat, deleatur. Pergo cum Poëta. Continuo sequitur:

Vers. 15. — *Ipsa voris lucidi,*
Noctis aura quem relinquit, spargit hum. a.]
Fortassis melius, *Noctis aura quum relinquit.* Ut Virgilius VII *Æneid.* *Cum venti posuere, omnisque repente resedit Flatus.* —

vers. 17.

Lacrime micant trementes de cadivo pondere.]
Ita scripsi, ut versui consuleretur: *de cadivo pondere* vere & ingeniose coniecerat Lernutius. Sic disertissime in membranis perscriptum inveni. Sed Lernutius ex monstroso

illo *detadum*, faciebat unica voce *decadivo*: nondum enim ad eum elegantiae pervenerant quæ auctori nostro familiares, *De Favonii spiritu. De caduco pondere. De cruore & osculis.* & sic multis locis Præpositio *De* occurrit in hoc opusculo. vers. 19.

In pudorem florulenta prodiderunt purpura.]
Susplicabar,

In pudorem floris Enna prodierunt purpura.
Natas vult jubente Venere rosas purpureas & ardentissimi ruboris (Milesias vocant,) quæ rosas Ennenses confunderent & colore vincerent. *Campus Ennensis in floribus semper, & in omni vernus die*, ut ait Solinus. Meminitque Cicero vi in Verrem. Et utroque prior Aristoteles. Propter campum illum est demersum foramen, quâ Ditem patrem ad raptus Liberæ seu Proserpinæ exeuntem fama lucem hausisse, eodem Solino auctore. Claudianus De raptu Proserpinæ lib. ii.

Enna parens florum. Et eodem:

—— *nec mollia desunt*

Præta tibi; Zephyris illic melioribus halant

Purpurei flores, quos nec tua protulit Enna.

Lib. iii.

Non qualem roseis nuper convallibus Enna

Suspexere dea. —

Ibidem:

Sic ait, & primâ gressus molitur ab Enna,

Exitique reos flores, ipsumque rapinæ

Detestata locum. —

Quibus locis, & præterea aliis, *Enna* scribendum;

dum; non cum vulgo, aut etiam cum Par-
rhasio, *Æthna*. Quin etiam apud Oppianum
Halicuticôn in non dubitem rescribere Ε-
ναίοιο pro Αἰθναίοιο. hoc loco:

— Αἴθερ' ὅτε κέρλω

Περσεφόνῳ ἤρπασεν ἀπ' Αἰθναίοιο πάγιοιο.

— Sed cū virginem

Proserpinam rapuit ab Ætnæo monte.

Imò ab *Ennæo monte*. De quo raptu lege præ-
ter Claudianum, Diodori Siculi narrationem
initio lib. v. Ovid. iv Fastor. *Raptus ut Virgi-
nis edam*. Meminit & Cicero d. Verrin. vi.
item Livius lib. xiv, compluresque alii. Ar-
nobius lib. v. *In nemore Ennensi quondam flo-
res Proserpina virago lectitabat*. Et: *Cū in Si-
cilia patulis purpureos legeret nondum mulier flo-
res, sed adhuc virago Proserpina*. Idem alibi.

vers. 21.

Mane virgines papillas] Imperitè interpre-
tantur, nondum compressas & maritas. Nullæ
aliæ & hîc papillæ, quam quas supra descri-
psimus. rosarum nempe, non *strophio luctantes*
Catullo in Argonauticis. Miserè hîc natant,
& in tenebris palpant Interpretes.

vers. 22.

Ipsa iussit, mane ut ude virgines nubant Rosa.]
Ex membranis Salmasianis apparet, quam fe-
liciter sic olim de conjectura emendaverit
locum alias corruptissimum pater Doula. In
msc. extant vestigia veræ lectionis: *Ipsa iussit
manet tute*. Ita librarius; sed auctor voluit:
mane ut ude. T pro D scribere ipsi perfami-

liare & propemodum solenne: *Antipotes, Busiritis, potager, potium, causiticus, fervitus, avitus*, pro *Antipodes, Busiridis, podager, podium, causidicus, fervidus, avidus*, & sexcenta talia non oscitanti in eo Codice occurrunt. In hoc Carmine vers. 26. scribit: *Vnico marito noto.* ubi Pithœus aliique recte ediderunt, *nodo*. Et contra, D pro T etiam sæpissime scriptum reliquit: *Ad, adque, pudres, prodinus, pladanus, medus, vades, musta videat*: pro, *At, atque, putres, protinus, platanus, metus, vates, musta vitea*: & infinita ejusmodi.

vers. 23.

Facta Cypris de cruore, deque Amoris osculis.] Cum in membranis repperissem, *Facta prius de cruore*: non, *Fusta prius*, quomodo Lipsius & Pithœus: *Prius* truncatam vocem (ut multæ aliæ in illo Codice) scribendumque omnino censui, *Facta Cypris de cruore*. explosa ea lectione, in qua sibi mire placet vir doctus, *Fusa aprino de cruore*. Quâ quoque damnatâ, meam protinus arripuit in confabulatione Cl. Salmasius, tanquam elegantissimam & verissimam. *Facta* docuit ille hîc dici pro *nata* & *creata*. Sic supra, *Fecit undantem Dione*, pro *creavit*. Ad quem locum vide quæ nunc dicat, & olim ad Hist. Aug. observavit.

Facta Cypris, &c. Loquitur Auctor de *Rosa*: *Cypris* est genitivus. Inflexio Latina, *Hæc Cypris, huius Cypris*. Non vult hoc loco *Cyprin* aut *Venerem* factam creatamve ex sanguine; sed *Rosam*, ex *Veneris* cruore ortam.

aut

aut purpuratam. Sed dices : Idipsum signanter correctione Lipsianâ exprimi, *Fusa aprino de cruore*. Quæ lectio ab Historiâ, vel à Fabulâ. Nam Rosas à sanguine Adonis, quem aper occiderat, traxisse ruborem vulgò volunt. Bion, Ovidius, & alii. *Aprinus* adjectivum ab *aper* secundum analogiam quidem dici oportet, ut à *caper* vel *capra* dicitur *caprinus* : *Aprugnum* tamen video ab antiquis usurpari, conspirantibus mssc. Codicibus vetustissimis. Plautus *Perfâ*, & *Pœnulo* habet *aprugnum callum*. Plinius lib. viii. cap. li. *Iam Catonis Censoris orationes aprugnum exprobrant callum : in tres tamen partes diviso, media ponebatur, lumbus aprugnus appellata*. Æl. Lamprius in *Heliogabalo*, *sumina aprugna*. Quam (quid dissimulem?) Salmasius ad *Hist. Aug.* Scriptores observat in *Spartiani Vero*, & in vitâ *Getæ*, *aprunam* frequentius scriptum in libris mss. quam vulgg. *aprugnam*. Demus itaque dici *aprinum* : malè nihilominus inepteq; καὶ ἀκυρολόγως dicetur *aprinus cruor*, Adonis quem aper occiderat cruor. Imò hic cruor potius dicendus erat *Adoneus*; si locus esset fabulæ, quâ Rosas à sanguine Adonis colorem traxisse putant. Bion epitaphio Adonis, Ovidius x *Metamorphoseôn*, alii. De *Rosa Luxurius*, sive quis alius illorum temporum poeta, in Codice msc. Salmasii :

*Aut hoc risit Amor, aut hoc de pectine traxit
Purpureis Aurora comis; aut sentibus hæsit
Cypris, & hic spinis insedit sanguis acutis.*

Ejusdem auctoris esse Epigraphe ostendit, cuius superius illud Carmen, quod incipit, *O quales ego mane rosas!* Eidem quoque sequens attribuitur,

DE ROSIS.

*Hortus erat Veneris roseis circumdatus herbis,
Gratus ager domina: quē, qui vidisset, amaret.
Dum Puer hīc passim properat decerpere flores,
Et velare comas, spinā libavit acutā
Marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus,
Sanguineāq; manū, tinxit sua lumina guttā,
Proruit ad Matrē frendens, defertq; querellas:
Unde Rosa, Mater, cœperunt esse nocentes?
Unde tui flores pungunt latitantibus armis?
Bella gerunt mecū. Floris color & cruor unum.*

Quomodo Rosa alba, purpurea & rubra facta sit, disce ex Aphthonii Progymnasmatibus, cap. iv. & Constantino Cæsare de R. R. lib. xi cap. xviii. Adonide occiso, aiunt, Venerem nudis pedibus ingressam esse silvam, ibique spinis punctam emisisse cruorem. inde Rosam, quæ prius esset alba, aspergine contactam cœpisse rubere. Ex Veneris vulnere itaque hunc ruborem contraxere. Vide Miscellanea Politiani cap. xi. Brodæi lib. vii. cap. vii. & cap. x. Alii aliter originem Rosæ narrant. Ausonius in Cupidine Cruci-affixo;

*Quadam, ignoscentum specie, ludibria tantum
Sola volūt: stilus ut tenuis sub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.*
Et paulo infra:

— *Roseo Venus aurea sero
 Mærentē pulsat Puerum, & graviora paventē.
 Olli purpureum multato corpore rorem
 Sutilis expressit crebro Rosa verbere; qua iam
 Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucū.*
 Ex Rosâ Alabandicâ Plinianâ, albicantibus
 foliis. (quæ vulgò Provincialis) factam vult
 Mileſiam; cuius purpura satura, & ardentissi-
 mi coloris. De quâ Plinius. Noſtrâ verna-
 cula linguâ hanc *bruyne roode roose*, alteram
 illam *Provensche roose* appellamus.

Ibid.

— *Deque Amoris osculis.*] Video V. Cl. Io-
 hanni Meursio, amico quondam meo con-
 junctissimo, nunc Minervæ Danicę Adſeſſori,
 placuisse, *Deque Adonis osculis.* Quam lectio-
 nem adnotarat ad oram libri sui, qui nunc
 penes Henricum Delmanhorſtium, Medici-
 næ & amicitiaſ noſtræ veterem, nec humil-
 limi ſpiritus poëtam.

v. 25. & 26.

*Cras ruborem, qui latebat veste tectus igneâ,
 Unico marita nodo non pudebit ſolvere.*
 Dicit: Rosa Veneris, ſeu Rosæ potiùs globus
 nondum explicitus, perſuſus nocturno rore
 & maritis imbribus, ſolvat mane unum no-
 dum, dehiſcente calyce. Folia roſarum adhuc
 inter ſe connexa, necdum tota patentia, *nodos*
 vocat. Vidimus ſupra in Epigrammatis re-
 cens erutis:

Dū levat una caput, dumq; explicat altera nodâ.
 Item:

Altera pyramidas nodo maiore tumentes.

Alludit autem ad ritum Nuptialem. De quo Festus : Cingulo nova nupta praecegebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lanâ ovîs : ut sicut illa in glomos sublata conjuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. Hoc Herculanæi nodi vinculum vir solvit ominis gratiâ : ut sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui septuaginta liberos reliquit. Et : CINCIX IUNONIS nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio coniugii solutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta. Apud Nonium Marcellum Varro Γεγονηδιδασκαλῶ : Novus maritus tacitus taxim uxoris solvebat cingulum. Ex eodem Varrone B. Augustinus adstruit Virginensem Deam fuisse, cui Virgines solvebant zonam. de Civitate Dei lib. iv. cap. xi. Hinc Catullus, carm. ii. de passere :

Tam gratum est mihi, quàm ferunt puellæ

Pernici aureolum fuisse malum,

Quod zonam solvit diu ligatam.

Item Epithalamio Manlii & Juliæ :

—— Tibi virgines

Zonulâ solvunt sinus.

Et in dialogo cum Januâ :

Ne quarendū unde unde foret nervosius illud

Quod posset zonam solvere virgineam.

Docuit verò Scaliger zonam solvere aliter Romanis, aliter Græcis accipi. Nam Latinis zonam solvere dicitur, quæ traditur viro : Græcis autem, quæ primum parit. Vide ad

Paf.

Passerem Catulli, Achillem Statium. & quem dixi Scaligerum.

Vers. 30.

Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.] Sic ex suo exemplari Pythæus, neque aliter Salmasianum. quare retinendum. Meursius in ora libri, *texerit*. malè. Meliores codices Prudentii, contra Symmachum lib. II. v. 535.

Non armata Venus, nō tunc clypeata Minerva Vexere auxilium. — Aliàs, *Venere auxilio.*

Vers. 35.

Totus est inermis idē, quando nudus est Amor.] Ita disertissimè in membranis perscriptum. Ut sententiæ consuleretur, correxere viri docti: *Totus est in armis idem.* Quod metrum vix concedat, nisi licentiam poeticam sæculi barbari excusamus. Potuisset scribere: *Totus est armatus idem.* aut: *Neutiquam est inermis idem.* Simile quid debuisset. Aut traiectione constituendus locus:

Est in armis totus idem.

Sic laboranti versui ac sensui medebitur. Quod non displicet Salmasio. qui optimè hunc locum interpretatus est.

Vers. 42.

Iam tribus chorus (leg. choros) videres feriatis noctibus.] Hæc vetustissimi Codicis scriptura, & editionis Patissonianæ. Lipsius edidit, *feriatos*: & melius, iudicio Pythæi. Atqui non rogatur Diana, aut invitatur, trinoctio & pervigilio triduo jam finito. Reliquit auctor, *feriantes*. Librarius scripsit, *feriatis*, id

Est

est

est, *feriantes*. Sic non longè ab initio scriptū,
Implicat gazas virentis. Et in Pythœanâ edi-
 tione, *Ipsa surgentis papillas*. Id est, *virentes*,
 & *surgentes*.

Vers. 46.

De tinente tota nox est, &c.] Ita V.C. Si cum
 Salmasio idiotismum illius ævi phrasique
 Gallicam non admiseris, dic aliquem, dic,
 Quintiliane colorem. Non variat exemplar
 Pythœi: nisi quòd in eo & litera superflua
 sit: *Detinent tota*. Plurimas in animo meo
 concenturio conjecturas: sed omnes vanas.
 Salmasio melius divinent, qui se id posse
 sperent.

Vers. 50.

Præses ipsa iura dicet, adsidebunt Gratia.] Ita de consilio nobilissimi Doussæ scripsi: &
 exigente carminis lege. Nam quod in Py-
 thœi & Salmasii codicibus est, *adsederunt*
Gratia, perquam insolens: nec locus iste spon-
 dæum admittit. Nisi & hîc ad licentiam poe-
 ticam barbari sæculi provocemus.

vers. 51. & 52.

Hibla totus fundet quicquid annus adtulit
Hibla florū superestem quantus est nec cāpus ē.] Locus prorsus depositus: nec quicquam
 auxilii video. Ita enim membranæ quibus
 utimur. nec integriores schedæ Pythœi:
 nisi quod priore versu scribant, *Hibla totos*
funde flores quicquid. posteriore, *Hibla florum*
rumpere est equant. Vbi tamen manifestò re-
 petitum ex fine *florum*. Cetera divinet Phœ-
 bus.

bus. ego non possum. nisi novus Alexander
ad Gordium nodum accessero, trajectis he-
mistichiis :

*Hybla totos funde flores quantus Enna cāpus est,
Hybla florū subde messē quotquot annus attulit.
Aut, funde messem. Sed quid nugamur?*

Vers. 54.

*Quaque silvas, quaque lucos, quaque fontes
incolunt.]* Ita correxi de conjectura. Scripti
atque editi omnes : *quaque montes.* Atqui
puellas montium adfuturas, jam dixerat præce-
dente versu. Vers. 58.

Cras amet, qui nunquam amavit. &c.

Ex recentibus virentes ducat umbras floribus.]
Locum integrum, nec mutilum esse non au-
sim affirmare. Inconcinna mihi hæc & frigi-
da admodum cum præcedentibus & sequen-
tibus connexio, valdeque à lepore hujus
poetæ aliena videtur.

Vers. seq.

*Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias,
Ut pater totis crearet vernus annum nubibus.*
Ex Pythœi schedis editum, *crearet.* Membra-
næ nostræ, *creavit.* Ita ut legendum videca-
tur: ——— *copulavit nuptias,*

Et pater totis creavit vernus annum nubibus.
Initio huius Poemati: *Ver renatus Annus est.*
vel: *Vere natus Annus est.* Arrisit mihi impri-
mis doctissimi Pythœi *vernus pater.* De quo
vide ejus Notas.

Vers. 63.

*Ipsa venas atque mentem, permeante spiritus
&c.*

&c.] Secuti sumus membranas. Ex quarum vestigiis emendabat Salmasius :

*Ipsa Venas atque mentem permeantis spiritus
Intus occultis gubernat procreata viribus.*

Aliò nos ducit Pythæus: apud quem, procreatrix viribus. Disertè V.C. procreatis. & versu antecedente, permeanti. i. e. permeante. Mihi divinatio sub manu nata :

*Ipsa venas & què amantum permeante spiritu
Intus occultis gubernat precreatrix viribus.*

Ipsa Venus, inquit, creatrix, ut creator Æther. &c.

Vers. 66.

*Pervium sui tenorē seminali tramite Imbuit-]
Lego & distinguo:— perque pontum subditum
Pervia, in sui tenorem, seminali tramite
Imbuit, iussitque mundum nosse nascendi vias.
Vix puto aliud commodius adferri posse.*

Vers. 71.

*Moxq; Marti de sacello dat pudicā virginem,
Romulumque: cum Sabinis ipsa fecit nuptias.]*
Exigente omnino sententiā ita hunc locum constitui. Meum immane (vereor, ne immune) facinus est: cum legatur in omnibus, etiam nostro msc.

Romuleas ipsa fecit cum Sabinis nuptias.

Quod quidem non prorsus damnarim: sed concinnior & potior mihi visa est hæc lectio. si non vera; saltem verosimilis.

Vers. 73.

Vnde Ramnes, & Quirites.] Cum in manuscripto exemplari extet, *Vnde samnes & quirites:*

tes: nullo negotio feceris,

Vnde sanguis, & quirites.

Sanguis, pro genere & stirpe. Maro 1. Æneide:

An Phœbi soror, an Nympharū sanguinis una.

Et initio II: — quo sanguine cretus. Ubi Ser-

vius: Quibus sit parentibus natus. Denique VII:

— tu sanguinis ultimus auctor.

Quirites.] cives. In funeris indictivi formu-
lâ: Ollus quiris leto datus. quod singulare no-
men etiam usurpant alii auctores non ince-
lebres. Sequitur in Auctore nostro:

— proque prole posteriū

Romuli matrem crearet & nepotem Casarem.

In hac lectione consentiunt Pythœi & Sal-
masii exemplaria. quam tamen falsam pro-
nunciat Lipsius, & corrigit,

Romuli patrem crearet & nepotem Casarem.

Ut hæ blanditię in gratiam Augusti sint quę-
sitæ; scriptumque Carmen in ejusdem impe-
rio: Pater Caesar ipsi Divus Julius est, & nepos
Caesar, Augustus. Quam sententiam sequitur
Pythœus, ut vara vibiam. Aliò nos rapit con-
sensus duūm librorum, qui matrem retinent.
Scribo:

— perque prolem posteriā

Romuli, Mater creavit & nepotem Casarem.

Mater est ipsa Venus. Pluribus aliàs.

Vers. 76.

— rura Venerem sentiunt] Venerem rura sen-
tiunt.

Vers. 81.

Ecce, iam super genistas explicataonii latus.]*

Mon-

Monstrosam scripturam exhibere, quàm conjecturas, hoc loco satius duxi; conspirantibus Salmasii & Pythœi codicibus. Pythœus legebat, *explicant tauri latus*. Placeretque impensè hæc lectio amico meo in suis ad me literis. Alioquin ego adnotaram in adversariis: *explicant vacca latus*. cum Calpurnius idem dicat, Ecloga I.

*Cernis ut, ecce, pater quas tradidit, Ornite, vacca
Molle sub hirsutâ latus explicuere genestâ!*
Vides eadem prorsus verba de vaccis.

Vers. 82.

Quisque tutus quo tenetur conjugali fœdere.] Supra fusè indicavi, librarium antiquum T pro D frequenter exarare, & contra. Ostensumque est V T E pro V D Æ scriptum. Nunc mihi in mentem venit, an non hoc loco eadem scribendi ratione usus librarius, *Quisque E Tutus*, nobis obtrudat pro *Quisque & udus*. Quod explicare non permittit pudor: pigetque ineptiarum.

vers. 86.

Adsonant Terei puella.] Ex codicis sui scriptura ita belle Pythœus. Sed lectionem Salmasiani exemplaris omnino recipiendam esse, *Adsonat Terei puella*, docent sequentia. Ita igitur repone.

FINIS NOTARVM
IN PERVIGILIUM.

Pag. 199. *Nemo tentis, &c.*

Ianus Douſa filius in Notis ſuis ad Pervigilium producit fragmentum ex altero quodam Pervigilio Veneris, elegantiffimo, inquit, ſed nimis Latino. quod non nemo ſuperiori Pervigilio continuandum eſſe contendit; motus geminâ germanâ utriuſque ſtili elegantia ac lepore, adeo pari ac ſimili, ut ovum ovo magis eſſe non poſſit. Sed vel ſolum refragetur ei intercalare diſſimile: ut alia heic ſinam præterfluere. Hoc Douſæ ab amico erat communicatum; qui integrum aliubi in Gallia extare aſſeverabat. Sed mentiebatur: & impoſitum eſt nobiliſſima atque optimo juveni. Quid multis? Suppoſititium eſt hoc fragmentum: quod cum mihi jamdiu valde ſuſpectum eſſet, ita in opinione veteri me confirmavit literis ſuis Cl. Salmaſius:

P. S. C L. S. S. D.

De monſtroſa voce *Vesticontubernii*, & de *Contubernio* quod promiſi nuper me teſtimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantum intelligi contubernalium cœtum, ſed & tentorium ipſum ſive tabernaculum ſub quo contubernales. Tacitum tibi, quo id evincam, allegabo. Nec meliorem puto requires. Annali primo: *Non obſtreſſari à ſe urbanas excubias, ſibi tamen apud horridas gentes è contuberniis hoſtem aſpici.* An non heic *contubernia* ſunt tabernacula militum? Eodem

dem libro: *Progrediuntur contuberniis, quis ille flebilis sonus, quod tam triste.* &c. Et paulo inferius in eodem Annali: *Tunc signo inter sedato, irrumpunt contubernia, & trucidant ignaros.* Annali xv: *At illi vix contuberniis extracti, nihil aliud quam munimenta propugnabant. Nempe, tabernaculis suis & tentoriis.* Sed planissimè idem auctor Hist. lib. i. casam sive tugurium publici servi *contubernium* appellavit. *Piso, inquit, in adem Vesta pervasit, exceptusque misericordia publici servi & contubernio eius abditus, non religione nec caeremoniis sed latebra imminens exitium differebat.* Græci quoque recentiores *κοινὸν ἐπιπυριον* non aliter accipiunt. Hinc liquet quid sit apud Arbitrum *veste contubernium facere.* pro quo Criticis nostris male feriatis placuit unicam monstrosam vocẽ facere *Vesticontubernium*; quam elegantiarum ille arbiter longè à se meritò spernat ac respuat. Iade sumpsit auctor fragmenti supposititii,

Cum puellis dulce inire vesticontubernium.
Quod procusum esse ab eo qui primus prodidit, tam sum certus quàm me vivere. &c.

Haftenus Salmasius.

Petronii locum integrum, ut res tota uno oculorum ictu perspicui possit, adscripsi: *Osculisque tandem bona fide exactis, alligo artissimis complexibus, fruorque votis usque ad invidiam felicibus: cum Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissime claustris, invenit me cum fratre ludentem.* Risu itaque plausuque cel-

lulam implevit: opertum me amiculo evolvit, Et quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid, vesticontubernium facis? In quem locum Colletanea Lutetiana: Sic *Vesticibaria* Cæsari. At verò doctissimus Turnebus alibi in *Adversariis* interpretatur de iis qui sub eadem veste cubant, verbo juncto: atque id ille perquam venustè dictum putat. Quod Doufæ patri non sit verosimile; & duobus verbis potius rescribendum autumat, *Vesta contubernium*: ut respondeat ironiæ præcedenti, qua eundem *fratrem sanctissimum* appellavit. quem videri vult à Vestalium castimoniâ quamlongissimè abesse. Haud dum placet mihi Douficus iste *Vesta contubernalis*, licet felicitis conjecturæ aliter erutus & elegantiarum arbitro restitutus ipsi videatur. Displicet etiam Turnebiana combinatæ dictionis assertio. Vtraque manu amplectar lubens merito elegantem, ita me Dî ament, & auctore suo dignam, duarum vocularum divisionem. Nec Censorem aliquem extimesco, qui insufurret auribus: *Sic dividere cum fratre nolito*. Videatur, si operæ, de *vesticontubernio* Georgius Erhardus, si ve quis alius auctor, in *Symbolis* ad Petronium. Aut expunge potius hoc vocabulum ex Albo L. L. Sub eadem veste fratres cubasse, arguit, res ipsa: nam Ascyltos superveniens fratrem opertum amiculo evolverat.

Noli verò mirari Doufam mangonio deceptum. Tu mihi considera quæ initio Notarum in Varronem de R. R. notavit dæmoniū

hominis Ios. Scaliger: Producam, inquit, locum veteris Comici Trabeæ ex fabula Harpaxe, tum propter sententiæ elegantiam, tum etiam quia versus nondum vulgo noti sunt:

*Here, si querelis, ejulatu, fletibus,
Medicina fieret miseriis mortalium,
Auro paranda lacruma contra forent:*

*Nunc hæc ad minuenda mala non magis valent
Quam nania Præfica ad excitandos mortuos.*

Res turbida consilium, non fletum, expetunt.
Quis tam aversus à Musis, tamque humanitatis expers, qui horum publicatione offenda-
tur? quod si hi placent, non gravabor & alios ejusdem notæ, sed aliis poetæ, adhibere, qui tanquam superiorum gemini & germani sunt. Sunt autem Accii, veteris ac gravissimi Tragici, ex Oenomaio:

*Nam si lamentis allevaretur dolor,
Longoque fletu minueretur miseria,
Tum turpe lacrumis indulgere non foret,
Fractaque voce Divum obtestari fidem,
Tabifica donec pectore excesset lues.
Nunc hæc neque hilum de dolore detrahunt,
Potiusque cumulum miseriis adiiciunt mali,
Et indecoram mentis mollitiam arguunt.*

Qui versus hætenus latuerunt, eosque nunc primum in vulgus publicamus. quorum priores Trabeæ mihi ad verbum è Philemone (vel Menandro, secundum alios,) mutuati videntur: qui eandem sententiam extulit: Εἰ δ' ἀνθρώπων ἡμῶν, &c. Hæc illustris heros. qui posteaquam dolum persensit, præ indignatione
hoc

hoc distichon, quod mihi de manu in manum
vividus vidensque olim tradidit, ex tempore
lustr:

*Qui rigida flammæ evaserat ante Tolosa,
Falsidico fumos vendidit ore mihi.*

Virum disertum designans, cujus nomini hic *muretum.*
parco. Heroe (æterno, heu, doctorum om-
nium dolore) defuncto, incidi in Posthuma
quædam scripta M. A. M. C. R. & inter poe-
mata repperi hæc

AFFICTA TRABEÆ.

Here, si querelis, ejulatu, fletibus, &c.

proius eadem cum iis quæ supra recitavi. Il-
lud alterum ex Actii Oenomæ fragmentum
nusquam comparet: præterquam in Ritter-
husii ad Oppianum Commentario: ubi Tra-
beæ & Actii hos versus, elegantes & memoria
dignissimos (ut ipse vocat) producit, tran-
scriptos & mutatos ex Notis Scaligeri.

Paulo vero aliter hunc locum ex Phile-
mone reddidit ante centum & quod excurrit
annos Andreas Naugerius, patricius Venetus:

EX PHILEMONE.

Si quid remedi lacrumæ adferrent malis;

Minorque semper fieret lugenti dolor:

Auro puranda lacrumæ nobis forent.

Sed nil, Here, istæc prosunt: res ipsa nihil

Movetur istis: sive tu semper fleas,

Seu nunquam, eandem pergere insistent viam.

Quid his juvamus ergo? nil certe: at dolor,

Vt ipsa fructus arbor, sic lacrumas habet.

Apud Naugerium sequitur EX MENANDRO:

Nam si te alumne genitrix cum peperit tua, &c.

Apud Editorem reliquiarum M.A.M. alia itidem non contemnenda. Quæ vide: & interim examina POENITENTIAM Phædri fabulatoris; num quid elegantibus illis Fabulis scelere alicujus impostoris accesserit mangonii. De quo alibi.

P. S.

ANIMADVERSIONES

IN

FLORIDA,

sive

FLORIDOS.

Pergimus cum Lipsio, qui Pervigilio sub-
juxit ejusdem poetæ (ut ipsi videntur)
versus quosdam hac Epigraphe:

FLORIDVM DE QUALITATE VITÆ.

Hos etiam in schedis suis repperit Pythæus,
ediditque aliquanto meliores in Collectione
Epigr. veterū: non conjunctos & continuata
serie, sed variis locis sparfos. Primū fragmen-
tum, sive Floridum, legitur Epigr. pag. 4. Se-
cundum, pag. 191. adscripto nomine FLORI-
DI. Tertium, pag. 2. Quartum, pag. 191.
Quintum, pag. 23. Sextum, pag. 22. sub no-
mine itidem FLORIDI. Septimum pag. 23.
Octavum, pag. 156. In Indiculo tamen Au-
ctorum nullum *Floridum* agnoscit. Hoc or-
dine, quo excusi sunt, leguntur in vetustissi-
mo exemplari, quod mecum humanissime
Cl. Salmasius communicavit. Eodemque or-
dine editi sunt in Catalectis Vetetum poeta-
rum, ad calcem Petronii, ex editione Mamerti
Patissonii: addito FLORIDI nomine. Mem-
branæ, quibus utimur, FLORI nomen asse-
runt: atque etiam insigniunt titulo, *De qua-
litate vitæ.*

Primo statim versu scribendum fortassis, *plenis adsis utribus* : pro, *plenis adsis vitibus*. Vinum utribus commissum, quis nescit? Anonymus commentator in Germanici Aratea Phænomena, ad Canem : *Icarius a Libero hospitio receptus est. qui ei in munere utrem plenum vino tribuit, iussitque ut in reliquas terras propagaret. Cave tamen quicquam temere mutes. Membranæ vitibus retinent.*

In quarto versu scribendum auctoritate iisdem exemplaris : — *ne malignis venulis, Asperum ducat saporem versus usum in alterum.*

Tertio fragmento :

*Ambo de comis calorem & * radio conserunt.* Optime hunc versum msc. Codex explet :

Ambo de comis calorem vite & radio conserunt. Quod jampridem ad Ælium Spartianum in vita Hadriani monuit Cl. Salmasius.

Quarto :

Nulla fit deinde finis. Patissonii editio : *N. fit exinde f.*

Ibid.

Crescit arbor, gliscit arbor, ramus implet literas. Diserte msc. *gliscit ardor.* Quæ vera lectio.

Sexto : — *mille habent offugia.* Sic Patiss. Ed. msc. *officia.* & emendatum *offucias.* quod rectum ; sic in Pythœana Collectione. & versu sequenti, *per orbem, non urbem.*

Septimo :

Tam malum est audere semper, quam malum est semper pavere.

Sic quoque in Collectione Epigrammatum, & Pa-

& Patiss. Ed. Cum τὸ *pavere* non ferret versus, emendabat Lipsius, *pavor*. Membranæ: *pudor*. Rectè, & optimo sensu.

Quis hic sit FLORVS vetustissimi codicis Salmasiani, nescitur. Dubitari autem non potest, quin hic idem sit Florus poeta, cujus Epigramma αἰνέδοις de Rosis, una cum aliis legi non indignis, ad Pervigilium edidimus, fide earundem membranarum. De alio poeta cognomine, qui sub imperio Hadriani vixit, cujusque meminit Spattianus, differit præstantissimus Salmasius: putatque eundem illum Florum esse, cujus elegantissimum Historiæ Romanæ breviarium habemus. Hic noster Florus fortasse an Pervigilii auctor, & posthac illud ejus nomine indigitandum. Aut Luxurius, cuius multa epigrammata poematiaque in eodem Codice Msc. qui, ut inde constat, Carthagine scripsit, floruitque sub Trasimundo Vandalorum rege. Caspar Barthius eundem auctorem facit horum versuum & Pervigilii, Advers. lib. LVI. cap. v. Sed quod lib. XVI. cap. VI. & lib. XLIV, c. VI. Pervigilium SENECAE tribuat, mihi prorsus ridiculum videtur. Fides sit penes auctorem. Exemplar vetus, siquidem extet, videre equidem velim, & omnes sinus excutere. Testatur de universo hoc Carmine, se scriptum exemplar habere, ubi SENECAE adscribitur expresse. Hæc ille uno loco: altero, hæsitantior de eodem Poematio loquitur. *Auctor Pervigilii Veneris, inquit, nec Catullus, nec Urbicarius: fortè SENECAE.*

P. P.

NOTÆ IN FLORIDA.

Ex Editione Patissioniana,

ANNO 1587.

Florido I. — *plenis adsis vitibus,*
Effluas dulcem liquorem. —]
 An potius?

———— *lenis adsis vitibus,*
Et pluas dulcem liquorem —

Ibid. — *ne malignis suenulis,*

Asperum dicat saporem versus usus in alteros.
 Fortassis melius,

———— *ne malignis venulis*
Asperum ducat saporem versum in usus alteros.

Florido III. *Ambo de comis calorem & radio*
conferunt.] Videtur repetendum illud *ambo,*
 & legendum:

Ambo de comis calorē & ambo radios conferunt.

Flor. IV. *Crescit arbor, gliscit arbor.]* Melius,
gliscit ardor. Et hīc facile agnoscas Virgiliana
 illa ex Theocrito:

———— *tenerisque meos incidere amores*

Arboribus: crescent illa, crescetis amores.

Flor. V. *Qui mali sunt, non fuere matris ab alvo*
mali.] Versus ratio postulat ut legamus *abs*
alvo, vel potius, *ex alvo.* Expressit verò Theo-
 gnidis illud ad verbum:

Οἱ κακοὶ ἔ' πάντως κακοὶ ἐκ γαστρὸς γεγόνασιν ,
 Ἀλλ' ἀνδρῶσι κακοῖς σωθέμενοι φίλιν.

Flor. VI. — *mille habent offugia.*] Emenda,
offucias. Id est, ut Sextus Pompejus interpreta-
 tur, fallacias. A. Gellius Noctium Atticarum
 lib. xiv. cap. i. de Chaldæis: *Sed id prastigia-
 rum atque offuciarum genus commentos esse ho-
 mines aruscatores.* Plautus Captivis:

*Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevēre
 offuciis.*

Idem Mostellaria:

*Neque cerussam, neque melinum, neque ullam
 aliam offuciam.*

Flor. VII. *Nemo non hac vera dicit, nemo non
 contra facit.*] Expressit & illud veteris poetæ
 Græci εἰς γάμον:

ἐκ ἔστι γήμας ὅστις ἔ' γαμᾶζεται
 λέγουσιν πάντες, καὶ γαμῶσιν εἰδότες.

Duplex genus Crucium statuo, *Simplex* & *Compactum*. Illud voco, cum in uno simplici que ligno sit affixio, aut infixio. Quæ Crux, meo iudicio, prima fuit, & in aliam speciem à rudi hac ventum. Nam aliàs ad arborem sive stipitem alligabant figebant' ve hominem: ut in *Cupidine crucifixo* Aufonii, quem arboris stipite appensum, non manibus expansis, sed à tergo devinctis; pedibusque non clavis, sed funibus substrictis describit, vers. 56.

Eligitur mæsto Myrtus notissima luco.

Idem in Notis.

— *Crucia verat illic*

Spreta olim, memorem Veneris, Proserpina Adonim.] Aufonius fabellam aspicit, quæ est ista. Venus jam olim puerum hunc deamaverat, & ut sola frueretur, clam deposuerat apud Proserpinam. Sed hæc mox in eadem flammâ: ac repetenti Veneri negat dare. Lis est, itur ad Iovem. Ille rem sic componit, ut Adonis, quod ad usum, in tres anni partes secaretur. Primâ, ut Adonis Adonidis esset: secundâ, ut Veneris: tertiâ Proserpinæ. Acquieverunt. sed enim Adonis pronior in Venerem, suum quoque trientem illi tribuit. Hæc Apollodorus lib. 111. Bibliothecæ. Ergo istud est, quod Proserpina nunc cruce vindicat. Theocritus & ipse huc aspexit Eidyll. xv. *Vide Lipsium.*

ELIÆ VINETI
RELIQ. COMMENTAR.

IN

AVSONII

Cupidinem Cruci-affixum.

Pag. 219. *Mirator Narcissus.*] Ausonii
Epigramma xcv, de Narcisso sui i-
pſius amore capto:

Si cuperes alium, posses, Narcisse, potiri.

Nunc tibi amoris adest copia: fructus abest.

De eodem Epigr. xcvi:

Quid non ex huius formâ pateretur amator,

Ipse suam qui sic deperit effigiem?

De infano Narcissi amore, atque in florem
sui nominis transformatione, legendus Ovi-
dius tertio Metamorphoseon.

Ibid. *Mirator Narcissus, & Oebalides Hya-
cinthus.*] In Technopægnio, vers. 69. & 70:

Solamen tibi, Phœbe, novū dedit Oebalius flos,

Flœre alio reus est Narcissi morte sacer fons.

Ibid. *Mæret in antiquam Canis revocata fi-
guram.*] Epigr. lxix. De iis quæ sexum mu-
tarint:

Canēa convertit proles Saturnia Consus.

Cæneus Elati filius, Maguchius, auctore Hy-
gino, primū Cænis puella fuit; quam pro
concubitus præmio, in virum transformavit

G g 5

Neptu-

Neptunus, Saturni filius. Ovidius duodecimo Metamorphoseon, & Phlegon Trallianus de Mirabilibus & longævis.

Pag. 220. *Pasiphæe nivei sequitur vestigia tauri*] Dædalus faber insignis vaccam fecit ligneam, & veræ vaccæ corium induxit: in qua inclusa Pasiphæe, uxor Minois regis Cretæ insulæ, à tauro fuit inita. Cujus infandum amorem illi Venus objecerat. Hyginus, Philostratus in Iconibus, Servius in sextum Æneidos. Meminit idem Ausonius Epigr. LIX: & Epigr. LXV, Ad taurum, de Myronis buculâ:

Quid me, taure, paras, specie deceptus, inire?

Non sum ego Minoæ machina Pasiphææ.

Ibid. *Respicit abiectas desperans Phædra tabellas.*] Theseus Atheniensium rex patres habuit deum Neptunum, & Athenarum regem Ægeum; at matrem Æthram. Illi filius fuit Hippolytus ex uxore Hippolyta, sive, ut alibi legitur, Antiopa. Qua mortua, Phædræ Minois regis Cretæ insulæ filiam duxit Theseus. Hæc privignum suum egregia forma juvenem, amore capta, marito absente, de stupro inrerpellavit. Hippolytus, qui cunctarum alioqui mulierum commercium averfabatur, tantum scelus exhorruit. Quem contemptum Phædra impatientius ferens, litteras ad Theseum dedit, quibus ab Hippolyto se per vim stupratam mentiebatur: & suspensio se necavit. Theseus litteris conjugis credidit: & quum non facile posset ipse de filio pœnas

pœnas sumere, patrem Neptunum rogavit, ut Hippolytum puniret. Neptunus itaque è mari phocam, vitulum marinum, immanem emisit; cujus forma & horribili mugitu, equi, quibus junctis Hippolytus secundum mare vehebatur, territi, dominum suum distraxerunt. Diana autem quum Hippolytum propter castitatem unice carum haberet, eum in vitam per Æsculapium fratris filium Apollinis revocavit: indeque Latini pro Hippolyto Virbium, quasi Bis-virum, vocaverunt. Narratur autem hæc fabula de Hippolyto lib. xv. Metamorphos. Ovid. Euripidi, Senecæque in Tragœdia Hippolyto, Hygino, Servio, & aliis.

Ibid. *Hæc laqueum.*] Epigr. xc.

Phædra & Elisa tibi dent laqueum, aut gladium. Phædra amoris impatientia se suspendit, ut jam diximus. Elisa Dido gladio incubuit. De quâ præter Ausonii Epigr. cxi. & ἀδελφῶν Anthologiæ lib. iv. Virgilius in Æneide.

Ibid. *Canace.*] Fuit hæc Æoli ventorum regis filia. quæ misso à patre gladio se interfecit, quum ex suis & fratris nefandis amoribus concubituque natus puer esset. Hyginus. Canaces litteræ Macareo apud Ovidium.

Pag. 221. — — *crucia verat illic*

Spreta olim memorem Veneris Proserpina Adonim.] Epigr. xxix. *Adoneum.* legitur & *Ædoneum* prima diphthongo, ut Αἰδωνεύς ille, Epigrammate præcedenti. Est autem *Aidoneus* Pluto inferorum deus, & quidem Moloforum

forum rex in extremo Theseo Plutarchi : at *Adoneus* prima brevi, Adonis, ut mox docebimus. Plutoni verò & Adonidi eadem attribuantur apud Macrobiū primo Saturnaliorum, & in Hymnis Orphei ; ut idem numen esse videatur , quare utro modo legas , non multum interfuerit. Sed *Adoneum* prima brevi malo, intelligoque, ut Lilius, Adonidem illum, Veneris deæ amores & delicias: quomodo apud Plautum in Menæchmis :

*Dic mihi, nunquid vidisti unquam tabulam
pictam in pariete,*

*Vbi aquila catamitum raperet, aut ubi Venus
Adoneum?*

Natum autem Adonidem apud Sabæos gentē Arabiæ fabulatur Ovidius decimo Metamorphoseon. Idemque numen esse Bacchum & Adonidem ex Plutarchi Sympotiacis tradit Cælius Rhodiginus: atque *δίνεργος* uterque appellatur, Orpheo in Hymnis. Adonidis præterea meminit Aufonius in Glauciæ epitaphio, & in epistolarum quinta ad Theonem. Ibid. de Venere : — *quod vincula cæca mariti*

Deprenso Marti tulit:] In Gripho Ternario, vers. 27.

——. *Ter clara instantis Eoi*

Signa canit serus deprenso Marte satelles.

Martis cum Venere dormientis fabulam narrat Lucianus in Somnio, seu Gallo; Quidam quondam fuit Marti deo belli in deliciis adolescens formosus *Ἀλεκτρυών*. Sic gallum gallinaceum vocant Græci. Mars quoricens
ad

ad Venerem deam Vulcani conjugem noctu veniebat, quia timebat Solem, ne se deprehenderet cum eâ, & Vulcano nunciaret, Alectryonem secum adducebat. eum foris ad ostium jubebat observare, quum Sol emergeret. Ceterum quadam nocte somnus Alectryonem oppressit; nec adventantem Solem sensit, qui Martem cum Venere deprehendit. Rem Vulcano statim renunciavit; qui accurrit continuo, retibus adulteros implicuit; & sic vinctos, ceteris Diis ad id spectaculum convocatis, ostendit; — *qui risere, diuque;*

Hæc fuit in toto notissima fabula celo,
ut scribit Ovidius quarto Metamorphoseon, v. 189. Suo itaque satelliti & excubitori Mars graviter ob istum veternum iratus, ex homine fecit avem, cum galeâ & cristâ sua, ceterisque quibus tum excubabat armis. Ex coque Martiales aves, miseri scilicet illius Alectryonis genus, avito periculo & pœna sapientes, vigilantiores fuerunt, diligentioresque ad Solis adventum diis omnibus hominibusque prænunciandum diu ante quam exoriatur. *Deprenso marte*, in vetusto Lugdunensi libro: *depenso M. sine r.* [*Serus.* quum gallus olim serus & tardus fuit ad excitandum Martem cum Venere dormientem. Ita Silvius hoc intellexit ex fabula.

Ibid. — *semivir Hermaphroditus.*] Epigr. LXVIII. de iis quæ sexum mutarint:

Vidit semivirum fons Salmacis Hermaphroditum.
Semimarem dixerat Ovidius, tantum non mol-

mollem & enervum, sed etiam qui utrumque gereret sexum. Fuit hic Mercurii & Veneris filius :

*Cujus erat facies, in quâ materque paterque
Cognosci posset. nomen quoque traxit ab illis.*

Nam Εἰμῆς Mercurius, Αφροδίτη Venus Græcis nominatur. Ovidius libro quarto Metamorphoseon sic de Salmacidis & Hermaphroditi coitû canit :

*Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex: nec femina dici
Nec puer ut possit. neutrūq; & utrūq; videtur.*

In eisdem leguntur hæc epigrammata Ausonii, de Hemaphrodito, xcviij:

*Mercurio genitore satus, genitrice Cythère,
Nominis ut mixti, sic corporis Hermaphroditus,
Concretus sexu, sed non perfectus, utroque:
Ambigua Veneris, neutro potiundus amor.*

De conjunctione Salmacis cum Hermaphrodito, epigr. xcix:

*Salmacis optato concreta est nympha marito.
Felix virgo, sibi si scit inesse virum.
Et tu, formosa juvenis permiste puella,
Bis felix, unum si licet esse duos.*

Est autem Salmacis Nympha, & fons Cariae, de quo Vitruvius lib. ii. tibi legendus, cap. viii.

MARIANGELI ACCURSII

NOTÆ

IN

AVSONII

Cupidinem Cruci-affixum.

Pag. 218.

In Præfatione Cupidinis cruciati: *An unquam vidisti nebulam pictam in pariete? Manuscripti Codices, En unquam. Qui modus percontandi vel Terentio est proprius. Imitationem alioqui de Terentio Plautoque in Præfatiunculæ ipsius argumentum sibi sumpsit. Quorum sanè poëtarum, ut & Flacci & Maronis, studiosus, oppidoque imitator diuoscitur. Plautus itaque in Menæchmis ait:*

Dic mihi: nunquam vidisti tabulam pictam in pariete,

Vbi aquila catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?

Terentius autem in Eunucho:

— *Virgo in conclavi sedet,*

Suspiciens tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura hac, Iovem

Quo pacto Danaë misisse ajunt quondam in gremium imbrem aureum, &c.

Quibus admoneri posse videbamus, *tabulam*

H h

non

non *nebulam* esse in Aufonio scribendum. Cæterum cum & in epistola ad Symmachum dixerit, *Hoc me velut aureus bratteæ fucus, aut picta nebula, non longius, quàm dum videtur, oblectat.* Cumque aliquid *tanquam per nebulam* videri, atque accipi, tum, *nebula inanius ac mollius* dicatur; putandum sit fortassè, arbitrari suo, *tabulam* in *nebulam* Aufonium mutasse. Quando & in manuscriptis exemplaribus ne speciem quidem alterius lectionis hætenus invenimus.

Pag. 219.

In elegantissimâ, nec incelebri Eclogâ, quâ cruciatur Cupido:

Ventilat ignavum simulati fulguris ignem.

Legendum, *fulminis*. Sic manuscripti Codices.

Et statim post;

—— *Sexu gavisa virili*

Moeret in antiquam Caneus revocata figuram.

Solæcismus videtur esse, *Caneus revocata*.

Exemplaria verò manuscripta, *Canis*. Fœmina enim prius fuerat *Cænis* nomine. Ovidius:

Clara decore fuit proles Elateia Canis.

Idem: *Tu mihi Canis eris.* ——

Vel itaque legendum, *Canis*: vel, (ut impressi habent quidam) *Caneis*. Ei namque fœminæ & *Canis* nomen inditum & *Caneis* fuisse constat. Gellius l. ix. c. iv. Notissima illa veterū poëtarum de *Caneide* & *Caneo cantilena*. Sed neq; illud transiliero, quòd si vel *Caneus* custodiat, videri possit ex Catulliana mimesi, de Aty, quem genere virili, antequam eviretur, ap-

pcl-

pellat, dein etiam muliebri. Hæc postea ab Neptuno compressa, sexus mutationem impetravit, ac *Caneus* appellatus est. Qui tandem pro Lapithis adversus Centauros decernens, cum invulnerabilis stupri pensatione factus foret, arboreis oppressus trabibus, in avem commutatus dicitur. Scribit Ovidius xii Metamorphos. Sunt qui eum dicant post mortem pristinae formæ redditum. Ut Virgilius in vi (quem sequutus hic noster est:)

— *Et juvenis quondam, nunc fœmina Caneus,
Rursus & in veterem fato revoluta figuram.*

Ibid.

— *Fert fumida testa
Lumina Sestiacâ præcep̃s de turre puella.*

Sunt qui legerint, *testem*. Hoc est consciam Herus ac Leandri furtorum lucernam. Quod fanè poëta Musæus ait:

Κρυφίαν ἐπιμάρτυρα λύχνον ἰγώπων.

Occultorum testem lucernam amorum.

Verum *testa* figulinam etiam lucernam significat. Quo genere innumeræ in Antiquorum monumentis etiamnum manent. Et Virgilius in Georgicis ait:

*Ne nocturna quidem carpentes pensa puella
Nescivêre hyemem, testâ cum ardente viderent
Scintillare oleum.* —

Pag. 221.

— *Se quisque absolvere gestit,
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas,
Quod emendatum jam est, Transfert, à veri
specie non abhorret. Vetusti tamen exempla-*

H h 2

ris

ris nostri lectio sincerior, *Transferat ut proprias a. i. c. c.* Porro particula, *Quisque*, commutanda non videtur, licet ad *Heroïdas* hoc genere referri posse, non appareat. Cum enim & in Monosyllabis (*Technopagnii vers. 112.*) particulam *Quis* genere dixerit neutro,

Quis fluitat pelago, quod nō natat in fluvio? pix, affirmaverim potius talia eo modo posuisse eum, ut à Vetustioribus poni consuevit. Ennius, *Quis tu es mulier?* Terentius in Eunucho, *Illarum neque quisquam te novit.* Et Donatus ait, *Quisquam* multis probari exemplis etiam fœminino genere Veteres protulisse. ita ut in numeris & generibus hæc Prænomina infinita sint. Priscianus quoque ac Nonius ajunt, *Quis* & *Quisquam* communis esse generis, autoritate Veterum, ut apud Græcos. Ex Jurisconsultorum etiam sententiâ, de Verborum significatione verbum hoc, *Si quis*, tam masculos quàm fœminas complectitur.

Hæc indidimus, vel ne cui libet temerè immutandi facultas relinquatur in Monosyllabo, *Quid*: hîc, *Quaque*. Vel si fortè ita potius, ut sequutis temporibus dici cœptum, inter doctos emendandum convenerit, ne id quidem latuisse nos, appareat.

Ibid.

— Rescindit adultum

Myrrha uterum lachrymâ lugentibus. —

Sunt Codices qui servant, *uigentibus*, contra syllabæ rationem. Sed scribendum sit fortasse, *lucentibus*.

Hactenus Mariangelus,

P.S.

P. S.

SPICILEGIUM

IN

AVSONII

Cupidinem cruci-affixum.

Pag. 218.

Epistolâ ad Gregorium : *An unquam vidisti nebulam pictam in pariete ?* Responde quod in Mss. codd. repperit Mariangelus Accursius : *En unquam vidisti n. &c.* Qui modus percontandi vel Terentio per est familiaris : ne Maronem , cuius studiosissimus Vir Consularis, aliosque in testimonium citem. Hallucinantur autem mirificè qui hîc *tabulam pictam* malunt ex Plauti Menæchmis ; Actu 1, Scena 11, & Terentii Eunucho, Actu 111, Scena v. Cujus lectionis ne minimum quidem vestigium in membranis quibus usus Mariangelus. Quid, quòd reclamet ipse Ausonius, qui pictæ nebulae alio item loco meminert. Epistola ad Symmachum : *Hoc me velut aurea bractea fucus, aut picta nebula non longius quàm dum videtur oblectat : denique hîc Aeris campos depictos ait, & marcentes nebuloso lumine flores, aliaque ejusmodi.*

Ibidem : *Treviris in triclinio Æoli fucata est*

Hh ;

picta.

pictura.] Tilianus codex, & Parisiensis liber Jodoci Badii apud Vinerum, *in triclinio Zoili.* Melius, & probabilius; cum *Æolus* infrequentius nomen sit, quàm *Zoilus*. Quare ex veterum codicum fide scripturam hanc non gravatè admiserim. Dominus illarum ædium Treviris, in quibus Triclinium illud quod exhibebat eam picturam, fuerit non *Æolus* aliquis, à ventorum rege denominatus, sed *Zoilus*. *ZOILI* nomen proprium bis terve occurrit in antiquis Inscriptionibus. Apianus olim exhibuit hanc repertam Comi:

D. M.

C. MESSENI

ZOILI

COLLEG. DENDROPH

COMENSIVM.

Anno undecexcentesimo & millesimo Tibure effossum marmor, cui inscriptus crocodilus, & hæc Epigraphe:

DIS. MAN

AEL. ZOILVS

HIC SITVS. EST

VIXIT. AN. LII.

A Gutenstenio Gruterus pag. 15 cccc. 9. Apud quem etiam illa superior Inscriptio, pag. ccccxviii, 2. Et pag. cccii, 2. ex veteris tabulæ fragmento,

ANTISTIVS ZOILLVS.

Id

Id est, ZOILVS. nam L superfluè gemi-
 natur: ut in QVERELA pag. cccclxxx, s.
 VELIT pag. dclxxii, i. OLLIM pag. dcxc. s.
 pro *Querela, velit, olim*. Sic etiam ubi in vete-
 ri Romano Martyrologio, Adone, & Ufuar-
 do, xxiv Maij, legitur: *In Istria natalis SS.*
Zoelli, &c. margini Ufuardi adscriptum est,
Zoili. Aliàs item Zoilus inter Sanctos. Ado in
 Martyrologio, xxvii Iunii: *Corduba in Hispa-*
niis natalis SS. Zoili & aliorum: Eadem eo-
 dē die Ufuardus. Martyrologium Romanum
 non celebrat Cordubensem Martyrem; sed
 alium xxiv Novembris: *Roma, inquit, Chryso-*
goni Martyris, & Zoili. Ufuardus Zoilum præ-
 terit. Ado pluribus agit de Chrysogono, &
 Zoilum Chrysogoni *abscissum caput corpori e-*
ius compaginasse (verba Adonis sunt) memoriæ
 prodit. Quin etiam Zoilus Grammaticus, u-
 nus ex Dipnosophistis apud Athenæum. Ue
 nihil hîc dicam de nobilissimo Zoilo, qui *συν-*
πομάστιγος cognomen meruit, cuius audax
 quidem sed parum felix mordacitas prover-
 bio locum fecit, ut vulgo *Zoili* vocentur no-
 bilium auctorum obtrectatores & castigato-
 res: vel Plinio teste in operis ardui præfatio-
 ne. Ad quem quoque alludit meus Hispan-
 nus in Epigrammatis: (lib. iv, 77.)

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus Amphipolites fuit. Scripsit va-
 ria: & inter ea, Grammatica quædam con-
 tra Homerum. Vide Suidam, & Ælianum
 Variar. lib. xi. cap. x. Ex Zoili cujusdam scri-

ptis multa Plinius in librum duodecimū Naturalis Historiæ transtulit: & apud eundem l. xlii. Zoili Macedonis scripta citantur. Hic iste Amphipolitanus creditur: Amphipolis enim urbs Macedonia. *Zoilus de Figuris* citatur à Phæbammone Sophista de Figuris, referente Bibliothecâ Gesnerianâ Tiguri aucta. Alios atque alios possem recitare, ex Vitruvio & Clemente Alexandrino, & aliis. Et plura sunt Martialis in Zoilum epigrammata. Sed de Zoilis plus satis: ne & ipse Zoilos iritem. Abunde liquet scribendum esse apud Aufonium *Zoili*, pro *Æoli*.

Nisi quis malit, *Treveris in triclinio Solii*, ut palatii triclinium intelligat: quamquam improprie & minus usitatè *Solium* pro *Palatio* dici possit. Ipse Aufonius tamen alio loco sic accepisse videtur:

*Armipotens dudum celebrari Gallia gestit,
Trevericaq; urbis solium, quæ proxima Reno,
Pacis ut in media gremio, secura quiescit.*

De Claris urbibus iii. D. Ambrosius lib. v. Epist. xxvii. *Cum pervenissem Treveros, postriedie processi ad Palatium.* Treverorum urbem Pomponius Mela & Ptolemæus Augustam nominant. Data Treveris plura Augustorum Rescripta; Constantini, Juliani, Valentiniani, Valentis, Gratiani, Valentiniani Junioris, Theodosii, Arcadii. Et Ammianus Marcellinus lib. xv. *Treveros domicilium Principum clarum* ait. Vide eundem lib. xxvii, xxix, & xxx.

Vidi

Vidi etiam, qui in triclinii tholo legendum coniecerat: quam conjecturam vix ægrè ferant, qui balnearum quidem tholos meminerint, non tricliniorum; ut quæ alio modo fuerint camerata. Ammianus lib. xxviii: *Tholos introierint balnearum*. Atqui apud Martialem hoc Epigrammate, lib. ii, 59.

MICA vocor. quid sim, cernis. Cœnatio parva.

Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tholum;

Frangere toros: pete vina: rosas cape: tingere nardo:

Ipse jubet mortis te meminisse Deus,

Accipiunt eruditissimi viri nō Augusti Mausoleum, non Capitolium, non Flaviæ gentis templum, vel ædes Cæsaris, cum vulgo interpretum; sed tholum interiorem ipsius Micæ, à quo pendebat cranium, quod convivas mortis admoneret, ut eo largius indulgentiusque viverent. Vide supra pag. 402. Vetus Glossariū: Θόλος, testudo. Suidas: Θόλος, οἶκος περιφερόμενος, καὶ τῷ οἱ περικείμενος ἐστὶν ὄψοις. &c. Philander ad quartum Vitruvii hæc annotavit: *Tholus est ædificii camera, quæ altius crescens rotundâ formâ in fastigiatum cacumen desinit, à quo Πάνθεον δοκοῦδες scripsit Dion lib. LIII. Re enim verâ Pantheum est hæmisphærio tectum, hoc est, circumlatâ camerâ, inque medio hæmisphærio lumen ad circumum factura. Aliàs est testudinis umbilicus, id est veluti scutum in medio tecto, quo trabes omnes conveniunt, ubi dona suspendebantur, auctore Servio ix. Æneid.*

Quamquam possit nimis laxum videri & vagum de magna urbe loquentem referre in

Triclinii tholo hoc aut illud pictum haberi. De villa aliqua tolerabilius sit. Sine dubio itaque indicare voluit Aufonius Palatium Treverense; aut alicuius ædes in quibus illud Triclinium. Eum Zoilum appellant veteres codices, non Æolum. Atque ita reponere.

Ibidem.

Deinde mirandi stuporem.] Ita codex Tili. Vulgò, *Denique mirandi.*

Ibidem, ipso fine.

Vale.] De nihilo non est quod addunt quidam libri: *Vale, ac dilige parentem.*

In Poemate:

pag. 219.

Vers. 13.

Omnia, qua lacrimis & amoribus anxia mæstis,

Exercent memores, obitâ jam morte, dolores,

Rursus in amissum revocant Heroidas ævum.

Ita emendavi. Aliter atque aliter hæc vulgò interpunguntur. Quid si legamus?

Exercent memores: obitâ jam morte dolores

Rursus in hoc missas revocant Heroidas ævum.

Nisi per *amissum ævum* intelligendum sit, elapsum, præteritum, & vetus. Atque ita nihil temerè mutandum. Sequitur statim: Vers. 15.

Fulmineos Semele decepta puerpera partus

Deflet, & ambustas latera per inania cunas. &c*

Legendum omnino:

Deflet, & ambustis laterum per inania cunis

Ventilat ignævum simulati fulminis ignem.

Tò fulminis Mariangelus Accursus obser-

vavit

vavit in msc. Cod. cum legeretur antea *fulguris*. Quod temerè fortassis non irrepfit, sed genuinum ipsius Poëtæ est. Non enim nocentissimum fulmen Semelæ immissum, sed mitius quoddam, & secundum: referente Ovidio in hac Fabula, Metamorphos. lib. iii.

— Ergo mœstissimus altum

*Æthera conscendit, vultumq; sequentia traxit
Nubila, queis nimbos immistaq; fulgura ventis
Addidit, & tonitrus & inevitabile fulmen.*

*Quà tamē usq; potest, vires sibi demere tentat:
Nec quo centimanum dejecerat igne Typhœa,*

Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo est.

*Est aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopi
Sævitia flammæque minus, minus addidit ira;*

*TELA SECUNDA vocant Superi. capit illa, do-
mumque*

Intrat Agenoream.

**Lateræ per inania.* Vincetus inter alia ad hunc locum, Vereor, inquit, ut ne hic *LATERA* pro alio aliquo verbo sit suppositum. Editiones quædam interjecerunt hæc: *lateræ hæc per inania.* Quæ nullam sanè bonam sententiam efficere monuerunt viri docti, leguntque: *ambustas lacerans per inania cunas.*

Per inania interpretantur *Aëris in campis.* Ad quæ Cl. Salmasii hanc Notam cum nuper in schedis meis reperissem, quî eam præterire aut dissimulare potui? Sic igitur ille in suâ ad me Epistolâ:

Lacerare potius quàm redintegrare locum mihi videntur qui lacerans legunt. Nescio etiam

etiam quid sit *ventilare fulminis ignem*. An fulmen ut ignis vulgaris potest ventilari? Sed nec *ventilare* heic accipiendum pro ventulum facere, & flabello ignem excitare. *Ventilare* est in altum jactare, ut faciunt qui *ventilare arma* dicuntur Quintiliano: & *ventilare astivum aurum digitis sudantibus* Juvenali. Nunc te judicem appello, an non melius sic restitui possit:

Deflet, & ambustas latè per inania cunas

Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Ventilat latè per inania cunas ambustas simulati fulminis ignavo igne. Hæc ille. Festiva admodum videtur accerrimi Boxhornii nostri conjectura, sub manu nata:

Deflet, & ambustas iterum per inania cunas

Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Iterum, nempe in pictura.

Ead. pag. 219.

Vers. 22. — *Fert fumida testa*

Lumina Sestiacâ præceps de turre puella.

Notat Mariangelus quosdam legisse, *fert fumida testem* L. Hoc est, consciam Herus ac Leandri amorum lucernam. *Λυχνον* appellat Musæus. Ignoscat amicus mihi Belga, alti vir ingenii, si ferre non possum, *fumida testa lumina*. Testa figulinam lucernam significat. Virgilius in Georgicis:

Nec nocturna quidem carpentes pensa puella

Nesci vèrè hyemem, testa cum ardente viderens

Scintillare oleum. —

Avienus in Prognosticis Arataxis:

Et s

*Et si nocturnis ardentibus undique testis
 Concrecant fumi, si flammeus emicet ignis
 Effluus.* Arato λόχνα.

Prudentius Cathemerinon v. Hymno, Ad incensum cerei Paschalis, sive, Ad incensum lucernæ: — *seu cava testula*

Succum linteolo suggerit ebrío :

Seu pinus piceam fert alimoniam.

Lampades & testæ ejusmodi figulinæ extant innumeræ apud Antiquarios : quotidieque effodiuntur. Possum ego aliquot ostendere: longe plures in Supellectile Romana Neomagi in Bataviâ & alibi erutas accuratissimus Joannes Smetius. Et non ita pridem de LUCERNIS VETERUM doctissimum Commentarium edidit clarissimus Fortunius Lictus. Sustine itaque emendandi pruriginem.

Pag. 220.

Vers. 49. *Et auratas fulgentia cingula bullas.*

Meo animo, ineptè sic vulgo. Scriptum oportuit, *auratis bullis.*

Vers. 51. *Vanum vibrare vigorem Occipiunt.* Lego, *manuum vibrare vigorem, vel librare.*

Pap. 221.

V. 62. — *nullo moderamine poena Afficiunt.*

Imò *Affigunt*, ut conveniat lemmati suo Poeta: quod est, CUPIDO CRUCI AFFIXUS.

V. 64. — *Se quisque absolvere gestit:*

Transferat ut proprias aliena in crimina culpas. Hæc est vetusti exemplaris scriptura, teste Mariangelo. Mihi sincerior videtur altera lectio: — *Se quisque absolvere gestit,*

Trans-

Transfert & proprias aliena in crimina culpas.
 Porro particula *quisque* commutanda non est
 in *quaque*: tamen ad Heroidas referri hoc
 genere vix possit. Est enim gnome Ausonia-
 na, ad quosvis spectans, non Heroidas tan-
 tum. In epistola præliminari similiter: *Næ-*
vos nostros & cicatrices amamus: nec soli nostro
vitio peccasse contenti, affectamus ut amentur.

V. 72. ——— *rescindit adultum*

Myrrha uterū lacrimis lugentibus: inq; parventē

Gemmea fletiferi jaculatur succina trunci.

Jamdudum est, quod rescripseram, *lacrimis*
lucentibus; ad myrrham ipsam & gemmea
 succina respiciens. Et nunc animadverto in
 hunc Ausonii locum verba isthæc annotasse
 Mariangelum in Diatribis suis. Sunt, inquit,
 codices qui servant, *lacrimis urgentibus*, con-
 tra syllabæ rationem: sed scribendum fortasse,
lacrimis lucentibus. Ecce, conspirantem habeo
 eruditissimum virum. Nuper verò tentabam
 ex vestigiis scriptæ lectionis, *lacrimis urgenti-*
bus. Myrrha arbor abundantia & copia myr-
 rhæ & lacrimarum adultum & distentum u-
 terum rumpit, sudatque myrrham. Ovidius
 Metamorphoseon lib. x. fab. ix.

Cum tandem terrâ requievit fessa Sabaâ,

Vixq; uteri portabat onus. & post aliquot versus,

Iamq; gravem crescens uterū præcinxerat arbor,

Pectoraque obruerat, collumq; operire parabat.

Non tulit illa moram, venientiq; obvia ligno

Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.

Quæ quamquã amisit veteres cum corpore sensus,

Flet

*Flet tamen, & tepida manant ex arbore gutta.
 Est honor & lacrimis, stillataq; cortice myrrha
 Nomen herile tenet, nulloq; tacebitur ævo. etc.
 Dat gemitus arbor, lacrimisq; cadentibus humet.*
 Legit apud Aufoninum Cl. Salmasius, *lacrimis ingentibus.* & in epistola sua ad me hoc eruditum scholion attexit: Filius medici non potuit ignorare duo esse myrræ genera. Unum αἰθρόβωλον, alterum μικρόβωλον. Illud glebis ingentibus, hoc minoribus, cuius meminit Dioscorides. At Myrra hîc quæ lacrimas suas in lapidem congelatas, quæ succina gemmea hîc vocat Aufonius, in Cupidinem erat jaculatura, grandioribus guttis præoptavit sudare, ut plus mali nempe facerent Cupidini, quàm si parvas & μικροδάλους jaculata esset. Ideo certe uterum laxavit grandioribus lacrimis, τοῖς αἰθροβάλοις, quia his vice saxorum impetere parabat Cupidinem. Hæc ille. Quare tempus est ut hujus emendationis, & tristium ineptiarum desinamus.

F I N I S.

EPITAPHIUM

AMORIS.

Ex

CASPERII GEVARTII

ELECTORUM LIB. III.

D. M.

NEC LÆLIA CRISPUS, NEC VIR,
NEC MULIER, NEC ANDROGYNÆ,
NEC PUELLA, NEC IUVENIS, NEC
ANUS, NEC CASTA, NEC MER-
TRIX, NEC RUDICA, SED OMNIA:
SUBLATA NEQUE FAME, NEQUE
FER-

In interpretationem Ænigmatis

AELIÆ LAELIÆ CRISPIS.

*Certatum multis vario certamine doctis
Certamen, Griphum solvere difficilem ;
At nemo intortos potuit dissolvere nodos
Hactenus : implicitos implicuere magis.
Vnus ab ingenio pariter qui clarus & arte
Casperius sensum vidit & explicuit.
Muria quin igitur Davis ter-salsa bibatur :
Casperio ornetur frondis honore caput.*

PET. VALENS, FRISIUS,
Regius Gr. Litt. Professor.

C A S-

CASPERII GEVARTII

ELECTORVM

LIBRO TERTIO,

CAP. I.

*ÆLIA LÆLIA CRISPIS. Epitaphium
vetus Ænigmaticum præter omnium ha-
ctenus sententiam explicatum.*

VT Trachalio ille apud Plautum ; ita
ego hoc Capite
— *promittam capillum, incipiamque
hariolari.* Bononiæ extra portam Mascharel-
lam primo ab urbe lapide, prope villulam
Marci Antonii Voltæ Patritii Bononiensis, in
pariete templi cum villa conjuncti, exstat
Epitaphium quoddam marmori incisum, cu-
jus antiquitatem exesæ jam & fugientes præ-
sente litteræ satis indicant. Id ita habet:

D. M.

ÆL. LÆLIA CRISPIS, NEC VIR,
NEC MVLIER, NEC ANDROGYNA;
NEC PUELLA, NEC JUVENIS, NEC
ANUS; NEC CASTA, NEC MERE-
TRIX, NEC PUDICA, SED OMNIA:
SUBLATA NEQUE FAME, NEQUE
FER-

FERRO, NEQUE VENENO, SED
OMNIBUS:

NEC COELO, NEC AQUIS, NEC
TERRIS, SED VBIQUE JACET.
LUC. AGATHO PRISCIUS, NEC MA-
RITUS, NEC AMATOR, NEC NE-
CESSARIUS;

NEQUE MOERENS, NEQUE GAU-
DENS, NEQUE FLENS;
HANC NEC MOLEM, NEC PYRA-
MIDEM, NEC SEPULCHRUM,
SED OMNIA,
SCIT ET NESCIT CUI POSUERIT.

De hoc Ænigmate verè illud Maronis dici
potest,

Cui non dictus Hylas?

Penè omnium namque nationum ingenia in
eo enodando defudarunt. Primus Marius
Michaël Angelus, Italus, Philosophus Pata-
vinus, de A Q U A P L V V I A intelligendum
dixit. Ioannes vero Turrius Brugensis, Belga,
Iurisconsultus, de M A T E R I A P R I M A est
interpretatus. Hos rejiciens Ricardus Vitus,
Anglus, itidem Iurisconsultus, de N I O B E
primùm, tum de A N I M A, mox de I D E A ex-
plicandum censuit. Postremo Nic. Barnau-
dus, Medicus Gallus, de M E R C U R I O C H Y-
MICO interpretatus est. Alii alia attulerunt,
quorum sententias & rationes in unum volu-
men

men redactas, ac Patavii olim, nuper vero Dordraci apud Batavos excusas, qui volet, legat. Verè autem in universum illud Comici de illis dici potest: *Faciunt na intelligendo ut nihil intelligent.* Sane illa Marii de *Aqua pluvia* interpretatio nive Gallica (ut est in Proverbio) frigidior est. Et Barnaudi de *Mercurio Chymico* sententiam si penitus excutias, vereor profecto ne unà cum sperato ciniflorum auro in fumum & ventos abeat. Paria mihi de *Niobe*, de *Anima* & *Ideis* videntur, quæ omnia huic *Ænigmati* applicata, nec cælum nec terram tangunt. Nec illa hîc excutere ac refutare nobis est animus. Breviter tantum sententiam nostram proponemus, cujus luce (ut existimo) aliorum hallucinationes ac tenebræ cuivis facile apparebunt. Quid hæremus? Illius summi rerum Παῖδα-ματόρος, qui numine suo

Ætheraque & terras & maria alta domat;

AMORIS, inquam EPITAPHIUM hîc descriptum est, ac desumptum illud potissimum ex veterum Platoniorum scriptis (ut mox patebit) & imprimis ex Alexide veteri Comico, qui in Phædro suo pictores arguebat quòd nescirent CΥΡΙΘΙΝΕΜ rectè exprimere: eum, namque, neque Marem esse, neque Fœminam: neque Deum, neque hominem: nec stolidum, nec prudentem, sed compositum undecunque, ac figura una multas formas representare. Exstant versus, quos dixi, Alexidis apud Athænæum lib. xiii. Diapnosophist. in hunc modum:

Kαὶ

Καί μοι δοκῶσιν ἀγνοεῖν οἱ ζωγράφοι
Τὸν ἔρωτα, (συνθρομάτατόν γ' εἶπεν,) ὅσοι
Τῷ δαίμονι τέττα ποιῶσιν εἰκόνας.

Ἐπεὶ γάρ οὔτε θῆλυς, ἔτ' ἄρσεν, πάλιν
Οὔτε θεὸς, ἔτ' ἀνθρώπος, ἔτ' ἀβέλτερος,
Οὔτ' αὐτίς ἔμφρων, ἀλλὰ συνενηγμένον
Πανταχόθεν ἐν ἐνὶ τύπῳ πολλὰ εἶδη φέρων.
Ἡ τόλμα μὲν γὰρ ἀνδρὸς, ἡ δὲ δολία
Γυναικὸς, ἡ αὖτις μανίας, ὅς τις λόγος
Φρονεῖν, ἡ σφοδρότης δὲ θυμὸς, δὲ πόνος
Ἀδράμην, ἡ φιλοτιμία δὲ δαίμων.

Id est.

*Mihi quidem ignorare videntur pictores
Qualis AMOR sit: & (ut paucis absolvā) quot quot
Huius Damonis statuas faciunt.
Neque enim Mas ille est, nec Fœmina,
Nec Deus, nec Homo: nec fatuus,
Nec prudens, sed coagmentatus ex omnibus
Sub una forma multas species ferens.
Nam ejus virilis est audacia: ignavia verò
Muliebris: Amentia furiosa: Ratio
Cordata & circūspecta: ferina vehemētia: Labor
Indomitus: Ambitio & Contentio Damoniaca.
Pertinet & huc Sophoclis elegans locus de
Venere:*

Ὡ παῖδες, ἦτοι Κύπρις ἔ Κύπρις μόνον,
Ἀλλ' ἔστι πάντων ὀνομάτων ἐπώνυμος.
Ἔστι μὲν ἄδης, ἔστι δὲ ἀφθιτος βία,
Ἔστι δὲ λύσσα μανίας, ἔστι δὲ ἱμερὸς,
Ἀκραγὸς, ἔσ' οἰμωγμός. ἐν ἐκείνῃ τὸ πᾶν,
Σπουδαῖον, ἡσυχᾶον, εἰς βίαν ἄγει.
Ἐντήκε' γὰρ, πλάσματων ὅσοις ἐνὶ ψυχῇ.

Id est:

*O pueri, certe Venus non solum Venus est,
Sed omnium particeps nominum.*

Hæc eadem est Pluto, & invicta Necessitas,

Hæc est Rabies furiosa, hæc mera Cupiditas;

Hæc Luctus est: Denique ei insunt omnia,

Serium, Tranquillum, Violentum.

*Tabescit enim illorum anima in quorum pul-
monibus inest.*

Quin & Plato alibi *Amorem*, Πολυκέφαλον
Θνησίων, multorum capitum belluam, appellat.

Plutarchus verò in eo libello quo probat *A-
morem* non esse Judicium, eum verè *Ænigma*
esse asserit δυσέρετον καὶ δύσλυτον, inventu solu-
tuque difficile, cujus verba infra adferemus.

Ex his (ut opinor) prima hujus inscri-
ptionis pars satis clara est. Nihilominus ta-
men breviter singulas formarum differentias
percurramus. Nam cur *ÆL. LÆLIÆ CRI-
SPIS* nomen huic monumento inscriptum
sit, infra commodius dicemus, re ipsâ prius
excussâ ac declaratâ. Legitur itaque:

*NEC VIR, NEC MULIER, NEC AN-
DROGYNÆ, &c, SED OMNIA.]* Non ideo
tantum utriusque sexus appellatio *Amori*
convenit, quòd *Virilis* ei sit *audacia* & *Mulie-
bris* timor, ut ait Alexis, sed quòd in utroque
sexu æquè vires suas exferat, ac dominetur.
Hinc (ut auctor est Macrobius) in Cypro
erat *Barbata Veneris* simulachrum. Signum eius
est, inquit, *Cypri barbatum corpore, sed veste
muliebri, cum scepro ac statura virili: & pu-
tans*

tant eandem MAREM ac FOEMINAM esse.
Mox & Calvi versum adducit:

Pollentémque Deum Venerem.

Et Lævii verba: *Venerem igitur alnum ado-
rans sive FOEMINA sive MAS est, ita uti al-
ma Noctiluca est.* Aristophanes apud Plato-
nem in Symposio, seu Dialogo de *Amore*, ait
principiò tria hominum fuisse genera, Ma-
rem, Fœminam, & *Androgynon*. Sed mox ad-
dit tertium illud genus ἀνδρόγυνον, cum fa-
ctu ac superbia elatum Diis se æquare vel-
let, à Jove in duas partes divisum esse ac
separatum: Sed vi *Amoris* eas partes ite-
rum conjungi & uniri. Verba Platonis sunt:
Πρώτον μὲν γὰρ τρεῖς ἦν τὰ γένη τὰ τῶν ἀνθρώπων. ἕξ
ὡς περ νῦν, δύο, ἄρρεν καὶ θήλυ, ἀλλὰ καὶ τρίτον προσέ-
κειν ὃν ἀμφοτέρων τέστων, ἔννυν ὄνομα λειπόν, αὐτὸ
ᾧ ἠφάνισται. Ἀνδρόγυνον γὰρ ἐν τότε μὲν ἦν, καὶ εἰδὲ καὶ
ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κεινὸν ἔτε ἄρρεν καὶ θήλυ. νῦν
δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ἢ ἐν ὀνείδεϊ ὄνομα κείμενον. Prin-
cipio tria hominum erant genera, non solum
quæ nunc duo, mas & fœmina, verum tertium
quoddam aderat ex utrisque compositum, cuius
solum restat nomen, ipsum periit. *Androgynum*
quippe tunc erat & specie & nomine ex maris &
fœminæ sexu commixtum. Ipsum profectò defecit,
nomen solum infame relictum. Mox hæc addit:
Ἐπὶ δὴ ἐν τῷ χρόνῳ ἔρωσ' ἐμφύεται ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώ-
ποις, καὶ τὴν ἀρχαίαν φύσιν συναγαγόντες, καὶ ἐπιχέουσιν
παῖδας ἐν δύοῖν, ἰάσαιθ' ἢ φύσιν τὴν ἀνθρώπων.
Hinc utique ex illo tempore mutuis hominibus
innatus est *Amor*, prisca natura conciliator, an-

nitens

nitens unum ex duobus efficere, hominumque natura mederi. Sequitur mox:

NEC PVELLA, NEC IVVENIS, NEC ANVS, &c. SED OMNIA.] Phædrus in eodem Symposio apud Platonem, *Amorem omnium Deorum vetustissimum esse asserit. At verò Agathon* (hunc eum esse mox probabimus, cujus infra in hoc monumento fit mentio) ibidem adversus Phædri sententiam, *Amorem Deorum omnium maximè iuvenem ait.* Phædri verba hæc sunt: Μέγας θεὸς ὁ Ἔρως, καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, ἔχ' ἥκιστα δὲ καὶ τὸ γυνέειν. τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβυτέτοις εἶναι τὸ θεῶν, τιμιόν. τεκμήριον δὲ τὸ ἔτε. γυνεῖς γὰρ Ἐρώϊοι ἔτ' εἰσὶν, ἔτε λέγοντες ἡμῶν ἑδνὸς ἔτε ἰδιώτης, ἔτε ποιητοῦ. *Magnus Deus est Amor, & apud Deos hominesque mirandus, cum propter alia multa, tum maxime propter eius originem. Cum enim ex antiquissimorum Deorum numero sit, honore dignus apparet. Id autem ex eo arguimus quod parentes Amoris neque sunt, neque ab ullo vel poëta vel alio quovis traduntur. Agathonis verò oratio hæc est:* Φημὶ εἶν' ἐγὼ, πάντων θεῶν δαιμονίων ὄντων, Ἐρώτα (εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) δαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἀειστον. ἔστι δὲ κάλλιστος ὢν, τειρόσδε. πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὃ Φαῖδρε, μέγα δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχει, φύγων φυγῇ τὸ γῆρας, ταχὺ ὃν δηλονότι. θᾶπτον γὰρ εἰ δέοιτο ἡμῖν προσέρχεται. ὃ δὲ πέφυκεν Ἐρως μεῖν, καὶ εἰς ὄντος πολλὰς παλαιότητας. μετὰ δὲ νέων αἰεὶ ζυῖεσσι τε, καὶ ἔστιν. ὃ γὰρ παλαιὸς λόγος εἰς ἔχθρ' ὡς ὁμοῖον ὁμοίῳ αἰεὶ πελάζει. ἐγὼ δὲ Φαῖδρω πολλὰ ἄλλα ὁμιλο-

ῶν, τῶν ἔχ' ὁμολογᾷ, ὡς Ἐρως Κρόνῃ καὶ Ἰαπετῶ
 ἀρχαιότερός ἐστιν. ἀλλὰ φημὶ νεώτερον αὐτὸν εἶναι θεῶν, καὶ
 αἰεὶ νέον, &c. Id est, *Assero equidē cūm Dii omnes
 beati sint, Amorem (si modo fas est & tolerabile
 dictu) esse omnium beatissimum, quippe cūm pul-
 cherrimus omnium, optimusq; existat. Quod verò
 pulcherrimus sit ex eo primūm patet, quod Deo-
 rum, ὦ Phædre, omnium maximè IUVENIS est,
 cuius ipse evidens argumentū præbet, cūm sene-
 ctutem fugiat, velocem videlicet, quæ citius
 quàm oportet, adventat, eamque Amor natura
 odit, fugitque; iuvenibus verò se miscet. Scitè
 quidem veteri proverbio fertur, simile simili sem-
 per coherere. Et cūm alia multa Phædro concedo,
 in hoc minimè assentior quòd Amor Saturno &
 Iapeto sit antiquior. Imo præ cæteris Diis IUVENEM
 esse aio, SEMPERQUE IUVENEM, &c.
 Hæc ibi Agathon, & plura in hanc senten-
 tiam, quæ uberiora sunt quàm ut hîc referri
 possint.*

NEC CASTA, NEC MERETRIX, NEC
 PUDICA, SED OMNIA.] *Castitatem & Im-
 pudicitiam Amori convenire nemo dubitat.
 Ἐρως per ω (ut Ammonius, Phurnutus, alii-
 que adnotant) Amorem impudicum & flagi-
 tiosum denotat: Ἐγς verò per, ο, Pudicum
 & bonum.*

Sequitur mox: -

SUBLATA NEQUE FAME, NEQUE FER-
 RO, NEQUE VENENO, SED OMNIBVS.]
 Recenset auctor varios infeliciū *Amantium*
 exitus, quorum alii fame, alii gladio, alii ve-
 neno,

nenno, alii alio mortis genere perierunt. Videtur autem illud Thaletis dictum in mente habuisse:

Ἐρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μὴ, χρόνος.

Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τινὲς φλόγα σβέσῃ,

Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἡρτήσῃ βρόχος.

Amorem fames tollit: sin minus, Tempus:

At si neutrum istorum flammam exstinxerit,

Reliqua tibi cura est suspendium.

Ausonius in *Cupidine Crucifixo*, varia infelicitis *Amoris* exempla describit, Procridis nimirum, Herûs. Sapphûs, Eryphiles, &c.

*Vulnera siccant adhuc Procris, Cephalique
cruentam*

Diligit & percussa manum: fert fumida testa

Lumina Sestiacâ princeps de turre puella.

Et de nimbo saltum Leucate minatur

Mascula Lesbicis Sappho peritura sagittis.

Harmonia cultus Eryphile mœsta recusat

Infelix nato, nec fortunata marito.

Et paulo post:

Parte truces alia strictis mucronibus omnes

Et Thisbe, & Canace, & Sidonis inhorret Elissa:

*Conjugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hospitis
ensem.*

Centum alia veterum recolentes vulnera Amorum,

Dulcibus & mœstis refovent tormenta querelis.

Qui plura infelicitis *Amoris* exempla desiderat, is Plutarchi & Parthenii τὰ Ἐρωτικὰ adeat, & Virgilium vi. *Æneid.* in herret ubi *Lugentes campos* describit. Sequitur:

NEC COELO, NEC AQUIS, NECTER-

RIS, SED VBIQUE IACET.] *Amoris vis & potestas per elementa omnia; mundumque universum protenditur, & tam in Cælo quam Terra aut Mari vires suas exserit. Erysimachus medicus apud Platonem in Symposio, ubi Pausaniæ orationi respondet, qui Amorem in Cœlestem ac Vulgarem diviserat: Τὸ μὲν γὰρ δι' ὅλων εἶναι τὸν Ἔρωτα δοκεῖ μοι καλῶς διελέσθαι. ὅτι οἷός ἐστι μόνον ἐστὶ ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς καλὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων, & τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις, καὶ ὥς ἐπεὶ εἰπεῖν, ἐν πᾶσι τοῖς ὄντι, καθεωρεσθαι μοι δοκεῖ ἐκ τῆς ἰατρικῆς, τῆς ἡμετέρας τέχνης, καὶ ὥς μέγας καὶ θαυμαστός, καὶ ἐπὶ πάντων ὁ θεὸς τείνει, καὶ κατ' ἀνθρώπους καὶ κατὰ θεῖα πράγματα. Id est: Distinctionem quidem illam qua in duo distributus est Amor, approbo. Verum nostrâ hac Medicina arte comperisse mihi videor non solum animis hominum erga pulchros Amorem inesse, verum etiam ad alia multa: atque in aliis tum corporibus animalium omnium, tum his qua ex terra nascuntur: ac denique in omnibus, ut ita dixerim, qua in rerum Natura consistunt. Magnum quoque & admirabilem hunc Deum per omnia tam humana quàm divina latissimè se porrigere.*

Eleganter Oppianus Cyneg. I I.

Ὁ μὲν γὰρ Ἔρως πῶς ἔστι, πῶς σε' ἔθεν ἄπο λείας ἀλκῆς;
 Πόσα νοεῖς; πόσα χειραινέεις; πόσα δαιμόνιον ἀνύεις;
 Γαῖα πέλεις σε θερῇ, βελέεσσι δ' ὅσῃσι δυνεῖται:
 Ἀσπίδι δ' ἐπ' ὤλετο πόντι, ἀπὲρ σύ γε ἐτ' ἐπηξας:
 Ἡλυθες εἰς αἰθήρ. οἶδεν δέ σε μακρὸς Ὀλύμπιος.
 Δεσμώνεις δέ σε πάντας, καὶ ἔργον δ' ἄρ' οὐκ ἔστιν ἔτι.

Γαίης ὅσα τ' ἐνέρθε, καὶ ἔθνεα λυγρὰ καί μόντων,
Οἱ Λήθης μὲν ἄφυσαν ὑπὸ σῶμα νηπαθεὶς ὕδωρ.

*Dure AMOR, quantus es! quanta tua infinita
potentia!*

*Quanta cogitas! quantum dominaris! quan-
tum, Dive, ludis!*

*TERRA firma est, tuis tamen telis cōmouetur,
Instabile est MARE, sed tu illud stabilisti.*

Venisti in COELVM, vidit te magnus Olympus:

Omnia te metuant, & cœlum latum superbè,

*Et quæcunque infrà terram sunt, tristesque
cœtus mortuorum*

Qui Lethes hauserunt cre obliuiosam aquam.

Sophocles de Venere:

— τίς ἔστι τῇ Θεῷ Φορός;

Εἰσέρχεται μὲν ἰχθύων πλωτὰ γῆνι.

Ἔστι δὲ ἐν χερσὶ τετραχειλήϊ γυνή.

Ναυμάδ' ἐν οἰωνοῖσι δὲ κείνης πλερόν,

Ἐν θηροσίν, ἐν βροτέϊζιν, ἐν Θεοῖς αὖσι.

Τίν' ἔπαλαιός τ' ἐς τοὺς ἐκδοάδας Θεῶν;

Εἰ μοι θέμις, (θέμις γ' αἰλῆθ' λέγειν)

Διὸς τυραννέει πλούμγων, αὖδ' ὀδύρας,

Ἀνδρ' αἰδῆρας πᾶσι τοι σέυτέμεναι

Κύπρις τὰ θνητῶν ἔ Θεῶν βελούμαζα.

— *Quis verò hanc Deam non patitur?*

Piscium namque genus natatile subit,

Et inter quadrupedes in terra existit:

Mouentur & inter volucres ipsius ala,

Interque feras & homines, Deosque superos.

*Quem non Deorum colluctando iterum atque
iterum prosternit?*

Quod si licet (licet autem) verum dicere :

*Iovis pulmonum Domina est. Absque hastâ
Et absque ferro omnia discindit*

VENVS tam Deorum quàm hominum consilia.
Apud Euripidem Εἶπας θεῶν ἔ ἀνθρώπων τύραννος
nuncupatur. Vide Simmiæ Rhodii πτέρυγας
Ερωτες, eruditissimis Claudii Salmasii, v. cl.
Notis & Animadversionib. nuper illustratas.
Sequitur :

LVC. AGATHO PRISCIVS.] Diu anxius quæsiui quisnam foret ille *Agatho*, qui hîc velut auctor huius Epitaphii designatur. Nam quod alii *Agathiam Scholasticum*, inferioris ævi Poëtam ac Historicum, hîc intelligunt, ineptissimum est. Tandem verò deprehendi procul dubio hîc innui illum ΑΓΑΘΟΝΕΜ, nobilem Atheniensem, juvenem formosissimum, qui *Symposium* à Platone descriptum celebravit, in quo *de Amoris vi ac Natura* à doctissimis Græcorum copiosè disputatum est. Erat *Agathon* ille Poëta Tragicus, qui cùm coram triginta Græcorum milibus palmam in Tragœdia retulisset, sequenti die festum victoriæ suæ celebravit, in quo (ut dixi) *de Amore* à convivis Disputatio instituta est. Interfuère autem illi convivio amici ejus, *Phædrus*, *Pausanias*, *Erysimachus*, *Aristophanes*, *Socrates*, alique, qui (ut videre est apud Platonem) *de Amore* variè differunt.

ΑΓΑΘΟΝ hîc sua ætate Græcorum deliciae erat, & certatim ob formam ac ingenium singulare à multis amabatur. In eum exstat elegantissimum illud Platonis Epigram-

gramma, quod à Gellio etiam ac Macrobio adfertur:

Τὴν ψυχὴν, Ἀγάθωνα φιλῶν, ἐπὶ χείλεσιν εἶχον.

Ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς Διφροσμήνη.

Suavia dans AGATHONI, animam ipse in labra tenebam:

Ægra etenim properans tanquã abitura fuit. Pulchram verò & amœnam de hoc Agathone & ejus amatore Pausaniã historiam narrat Ælianus l.ii. Var. Hist. c.xxii. in hunc modum:
 Ἀγάθων ἦρα ἔστι ποιητὴς Πausανίας ὁ ἐκ Κεραιμείων. καὶ τῶν μὲν Διφροσμήνη· ὃς μὴ εἰς πάντας πεφοίτηκεν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρῶ. Εἰς Ἀρχέλαον ποτὲ ἀφίγοντο, ὅτε ἐραστὴς, καὶ ὁ ἐρώμενος ἔτοιμος. ὡς ἂν ὁ Ἀρχέλαος ἐρωτικὸς, ἔχῃ ἡτίον ἢ καὶ φιλόμους. ἐπὶ τίνι ἑώρα Διφροσμήνας πρὸς ἀλλήλους τὸν τε Πausανίαν, καὶ τὸν Ἀγάθωνα πολλάκις· οἷός μιν τὸν ἐρασὺν ὑπὸ τῶν παιδικῶν παρορμάων, ἤρετο ἄρα τὸν Ἀγάθωνα ὁ Ἀρχέλαος, τί βελόμηνος ἔτω πυκνὰ ἀπεχθάνετο τῶν πάντων μάλιστα φιλεῖν αὐτόν. ὃς ἐγὼ σοι ἔφη φράσω βασιλεύς. ἔτε γὰρ εἰμι πρὸς αὐτὸν δύσερις, ἔτε ἀγροικία πρᾶττω τῶν. εἰ δέ τι καὶ ἐγὼ ἡτῶν ἐπαύω, τῇ τε ἀλλή, καὶ ἐκ ποιητικῆς, ἡδίστον δύνισκω εἶναι τοῖς ἐρῶσι πρὸς τὰ παιδικὰ ἐκ Διφροσμῆνης καὶ ἀλλόσεως καὶ πεπίσδυκα ἔδεν αὐτοῖς ἔτως ἀπαντᾶν τετυπνόν. τέττα γὰρ ἔστι ἡδέως πολλάκις αὐτῷ μετὰ δίδωμι, ἐρίζων πρὸς αὐτὸν πλεονάκις, δυνάμει γὰρ καὶ αὐτομυρία μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔρην συνεχῶς. ὁ μάλῶς δὲ καὶ σιωπῶν πρὸς αὐτὸν, ὅσον εἶσετο τὴν Διφροσμήνην. Id est: AGATHONEM poëtam amabat Pausanias Ceramensis. Et hoc quidem manifestum est. quod verò non omnibus notum est, id ego exponam. Aliquando venerunt ad Archelaum,

ambo tum amator tum amatus: Archelaus enim non minus amoris quàm litterarum erat studiosus. Cùm igitur videret crebras esse contentiones inter Pausaniam & AGATHONEM, arbitratu amatores ab amasio sperni, interrogavit Archelaus quid sibi vellet quod frequenter simultates exerceret cum eo à quo summopere amaretur? At ille: huius rei, inquit, ô rex, ego rationem tibi reddam. Neque enim contentiosior sum aut morosior adversus ipsum, neque rusticitate quadam id facio. At si quid ego quoque de moribus intelligo, tum ex aliis, tum ex arte Poëtica iucundissimum amantibus esse reperio, si ex contentione & litibus cum amasiis in gratiam redeant. Et sanè mihi videtur nihil illis delectabilius accidere posse. Huius ergo voluptatis persæpe eum participem facio frequenter litigando. Gaudium enim capit, si contentionem cum eo subinde dissolvam, & reconciliem. Si verò æqualiter & consueto more cum eo semper agerem, non experiretur discrimen. Hæc Ælianus. Satisne verò ex hac amicorum contentione clarum est, cur AGATHON infra, Neque mærens, neque gaudens, neque flens dicatur? Sed de hac re suo loco. Porro, etiam Euripides hunc Agathonem in deliciis habuit, ut refert idem Ælianus lib. xii. Cap. iv. & Plutarchus in Apophthegmat. Ejus verò Trægiædiarum mentionem faciunt Suidas, & Aristoteles in Poëtica, ac Lucianus. Meminit illius & Xenophon in Symposio. PRISCIVS verò cognomento hîc dicitur quod Priscus jam & vetus foret ratione habita illius temporis

poris quo hoc Epitaphium ab eo scriptum est, qui sub ejus nomine latere voluit.

NEG MARITVS, NEC AMATOR, NEC NECESSARIVS, &c. SED OMNIA. Res clara est. Potuit enim ille & simul *maritus* esse uxoris suæ, & prætereà *amator* alicujus alterius Veneris. Urbanè verò addit *Necessarius*, quod multi sub *Familiaris* ac *Necessarii* nomine fur-
tivis amoribus indulgere soleant.

NEQVE MOERENS, NEQVE GAV-
DENS, NEQVE FLENS, &c. SED O-
MNIA.] Omnes affectus sunt in *Amantibus*,
Gaudium, Dolor, Spes, Metus. Alexan-
der Aphrodisæus lib. 1. Problemat. LXXXVII.
Καὶ Δὲ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ οἱ ζωγράφοι σωματικῶς ποιεῖσι τὸ
ἔρωτα ποτὲ μὲν κατηφὴς ἔκστασις καὶ χαλὰς ποτὲ δὲ πετόμενος καὶ
μεδιδῶν. Quamobrem pictores CUPIDINEM
aliàs tristem, anxium, jacentemque pingunt: a-
liàs hilarem, subridentem, volitantem.

Plutarchus multa in hanc sententiam eo
loco cujus suprà meminimus, ubi *Amorem*
verè *Ænigma* esse asserit: ἔγω δὲ καὶ ὁ ἔρως ἔχει τὴν
χαρίεν καὶ ὅτι ἀμυστον, ἀλλὰ αἰμύλον καὶ ἐπιτερπές. ἀρ-
πάζει δὲ καὶ βίβας ἐκ οἴκων, ὅτι αἰνίγμαται περὶ ἀλλήλων.
ἀλλ' αὐτὸς αἰνίγμα δύσδιετον ὢν, καὶ δύσλυτον. εἰ βέ-
λοιτό τις περτείνεν, τί μισεῖ καὶ φιλεῖ. τί φεύγει καὶ διώκει.
τί ἀπφλεῖ καὶ ἰκετεύει. τί ὀργίζει καὶ ἰλεεῖ. βέλει πᾶσι καὶ
ἐκ βέλει. τί χαίρει πᾶσι αὐτῷ μάλιστα καὶ ἀνίσταται.
Sic AMOR etiam habet quiddam gratiosum nec
inelegans, sed blandum & incundum. Rapit au-
tem hominum vitas familiasque, non ÆNIG-
MATA proponens, sed ipsemet ÆNIGMA in-
veniens

ventu solutuque difficile existens. Vt si quis huiusmodi *ÆNIGMA* componat : quid sit quod oderit simul & amet, fugiat & persequatur, minetur & supplicet, irascatur & misereatur, desinere velit ac nolit, eâdem re maximè tum gaudet tum tristetur. Plinius Junior lib. 11. Epist. 11. ad Paullinum : Irascor, nec liquet mihi an debeam, sed irascor. Scis quàm sit *AMOR* iniquus interdum, impotens saepe, μικραΐζῃ & semper. Huius rei exemplum elegans jam supra vidimus ex *Æliano* de hoc ipso *Agathone* & *Pausania*.

Nota sunt illa *Amoris* epitheta γλυκύπικρος, γλυκύδακρυς &c. Notum etiam veteres olim *Amori* duplicem arcum tribuisse, quorum uno sagittas lætitiæ, altero tristiciæ effectorices ejacularetur, de quibus *Claudianus* de Nupt. *Honorii* :

*Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus
Alter, & infusis corrumpit mella venenis,
Vnde Cupidineas armavit fama sagittas.*

Varios porro *Amantium* *Affectus* eleganter expressit *Eustathius* lib. vi. de *Ismenia* & *Ismenes* *Amoribus*, ubi *Ismenias*, jam bonæ spei plenus ita loquitur : Ἐγὼ δὲ ὅλῃ ἐπὶ τῷ κλίνῳ ἀνακλιθεὶς, ὅλας εἶχον λογισμῶν θαλάσας, ἐπικλυζέσας μὲ τῷ ψυχῷ. καὶ ὡς ναῦς ἐν στείλῳ κατεκυμαλλέμεν, καὶ κλύδωνι, ἡνιώμεν, ἔχαιρον, ἐδῆλίων, ἐθαύρην, ὅλῃ ἤμεν ἡδονῆς καὶ φόβου μεσός. τὸ γὰρ ἐπιτυχεῖν σφόδρα μὲ κατέσχενε τῷ ψυχῇ. τὸ δὲ ἀποτυχεῖν καὶ λίσσιν κατέσχενε. Quem locum Clarissimus *Gaulminus*, stupendi vir ingenii ac doctri-

doctrinæ, eleganter ita vertit, in nuperâ suâ Eustathii editione: *His dictis lectulo me commisi multiplici curarum salo anxius: ut enim tempestate navis agitur, sic diversa mentis variis iactabar discursibus; modò Tristitiâ, Gaudio, Metu, inquires, & modò Voluptate ac Timore plenus.* Sequitur:

HANC NEQUE MOLEM, NEQUE PYRAMIDEM, NEC SEPELCHRVM, SED OMNIA.] Cum antè in universum de variis *Amantium* casibus locutus sit auctor, hîc etiâ varias tumulorum & Epitaphiorum species complectitur. Alii enim ut ingentem in defunctos amores suos affectum testarentur, immensas sepulchrorum *moles* extruxerunt, ut *Mausolaum* Artemisia, quæ & ipsamet haustis mariti sui cineribus in vivum ejus sepulchrum concessit. Aliis PYRAMIDES erectæ sunt, ut Rhodopidi meretriculæ, cujus Pyramis majori miraculo fama que fuit quàm ceteræ regum Ægyptiorum. Denique auctor est Diodorus apud Ægyptios vetustissima & magnificentissima fuisse sepulchra, in quibus Jovis pellices vulgò conditæ dicebantur.

SCIT ET NESCIT CUI POSVERIT.] Acuta est conclusio hujus Epitaphii. Nam quod ait *scire se & nescire cui posuerit*; SCIT quidem se AMORI posuisse, sed cum quid sit *Amor*, ignoret, quod jam ante professus est, dum tot ejus nomina & formas recenset, fit ut pariter & *sciat & nesciat cui posuerit.*

Et hætenus quidem rem ipsam excussimus.

Super-

Supereſt ut modò inquiramus cur *ÆL. LÆLIA CRISPIS* nomen *Amoris* Epitaphio auctor præſcripſerit. Imprimis verò neminem turbet quod Fœminei generis nomina illi indi-derit, quandoquidem mox utrumque ſexum illi tribuat. Ne autem multum de nomini-bus illis argutemur, exiſtimo auctorem hîc diverſa nomina vulgò obvia ac Romanis uſitata uſurpaſſe: nam quemadmodum diverſas formarum differentias, quæ *Amori* conve-niunt, recensuit, ita etiam diverſa nomina illi attribuit, quaſi dicat *Amorem* eſſe & in *Ælia*, & in *Lalia*, & in *Criſpi*. Solent autem à Poëtis nomina hæc fœminis ac meretriculis vulgò tribui. Hinc Martial. lib. 1. Epig. XIX.

Si memini, fuerant tibi quatuor, ÆLIA, dentes,

Exſpuit una duos tuſſis & una duos, &c.

De noſtione verò hujus nominis ita Feſtus:
ÆLIA GENS appellatur quæ ex multis gentibus conficitur.

LÆLIA verò nomen etiam promiſcuè i-dem Martialis paſſim uſurpat, ut lib. v. Epig. LXXV.

Quæ legis cauſa nupſit tibi LÆLIA, Quincte,

Vxorem potes hanc dicere legitimam

Et lib. x. Epigr. LVIII.

Tu licet ediſcas totam referaſque Corinthum,

Non tamen omnino LÆLIA, Lais eris.

Et lib. xiii. Epigr. XXII.

Dentibus atq; comis, nec te pudet, uteris empris:

Quid facies oculo, LÆLIE? non emitur.

CRISPIS] Nomen hoc Patronymice hic poſitum

fitum à Crispo deductum. Talia sunt Persis, Colchis, &c. Solet vero Crispitudo capillorum Amori tribui. Vnde Moschus ἀπλόκαμον illum vocat, Idyll. de Amore fugitivo:

Ἔστι δ' ὁ παῖς παῖς αἰσάμενος, ἐν εἰκόσι παῖσι μάθοις νιν
Χρῶτα μὲν ἔλκεος, πυρὶ δ' εἵκελος. ὄμματά δ' αὐτῷ
Δερμύλα καὶ φλογέεντα. κακὰ φρένες, ἀδὺ λάλημα.
Οὐ γὰρ ἴσσι νοεῖ καὶ φθέρει. ὥς μέλι φωνά.
Ἦν γ' ἡλῶ, νότος ἐστὶν ἀνήμερος, ἡ παρ' οὐρα.
Οὐδὲν ἀληθές. δόλιον βρέφος, ἄγλα πάσδε.
Εὐπλόκαμον τὸ καίρανον ἔχει, δ' ἰταμόν τὸ πρῶτον.
Μικκύλα μὲν τὴν τὰ χερύδρια, μακρὰ γ' βαλάν. &c.

Quæ eleganter ita vertit Politianus:

Insignis puer est, ac totam agnosce figuram:
Corpore non niveus, verum ignem imitatur:

ocelli

Acres, flammeoli: mala mens, suavissima verba.
Quod loquitur non sentit idem, vox mellea; sed
cum

Ira inflammatur, tum mens illi effera, fallax
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.

CRISPULVS est illi vertex, faciesque pro-
terva,

Exiguaq; manus; procul autem spicula torquet.
Quin, homines delicatuli ac molles, Amori-
bus dediti, crispo capillitio esse ferè omnes so-
lent. Hinc Martialis lib. v. Epigram. LXI.

CRISPULVS iste quis est, uxori semper adheret

Qui, Mariane, tua? CRISPULVS iste quis est?

Nil mihi respondes? Vxoris res agit, inquis,

Iste mea; sane certus & asper homo est;

Procuratorem vultu qui praeferat ipso:

K k

Acrior

Acrior hoc Chius non erat Aufidius.

Res uxoris agit? res nullas CRISPVLVS iste,

Res non uxoris, res agit ille tuas.

Solent & CRISPA & CRISPILLA vulgò apud Poëtas esse scortorum nomina. Hinc apud Aufonium lib. 1. exstat Epigramma subscriptum picture Crispa mulieris impudicæ. Et ibidem Epigram. LXX. ad Crispam.

Deformem quidam te dicunt CRISPE: at ego istud

Nescio. mî pulchra es. iudice me satis est.

Quia etiam cupio, iunctus quia zelus Amori est, Ut videre aliis foeda, decora mihi.

Et hæc de nomine (ut opinor) satis. Litteras autem illas binas singulares D.M. ex cõmuni Epitaphiorum more, quo DUS MANIBUS consecrabantur, adjecta esse, notior res, quàm ut admoneri debeat.

Ita ego de hoc Ænigmate sentio: utrum autem Delius mihi faverit, Senatum litteratorum iudicem capio.

F I N I S.

LVGDVNI-BATAVORVM

*Typis Georgii Abrahami
vander Marse.*

clō lō cxxxviii.

1771
AMSTERDAM
PRINTED BY
J. VAN DER
KAMPE
IN DE
WITTE
LEEUWEN
STRAAT
BETWISCHEN
DE
KONINKLIJKE
ACADEMIE
VAN
SCIJNTSCHAFTEN
EN
LETTEREN
EN
DE
KONINKLIJKE
ACADEMIE
VAN
EERRE
ARTEN
EN
WETENSCHAFTEN

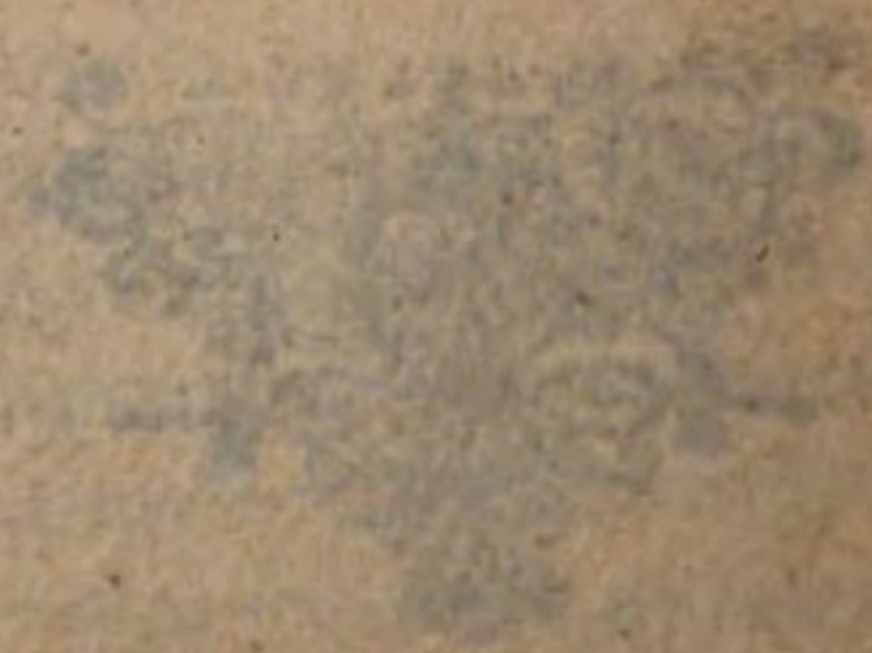
LUGDVNI-BATAVORVM

Typis Georgii Abrahami
vander Maase.

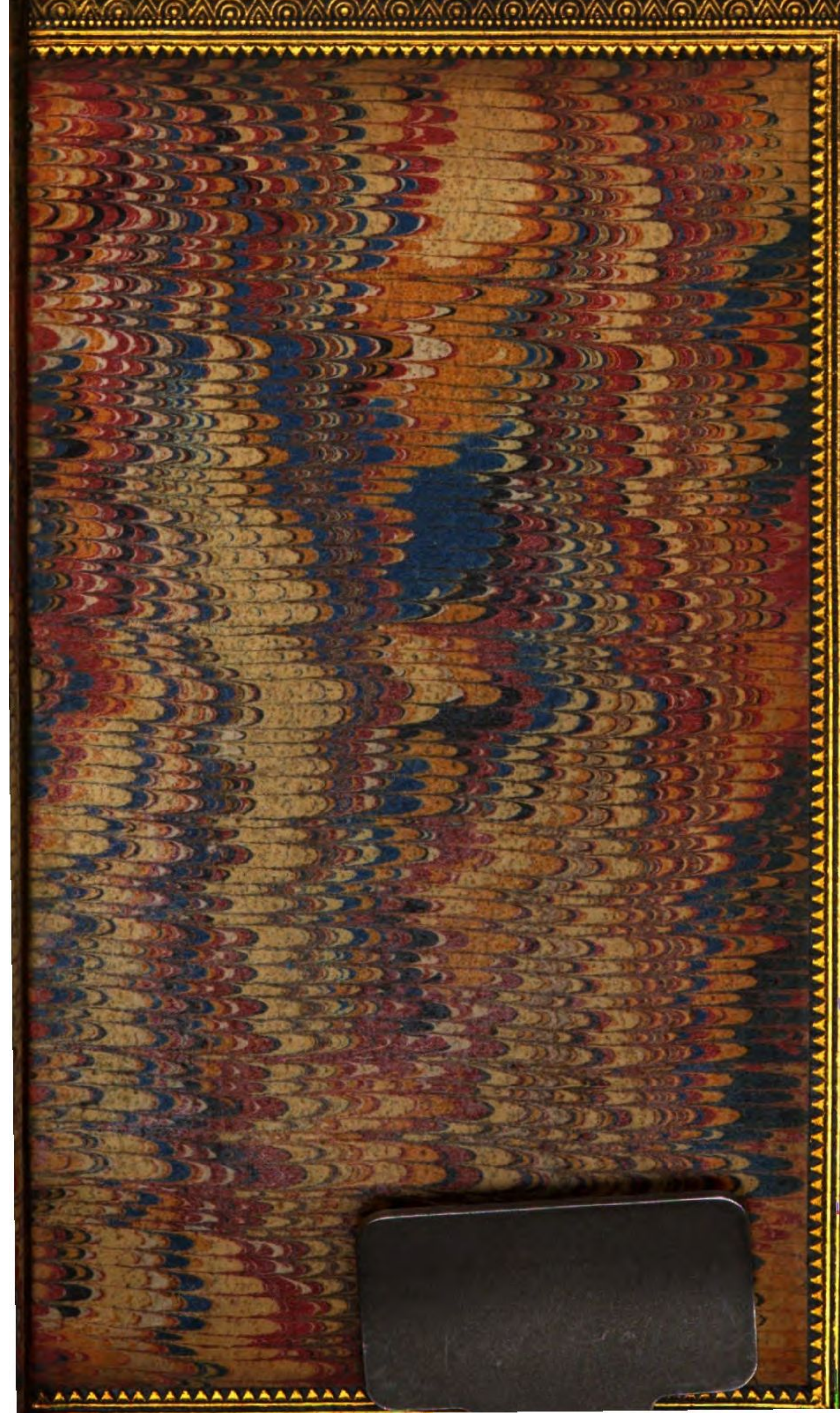
MDCCXXVII.

FINIS

Baudius, Dominicus,

Amores

Lugdunum Batavorum 1638

P.o.lat. 151 b

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10608784-7